

TEATRENE I DANMARK

BETÆNKNING
AFGIVET AF DEN AF REGERINGEN
DEN 26. JANUAR 1954
NEDSATTE TEATERKOMMISSION

Justitsministeriets

ex. 2

BETÆNKNING NR. 278

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Side
Indledning.....	5
I. Landsdelsscenerne.	
A. Den foreløbige landsdelsscenebetænkning af 1955.....	8
B. Den afsluttende landsdelsscenebetænkning af 1958.....	22
C. Kommissionens stilling til landsdelsscenebetænkningen af 1958.....	40
II. Det kgl. Teater.....	43
III. De københavnske privatteatre.....	50
IV. Det rejsende teater. Spørgsmålet om etablering af en rigsteaterordning og om oprettelse af en fjerde landsdelsscene.	
A. Beretning vedr. Andelsteatret, Arte, Landsskolescenen m. v.....	73
B. Betænkning vedr. det rejsende teater.....	95
C. Kommissionens stilling til betænkningen om det rejsende teater.....	115
V. Skolescenerne og det øvrige teaterpædagogiske arbejde.....	117
VI. Danmarks Radios teatervirksomhed.....	144
VII. Teaterlokaler.....	145
VIII. Understøttelsesordning for skuespillere m. v.....	148
IX. Udkast til lov om teatre.....	161

Den 26. januar 1954 besluttede regeringen at nedsætte en kommission med den opgave at foretage en undersøgelse af landets teaterforhold, herunder landsdelsscenerne og provinsens teatre iøvrigt, Det kgl. Teater og dettes provinstantourner, statsradiofonien teatervirksomhed, skolescenearbejdet og landsdelsorkestrene. Kommissionen anmodedes om efter den stedfundne undersøgelse at afgive indstilling om, hvilke foranstaltninger af lovgivningsmæssig, økonomisk og organisatorisk art, der burde iværksættes til ophjælpning af landets teaterforhold, ligesom kommissionen anmodedes om at overveje muligheden af at søge etableret en rigsteaterordning.

Ved justitsministeriets skrivelse af 27. januar 1954 beskikkedes direktør for Statsradiofonien (nu generaldirektør) *F. E. Jensen* som formand for kommissionen.

Som medlemmer af denne beskikkedes iøvrigt:

Chefen for Det kgl. Teater og Kapel, *H. A. Brøndsted*,

Forfatteren *Leck Fischer*, udpeget af Danske Dramatikeres Forbund.

Afdelingschef *Fr. Grünfeld*, udpeget af finansministeriet.

Folketingsmand, docent *Otto Himmelstrup*, udpeget af tilsynsrådet for Det kgl. Teater.

Landsretssagfører *Arthur Iffeldt*, udpeget af landsdelsscenernes samarbejdsudvalg.

Direktør *Axel Illum*, udpeget af Provinsteaterdirektørforeningen.

Byrådsmedlem, cand. mag. *Else Jacobsen*, udpeget af landsdelsorkestrenes samarbejdsudvalg.

Sekretariatschef *E. Kløcker*, udpeget af Forvaltningsnævnet.

Direktør *Thorvald Larsen*, udpeget af Teaterdirektørforeningen.

Direktør, mag. art. *Bjørn Moe*, udpeget af Institutionen »Dansk Skolescene«.

Redaktør *Eggert Nielsen*, udpeget af Andelsteatret.

Folketingsmand, forlagsboghandler *Lars M. Olsen*, udpeget af Teater- og musikorganisationen »Arte«.

Grosserer *Axel Pedersen*, udpeget af landsdelsorkestrenes samarbejdsudvalg.

Kontorchef (nu viceteaterchef) *Henning Rohde*. Skuespiller *Bendt Rothe*, udpeget af Dansk Skuespillerforbund.

Direktør *Helge Rungwald*, udpeget af landsdelsscenernes samarbejdsudvalg.

Ekspeditionssekretær (nu landsdommer) *Henrik Urne*, udpeget af teaterrådet.

Kontorchef (nu højesteretsdommer) *Erik Vetli*, udpeget af justitsministeriet.

Departementschef *Agnete Vøhtz*, udpeget af undervisningsministeriet.

I kommissionens sammensætning er senere sket følgende ændringer:

Efter docent Himmelstrups død beskikkedes fhv. minister, professor, dr. theol. *Fl. Hvidberg* ved skrivelse af 6. maj 1954 til medlem af kommissionen som repræsentant for Det kgl. Teaters tilsynsråd.

Efter forfatteren *Leck Fischers* død beskikkedes forfatteren, professor, dr. jur. *Sven Clausen* ved skrivelse af 19. oktober 1956 som medlem af kommissionen som repræsentant for Danske Dramatikeres Forbund.

Efter at sekretariatschef *Kløcker* var udnævnt til amtsforvalter i Maribo, beskikkedes kontorchef *E. Albrechtsen* ved skrivelse af 23. oktober

1956 til medlem af kommissionen som repræsentant for forvaltningsnævnet.

Efter afdelingschef Grünfelds død beskikkedes kontorchef *Alice Brun* ved skrivelse af 6. maj 1957 til medlem af kommissionen som repræsentant for finansministeriet.

Efter at skuespiller Bendt Rothe efter anmodning var blevet fritaget for hvervet som medlem af kommissionen, beskikkedes ved skrivelse af 20. maj 1958 skuespiller *Per Buckhøj* i hans sted som repræsentant for Dansk Skuespillerforbund.

Efter at grosserer Axel Pedersen efter anmodning var blevet fritaget for hvervet som medlem af kommissionen, beskikkedes ved skrivelse af 24. oktober 1958 landsretssagfører *Poul Svanholm* i hans sted som repræsentant for landsdelsorkestrene.

Efter at direktør Axel Illum efter anmodning var blevet fritaget for hvervet som medlem af kommissionen beskikkedes ved skrivelse af 30. juni 1958 direktør, sagfører *M. Teilman Jørgensen* i hans sted som repræsentant for Provinsteater-direktørforeningen.

Endelig blev direktør F. E. Jensen ved skrivelse af 17. april 1958 efter anmodning fritaget for hvervet som medlem af og formand for kommissionen. Ved skrivelse af samme dato beskikkedes landsdommer *H. Urne* som kommissionens formand.

Professor Fl. Hvidberg afgik ved døden i februar 1959 og direktør Rungwald i august 1960.

Kommissionens sekretariat har været ledet af landsdommer H. Urne med bistand af landsretssagfører Kurt Haulrig og ekspeditionssekretær i undervisningsministeriet W. Weincke.

En væsentlig del af arbejdet har været udført i de nedennævnte af kommissionen nedsatte underudvalg:

- A. *Underudvalget vedrørende landsdelsscenerne og byorkestrene*, nedsat 8. april 1954.
Formand: Landsretssagfører A. Ilfeldt.
- B. *Underudvalget vedrørende Det kgl. Teater*, nedsat 8. april 1954.
Formand: Direktør F. E. Jensen.
- C *Underudvalget vedrørende Andelsteatret, Arte, Landsskolescenen m. v.*, nedsat 8. april 1954.
Formand: Forlagsboghandler Lars M. Olsen.
- D. *Underudvalget vedrørende Statsradiofoniens teatervirksomhed*, nedsat 8. april 1954.
Formand: Viceteaterchef Henning Rohde.

- E. *Underudvalget vedrørende de københavnske privatteatre*, nedsat 8. april 1954.
Formand: Landsdommer H. Urne.
- F. *Underudvalget vedrørende en eventuel understøttelsesordning for skuespillere m. fl.*, nedsat 12. marts 1955.
Formand: Afdelingschef Fr. Grünfeld og efter denne død landsdommer Erik Vetli.
- G. *Underudvalget vedrørende teateropdragelsen og lignende spørgsmål*, nedsat 12. marts 1955.
Formand: Professor Fl. Hvidberg.
- H. *Underudvalget vedrørende en eventuel rigsteaterordning*, nedsat 28. november 1955.
Formand: Landsretssagfører A. Ilfeldt.
- I. *Underudvalget vedrørende samarbejdet mellem skolescenerne*, nedsat 28. november 1956.
Formand: Departementschef Agnete Vøhtz.
- J. *Underudvalget vedrørende teaterlokaler*, nedsat 20. oktober 1958.
Formand: Landsdommer H. Urne.
- K. *Underudvalget vedrørende udarbejdelse af udkast til en teaterlov*, nedsat 3. december 1958.
Formand: Landsdommer H. Urne.

Det sidstnævnte underudvalg har tillige fungeret som redaktionsudvalg ved udarbejdelsen af kommissionens betænkning.

Efter professor Hvidbergs død blev det på kommissionsmødet den 20. oktober 1958 besluttet at ophæve underudvalg G og at henlægge de opgaver, der var tiltænkt dette udvalg, til underudvalg I.

Inden for underudvalgene har der i nogle tilfælde været nedsat mindre arbejdsudvalg, og underudvalgene og arbejdsudvalgene har haft talrige drøftelser med sagkyndige uden for kommissionen og med offentlige myndigheder samt med institutioner og organisationer med interesse i eller tilknytning til de behandlede spørgsmål.

I den efterfølgende betænkning er der redegjort for underudvalgenes og den samlede kommissions synspunkter og forslag, idet betænkningssstoffet er opdelt i følgende afsnit:

- I. Landsdelsscenerne.
- II. Det kgl. Teater.
- III. De københavnske privatteatre.

- IV. Det rejsende teater. Spørgsmålet om etablering af en rigsteaterordning og om oprettelsen af en 4. landsdelsscene.
- V. Skolescenerne og det øvrige teaterpædagogiske arbejde.
- VI. Danmarks radios teatervirksomhed.
- VII. Teaterlokalerne.
- VIII. Understøttelsesordning for skuespillere m. fl.
- IX. Udkast til lov om teatre.

København i december 1960.

E. Albrechtsen

Alice Brun

H. A. Brøndsted

Per Buckhøj

Sven Clausen

A. Iffeldt

Else Jacobsen

Thorvald Larsen

Bjørn Moe

Eggert Nielsen

Lars M. Olsen

Henning Rohde

Poul Svanholm

M. Teilman Jørgensen

Henrik Urne
(formand)

Erik Vetli

Agnete Vøhtz

K. Haurig

W. Weincke

I. Landsdelsscenerne.

A. Den foreløbige landsdelsscenebetænkning af 1955.

Det nedsatte underudvalg vedr. landsdelsscenerne og byorkestrene afgav i marts 1955 en foreløbig betænkning, som blev tiltrådt af kommissionen den 12. marts 1955. Betænkningen blev fremsendt til justitsministeriet ved skrivelse af 14. marts 1955.

Den foreløbige betænkning er sålydende:

Pa teaterkommissionens møde den 8. april 1954 besluttedes det at nedsætte et underudvalg vedrørende landsdelsscenerne og byorkestrene. Udvalget fik til opgave at afgive en særbetænkning om gennemførelse af sådanne midlertidige foranstaltninger til afhjælpning af landsdelsscenernes mest påtrængende vanskeligheder, som ikke kan afvente fremkomsten af hovedbetænkningen, men som kan gennemføres uden at foregribe noget med hensyn til de spørgsmål, der iøvrigt vil komme til behandling i kommissionen. Det nedsatte underudvalg skulle efter afgivelsen af denne betænkning optage landsdelsscenernes problemer i almindelighed til drøftelse.

Til medlemmer af underudvalget blev udpeget:

Landsretssagfører A. Ilfeldt (formand),
byrådsmedlem fru Else Jacobsen,
afdelingschef Fr. Grünfeld,
kontorchef Henning Rohde,
skuespiller Bendt Rothe,
kontorchef H. Urne og
kontorchef, nu landsdommer E. Vetli.

Efter at grosserer Axel Pedersen og teaterdirektør Helge Rungwald ved justitsministeriets skrivelse af 9. april 1954 er blevet udpeget til medlemmer af kommissionen, har underudvalgets formand efter aftale med kommissionens formand, direktør F. E. Jensen, tilkaldt disse medlemmer til at deltage i underudvalgets arbejde i forventning om, at kommissionen senere vil meddele godkendelse heraf.

Udvalget har foretaget en omfattende undersøgelse af landsdelsscenernes forhold, herunder også af forholdet mellem landsdelsscenerne og byorkestrernes virksomhed som teaterorkestre.

Man har bl. a. modtaget fyldige besvarelser af skriftlige forespørgsler til såvel de 3 teatre i Ålborg, Århus og Odense som byorkestrene i de 3 byer og den jyske og den fynske opera, ligesom udvalgets medlemmer har aflagt besøg på alle 3 scener, hvorunder man har haft lejlighed til mundtlige drøftelser med teaterlederne og repræsentanter for skuespillerne. Endvidere har udvalget udsendt spørgeskemaer til samtlige ved landsdelsscenerne ansatte skuespillere om deres indtægtsforhold og foretaget statistisk bearbejdelse af besvarelserne. Endelig har udvalgets medlemmer aflagt besøg på Stadsteatret i Göteborg for at få et indtryk af, hvorledes man der har søgt at løse problemer, svarende til de danske landsdelssceners, herunder spørgsmål om indretning af sceneforhold m. v. og praktisk og økonomisk organisation, hvorhos enkelte medlemmer af udvalget har besøgt det nyopførte teater i Halmstad.

Forinden der gøres nærmere rede for udvalgets overvejelser og forslag, skal der indledningsvis gives en kort orienterende redegørelse om de 3 landsdelssceners forhold, og om de vilkår, hvorunder disse teatre hidtil har arbejdet.

Ålborg teater:

Teaterbygningen, der blev taget i brug i 1878, har siden 1937 - bortset fra besættelsestiden - til stadighed været anvendt til fast teater med sæson gennem de fleste vintermåneder. Bygningen ejes af kommunen, men bevilling til teaterdriften har stedse været givet til en enkelt person. Selvom der har vist sig en betydelig teaterinteresse i byen, har teatret allerede fra starten kæmpet med økonomiske vanskeligheder.

En medvirkende årsag hertil har været, at teatret kun har haft 486 tilskuerpladser, hvilket må anses for at være for lidt til en rentabel drift. Ved ombygning i sommeren 1954 af teatrets balkon er pladsantallet dog nu forøget til 550.

Teatrets underskud har i årene før krigen for størstedelens vedkommende været dækket af Ålborg kommune og af midler, indsamlet blandt byens borgere. Teatret modtog første gang støtte fra staten ved en finanslovbevilling for året 1939/40 med 5.000 kr.

I tiden efter krigen har teatret modtaget tilskud fra filmfonden på linie med de 2 øvrige landsdelsscener. Efter at Ålborg kommune har opført Ålborghallen, har teatret lejlighedsvis givet forestillinger i hallens teaterlokale, der rummer 1.400 pladser. Der har navnlig været tale om operetteforestillinger o. lign., der med fordel kan opsættes under hallens større sceneforhold. Teatret har kunnet leje hallen på særligt fordelagtige vilkår og vil formentlig også i fremtiden benytte sig af hallens teaterlokale.

Til orientering om teatrets nuværende økonomiske stilling kan meddeles følgende sammendrag af teatrets regnskab for sæsonen 1953-54.

Udgifter:

Lønninger til det faste personale.....	313.000 kr.
Teaterdriften iøvrigt.....	324.500 kr.
Teaterbygningen m. v.....	126.900 kr.
lait.....	764.400 kr.

Indtægter:

Billetsalg.....	337.900 kr.
Garderobe.....	38.000 kr.
Andre indtægter.....	48.700 kr.
lait.....	424.600 kr.
Underskud.....	339.800 kr.

Dette blev dækket således:

Filmfondstilskud.....	150.000 kr.
Ålborg kommune ordinært.....	35.000 kr.
» » ekstraordinært.....	132.300 kr.
Hasseris kommune.....	2.500 kr.
Tipsmidler.....	20.000 kr.
lait.....	339.800 kr.

Ålborg teaters budget for 1954/55 ser således ud:

Udgifter:

Lønninger til det faste personale.....	306.500 kr.
Teaterdriften iøvrigt.....	347.100 kr.
Teaterbygningen m. v.....	106.800 kr.
lait.....	760.400 kr.

Indtægter:

Billetsalg.....	340.000 kr.
Garderobe.....	35.000 kr.
Andre indtægter.....	54.000 kr.
lait.....	429.000 kr.
Underskud.....	331.400 kr.

I sæsonen 1953/54 var der ansat 16 skuespillere og i sæsonen 1954/55 20 skuespillere. Skuespillerne engageres pr. sæson, d. v. s. for et tidsrum af 9 måneder. Skuespilernes lønninger er ved Ålborg teater lavere end ved de 2 andre teatre.

Teatret har aftale med Ålborg byorkester om ydelse såvel af mellemaktsmusik som musik til egentlige musikforestillinger. Der er ikke fastsat noget maksimum for byorkestrets virksomhed udover den begrænsning, som ligger i hensynet til orkestrets øvrige virksomhed. Orkestret spiller ca. 200 dage om året på teatret. Teatret betaler herfor 60.000 kr. om året.

Århus teater:

Teaterbygningen er fuldført i 1900, og der har siden dette tidspunkt været drevet fast teater i denne. Teatret har 928 pladser. Driften har til stadighed været gennemført under aktieselskabsform, men selskabets aktionærer erholdt ifølge vedtægterne intet udbytte, så længe teatret modtager økonomisk støtte fra stat og kommune.

Teatret ledes af et repræsentantskab på 15 medlemmer, hvoraf 5 vælges af Århus byråd, 5 af selskabets aktionærer og 5 af ejere af partialobligationer ifølge et af teatret optaget lån på 50.000 kr., som i sin tid tegnedes til delvis dækning af byggeomkostningerne. Repræsentantskabet har bevilling til teatrets drift med direktøren som kunstnerisk leder.

Teatret har siden 1913 oppebåret statstilskud, oprindeligt på finansloven med 10.000 kr. årlig. I 1919 forhøjedes dette tilskud til 30.000 kr. årlig, på betingelse af, at teatret samtidig opnåede kommunalt tilskud.

Efter filmfondens oprettelse har statens tilskud i det væsentlige været givet i form af støtte fra denne fond.

A/S. har bevilling til at drive biografen »Fotorama«, der er beliggende i teaterbygningen. For tiden opføres en kombineret koncert- og biograf, der skal afløse det hidtil af biografen benyttede lokale, og samtidig hermed opfører teatret en bygning til skuespillergarderober, der hidtil har haft til huse i en bygning,

der er adskilligt ældre end teaterbygningen. I forbindelse hermed indretter man tillige nye værksteder og magasiner.

Til orientering om teatrets nuværende økonomiske forhold kan meddeles følgende sammen- drag af teatrets regnskab for sæsonen 1953/54:

Udgifter:

Lønninger til det faste personale	466.700 kr.
Teaterdriften iøvrigt	340.500 kr.
Teaterbygningen m. v.	316.500 kr.
lait	1.123.700 kr.

Indtægter:

Billetsalg	475.400 kr.
Garderobe	63.200 kr.
Andre indtægter	196.600 kr.
Fotorama bio	35.900 kr.
lait	77 771.100 kr.
Underskud	<u>352.600 kr.</u>

Dette blev delvist dækket ved:

Filmfondstilskud	150.000 kr.
Århus kommunes tilskud	125.000 kr.
Omegnskommunernes tilskud	4.900 kr.
Tipsmidler	20.000 kr.
lait	299.900 kr.

Århus teaters budget for 1954/55 ser således ud:

Udgifter:

Lønninger til det faste personale	530.600 kr.
Teaterdriften iøvrigt	476.500 kr.
Teaterbygningen m. v.	172.600 kr.
lait	1.179.700 kr.

Indtægter:

Billetsalg	488.000 kr.
Garderobe	60.000 kr.
Andre indtægter	171.000 kr.
Biografen	20.000 kr.
lait	739.000 kr.
Underskud	440.700 kr.

Teatrets skuespillerstab var i sæsonen 1953/54 på 26 medlemmer, og er i indeværende sæson af samme størrelse, alle ansatte for 1 sæson, d. v. s. for et tidsrum af 9 måneder. Teatret har aftale med Århus byorkester om samarbejde. Byorkestret medvirker ved teatrets forestillinger i indtil 125 spilledage om året, men har i de senere år i det væsentligste kun præsteret musik til egentlige musikforestillinger og kun undtagelsesvis mellemaktsmusik. Vederlaget herfor udgør for tiden 48.000 kr. om året.

Odense teater:

Siden 1796 har der i Odense bestået et teater med fast sæson gennem de fleste vintermåneder.

Den nuværende teaterbygning, der har 652 pladser, er fuldført i 1914. Ejerne var da A/S. Odense teater. Selskabet udlejede oprindelig teatret til teaterdrift for een sæson ad gangen, således at lejeren af teatret drev teatret for egen økonomisk risiko.

Det viste sig dog i det lange løb umuligt at gennemføre en rentabel privatdrift, selv efter at der fra begyndelsen af 1930-erne ydedes en begrænset kommunal støtte.

I 1941 traf aktieselskabet, efter at den daværende direktør havde sat betydelige beløb til på teatrets drift, beslutning om selv at påtage sig driften med en fastlønnet direktør som kunstnerisk leder.

Teatret har siden da oppebåret tilskud fra filmfonden og fortsat nydt betydelig støtte fra kommunen.

I 1951 skænkede aktionærerne bygningen til en selvejende institution, kaldet »Odense teater«. Siden da har institutionen haft bevilling med direktøren som kunstnerisk leder.

Institutionens bestyrelse består af 5 medlemmer, hvoraf byrådet udnævner de 2, justitsministeriet 1 og de tidligere aktionærer 2.

Odense kommune har siden 1948 haft bevilling til biografen »Folketeatret« på vilkår, at overskudet ved driften anvendes til støtte for Odense teater.

Til orientering om teatrets nuværende økonomiske stilling kan meddeles følgende sammen- drag af teatrets regnskab for sæsonen 1953/54:

Udgifter:

Lønninger til det faste personale	471.200 kr.
Teaterdriften iøvrigt	459.900 kr.
Teaterbygningen m. v.	118.500 kr.
lait	1.049.600 kr.

Indtægter:

Billetsalg	543.400 kr.
Garderobe	66.300 kr.
Andre indtægter	85.000 kr.
Folketeatrets bio	32.000 kr.
lait	77 726.700 kr.
Underskud	322.900 kr.

Dette blev delvis dækket ved:

Filmfondstilskud	150.000 kr.
Odense kommunes tilskud	100.000 kr.
Tipsmidler	20.000 kr.
lait	270.000 kr.

Odense teaters budget for 1954/55 ser således ud:

Udgifter:

Lønninger til det faste personale	489.800 kr.
Teaterdriften iøvrigt	477.500 kr.
Teaterbygningen m. v.	131.350 kr.
lait	1.098.650 kr.

Indtægter:

Billetsalg	540.000 kr.
Garderobe	63.000 kr.
Andre indtægter	79.600 kr.
Biografen	35.000 kr.
lait	<u>717.600 kr.</u>
Underskud	<u>381.050 kr.</u>

Teatrets skuespillerstab var i sæsonen 1953/54 på 23 medlemmer og i 1954/55 på 24, alle ansatte for een sæson ad gangen, det vil for dette teater sige for et tidsrum af 10 måneder. Teatret har aftale med byorkestret om medvirken ved teatrets forestillinger i indtil 150 spille-dage om året. Orkestret yder dog udelukkende medvirken til egentlige musikforestillinger. Vederlaget herfor er på 50.000 kr. om året.

Den af landsdelsscenernes samarbejdsudvalg til statsministeren rettede henvendelse af 20. november 1953 indeholdt foruden en anmodning til regeringen om nedsættelse af et udvalg til udarbejdelse af lovudkast m. v. vedrørende landsdelsscenerne bl. a. en henstilling om en øjeblikkelig og effektiv støtte i tiden indtil en sådan lovgivnings gennemførelse. Samarbejdsudvalget fremhævede til begrundelse herfor, at teatrene under de gældende vilkår ikke fremover vil kunne opfylde de krav, som naturligt stilles til dem, herunder at der fortsat spilles et afvekslende og lødigt repertoire, og at der opretholdes en fast og forsvarligt gageret stab af skuespillere og funktionærer.

Udgangspunktet for nærværende udvalgs overvejelser har været den betydelige kulturelle værdi, der må tillægges opretholdelsen af et kunstnerisk levende teater i kontakt med så brede dele af befolkningen som muligt. Landsdelsscenerne indtager her en central stilling, idet de udgør de eneste faste teatre udenfor hovedstaden og efter deres beliggenhed er i stand til teatermæssigt at dække landets 3 største købstæder med en videre omegn, der forøges i samme grad som forbedringen af samfærdselsmidlerne udvikles. De har hidtil evnet at give et både alsidigt sammensat og lødigt repertoire og

har trods de økonomiske vanskeligheder formået at løse en række krævende kunstneriske opgaver. Også som skolescene yder de en vigtig kulturel indsats. For landets teaterliv set som helhed har de endvidere stor betydning som uddannelsessted for yngre skuespillere.

Da der, ikke mindst under hensyn til de offentlige tilskud der hidtil er ydet landsdelsscenerne, påhviler de 3 teatre en naturlig forpligtelse til at gennemføre et alsidigt og lødigt repertoire i lighed med den forpligtelse, der ifølge lov påhviler Det kgl. Teater, og da samtidig det forhold, at byernes befolkningstal næppe kan undgå at influere på størrelsen af teatrenes publikum, må de tre scener sætte 10-12 forestillinger op pr. sæson, medens de københavnske privatteatre i reglen vil kunne nøjes med et væsentlig mindre antal. Det hyppige repertoire-skifte medfører derfor langt større omkostninger til kostumer, dekorationer, iscenesættelse m. v., i hvilken forbindelse det bemærkes, at kravet til kvaliteten af udstyret på landsdelsscenerne er skærpet, dels ved en sammenligning med de københavnske teatre, dels ved den ændring i publikums krav til udstyr, der for hele det danske teaterpublikums vedkommende kan konstateres i den sidste menneskealder.

Endvidere medfører det hyppigt skiftende repertoire, at der må holdes et forholdsvis stort skuespillerpersonale, dels fordi der må instuderes et meget betydeligt antal roller i løbet af en sæson, dels fordi der må være et rimeligt antal skuespillere til disposition for bestridelsen af hovedroller. I denne forbindelse bemærkes, at man i højere grad end ved de københavnske teatre må kunne besætte de forekommende roller indenfor det fast engagerede personale, idet man ikke i samme omfang som i København er i stand til at engagere skuespillere i »free lance« til mere specielle opgaver.

De nævnte forhold har ført til, at scenerne i en årrække har måttet kæmpe med betydelige driftsmæssige og økonomiske vanskeligheder.

Den selvfølgelig lokale interesse, der må bestå i scenernes opretholdelse, har givet sig udslag i, at kommunestyrelserne og borgerne i de pågældende byer som tidligere berørt på flere måder har ydet økonomisk støtte. Ved siden heraf har de foran omtalte betragtninger af mere almen kulturel art begrundet, at der også fra statens side er stillet ret betydelige tilskud til rådighed for at muliggøre deres fortsatte drift.

I den seneste tid har forholdene for teatrene

imidlertid yderligere forværret sig. De stærke prisstigninger har medført en udgiftsforøgelse, som ikke på langt nær har kunnet lægges over på billetpriserne, og personalets realløn er blevet væsentlig forringet, fordi teatrene på grund af de stigende økonomiske vanskeligheder har måttet vise stor tilbageholdenhed overfor krav om lønforhøjelser.

Det har vel også tidligere været forbundet med vanskeligheder for landsdelsscenerne at opbygge et skuespillerpersonale af tilstrækkelig kvalitet, fordi man kun har kunnet yde meget beskedne lønninger, og navnlig fordi man kun har kunnet tilbyde ansættelse i 9 eller 10 måneder om året, jfr. nedenfor under afsnit I A. Når hertil kommer, at skuespillernes reallønning yderligere sænkes, vil man kunne forudse, at hvad der hidtil er opnået med hensyn til opbygning af et passende ensemble og fæstelse af scenernes kunstneriske standard står i fare for at forspildes.

Udvalget kan af disse grunde tiltræde, at der er behov for større tilskud til de tre landsdelsscener, og at gennemførelsen af en sådan yderligere støtte ikke bør afvente den endelige ordning af scenernes forhold.

Udvalget har derfor nu ment at burde fremkomme med forslag til gennemførelse af sådanne midlertidige foranstaltninger, der efter udvalgets opfattelse er nødvendige for at sikre, at landsdelsscenerne fortsat kan løse de kulturelle og kunstneriske opgaver, der naturligt påhviler dem.

Ved sit arbejde har udvalget haft for øje, at der ved nærværende særbetænkning alene sigtes til at tilvejebringe et holdbart grundlag for en fortsættelse af landsdelsscenernes nuværende virksomhed i tiden, indtil der fremkommer en endelig løsning af landets teaterproblemer, således at man har forudsat, at omfanget af scenernes virksomhed ikke udvides eller ændres, f. eks. ved udvidelse af teatrenes turnerende virksomhed.

Allerede i den tidligere nævnte henvendelse til statsministeren fra landsdelsscenernes samarbejdsudvalg er det fremhævet, at det for teatrene var af særlig vigtighed at kunne gennemføre en regulering af lønningerne til skuespillere og teknisk og administrativt personale samt etablere en modernisering af teatrenes bygninger og tekniske udstyr. De samme synspunkter er senere gjort gældende af scenernes repræsentanter i udvalget.

Efter en gennemgang af teatrenes budgetter

og regnskaber samt en besigtigelse af bygninger og inventar har udvalget ment at kunne tiltræde dette hovedsynspunkt og agter derfor nedenfor at foreslå en forøgelse af de årlige tilskud fra det offentlige til teatrenes drift, således at der kan foretages en regulering af forskellige udgiftsposter til lønninger m. v. Udvalget har endvidere taget stilling til teatrenes forslag om gennemførelse af påkrævede forbedringer af bygningerne og det tekniske udstyr.

Der vil nedenfor blive foretaget en gennemgang af de udgiftsposter på teatrenes driftsregnskaber, der efter udvalgets opfattelse er grundlag for at regulere, og dernæst følger en omtale af de foreliggende problemer med hensyn til ombygninger og forbedringer af teatrenes tekniske installationer tillige med en skitsering af, hvorledes udvalget kan tænke sig disse problemer løst.

I. Vedrørende teatrenes driftsregnskaber.

A. Skuespillerlønningerne:

Fra teatrenes side er det som fremstillet i indledningen anført, at det for landsdelsscenerne er af særlig betydning at sikre sig en duelig og tilstrækkelig talstærk stab af skuespillere, og at det, såfremt teatrenes nuværende lønningsniveau opretholdes, må anses for vanskeligt at holde fast på ensembleerne og for udelukket at fortsætte arbejdet på udbygning af disses størrelse og kvalitet.

Den af udvalget foretagne undersøgelse af indtægtsforholdene for skuespillere ved landsdelsscenerne viser også, at disses kår er ringe.

Skuespillerne er som nævnt alle sæsonengagerede, ved Århus og Ålborg teatre for et tidsrum af 9 måneder om året, ved Odense teater dog 10 måneder. Som følge heraf er skuespillerne i sommermånederne henvist til at søge andet arbejde, navnlig optræden i sommerspil, revyer e. l. Det er imidlertid vanskeligt for skuespillerne ved landsdelsscenerne at opnå sådant engagement, bl. a. fordi teatrenes forårssæson slutter så sent, og prøverne til efterårssæsonen begynder så tidligt, at evt. engagement hyppigt viser sig uigennemførligt. Kun et mindre antal skuespillere kan opnå beskæftigelse ved de friluftsspil, der regelmæssigt arrangeres i de byer, hvori teatrene er beliggende. Skuespillerne ved landsdelsscenerne har i det hele kun ringe mulighed for at skaffe sig ekstra indtægter, idet også arbejdet ved radio og film i reglen udføres af skuespillere med hjemsted i København.

Skuespillernes vanskelige kår fremgår iøvrigt bedst af nedenstående oversigt over den gennemsnitlige indkomst for skuespillere og skue-

Spillerinder ved de 3 teatre, opstillet på grundlag af det af udvalget indsamlede materiale:

a) *skuespillere:*

	Ålborg	Århus	Odense
Gennemsnitlig ekstraintægt	932	2.451	1.571
» gage	7.303	7.565	8.410
» totalindtægt	8.235	10.016	9.981

b) *skuespillerinder:*

Gennemsnitlig ekstraintægt	862	1.328	1.306
» gage	5.660	6.038	6.944
» totalindtægt	6.522	7.366	8.250

At det ikke alene er de helt unge skuespillere, der er henvist til de ovenfor nævnte meget be-

skedne gager, fremgår af følgende oversigt, der omfatter skuespillere ved alle 3 landsdelsscener:

a) *skuespillere:*

	Antal besv.	Gsntl. total indk.	Gsntl. ekstra indk.	Gsntl. gage ved teatret
Under 35 år	13	7.719	2.047	5.672
35-49 år	3	9.959	451	9.508
Over 50 år	8	12.223	1.655	10.567

b) *Skuespillerinder:*

Under 35 år	11	6.159	973	5.186
35-49 år	3	7.408	1.058	6.350
Over 50 år	5	9.960	1.455	8.505

Til forbedring af disse forhold har teatrenes ledelse bl. a. foreslået, at skuespillerne fremtidig ansættes med 12 måneders engagement, således at der vedblivende ydes samme månedlige løn som hidtil. Dette ønske blev tillige fremført af repræsentanter for skuespillerpersonalet ved udvalgets besøg på scenerne.

Udvalget kan tiltræde, at det, hvis landsdelsscenerne skal have mulighed for fortsat at sikre sig et egnet skuespillerpersonale og med held kunne fortsætte sine bestræbelser for at hæve personalets kunstneriske standard, er absolut nødvendigt, at der gennemføres en forhøjelse af skuespillerlønningerne. Udvalget kan endvidere under hensyn til disse sceneres særlige forhold, som er beskrevet foran, være enig i, at indførelse af 12-måneders kontrakter for skuespillerne vil være en rimelig ordning bl. a. til opnåelse af en sådan lønforbedring.

Man har endvidere kunnet slutte sig til det af teatrene fremførte synspunkt, at lønningsbudgetterne ikke lægges for stramt, men forhøjes med mindre beløb, således at teatrets ledelse får mulighed for i enkelte tilfælde at råde bod på eventuelle også efter 12-måneders kontraktens indførelse bestående urimelige lønvilkår.

For Ålborg teaters vedkommende skal særlig

bemærkes, at lønningsniveauet har ligget væsentlig under de to andre teatres, jfr. opstillingen foran. Dette forhold er taget i betragtning ved udvalgets forslag til lønreguleringer ved Ålborg teater, jfr. nedenfor under afsnit E.

Landsdelsscenernes ledelse har endvidere overfor udvalget fremhævet det ønskelige i, at der skaffes midler til en passende udvidelse af antallet af skuespillere — især af skuespillere, der kan påtage sig udførelsen af større roller.

For så vidt angår teatrene i Århus og Odense anser udvalget det imidlertid for tilstrækkeligt, at udgiften til skuespillerlønninger — udover virkningen af 12-måneders kontrakterne — forøges med et relativt beskedent beløb til brug for ganske enkelte nyansættelser, eventuelt til ansættelser af enkelte skuespillere, hvis gagekrav teatrene ikke hidtil har kunnet honorere.

Ved Ålborg teater er antallet af skuespillere imidlertid kun 20, hvilket efter de indvundne erfaringer er for lidt til en forsvarlig drift af teatret, hvorfor teatrets ledelse har ment, at en mindre forøgelse af skuespillerstaben er påkrævet. Dette forslag har udvalget kunnet tilslutte sig.

Under hensyn til at lønnen for den enkelte skuespiller for hver enkelt engagementsperiode

ved forhandling mellem den pågældende og teatrets ledelse, og til at der i de foreslåede reguleringer indgår såvel indførelse af 12-måneders kontrakter som ansættelse af enkelte højere gagerede skuespillere samt en vis udvidelse af personalet, har udvalget ikke anset det for formålstjenligt at fastlægge et detaljeret lønningsbudget, der formentlig på uheldig måde vil binde teatrenes dispositionsmuligheder. Man har i stedet nedenfor for de enkelte teatre foreslået en passende forhøjelse af de samlede udgifter til skuespillerlønninger, der skulle give teatrene mulighed for en gennemførelse af de her angivne retningslinier for disse spørgsmåls løsning.

Hertil kommer, at der som tidligere nævnt ikke har bestået nogen pristalregulering af skuespillerlønningerne, og at udvalget anser det for rimeligt, at der fremtidig gives teatrenes ledelse mulighed for ved budgetlægningen at tage hensyn til den stedfundne udvikling af lønniveauet. I det omfang merudgifterne herved ikke kan dækkes gennem forøgede billetindtægter m. v., vil dette kunne få konsekvenser for størrelsen af de offentlige tilskud.

B. Direktørens lønning.

Med hensyn til direktørgagerne kan det oplyses, at disse ikke er forhøjet i overensstemmelse med de i 1954 gennemførte almindelige lønreguleringer for tjenestemænd m. v., og at direktørerne for Århus og Ålborg teatre for tiden er af lønnet med 25.000 kr. årligt, mens direktøren for Odense teater oppebærer 24.000 kr. om året. Det må herved tages i betragtning, at stillingerne ikke er forbundet med pensionsret, og at direktørerne ved alle 3 scener i vidt omfang virker som iscenesættere af teatrenes forestillinger og medvirker i disse som skuespillere uden at modtage særskilt vederlag for dette arbejde.

Under henvisning hertil har landsdelsscenernes ledelse gjort gældende, at direktørernes vederlag er for lavt, og at der iøvrigt ikke er nogen anledning til, at disse lønninger er forskellige ved de 3 scener. Man har derfor foreslået, at lønningerne fastsættes til 30.000 kr. årligt. Udvalget har ment at kunne tiltræde disse synspunkter, men må dog anse det for rimeligt, at den foreslåede lønregulering først gennemføres i løbet af 2 år, således at aflønningen for året 1955/56 bliver 27.500 kr., og for året 1956/57 30.000 kr.

C. Aflønning af teknisk og administrativt personale m. v.

Fra landsdelsscenernes side har det været gjort gældende, at det i forbindelse med indførelsen af 12-måneders kontrakter for skuespillerne måtte anses for påkrævet tillige at gennemføre visse lønforhøjelser for scenefunktionærer og andet teknisk personale samt for personalet i billetkontor og administration.

Blandt dette personale findes personer, hvis aflønning sker efter tariffer fastsat ved kollektive arbejdsaftaler. Disse personer har i reglen kun teatertjenesten som en ekstrabeskæftigelse, mens de har hovederhverv andetsteds. Der er navnlig tale om kontrollører, garderobevagter o. l. For disse personers vedkommende vil den i forbindelse med indførelse af 12-måneders kontrakt for skuespillerne påtænkte sæsonforlængelse medføre forøget beskæftigelse. Der er imidlertid efter udvalgets opfattelse ikke herudover noget behov for lønreguleringer for denne del af personalet.

Blandt den øvrige del af det tekniske og administrative personale, der som hovedregel har teatertjenesten som hovedbeskæftigelse, findes såvel personer, der er engagerede i samtlige årets 12 måneder, som personer, der kun er ansatte i 9 måneder — henholdsvis 10 måneder. For begge grupper gælder imidlertid, at deres aflønning er overordentlig beskedent, hvorfor udvalget kan tiltræde teatrenes ønsker om gennemførelse af en mindre lønregulering for dette personale. Til gennemførelse heraf er der i samarbejde med de 3 landsdelssceneres ledelse foretaget en gennemgang af disse lønninger og stillet forslag om passende forhøjelser. Ud over den stigning i aflønningen, som er en følge af sæsonudvidelsen, har de foreslåede reguleringer i reglen ikke oversteget ca. 10 % af den oprindelige løn.

D. Byorkestrene.

I forbindelse med udvalgets besøg på de tre scener har medlemmerne haft lejlighed til at drøfte byorkestrenes virksomhed som teaterorkestre med repræsentanter for byorkestrene i Ålborg, Århus og Odense, ligesom man fra disse som foran anført, har modtaget skriftlige oplysninger om orkestrenes virksomhed.

Siden oprettelsen af byorkestrene i de 3 byer har der som foran kort omtalt bestået et intimt samarbejde mellem teatre og byorkestre. Samarbejdet har bestået i, at byorkestret efter aftale med teatret for et fast årligt vederlag leverer

musik til teatrets forestillinger. I Odense og Århus er pligten til at yde musik dog begrænset, således at teatertjenesten for orkestret højst kan andrage henholdsvis 150 og 120 spilleaftener om året.

I henhold til denne aftale har byorkestrene oprindelig leveret musik såvel til egentlige musikforestillinger, operetter, sangspil o. l. som mellemaktsmusik ved andre teaterforestillinger.

I Odense og Århus har teatrene imidlertid for nogle år siden efter anmodning fra byorkestrene indvilliget i, at orkestrene fremtidig hovedsagelig kun medvirker ved egentlige musikforestillinger. Byorkestrene i disse byer har ment, at udførelsen af mellemaktsmusik ikke bød på passende musikalske opgaver og har derfor ønsket, at orkestrene i højere grad kunne samle sin virksomhed om sine opgaver som symfoniorkestre.

Endvidere må det betænkes, at der ved oprettelsen af den jyske opera i 1946—48 og nu også gennem den fynske opera er givet orkestrene nye opgaver.

Det er imidlertid fra byorkestrenes side gjort gældende, at teatrets vederlag for denne musikydelse er for ringe. Teatrene betaler for tiden således:

Ålborg teater.....	60.000 kr. om året
Århus teater.....	48.000 kr. om året
Odense teater.....	50.000 kr. om året.

Orkestrene har navnlig henvist til, at disse vederlag ikke er blevet reguleret i meget lang tid. I Odense er vederlaget således fastlagt i 1946, i Ålborg i 1945. I Århus blev vederlaget i 1935 aftalt til 43.000 kr. og er siden da kun forhøjet med 5.000 kr. til 48.000 kr. årlig.

Der er på grund af den siden da stedfundne prisudvikling meget, der taler for en regulering af beløbet.

Hertil kommer, at byorkestrene anser teatrenes vederlag for at være for lavt i forhold til den andel, som teatertjenesten udgør af orkestrets samlede virksomhed og den nuværende størrelse af omkostningerne ved orkestrets drift.

Fra teatrenes side er det heroverfor gjort gældende, at teatrene ville kunne klare sig med et væsentligt mindre orkester, såfremt byorkestrene ikke havde været til rådighed, og at samarbejdet mellem teater og byorkester ofte påfører teatrene ikke ubetydelige gener ved repertoirets planlægning og gennemførelse, idet dette må ske under nøje hensyntagen til byorkestrenes koncerterende virksomhed.

Der er blandt udvalgets medlemmer enighed om, at det må anses for rimeligt, at der bl. a. under hensyn til den skete prisudvikling foretages en regulering af orkestrenes vederlag for teatermusik. En forhøjelse af vederlaget fra de enkelte teatre med 25.000 kr. årligt vil efter udvalgets opfattelse give et passende resultat, hvorved dog forudsættes, at byorkestrenes offentlige tilskud ikke berøres heraf.

Der er mellem teatrene og byorkestrenes ledelse enighed om, at en sådan regulering indebærer en løsning på de rent akutte vanskeligheder og vil danne et rimeligt grundlag for samarbejdet mellem teater og orkester indtil der tilvejebringes en endelig ordning af disse spørgsmål.

E. Forslagets økonomiske konsekvenser.

Nedenfor vil der herefter blive givet en oversigt over forslagernes økonomiske konsekvenser for de enkelte teatre.

Ålborg teater:

I indeværende sæson er udgifterne til skuespillerlønninger på basis af de indgåede kontrakter budgetteret til 137.800 kr. (incl. feriepenge).

En gennemførelse af forslaget om indførelse af 12-måneders kontrakt for skuespillerne vil medføre en merudgift på ca. 30.000 kr., såfremt man forudsatte, at de nu indgåede kontrakter fornyedes for næste sæson. Under hensyn til, at skuespillere ved Ålborg teater har en væsentlig lavere gennemsnitsindtægt end skuespillere ved de 2 andre teatre, og til, at en mindre udvidelse af personalet som foran nævnt er ønskelig, mener man, at den samlede årlige udgift til skuespillerlønninger må ansættes til et beløb på ca. 230.000 kr.

Ved omlægning og rationalisering af driften forventer teatret at kunne opnå tilstrækkelige besparelser til, at en passende regulering af det tekniske personales lønninger kan gennemføres uden udgiftsforøgelser.

Derimod må kontorholdsudgifterne forøges med et beløb på ca. 10.000 kr. bl. a. under hensyn til, at det er påkrævet at der antages en kontormedhjælper. Udgiften hertil anslås til 7.000 kr.

Der kan herefter opstilles følgende oversigt over teatrets merudgifter ved forslagernes gennemførelse:

	Budget 54/55	Budget 55 56	Forhøjelse
1. Skuespillernes lønninger.	137.800	230.000	92.200
2. Direktørens løn.	25.000	27.500	2.500
3. Gage til billetkontorets personale og til kontorhold.	13.200	23.200	10.000
4. Vederlag til byorkestret.	60.000	85.000	25.000
Samlet medudgift.			ca. 130.000.

Århus teater:

I indeværende sæson er udgiften til skuespillerlønninger på basis af de indgåede kontrakter budgetteret til 214.800 kr. (incl. feriepenge).

En gennemførelse af forslaget om indførelse af 12-måneders kontrakter for skuespillerne vil medføre en merudgift på 54.000 kr. årligt, såfremt man forudsatte, at de nu indgåede kontrakter fornyedes for næste sæson.

Til yderligere reguleringer og til en beskeden udvidelse af skuetspillerstaben eller ansættelse

af enkelte skuespillere med noget højere gagekrav end de hidtil ansatte må beløb på henholdsvis ca. 10.000 kr. og godt 20.000 kr. anses for passende. Udvalget vil herefter kunne tiltræde, at der søges tilvejebragt mulighed for, at teatret kan afholde en samlet årlig udgift til skuespillerlønninger på 300.000 kr.

De øvrige lønreguleringer m. v. fremgår af følgende oversigt over teatrets samlede merudgifter ved gennemførelse af de af udvalget tiltrådte forslag:

	Budget 54 55	Budget 55/51	Forhøjelse
1. Skuespillernes lønninger.	214.800	300.000	85.200
2. Direktørens løn.	25.000	27.500	2.500
3. Gager til scenefunktionærer og andet teknisk personale samt til billetkontorets personale og kontorhold m.v. ...	180.100	191.800	11.700
4. Vederlag til byorkestret.	48.000	73.000	25.000
Samlet merudgift.			ca. 125.000.

Odense teater:

I indeværende sæson er udgiften til skuespillerlønninger på basis af de indgåede kontrakter budgetteret til 221.600 kr. (incl. feriepenge).

En gennemførelse af forslaget om indførelse af 12-måneders kontrakter for skuespillerne vil medføre en merudgift på 27.400 kr., såfremt man forudsætter, at de nu indgåede kontrakter fornyes for næste sæson.

Til yderligere reguleringer og til en beskeden udvidelse af skuespillerstaben eller ansættelse af enkelte skuespillere med noget højere gagekrav end de hidtil ansatte må der påregnes at skulle anvendes beløb på henholdsvis ca.

10.000 kr. og ca. 40.000 kr. Det sidste beløb er sat højere end for Århus teaters vedkommende under hensyn til, at der ved Odense teater for tiden er to skuespillere færre end ved Århus teater.

Under hensyn hertil har udvalget ment at kunne tiltræde, at der på samme måde som for Århus teaters vedkommende søges tilvejebragt mulighed for, at teatret kan afholde en samlet årlig udgift til skuespillerlønninger på 300.000 kr.

Der kan herefter opstilles følgende oversigt over teatrets merudgifter ved gennemførelse af forslaget:

	Budget 54/55	Budget 55 56	Forhøjelse
1. Skuespillernes lønninger.	221.600	300.000	78.400
2. Direktørens løn.	24.000	27.500	3.500
3. Gager til scenefunktionærer og andet teknisk personale samt til billetkontorets personale og til kontorhold m.v. ...	146.800	151.200	4.400
4. Vederlag til byorkestret.	50.000	75.000	25.000
Samlet merudgift.			ca. 110.000.

Som det vil fremgå af foranstående bemærkninger vil en gennemførelse af de af udvalget

tiltrådte forslag om lønreguleringer m. v. medføre en forøget udgift for teatrene, der højest

vil andrage for Ålborg teaters vedkommende ca. 130.000 kr., for Århus teater ca. 125.000 kr. og for Odense teater ca. 110.000 kr. årligt.

F. Dækning af teatrenes driftsunderskud.

Med hensyn til muligheden for at tilvejebringe dækning for disse udgiftsforøgelser kan oplyses, at teatrene ved den sæsonudvidelse, der kan gennemføres i forbindelse med helårsengagement af skuespillerne, forventer at opnå en beskednen merindtægt, der for Ålborg og Odense teater anslås til ca. 10.000 kr. årligt for hvert teater. For Århus teaters vedkommende forventes en merindtægt på ca. 24.000 kr.

Med henblik på at tilvejebringe delvis dækning for det resterende beløb har udvalget drøftet spørgsmålet om en forhøjelse af teatrenes billetpriser. Disse ligger traditionelt på et væsentlig lavere niveau end de københavnske privateatres bl. a. under hensyn til, at kommunerne har gjort beskedne billetpriser til en forudsætning for deres relativt betydelige tilskud til teatrene.

I Ålborg teater varierer de ordinære billetpriser fra 2,50 kr. til 6,00 kr., i Århus fra 1,00 kr. til 7,50 kr. og i Odense fra 1,50 kr. til 7,80 kr.

Der er fra teatrenes side ytret betænkelighed ved at gennemføre væsentlige prisforhøjelser, i alt fald såfremt dette ikke gennemføres gradvist ved flere mindre reguleringer.

Århus teater har i to tempi gennemført mindre prisforhøjelser senest fra og med sæsonen 1953/54, og Ålborg teater påtænker gennemførelsen af en forhøjelse fra næste sæsons begyndelse.

Selvom udvalget er opmærksom på risikoen for, at man ved betydelige prisforhøjelser skræmmer publikum væk fra teatrene, må man dog anse det for rimeligt, at teatrene successivt og med fornøden hensyntagen til nævnte risiko søger priserne forhøjet. Udvalget må herved lægge vægt på, at teatrene i højere grad end hidtil regulerer billetpriserne under hensyn til de merudgifter, som påføres teatrene som følge af løn- og prisstigningen, idet sådanne stigninger normalt modsvares af stigning i det almindelige indkomstniveau.

Under hensyn til, at det vanskeligt kan forudses, hvilken betydning billetforhøjelser vil få på den samlede billetindtægt, og at den eventuelle merindtægt i alt fald for en dels vedkommende vil medgå til dækning af fremtidige yderligere stigninger i teatrets driftsomkostninger, her-

under udgifter til dekorationer, kostumer, belysning, opvarmning, vedligeholdelse o. s. v., må man dog forsigtigvis regne med, at forslagenes gennemførelse vil betyde en årlig forøgelse af teatrenes driftsudgifter, der for Ålborg teaters vedkommende vil andrage ca. 120.000 kr., og for Århus og Odense teaters vil andrage ca. 100.000 kr. for hvert teater, idet der her er taget hensyn til den ovennævnte forøgelse af indtægterne på grund af sæsonens forlængelse.

På budgetterne for indeværende sæson (1954/55) er der, som det vil fremgå af de i indledningen givne regnskabsmæssige oplysninger, forudset underskud, der for Ålborg teater udgør 331.400 kr., for Århus teater 440.700 kr. og for Odense teater 381.050 kr.

Såfremt de ovenfor beskrevne lønreguleringer m. v. gennemføres fra og med sæsonen 1955/56 vil teatrenes budgetter for denne sæson se således ud:

Ålborg teater:

Udgifter:

Lønninger til det faste personale	411.200 kr.
Teaterdriften iøvrigt	372.100 kr.
Teaterbygningen m. v.	106.800 kr.
lait	890.100kr.

Indtægter:

Billetsalg	350.000 kr.
Garderobe	35.000 kr.
Andre indtægter	54.000 kr.
lait	439.000 kr.
Underskud	451.100 kr.

Århus teater:

Udgifter:

Lønninger til det faste personale	630.000 kr.
Teaterdriften iøvrigt	501.500 kr.
Teaterbygningen m. v.	172.600 kr.
lait	1.304.100kr.

Indtægter:

Billetsalg	512.000 kr.
Garderobe	60.000 kr.
Andre indtægter	171.000 kr.
Biografen	20.000 kr.
lait	763.000 kr.
Underskud	541.100kr.

Odense teater:

Udgifter:

Lønninger til det faste personale	576.100 kr.
Teaterdriften iøvrigt	502.500 kr.
Teaterbygningen m. v.	131.350 kr.
lait	1.209.950kr.

Indtægter

Billetsalg.....	550.000 kr.
Garderobe.....	63.000 kr.
Andre indtægter.....	79.600 kr.
Folketeatrets bio.....	35.000 kr.
laik	727.600kr.
Underskud.....	<u>482.350 kr.</u>

Der skal i den nærmeste fremtid tages stilling til størrelsen af de offentlige tilskud til teatret for året 1954/55.

Udvalget skal foreslå, at der i tilslutning hertil snarest af justitsministeriet og finansministeriet optages forhandling med de statslige og kommunale myndigheder, der hidtil har ydet tilskud til teatrene. Det bør efter udvalgets opfattelse ved disse forhandlinger og de efterfølgende henvendelser til bevillingsmyndighederne søges opnået, at der tilvejebringes sådanne tilskud, som er nødvendige ikke blot til dækning af de underskud, der efter det foran anførte må påregnes i indeværende sæson, men også til driften i sæsonen 1955/56 i overensstemmelse med de budgetter, der er opstillet i denne betænkning, således at de i betænkningen foreslåede reguleringer og lønninger til skuespillere og andet personale samt af teatrenes vederlag til byorkestrene kan gennemføres fra og med sæsonen 1955/56.

Udvalget forudsætter endvidere, at den ordning, der træffes for de ovennævnte driftsår med hensyn til sikring af teatrenes drift, også skal være gældende for de kommende år, indtil landsdelsscenernes forhold endeligt er blevet behandlet i kommissionens afsluttende betænkning.

Drøftelsen af denne midlertidige tilskudsordning forudsætter, at teatrenes hidtidige organisation bevares, således at ansvaret for teatrenes økonomi fortsat placeres hos de lokale bestyrelser. Det er således disse, der må træffe de nødvendige økonomiske dispositioner, fastsætte budgetter og træffe afgørelser om lønninger m. v.

Det bemærkes i denne forbindelse, at det vil være af afgørende betydning for teatrenes tilrettelæggelse af sæsonen 1955/56, herunder ved de engagementer af skuespillere, der skal foretages i foråret 1955, snarest muligt at kunne påregne, at de nødvendige tilskud vil kunne opnås.

II. Vedrørende teaterbygningerne m. v.

Som anført foran har udvalget efter besigtigelse af samtlige 3 sceners bygninger m. v. ta-

get stilling til de af landsdelsscenerne udarbejdede planer om modernisering af teatrene og disses tekniske indretninger.

Udvalget har herunder drøftet, hvorvidt der navnlig under hensyn til de for tiden herskende økonomiske forhold var rimelig anledning til at medtage spørgsmålet herom i nærværende betænkning.

Når udvalget har anset det for rigtigt at medtage spørgsmålet, skyldes det dels, at udvalget er enig i, at en del af de af teatrene foreslåede ændringer og forbedringer er særdeles påkrævede, hvilket navnlig gælder den nedenfor omtalte fornyelse af belysningsanlægene, dels at Ålborg teater står overfor en absolut nødvendig udbedring og reparation af scenerummet, dels endelig at det for Århus teaters vedkommende vil være praktisk at foretage visse bygningsmæssige forbedringer i forbindelse med den påbegyndte opførelse af koncert- og biograflokalet og den dermed sammenhørende bygning af skuespillergarderobes, værksteder og magasiner.

Hertil kommer, at der, inden kommissionens endelige betænkning vil kunne foreligge, kan indtræde en sådan forbedring af landets økonomiske forhold, at det vil være forsvarligt at søge de nævnte projekter realiseret. Det vil derfor være af praktisk betydning, at en samlet plan for en rimelig modernisering af teatrene ligger klar.

Ved overvejselsen af disse spørgsmål må det have sig øje, at der ved gennemførelsen af de tekniske forbedringer ikke alene skabes passende muligheder for, at teatrene kan opfylde deres kunstneriske forpligtelser og tilvejebringe rimelige arbejdsvilkår for dem, der har deres gerning på teatrene, men antagelig også vil kunne indvindes visse besparelser på driftsbudgettet.

Udvalgets medlemmer har således ved besøg på Göteborgs Stadsteater fået demonstreret, hvor langt man på et fuldt moderne teater kan komme i retning af besparelser med hensyn til sceneteknisk personale.

Hertil kommer, at teatrene ved anskaffelse af moderne belysningsanlæg bliver i stand til at løse opgaver, som man på nuværende tidspunkt må lade ligge. Endelig kan peges på, at der ved en udbygning af det allerede indledede samarbejde mellem scenerne indbyrdes vil kunne opnås besparelser ved fælles opsætning af mere kostbare forestillinger. Et sådant samarbejde forsøges nu ved opsætning af en operette, der

på skift opføres af samtlige 3 scener med samme dekorationer, kostumer og gæstemedvirken- de. Dette forudsætter imidlertid ensartet indretning af scenerne og disses tekniske hjælpemidler.

For tiden kan forestillinger uden større vanskeligheder udveksles mellem Odense og Århus teater, da scenerne er omtrent lige store. Derimod er Ålborg teaters scene noget mindre og i teknisk henseende dårligere indrettet, således at kun forestillinger med små dekorationer kan overføres til denne scene fra de to øvrige landsdelsscener. Imidlertid kan man ved større scenearrangementer anvende Ålborghallen, hvilket bl. a. er sket ved den foran omtalte fælles opsætning af en operetteforestilling.

Landsdelsscenerne har overfor udvalget især gjort gældende, at anskaffelse af nye belysningsanlæg til de 3 teatre er absolut påkrævet.

Endvidere har scenerne redegjort nærmere for de forbedringer, der bør gennemføres i forbindelse hermed og har iøvrigt til udvalget afgivet en samlet plan for teatrenes modernisering.

På grundlag heraf skal der herefter gives en kortere omtale af de bygningsmæssige og tekniske forhold ved de tre teatre og af teatrenes ønsker med hensyn til forbedringer m. v.

Ålborg teater:

I indeværende sæson har teatret foruden anskaffelse af værktøj smaskiner til snedker- og malerværksted gennemført en udvidelse af tilskuerpladserne på balkonerne. Herved er teatrets pladsantal øget fra 486 til 550, hvilket må anses for at være af betydning for rentabiliteten.

Da teatret for nogen tid siden har fået stolene på tilskuerpladserne hovedrepareret, må forholdene foran scenen betragtes som nogenlunde tilfredsstillende.

Som anført ovenfor er Ålborg teater imidlertid med hensyn til scenen og dennes tekniske udstyr ringest stillet af de 3 teatre. Belysningsanlægget er ca. 40 år gammelt og meget forældet. Scenen er temmelig lille og mangler sceneloft, afstillingsplads og drejeanordning. Tagkonstruktionen over scenen har midlertidigt måttet afstives for overhovedet at være i stand til at bære de nuværende tekniske indretninger, navnlig de ophængte kulisser, tæpper m. v.

I forbindelse med anskaffelse af det ovenfor omhandlede belysningsanlæg er det derfor nødvendigt, at teatret gennemfører en ombygning af scenetårn og kulisserum m. v.

I henhold til en af teatrets arkitekt udarbejdet beregning vil denne ombygning koste 110.000 kr., medens anskaffelse af belysningsanlæg incl. installationsomkostningerne forventes at ville koste 200.000 kr.

De scenetekniske forhold er som nævnt vanskelige. Man savner således også en egnet malersal, hvilket medfører, at man er nødt til at male dekorationerne i selve scenerummet; dette må ske om natten, når der hverken spilles eller prøves på scenen. Teatret har derfor på længere sigt planer om at erhverve en ejendom bag teatret og der indrette snedker- og malersal. Udgiften hertil kan anslås til 111.000 kr.

Århus teater:

Teatret har ved hjælp af en pengegave, indsamlet blandt byens borgere, for nylig anskaffet nye stole, hvorfor forholdene på tilskuerpladsen må anses for tilfredsstillende.

Dette gælder derimod ikke forholdene på scenen, hvorfor teatret har udarbejdet planer om forskellige forbedringer af bygningsmæssig og teknisk art. I første række ønsker teatret i lighed med Ålborg og Odense teatre at anskaffe et moderne belysningsanlæg, idet det i øjeblikket anvendte er forældet. Hertil kommer, at teatret nu skal overgå til forsyning med vekselstrøm, hvorfor det alligevel vil være nødvendigt at udskifte en stor del af det nuværende belysningsanlæg. Udgiften til anskaffelse og installation af nyt belysningsanlæg anslås til 250.000 kr. Endvidere vil teatret ved gennem- brydning af en allerede ved teatrets opførelse afsat murbue fremskaffe en tiltrængt baggrunds- plads på scenen i en dybde af ca. 4 m i fuld højde og bredde samt anskaffe en rundhori- sont, der forøvrigt også er en betingelse for en effektiv udnyttelse af det nye belysningsanlæg. Udgifterne til disse foranstaltninger er anslået til henholdsvis 100.000 kr. og 35.000 kr.

Der er fra teatrets side fremført, at det vil være mest praktisk og billigst at gennemføre disse forbedringer på én gang i forbindelse med det nuværende byggeri, der forventes afsluttet i efteråret 1955.

På noget længere sigt ønsker teatret at fore- tage en omlægning af scenegulvet, så dette bliver plant, og at udvide drejescenen samt end- videre at gennemføre en ændring i prosceniets åbning ved indretning af nye sidetårne med der- til hørende installationer samt opsætte lyd- refleksskærme for at afhjælpe den dårlige aku-

stik i teatret. Endvidere vil man gerne modernisere og elektrificere scenens snoreloft og hejseanordninger. Den samlede udgift ved disse installationer vil blive på ca. 155.000 kr. Der foreligger endelig en plan om udvidelse af teatrets orkestergrav til brug ved den jyske operas forestillinger. Udgiften hertil andrager ca. 40.000 kr.

Odense teater:

Teatret har for nylig gennemført en udskiftning af stolene på gulvet, og man har besluttet i indeværende sæson at udskifte stolene på balkonerne. Hermed skulle forholdene foran scenen på dette teater være tilfredsstillende.

Teatret ønsker først og fremmest i lighed med de to andre landsdelsscener at anskaffe et nyt belysningsanlæg. En sådan anskaffelse er meget nødvendig, da det nuværende belysningsanlæg er forældet. Udgiften hertil samt til anskaffelse af lystårne og bro anslås til 275.000 kr. incl. installationsomkostninger. Endvidere påtænkes indrettet en rundhorisont, der af praktiske grunde bør anskaffes samtidig med det nye belysningsanlæg. Udgiften hertil anslås til 50.000 kr.

Teatrets mest påtrængende problem er i øje-

blikket tilvejebringelsen af et lager til dekorationer og kostumer. Teatret har hidtil for en meget billig leje haft rådighed over et lokale, specielt bygget til dette formål og beliggende umiddelbart overfor teaterbygningen.

Denne meget fordelagtige ordning er nu ophørt, idet teatrets lejemål er opsagt. Det har hidtil været umuligt for teatret at fremskaffe andet egnet lokale. Antagelig vil et sådant kun kunne findes udenfor Odense by, hvilket vil medføre betydelige gener og udgifter til transport af dekorationer og kostumer. Teatret ønsker derfor hurtigst muligt at opføre et nyt dekora- tions- og kostumelager, beliggende på teatrets grund umiddelbart bag den nuværende teaterbygning. Udgiften hertil er anslået til 150.000 kr.

Endelig nærer teatret ønske om gennemførelse af forskellige mindre, men hårdt tiltrængte ombygninger i selve teaterbygningen. Ombygningen omfatter udvidelse af orkestergrav og udvidelse og omlægning af kontorer. Den samlede udgift hertil er anslået til ca. 18.000 kr. Et elektrisk nødbelysningsanlæg, som også er påkrævet, vil koste 12.000 kr.

Der kan herefter gives følgende oversigt over de med gennemførelsen af de nævnte foranstaltninger forbundne omkostninger:

	Ålborg	Århus	Odense
Belysningsanlæg	200.000 kr.	250.000 kr.	275.000 kr.
Ombygninger i forbindelse hermed	110.000 kr.		
Rundhorisont + ombygning hertil		135.000 kr.	50.000 kr.
Nybygning til dekora- tionslager			150.000 kr.
Senere ombygninger og forbedringer	111.000 kr.	195.000 kr.	30.000 kr.
Ialt	421.000kr.	580.000 kr.	505.000 kr.

Der er således tale om ikke ubetydelige beløb, som det under de herskende økonomiske forhold vil være forbundet med vanskelighed at tilvejebringe. Når udvalget alligevel har medtaget disse forhold i denne foreløbige betænkning, skyldes det som foran anført, at udvalget har fundet det rigtigt at fremsætte resultaterne af sine overvejelser om, hvad der er påkrævet for at bringe teaterlokalerne og disses tekniske udstyr i en sådan stand, at landsdelsscenerne får passende mulighed for at løse de kunstneriske opgaver, der naturligt påhviler dem.

Udvalget er opmærksom på, at der antagelig kun kan blive tale om en gradvis gennemførelse af de nævnte foranstaltninger efterhånden som de økonomiske og beskæftigelsesmæssige forhold tillader det.

Under hensyn til foranstaltningernes karakter er det naturligt, at finansieringen sker i form af optagelse af lån, der afdrages og forrentes over det almindelige driftsregnskab. Der vil næppe heller kunne tilvejebringes midler til disse formål i form af direkte tilskud til teatrene fra det offentlige.

Udvalget skal herefter henstille, at teaterkommissionen snarest afgiver en foreløbig indstilling til justitsministeriet med forslag om, at justitsministeriet efter forhandling med finansministeriet og de i betragtning kommende statslige og kommunale myndigheder søger bevillingsmyndighedernes tilslutning til, at der ydes sådanne tilskud til de 3 landsdelsscener, at disses drift i overensstemmelse med de i denne be-

tænkning indeholdte forslag er sikret indtil landsdelsscenernes forhold endelig er blevet behandlet i kommissionens afsluttende betænkning.

Udvalget skal endvidere foreslå, at det i den

foreløbige indstilling henstilles, at der samtidig tages stilling til resultaterne af udvalgets overvejelse vedrørende forbedring af landsdelsscenernes lokaleforhold og tekniske udstyr.

P. u. v.

A. Ifeldt.

formand

[K. Haulrig.

sekr.

Det bemærkes, at det på plenarmødet den 12. marts 1955 blev oplyst, at Ålborg byråds teaterudvalg allerede på dette tidspunkt så sig nød-

saget til af kunstneriske grunde at forhøje lønningensbudgettet til skuespillerpersonalet med ca. 25 % fra sæsonen 1955/56.

B. Den afsluttende landsdelsscenebetænkning af 1958.

I maj 1958 afgav landsdelsceneudvalget sin afsluttende betænkning, som er sålydende:

Efter at den af underudvalget vedrørende landsdelsscenerne og byorkestrene i marts 1955 afgivne foreløbige betænkning var blevet behandlet af teaterkommissionens plenarforsamling på et møde den 12. marts 1955 og derefter af kommissionen var videresendt til justitsministeriet med en enstemmig anbefaling, fandt der i justitsministeriet forskellige forhandlinger sted mellem ministeriet og repræsentanter for byrådene i Ålborg, Århus og Odense. Disse forhandlinger resulterede i, at der opnåedes tilslutning til de i den foreløbige betænkning anførte betragtninger såvel med hensyn til teatrenes drift som med hensyn til behovet for og rimeligheden i gennemførelse af moderniseringer af scenernes tekniske udstyr og indretning. Der opnåedes tillige enighed om ønskeligheden af at søge tilvejebragt en tilskudsordning, hvorved der ydedes landsdelsscenerne underskudsdekning gennem øgede tilskud fra stat og kommune, medens der forsåvidt angik fordelingen af denne forøgede byrde mellem stat og kommune kun er opnået aftaler for kortere tidsrum ad gangen, jfr. nærmere nedenfor.

Efter afslutningen af disse forhandlinger rettede justitsministeriet med finansministeriets tilslutning ved en skrivelse af 22. juli 1955 anmodning til folketingets finansudvalg om tiltrædelse af et af justitsministeriet under de nævnte forhandlinger givet tilsagn om som en foreløbig foranstaltning fra og med sæsonen 1954/55 af filmsfondens midler at yde tilskud til landsdelsscenernes drift, svarende til halvdelen af de enkelte teatres driftsunderskud, opgjort efter de i underudvalgets foreløbige betænkning indeholdte principper og under forudsætning af, at kommunerne dækker den resterende del af overskuddet i det omfang, dekning ikke kan opnås ved tilskud fra anden side, herunder ydelse af tipsmidlerne.

Samtidig anmodede justitsministeriet i konsekvens heraf om finansudvalgets godkendelse af, at der på forventet efterbevilling på tillægsbevillingsloven for finansåret 1955/56 til delvis dækning af driftsunderskud i landsdelsscenernes sæson 1954/55 udbetaltes teatrene et beløb, svarende til differencen mellem det tilskud, der af filmsfonden allerede var bevilget til teatrene til samme formål i forbindelse med tillægsbevillingslov for finansåret 1954/55, og det beløb, som efter det ovenfor anførte måtte påhvile filmsfonden at udrede.

Denne ordning blev tiltrådt af folketingets finansudvalg ved skrivelse af 29. juli 1955, aktstk. nr. 594.

Under forhandlingerne med byrådene var det blevet oplyst, at disse kunne tiltræde den af ministeriet foreslåede ordning. Byrådene i Århus og Odense tiltrådte på dette tidspunkt dog foreløbig kun ordningen for sæsonen 1954/55. Der blev herefter af justitsministeriet og af kommunerne på basis af teatrenes regnskaber for sæsonen 1954/55 udbetalte teatrene tilskud i overensstemmelse med denne foreløbige ordning af landsdelsscenernes forhold.

Forinden der nedenfor redegøres for underudvalgets fortsatte arbejde, skal bemærkes, at den af underudvalget i marts måned 1955 afgivne foreløbige betænkning blev afgivet af følgende medlemmer af teaterkommissionen:

landsretssagfører A. Ilfeldt (formand),
byrådsmedlem, cand mag. fru Else Jacobsen,
afdelingschef Fr. Grünfeld,
grosserer Axel Pedersen,
kontorchef, nu viceteaterchef Henning Rohde,
skuespiller, nu tournéchef ved Det kongelige Teater, cand. jur. Bendt Rothe,
teaterdirektør Helge Rungwald,
kontorchef Henrik Urne og
landsdommer Erik Vetli.

Afdelingschef Fr. Grünfeld, finansministeriet, er afgået ved døden den 2. april 1957, og ved justitsministeriets skrivelse af 6. maj 1957 er kontorchef Alice Brun, finansministeriet, efter indstilling af finansministeriet beskikket som medlem af teaterkommissionen.

Ved skrivelse af 24. oktober 1957 har justitsministeriet beskikket landsretssagfører Poul Svanholm, Ålborg, til medlem af teaterkommissionen, efter at grosserer Axel Pedersen har ønsket at udtræde af teaterkommissionen.

Den hermed foreliggende endelige betænkning fra underudvalget for landsdelsscenerne og byorkestrene afgives derfor af følgende medlemmer af teaterkommissionen:

landsretssagfører A. Ilfeldt (formand),
kontorchef Alice Brun,
byrådsmedlem, cand. mag. fru Else Jacobsen,
viceteaterchef Henning Rohde,
tournéchef ved Det kongelige Teater cand. jur. Bendt Rothe,
teaterdirektør Helge Rungwald,
landsretssagfører Poul Svanholm,
kontorchef Henrik Urne og
landsdommer Erik Vetli.

Underudvalget har efter afgivelsen af den foreløbige betænkning i overensstemmelse med de tidligere lagte planer for underudvalgets arbejde fortsat med at undersøge landsdelsscenernes forhold og har fulgt scenernes drift for at konstatere, hvorledes virkningerne af de gennemførte foranstaltninger har været. Tilsynet er udøvet dels ved besøg på teatrene i forbindelse med afholdelse af udvalgsmøder, dels gennem beretninger, afgivet af teaterdirektørerne, der har været indkaldt til underudvalgets møder, og endelig gennem forelæggelse af regnskaber og budgetter. Efter afslutningen af sæsonen 1955/56 blev teatrenes regnskaber forelagt såvel justitsministeriet som de respektive kommuner, og der blev mellem justitsministeriet og kommunerne opnået enighed om, at den ovenfor omtalte ordning, der tiltrådtes af folketingets finansudvalg, skulle lægges til grund for den offentlige støtte til scenerne også for sæsonen 1955/56. Endelig kan det oplyses, at der den 4. september 1957 afholdtes møde mellem justitsministeren og repræsentanter for byrådene i Ålborg, Århus og Odense, på hvilket møde der opnåedes enighed om, at den hidtidige ordning med hensyn til ydelse af tilskud til teatrene og fordelingen af tilskudsydelsen mellem staten

(filmsfonden) og kommunerne skulle være gældende også for sæsonerne 1956/57 og 1957/58.

Siden afgivelsen af underudvalgets første betænkning er der af teatrene således afgivet regnskaber for 3 regnskabsår (1954/55, 1955/56 og 1956/57) og til supplerung og à jour-føring af de i underudvalgets første betænkning indeholdte regnskabsmæssige oplysninger skal der nedenfor gives en oversigt over teatrenes driftsresultater i de nævnte 3 sæsoner og over de fra det offentlige for disse sæsoner udbetalte tilskud.

Oversigterne er udarbejdet på basis af de endelige regnskaber og opstillet efter samme princip, som tidligere er anvendt i underudvalgets første betænkning, og kan derfor sammenholdes med de i denne betænkning pag. 9-11 givne regnskabsmæssige oversigter. Af hensyn til muligheden for sammenligning med budgettallene gives oversigten for hvert regnskabsår for sig, medens en sammenligning mellem de enkelte års driftsresultater for hvert teater er søgt opnået gennem den som bilag 1 vedlagte regnskabsopstilling.

Sæsonen 1954/55:

Ålborg teater:

Udgifter:	Regnskab :	Budget :
Lønninger til det faste personale	319.000	306.500
Teaterdriften iøvrigt	353.000	347.100
Teaterbygningen m. v.	148.000	106.800
lait:	820.000	760.400

Indtægter:

Billetsalg og garderobe	282.000	375.000
Andre indtægter	61.000	54.000
lait:	343.000	429.000

Underskud herefter: 477.000 331.400

Dette blev dækket ved:

Filmsfondstilskud	240.000
Ålborg kommunes tilskud	217.000
Tipsmidler	20.000
lait:	477.000

Århus teater:

Udgifter:	Regnskab :	Budget :
Lønninger til det faste personale	468.000	530.600
Teaterdriften iøvrigt	480.000	476.000
Teaterbygningen m. v.	240.000	172.600
lait:	1.188.000	1.179.700

<i>Indtægter:</i>			
Billetsalg og garderobe	543.000	548.000	
Andre indtægter	175.000	171.000	
Biografen	32.000	20.000	
	lait: 750.000	739.000	
Underskud herefter:	438.000	440.700	

Dette blev dækket ved:			
Filmsfondstilskud	219.000		
Århus kommunes tilskud	199.000		
Tipsmidler	20.000		
	lait: 438.000		

Odense teater:

<i>Udgifter:</i>			
	Regnskab :	Budget :	
Lønninger til det faste personale	485.000	489.800	
Teaterdriften iøvrigt	497.000	477.500	
Teaterbygningen m. v.	132.000	131.400	
	lait: 1.114.000	1.098.700	

<i>Indtægter:</i>			
Billetsalg og garderobe	605.000	603.000	
Andre indtægter	147.000	79.600	
	lait: 752.000	682.000	
Underskud herefter:	362.000	417.000	

Dette blev dækket ved:			
Filmsfondstilskud	181.000		
Odense kommunes tilskud	135.000		
Kommunens biograf	26.000		
Tipsmidler	20.000		
	lait: 362.000		

Sæsonen 1955 56.

Ålborg teater:

<i>Udgifter:</i>			
	Regnskab :	Budget :	
Lønninger til det faste personale	434.000	396.000	
Teaterdriften iøvrigt	357.000	397.000	
Teaterbygningen m. v.	162.000	92.000	
	lait: 953.000	885.000	

<i>Indtægter:</i>			
Billetsalg og garderobe	283.000	380.000	
Andre indtægter	66.000	54.000	
	lait: 349.000	434.000	
Underskud herefter:	604.000	451.000	

Dette blev dækket ved:			
Filmsfondstilskud	302.000		
Ålborg kommunes tilskud og omegnskommunernes tilskud	282.000		
Tipsmidler	20.000		
	lait: 604.000		

Århus teater:

<i>Udgifter:</i>			
	Regnskab :	Budget :	
Lønninger til det faste personale	570.000	576.000	
Teaterdriften iøvrigt	611.000	567.000	
Teaterbygningen m. v.	321.000	161.000	
	lait: 1.502.000	1.304.000	

<i>Indtægter:</i>			
Billetsalg og garderobe	695.000	585.000	
Andre indtægter	168.000	158.000	
Biografen	20.000	20.000	
	lait: 883.000	763.000	
Underskud herefter:	619.000	541.000	

Dette blev dækket ved:

Filmsfondstilskud (foreløbigt) ..	310.000		
Århus kommunes og omegnskommunernes tilskud	289.000		
Tipsmidler	20.000		
	lait: 619.000		

Odense teater:

<i>Udgifter:</i>			
	Regnskab :	Budget :	
Lønninger til det faste personale	589.000	541.000	
Teaterdriften iøvrigt	591.000	500.000	
Teaterbygningen m. v.	156.000	128.000	
	lait: 1.336.000	1.169.000	

<i>Indtægter:</i>			
Billetsalg og garderobe	652.000	540.000	
Andre indtægter	193.000	112.000	
	lait: 845.000	652.000	
Underskud herefter:	491.000	517.000	

Dette blev dækket ved:

Filmsfondstilskud	245.000		
Odense kommunes tilskud	209.000		
Odense kommunes biograf	17.000		
Tipsmidler	20.000		
	lait: 491.000		

Sæsonen 1956/57.

Ålborg teater:

<i>Udgifter:</i>			
	Regnskab :	Budget :	
Lønninger til det faste personale	506.000	483.000	
Teaterdriften iøvrigt	345.000	332.000	
Teaterbygningen m. v.	210.000	152.000	
	lait: 1.061.000	967.000	

<i>Indtægter:</i>			
Billetsalg og garderobe	295.000	344.000	
Andre indtægter	83.000	70.000	
	lait: 378.000	414.000	
Underskud herefter:	683.000	553.000	

Dette blev dækket ved:

Filmsfondstilskud	341.000	
Ålborg kommunes og omegns-		
kommunernes tilskud	322.000	
Tipsmidler	20.000	
	lait: 683.000	

Århus teater:

Udgifter:	Regnskab :	Budget :
Lønninger til det faste personale	711.000	700.400
Teaterdriften iøvrigt	479.000	525.900
Teaterbygningen m. v.	282.000	313.800
	lait: 1.472.000	1.540.100

Indtægter:

Billetsalg og garderobe	657.000	719.000
Andre indtægter	194.000	161.800
	lait: 851.000	880.800
Underskud herefter:	621.000	659.300

Dette blev dækket ved:

Filmsfondstilskud	311.000	
Århus kommunes og omegns-		
kommunernes tilskud	290.000	
Tipsmidler	20.000	
	lait: 621.000	

Odense teater:

Udgifter:	Regnskab :	Budget :
Lønninger til det faste personale	701.000	692.000
Teaterdriften iøvrigt	545.000	479.000
Teaterbygningen m. v.	220.000	176.000
	lait: 1.466.000	1.347.000

Indtægter:

Billetsalg og garderobe	754.000	620.000
Andre indtægter	196.000	175.000
	lait: 950.000	795.000
Underskud herefter:	516.000	552.000

Dette blev dækket ved:

Filmsfondstilskud	258.000	
Odense kommune	206.000	
Kommunens biograf	30.000	
Omegnskommunerne	2.000	
Tipsmidler	20.000	
	lait: 516.000	

Med hensyn til de enkelte teatres driftsunderskud i de tre omhandlede regnskabsperioder finder underudvalget anledning til at fremkomme med følgende bemærkninger:

ad Ålborg teater:

Det vil bemærkes, at teatrets underskud for alle tre regnskabsperioder ligger ret betydeligt over, hvad der var forudsat i budgettet. Med hensyn til udgiftssiden kan det oplyses, at teatret i sommeren 1955 i overensstemmelse med, hvad der er foreslået i underudvalgets første betænkning, har gennemført en hårdt tiltrængt ombygning af scenetårnet og har erhvervet et nyt belysningsanlæg. Udgifterne hertil er dækket ved optagelse af kommunelån, men renter og afskrivninger herpå er belastet teatrets driftsregnskab fra og med sæsonen 1955/56 og er årsag til de væsentligste stigninger i forhold til budgettet. I sæsonen 1956/57 er tillige udgifterne til bygning, opvarmning, lys m. v. steget i forhold til budgettet. En anden væsentlig årsag til, at underskuddet er større end påregnet, må søges i den svigtende billetindtægt. Med hensyn hertil bemærkes, at Ålborg teater er det yngste af landsdelsteatrene, således at teaterinteressen i Ålborg er mindre grundfæstet end andre steder. Endvidere kan der for så vidt angår sæsonen 1955/56 peges på, at snevinteren og strejken formentlig i særlig grad har ramt Ålborg. Det vil ses, at billetindtægten er noget forbedret i 1956/57, selv om den stadig er lavere end budgetteret.

ad Århus teater:

Underskuddet på regnskaberne for 1954/55 og 1956/57 var, som det vil ses, noget mindre end budgetteret, medens teatrets underskud i 1955/56 var væsentlig større end påregnet. Med hensyn til denne sæson må det bemærkes, at billetindtægterne har vist en betydelig fremgang i forhold til budgettet, og at udgifterne til teatrets drift i det væsentlige har holdt sig inden for det forudsete, bortset fra, at teatret har måttet afholde en udgift på ca. 80.000 kr. til en nødvendig reparation af taget.

Teatrets skuespillergarderober og værksteder har hidtil været beliggende i bygninger, der var væsentlig ældre end selve teaterbygningen, og som følge heraf særdeles brandfarlige og umoderne, hvorfor en sanering var absolut nødvendig. I forbindelse med opførelsen af teatrets biograf (der tillige benyttes som koncertsal) opførtes derfor til afløsning af de hidtidige lokaler en tilbygning, der har kostet ca. 700.000 kr. Dette beløb er tilvejebragt ved optagelse dels af kreditforeningslån, dels kortfristede sparekasse- og forsikringslån, således at forrentning og amortisation af disse lån er belastet teatrets

driftsregnskab. Herudover har teatret måttet imødekomme brandvæsenets krav om gennemførelse af en række brandsikrende foranstaltninger, herunder etablering af nyt nødbelysningsanlæg, indretning af en brandfri trappe i tilknytning til scenetårnet og udskiftning af elektriske kabler alt til en udgift af ca. 250.000 kr., hvilke arbejder er gennemført i sommeren 1957. Dette beløb er ligeledes tilvejebragt ved optagelse af lån.

Under hensyn til, at de nævnte saneringsarbejder og brandsikrende foranstaltning i væsentlig grad har belastet teatrets driftsregnskaber, har teatret anset det for rimeligt at vente med at foretage den i den foreløbige betænkning forudsatte anskaffelse af et nyt belysningsanlæg i forbindelse med en modernisering af scenen, indtil det nuværende anlæg er opslidt, eller etablering af vekselsstrøm gør en udskiftning nødvendig.

Underudvalget har iøvrigt ikke særlige bemærkninger at knytte til teatrets regnskaber.

ad Odense teater:

For alle tre sæsoner gælder det her, at teatrets underskud har været væsentlig mindre end forudset. Der har været en betydelig fremgang i teatrets billetindtægt, som har ligget væsentligt over det budgetterede. Teatret har i sommeren 1956 fået indrettet et nyt belysningsanlæg, hvis indkøb er dækket af lån, der forrentes og afdrages over teatrets driftsbudget.

For alle tre landsdelssceners vedkommende har den ved underudvalgets foreløbige betænkning gennemførte tilskudsordning, hvorved der dels er tilvejebragt større tilskud, dels skaffet mulighed for i sæsonens løb at få udbetalt a konto beløb i et vist omfang, haft gunstige virkninger.

Teatrenes ledelser har således fået mulighed for på noget længere sigt at tilrettelægge driften og økonomien, ligesom der i kraft af visse lønreguleringer er tilvejebragt bedre vilkår for teatrenes embedsmænd og funktionærer.

Gennemførelsen af den i den foreløbige betænkning forudsatte 12-måneders kontrakt for de ved landsdelsscenerne ansatte skuespillere har både skabt gunstigere arbejdsvilkår og lønningsforhold for disse, men selvom der i forbindelse med og efter 12-måneders kontraktens gennemførelse er foretaget visse tiltrængte lønreguleringer på grund af prisudviklingen, må det dog stadig have for øje, at gagerne som helhed lig-

ger under indtægtsmulighederne for de københavnske skuespillere, der i større omfang har mulighed for ekstrairntægter.

Selvom gagerne ved landsdelsscenerne således stadig er forholdsvis lave, og skuespillernes indtægter ved radio og film relativt begrænsede, har gennemførelsen af 12-måneders kontrakten dog haft gunstige virkninger for teatrene, idet disse har fået bedre muligheder for at holde sammen på ensembleerne.

Den mellem Dansk Skuespiller Forbund og landsdelsscenerne indgåede normalkontrakt, der vedlægges som bilag 2, har iøvrigt tilvejebragt et grundlag for i et vist omfang at udveksle skuespillere og etablere fællesforestillinger, ligesom der ved kontrakten er gennemført en række bestemmelser, der tilgodeser de særlige forhold, hvorunder der arbejdes på landsdelsscenerne til gavn for såvel skuespillerne som teatrene.

Ved gennemførelse af forslagene i den foreløbige betænkning har det yderligere været muligt at give landsdelsscenernes vederlag til byorkestrene en tiltrængt forhøjelse, således at de vederlag, der nu ydes de tre byorkestre for teatertjeneste, udgør 75.000 kr. for hvert teater. Dette vederlag må nu efter teatrenes opfattelse anses for passende.

Endelig har landsdelsscenerne foretaget nogle af de i den foreløbige betænkning omtalte moderniseringsforanstaltninger, idet finansieringen heraf er sket ved låneoptagelse og således, at afdrag og rente af de optagne lån er indgået i teatrenes driftsbudgetter - alt som forudsat i den nævnte betænkning. Fra teatrenes side har man imidlertid peget på, at der stadig er bygningsmæssige og tekniske mangler, som bør afhjælpes snarest muligt. Der er dels tale om foranstaltninger, som findes omtalt i den foreløbige betænkning i oversigten pag. 20, dels tale om yderligere foranstaltninger, som teatrene anser for nødvendige.

Da prisniveauet siden den foreløbige betæknings afgivelse har ændret sig, er teatrene fremkommet med nye oplysninger om bekostningen ved gennemførelse af de moderniseringsforanstaltninger, der ikke er gennemført i mellemtiden, ligesom teatrene har oplyst omkostningerne ved de foreslåede yderligere foranstaltninger.

På grundlag af de afgivne oplysninger herom kan der gives følgende oversigt over de ønskede moderniseringsforanstaltninger og bekostninger, der er forbundet med disse foranstaltningers gennemførelse:

	Forslag i den foreliggende betænkning:	Yderl. forslag:	à jourførte udgiftstal:
<i>Ålborg</i>	Værksteder, statistgarderober m. v.		125.000
		Skuespillergarderober, (gæstegarderobe), regis- sørkontor og prøvesal ...	15.000
		Magasinrum	45.000
			185.000
<i>Århus</i>	Nyt belysningsanlæg i forbindelse med overgang til vekselstrøm		335.000
	Anskaffelse af rundhorisont og modernise- ring af scene og sceneteknik		210.000
	Udvidelse af orkestergrav, fornyelse af ven- tilationsanlæg og centralvarme.....		195.000
			740.000
<i>Odense</i>	Rundhorisont og ombygning i forbindelse hermed		60.000
	Nybygning til dekorationslager og værk- steder		200.000
	Nyt nødbelysningsanlæg og udvidelse af orkestergrav.....		30.000
		Nye radiatorer i hele byg- ningen	35.000
			325.000

Som det vil fremgå af ovenstående oversigt, er hovedparten af forslagene omtalt i den foreløbige betænkning.

Med hensyn til udvalgets standpunkt til de fra teatrenes side fremførte ønsker kan henvises til de foran pag. 18—20 gjorte bemærkninger. Udvalget er fortsat af den opfattelse, at finansieringen i givet fald efter aftale med de tilskudsgivende myndigheder bør ske gennem optagelse af lån, der afdrages og forrentes over teatrenes almindelige driftsregnskab.

For alle tre landsdelsscener gælder det således, at den midlertidige tilskudsordning, der blev gennemført i henhold til den foreløbige betænkning, allerede har betydet væsentlige fremskridt for teatrene, hvis drift stort set kan betegnes som tilfredsstillende, hvorfor den midlertidige ordning må anses for egnet til at tjene som grundlag for den endelige løsning af landsdelsscenernes problemer.

Underudvalget har derfor ment nu at burde fremkomme med forslag til en endelig ordning af landsdelsscenernes forhold, og der er enighed om, at dette bør ske ved lov på grund af den særlige betydning, teatrene har for provinsens kulturelle liv.

Som følge heraf og for at lette oversigten er forslaget opstillet i en form, der vil kunne tjene som grundlag for en senere lovgivning enten for landsdelsscenerne alene eller som led i en samlet teaterlovgivning for hele landet. Dette lovudkast har af landsdelsscenernes samarbejdsudvalg været forelagt på et den 24. august 1957 afholdt møde, hvori bl. a. deltog repræsentanter for byrådene i Ålborg, Århus og Odense, og blev på dette møde godkendt, ligesom lovudkastet har været drøftet på det tidligere nævnte møde den 4. september 1957 mellem justitsministeriet og repræsentanter for de nævnte byers byråd som basis for en fortsat tilskudsordning til landsdelsscenerne, hvis driftsform og opgaver gør det ønskeligt, at der tilvejebringes et fast og varigt grundlag for scenernes fremtidige virke.

Underudvalget har fundet det mest praktisk nedenfor først at aftrykke det forslag, om hvilket der i underudvalget er opnået enighed, bortset fra en mindretalsudtalelse vedrørende forslaget § 2, jfr. nedenfor. Forslaget ledsages af bemærkninger, og det er underudvalgets tanke, at disse eventuelt kan tjene som grundlag for bemærkningerne til et lovforslag.

Underudvalgets forslag har følgende ordlyd:

§ 1.

Landsdelsscenerne i Ålborg, Århus og Odense har til opgave at søge teaterbehovet dækket i hjembyerne samt ved turnerende virksomhed at bidrage til, at samme opgave løses inden for scenernes naturlige område, således at skuespilkunsten kommer ud til så store dele af befolkningen som muligt.

Landsdelsscenerne skal søge tilvejebragt et alsidigt repertoire og bør opføre de bedste dramatiske arbejder af ældre og yngre forfattere, således at der herved tages hensyn til værker af danske forfattere.

Landsdelsscenerne skal endvidere søge deres opgave løst ved indbyrdes samarbejde, ligesom scenerne, hvor mulighederne foreligger, skal søge gennemført regelmæssige opera- og balletforestillinger i samarbejde såvel med de lokale operainstitutioner og byorkestre som med Det kongelige Teater.

Ved drift af de til teatrene knyttede elevskoler skal landsdelsscenerne virke for uddannelse af unge skuespillere.

§ 2.

I overensstemmelse med de til enhver tid mellem de enkelte byorkestre og landsdelsscenerne gældende aftaler medvirker byorkestrene i Ålborg, Århus og Odense ved de forestillinger herunder gæstespil - på landsdelsscenerne, der forudsætter musikledsagelse.

§ 3.

Hver landsdelsscene forstås af en bestyrelse eller et teaterudvalg, hvis sammensætning og beføjelser vil være at fastsætte i en af justitsministeriet og vedkommende kommune godkendt vedtægt. Bestyrelsen eller udvalget udarbejder teatrets årlige budget samt aflægger det årlige regnskab.

Bestyrelsen eller teaterudvalget ansætter en direktør for teatret. Ansættelsen og vilkårene herfor skal godkendes af justitsministeriet.

§ 4.

De til teatrenes drift nødvendige midler søges tilvejebragt ved bevilling på finansloven og ved tilskud fra vedkommende kommuner. De nærmere regler for tilskudsordningen fastsættes ved overenskomster mellem justitsministeriet og de pågældende kommuner.

ad § 1, stk. 1 og 2:

Underudvalget har fundet det naturligt, at forslaget indledende bestemmelser fastslår formålet med scenernes virksomhed også under hensyn til, at en fyldestgørende løsning af de opgaver, der pålægges scenerne, må være en afgørende forudsætning for, at disse fortsat kan nyde offentlig støtte.

Ved bemærkningerne om den turnerende virksomhed er der ikke taget noget standpunkt til, i hvilket omfang denne eventuelt skal udvides, såfremt teaterkommissionen foreslår, at der etableres en rigsteaterordning, og at landsdelsscenerne inddrages herunder. I henhold til de bevillinger, der for tiden er givet til scenernes drift, er scenerne berettiget til at give indtil 15 forestillinger uden for teatret på vilkår, at teatret i samme tidsrum stilles til rådighed for Det kongelige Teater og turnerende private selskaber. Teatrene har for tiden ikke været i stand til fuldt ud at udnytte tilladelsen til disse 15 forestillinger. Det må dog i denne forbindelse bemærkes, at skoleforestillinger, der navnlig af Odense teater i vidt omfang gives uden for hjemstedet, anses som lukkede forestillinger og derfor ikke medregnes i dette tal. Teatrenes evne til at give forestillinger uden for hjembyen hænger nøje sammen med størrelsen af skuespillerstaben, og en effektiv udvidelse af den turnerende virksomhed kan ikke tænkes gennemført uden en tilsvarende udvidelse af skuespillerstaben, hvorimod teatrene gennem fællesforestillinger vil være i stand til i noget større omfang end hidtil at deltage i turnerende virksomhed.

Ikke mindst under hensyn til de offentlige tilskud må der påhvile de tre teatre en naturlig forpligtelse til at gennemføre et alsidigt og kunstnerisk værdifuldt repertoire i lighed med den forpligtelse, der ifølge loven påhviler Det kongelige Teater. Med hensyn særlig til danske skuespil kan det oplyses, at teatrene allerede i vidt omfang opfører sådanne og flere gange har haft danske urpremierer.

ad § 1, stk. 3:

Med hensyn til fællesforestillinger og udveksling af forestillinger landsdelsscenerne imellem har man ikke villet give regler, der kan binde teatrene til at gennemføre sådanne arrangementer. Erfaringerne med disse er endnu forholdsvis få, men det er underudvalgets opfattelse, at sådanne forestillinger vil kunne indebære

en værdifuld forbedring og udvidelse af scenernes virksomhed, bl. a. ved at give mulighed for at tilvejebringe et mere alsidigt repertoire på de tre scener. Det har ligeledes værdi, at skuespillerne får lejlighed til at optræde uden for den landsdelsscene, hvortil de er knyttet. I denne forbindelse bemærkes, at der mellem Dansk Skuespiller Forbund og de tre landsdelsscener — som anført foran — er truffet aftale om en normalkontrakt, der bl. a. muliggør sådanne arrangementer.

Gennem en længere årrække har der været givet regelmæssige operaforestillinger i Århus og Odense af de selvejende institutioner Den jyske Opera og Den fynske Opera. Disse institutioner har imødekommet og yderligere udviklet et behov for operaforestillinger i Jylland og på Fyn og samtidig både ved deres repertoire og ved de opgaver, de har kunnet byde en lang række yngre kunstnere, været vigtige inspirationskilder i dansk musikdramatisk liv.

Dette behov for musikdramatiske forestillinger bør efter underudvalgets opfattelse imødekommes også ved opera- og balletgæstespil fra Det kongelige Teater i samarbejde med landsdelsscenerne og byorkestrene, og således, at det sker efter retningslinier, svarende til overenskomsten mellem Odense byorkester og Odense teater af 13. marts 1957, hvorefter byorkesteret indenfor det aftalte antal teater tjenester medvirker ved sådanne gæstespil mod, at alle prøver betales efter gældende tarif. Det må dog i denne forbindelse påpeges, at et sådant samarbejde mellem Det kongelige Teater og orkestrene forudsætter, at datoerne for gæstespillene, i lighed med, hvad der er praksis i samarbejdet mellem orkestrene og landsdeloperaerne, fastlægges i god tid efter fælles aftale.

Under de forhandlinger, som underudvalget har ført med det under musikkommissionen nedsatte udvalg, der bl. a. havde til opgave at afgive en betænkning, indeholdende et lovudkast om by- eller landsdelsorkestrene uden hovedstadsområdet, har musikkommissionens udvalg givet udtryk for en positiv indstilling overfor tanken om, at scenerne, hvor mulighederne foreligger, skal søge gennemført regelmæssige opera- og balletforestillinger i samarbejde såvel med Det kongelige Teater som med de lokale operainstitutioner og byorkestre.

Under henvisning hertil forudsætter man, at der ved aftaler med de fornævnte institutioner søges tilvejebragt et grundlag for gennemførelse af ballet- og operaforestillinger, herunder

gæstespil, fra Det kongelige Teater i lighed med, hvad der er tilfældet i Odense.

Da det er nærværende underudvalg bekendt, at man i musikkommissionen også vil underkaste problemerne omkring musikdramatikken udenfor hovedstaden en dybtgående undersøgelse, har man i nærværende underudvalg undladt at foretage en undersøgelse om en eventuel strukturændring i de eksisterende landsdelsoperainstitutioner på indeværende tidspunkt. Man har imidlertid herved forudsat, at eventuelle forslag på dette område fra musikkommissionens side kun vil blive fremsat efter en indgående drøftelse med en repræsentation for teaterkommissionen. For såvidt teaterkommissionen skulle have afsluttet sit arbejde, inden en sådan drøftelse har fundet sted, forventer nærværende underudvalg, at musikkommissionen vil anmode justitsministeriet om at udpege en betryggende repræsentant for teaterinteresserne uden for hovedstaden til at deltage i de foreslåede forhandlinger om landsdeloperaerne.

De foranstående bemærkninger til § 1 stk. 3 har ikke fuldt ud kunnet tiltrædes af samtlige underudvalgets medlemmer, idet byrådsmedlem, cand. mag. fru *Else Jacobsen* har afgivet en mindretalsudtalelse herom jvfr. pag. 32 i spalte 2 nederst.

ad § 1, stk. 4:

Ved alle tre landsdelsscener har der gennem de senere år været drevet elevskoler, for Århus teaters vedkommende dog afbrudt af en kort periode under ombygningen, hvor pladsforholdene gjorde undervisningen uigennemførlig. Underudvalget har drøftet spørgsmålet om, hvorvidt elevskolernes virksomhed burde koordineres med elevskolen på Det kongelige Teater og teaterdirektørforeningens skuespillerskole i København. Det er imidlertid underudvalgets opfattelse, at det stadig vil være af afgørende betydning for landsdelsscenernes virksomhed at bibeholde de lokale elevskoler, der har medvirket til at tilvejebringe en god skuespillerstab på landsdelsscenerne.

ad § 2:

I underudvalgets foreløbige betænkning pag. 14 er redegjort for det nære samarbejde, som i alle tre byer består mellem teater og byorkester, derved at orkestret for et fast årligt vederlag medvirker ved teaterforestillinger. I sine enkeltheder er samarbejdet ikke helt ens organiseret i de tre byer, og der er endvidere nogen forskel

på omfanget af orkestrenes tjenesteydelser. Ålborg byorkester har det største antal teater tjenester, omkring 200 pr. sæson, hvilket skyldes, at dette orkester ikke alene medvirker ved teaterforestillinger, der kræver eller forudsætter musikledsagelse som et led i det dramatiske arbejde, men også i et vist omfang spiller mellemaktsmusik. Århus byorkester, der ifølge sine vedtægter »til daglig og i fornødent omfang virker som Århus teaters kapel«, og hvis musikere er kontraktligt forpligtet til at medvirke ved indtil 125 teatertjenester pr. sæson, medvirker udelukkende ved egentlige musikforestillinger. Dette er også tilfældet for Odense byorkesters vedkommende, idet dette orkester ved den tidligere nævnte aftale af 13. marts 1957 »skal yde tjenester ved teatrets musikforestillinger i så vid udstrækning, det er nødvendigt« og således, »at det højeste antal tjenester, der kan ydes pr. sæson, er fastsat til 150, medens der dog mellem teaterbestyrelsen og byorkesterudvalget er enighed om, at tallet 125 skal tilstræbes«, i hvilket tal Det kongelige Teaters gæstespil er medregnet.

Efter underudvalgets opfattelse har det omhandlede samarbejde med orkestrene virket hensigtsmæssigt og tilfredsstillende og været til gavn for både teatre, orkestre og publikum. Allerede rent kunstneriske hensyn taler således ud fra en helhedsbetragtning for bevarelsen af samarbejdet.

Uden en sådan organiseret forbindelse mellem teater og orkester ville teatrene til dækningen af deres musikerbehov være henvist til i hovedsagen at bygge på det stedlige byorkesters enkelte medlemmer, der da som bibeskæftigelse skulle engageres til teatermusicering. En sådan ordning kunne næppe undgå at medføre forøgede udgifter for teatre og orkestre, set under eet, med deraf følgende forøgede - vanskeligt acceptable - tilskudskrav til stat og kommune og samtidig besværliggørelse af den rationelle koordinering af teater- og orkestervirksomheden.

Ved de i underudvalget førte forhandlinger har såvel teatrene som byorkestrene da også tilkendegivet, at de ønsker det bestående samarbejde fortsat. Fra de offentlige myndigheder, der yder tilskud til orkestrene - undervisningsministeriet og de tre kommuner — har man tilvejebragt udtalelser om deres syn på orkestrenes teatertjeneste og dennes betydning for orkester-tilskudene; der henvises herom til bilag 3-7. Herudover har repræsentanter for de tre kom-

muner overfor underudvalget stærkt betonet den afgørende vægt, der ud fra tilskudsmæssige synspunkter må lægges på, at forbindelsen mellem teatre og orkestre opretholdes, og at denne forbindelse finder udtryk i eventuel lovgivning om landsdelsscenernes forhold. Finansministeriets repræsentant i underudvalget har endvidere peget på, at tilskudet til byorkestrene og til teatrene bør ses i sammenhæng, og at det derfor er af betydning, at disse institutioner samarbejder.

Ud fra det anførte er i udkastets § 2 optaget en bestemmelse om, at de tre byorkestre i overensstemmelse med de til enhver tid gældende aftaler mellem de enkelte orkestre og landsdelsscenerne medvirker ved de forestillinger - herunder gæstespil — der forudsætter musikledsagelse. Under hensyn til de uensartede lokale forhold og sædvaner samt forskelligheden i orkestrenes struktur og arbejdsvilkår har man fundet det uhensigtsmæssigt at foreslå mere detaljerede, ensartede forskrifter for orkestrenes teatertjeneste, men henvist dette forhold til regulering ved aftaler i de enkelte byer; herved opnås tillige mulighed for en smidig tilpasning til de ændringer, som i tiden måtte vise sig påkrævede. Underudvalget har i den omhandlede henseende udarbejdet nogle vejledende regler (gengivet som bilag 9) for samvirket mellem teatre og orkestre. Som nævnt ovenfor i bemærkningerne til § 1, stk. 3, er man gået ud fra, at der mellem teatrene og byorkestrene kan opnås aftale om, at teatrene er berettiget til at benytte det normerede antal tjenester ved gæstespil af de andre landsdelsscener og Det kongelige Teater, hvilket har væsentlig betydning for samarbejdet mellem disse scener.

Ved de under bemærkningerne til § 1, stk. 3, nævnte drøftelser med musikkommissionens udvalg har dette udtalt sig imod, at der i en eventuel landsdelsscenelov optages en til § 2 svarende bestemmelse. Nærværende udvalg har imidlertid af de anførte grunde ikke ment i sit lovudkast at kunne udelade stillingtagen til dette også for teatrene meget væsentlige punkt. Såfremt dette eller andre forhold i musikkommissionens betænkning skulle nødvendiggøre yderligere koordinering af forslagene til lovgivning for henholdsvis landsdelsscenerne og byorkestrene, forudsætter man denne tilvejebragt ved forhandling mellem de interesserede ministerier.

Et mindretal af nærværende udvalg (byrådsmedlem, cand. mag. fru *Else Jacobsen*) har ikke kunnet tiltræde dette standpunkt og har herom afgivet en udtalelse, der er af trykt pag. 33—34.

ad § 3, stk. 1:

Som det vil fremgå af den kortfattede beskrivelse af teatrenes forhold i underudvalgets første betænkning pag. 8—11, er scenerne organiseret på forskellig vis.

Bevillingen til Ålborg teater gives til en enkeltperson, men bygningen ejes af kommunen, og der er af byrådet nedsat et teaterudvalg, bestående af 5 medlemmer, hvis opgave det er særligt at følge denne landsdelssceners forhold og give indstilling om kommunens tilskud.

I Århus drives teatret af et aktieselskab, og teatret ledes af et repræsentantskab på 15 medlemmer, hvoraf 5 vælges af byrådet, 5 af aktionærer og 5 af ejere af partialobligationer ifølge et af teatret optaget lån til dækning af byggeomkostningerne.

I Odense drives teatret af en selvejende institution, hvis bestyrelse består af 5 medlemmer, hvoraf byrådet udnævner de 2, justitsministeriet 1 og de tidligere aktionærer i A/S Odense Teater 2 medlemmer.

Det er ikke underudvalgets hensigt med det stillede forslag at søge disse forskellige organisationsformer ændret. Forskellen er historisk betinget og betyder reelt kun lidt for scenernes virksomhed. Den i tilslutning til den foreløbige betænkning gennemførte tilskudsordning, ifølge hvilken staten gennem filmsfonden dækker halvdelen af hver scenes underskud, har hvilet; på den forudsætning, at der i alle tre byer har været en så afgørende kommunal indflydelse på teatrets øverste ledelse, at man har kunnet regne med, at detaljer i budgetlægningen samt teatrenes virksomhed i det hele kunne overvåges tilstrækkeligt gennem dette lokale tilsyn. Underudvalget finder denne form for kontrol den mest hensigtsmæssige og har alene ved forslaget tilsigtet at bibeholde de tilskudsgivende myndigheders indflydelse på sammensætningen af teatrets øverste ledelse.

Som det vil fremgå af bemærkningerne nedenfor til stk. 2, anser underudvalget det for at være bestyrelsens væsentligste opgave at tilvejebringe det budget, der danner grundlaget for direktørens dispositioner, samt aflægge regnskabet. Underudvalget har derfor ment, at bestyrelsens pligter i så henseende udtrykkelig bør nævnes i lovforslaget.

I overensstemmelse med den bestående tilstand vedrørende landsdelsscenernes ministerielle tilhørsforhold har man — uden iøvrigt at foretage nogen nogen principiel drøftelse af dette spørgs-

mål - foreslået de ministerielle beføjelser, som nævnes i udkastet, tillagt justitsministeriet.

ad § 3, stk. 2:

Der er i underudvalget foretaget en indgående drøftelse af de problemer, der knytter sig til teatrets daglige ledelse. Det har under disse drøftelser været fremhævet, at det måtte være afgørende, at den ansvarlige leder stod så frit som muligt i forhold til bestyrelsen eller teaterudvalget. Beslutninger af kunstnerisk natur kan vanskeligt træffes af en flerhed af personer, og teatrets øverste ledelse er formentlig bedst tjent med, at bemyndigelsen hertil placeres hos en enkeltperson, der såvel indadtil som udadtil har ansvar for teatrets virksomhed.

På den anden side har underudvalget meget vel været opmærksom på, at teatrets leder under hensyn til, at teatrenes fortsatte beståen er afhængig af offentlige tilskud, i sine kunstneriske dispositioner må holde sig indenfor teatrets økonomiske bæreevne.

Det må imidlertid anses for udelukket at drage en skillelinje mellem de beslutninger, der er af ren kunstnerisk art, og beslutninger, der er af økonomisk karakter, idet langt de fleste beslutninger af kunstnerisk karakter ikke vil kunne undgå at have økonomiske konsekvenser. Det er underudvalgets opfattelse, at det af hensyn til teatrets forsvarlige kunstneriske drift er nødvendigt, at den økonomiske kontrol såvidt muligt udøves efterfølgende, således at den kunstneriske leder, så længe han holder sig indenfor det af bestyrelsen eller teaterudvalget godkendte budget, har frie hænder.

ad § 4:

Som anført foran er de til teatrenes drift nødvendige tilskud efter etableringen af den midlertidige tilskudsordning tilvejebragt ved, at der på de årlige finanslove af filmsfonden er ydet landsdelsscenerne et beløb svarende til halvdelen af driftsunderskudet, medens den anden halvdel af driftsunderskudet — bortset fra, hvad der har kunnet tilvejebringes ved tilskud fra anden side, herunder fra tipsmidlerne — er blevet dækket ved bevillinger fra vedkommende kommuner.

Underudvalget finder ikke anledning til at foreslå principielle ændringer i denne ordning, der har fungeret tilfredsstillende. Underudvalget har imidlertid ikke ment i selve lovforslagets tekst at burde fastsætte nærmere regler for

tilskudsordningen, herunder navnlig om fordelingsnormen mellem statslige og kommunale tilskud, idet disse regler mest hensigtsmæssigt kan tilvejebringes ved overenskomster mellem de interesserede, og således at tilskud fra anden side ikke derved er udelukket.

Underudvalget vil dog gerne bemærke, at der i de nævnte overenskomster foruden om fordelingsnormen bør træffes aftale om følgende:

- a) budgetlægningen
- b) à konto udbetaling af tilskud
- c) regnskabsafregningen.

ad a):

Overenskomstens regler om budgetlægningen må tage sit udgangspunkt i lovforslagets bestemmelse i § 3, stk. 1. Med hensyn til tidspunktet for budgettets tilvejebringelse bemærkes, at underudvalget efter indhentede oplysninger hos justitsministeriet og kommunerne anser det for nødvendigt, at budgetterne — af hensyn til den kommunale budgetlægning og til tilvejebringelsen af de fornødne bevillinger på finansloven — er tilvejebragt inden udgangen af november måned. Underudvalget er herved opmærksom på, at en budgetlægning på et så tidligt tidspunkt er forbundet med nogen vanskelighed for teatrene, men anser det for påkrævet, at der skabes fornødent grundlag for à konto udbetaling af tilskud, jfr. de nedenfor gjorte bemærkninger herom.

Som anført under bemærkningerne til § 3, stk. 1, er det underudvalgets opfattelse, at teatrenes budgetter alene bør lægges af den øverste lokale ledelse, hvis sammensætning vil yde de fornødne garantier for, at tilskudsmyndighedernes interesser varetages på behørig måde.

ad b):

Underudvalget anser det for at være af væsentlig betydning for teatrene, at de lagte budgetter såvidt muligt i god tid inden vedkommende sæsons begyndelse kan være behandlet af de tilskudsgivende myndigheder, således at teatrene kan påregne at modtage à konto forskud i forhold til budgetternes udvisende.

Såfremt teatrenes budgetlægning foretages på det ovenfor omhandlede tidlige tidspunkt, skulle der være mulighed for, at der i overenskomsterne kunne træffes aftale herom, således at tilskudet udbetales kvartalsvis forud, første gang f. eks. den 15. august.

ad c):

På anmodning af underudvalget har teatrene, medens den midlertidige ordning har fungeret, omlagt regnskabsåret, således at dette for alle 3 teatres vedkommende nu går fra 1. august til 31. juli, og teatrene har anlagt deres regnskaber efter ganske ensartede konteringsplaner, således at det er muligt at foretage en sammenligning såvel mellem de enkelte teatre som mellem de forskellige sæsoner.

I de nævnte overenskomster bør der efter underudvalgets opfattelse aftales regler om, at vedkommende teaterbestyrelse hvert år inden udgangen af august måned til justitsministeriet og kommunen fremsender et af en statsautoriseret revisor udarbejdet driftsregnskab med status for det pr. 31. juli afsluttede regnskabsår. Det bør videre aftales, at det af justitsministeriet og kommunen herefter godkendte regnskab skal danne grundlag for den endelig regulering af vedkommende teaters tilskud.

Udvalget skal herefter henstille, at teaterkommissionen afgiver en indstilling til justitsministeriet om, at ministeriet efter forhandling med finansministeriet og de i betragtning kommende statslige og kommunale myndigheder søger det i foranstående betænkning indeholdte forslag til lov om landsdelsscenerne gennemført, og således at justitsministeriet indtil lovens vedtagelse søger bevillingsmyndighedernes tilslutning til, at der ydes sådanne tilskud til de 3 landsdelsscener, at disses drift i overensstemmelse såvel med de i den foreløbige som de i denne betænkning indeholdte forslag er sikret.

København i maj 1958.

P. U. V.

A. Ilfeldt.

/ K. Haulrig

Et mindretal - *Else Jacobsen* - der repræsenterer landsdelsorkestrene, kan i princippet tiltræde de i nærværende betænkning opstillede hovedlinier vedrørende landsdelsscenerne samt hovedlinierne vedrørende forholdet mellem teatrene og de selvstændige, lokale operaer, men ønsker med henblik på kommentarerne til § 1, stk. 3 samt forholdet mellem teatrene og orkestrene at anføre følgende:

Ved underudvalgets møde den 15. januar 1958 forelagde mindretallet en særudtalelse vedrørende landsdelsoperaerne. Udvalget enedes på det pågældende møde om at søge denne særudtalelse indarbejdet i betænkningen, hvilket også er sket i en vis udstrækning, men mindretallet føler sig dog foranlediget til at fremkomme med følgende supplerende bemærkninger:

Mindretallet ville have fundet det naturligt, om underudvalget principielt havde givet udtryk for det ønskelige i, at landsdelsoperaernes af publikum såvel som presse stærkt påskønnede arbejde fortsættes og konsolideres. Mindretallet føler det endvidere rigtigt at oplyse, at landsdelsoperaernes kunstneriske ledere ikke — som oprindeligt planlagt — har haft lejlighed til at gøre udvalget bekendt med institutionernes målsætning og arbejde, samt de vilkår, hvorunder deres betydningsfulde kulturelle pionergerning for tiden udføres. I betragtning heraf og under hensyn til, at landsdelsoperaerne i egentligste forstand er frugter af orkestrenes vidtforgrenede arbejde, er den af undervisningsministeriet i 1957 nedsatte musikkommision det naturlige forum for drøftelsen af landsdelsoperaernes fremtidige forhold. Mindretallet konstaterer derfor med tilfredshed, at underudvalgets flertal nu er indstillet på at afvente musikkommisionens forslag vedrørende operakunstens fremtidige vilkår i Danmark. Mindretallet er iøvrigt enigt med flertallet om det betimelige i, at der gives teaterkommissionen - in casu en repræsentation for teaterinteresserne udenfor hovedstaden - lejlighed til en drøftelse med musikkommisionen, inden denne fremsætter sine forslag til forbedringer af landsdelsoperaernes vilkår.

Mindretallet kan i hovedsagen tilslutte sig underudvalgets bemærkninger om samarbejdet mellem byorkestrene og Det kongelige Teater, men ønsker tilføjet, at Det kongelige Teaters operagæstespil fortrinsvis bringer forestillinger, som supplerer landsdelsoperaernes repertoire, samt at Det kongelige Teater ved operagæstespillene må være indforstået med ikke at holde lavere priser end den pågældende landsdelsopera under de nuværende økonomiske vilkår er tvunget til, idet den imødekommenhed, der fra orkestrenes side vises Det kongelige Teater ved, at orkestrene stilles gratis til disposition på gæstespillenes forestillingsaftener, ikke bør påføre landsdelsoperaerne øgede vanskeligheder.

Byorkestrene i Århus, Ålborg og Odense, der er oprettet på lokalt initiativ, har gennem et mere end 20-årigt arbejde skabt en stedse stigende interesse for levende musik i provinsen. Deres virksomhed omfatter udover arbejdet ved de lokale operaer og på landsdelsscenerne en stadig voksende række af symfoni- og folkekoncerter, samt et så stort antal radiokoncerter (ca. 50 årligt pr. orkester), at de faktisk fungerer som Statsradiofoniens regionalorkestre. Orkestrene har nået en høj kunstnerisk standard og er blevet betydningsfulde og selvstændige faktorer i provinsens kulturliv.

Det er naturligt og selvfølgelig, at orkestrenes primære opgave må være gennem den koncerterende virksomhed at sprede kendskabet til den symfoniske musik, men det må også forekomme naturligt, at orkestrene medvirker ved opførelser af dramatiske værker og således også virker til fremme af tonekunsten i teatrets tjeneste.

Den rige udvikling af provinsens musikliv, der i høj grad er betinget af byorkestrenes eksistens og arbejde, har medført, at forholdet mellem teatre og orkestre i landsdelsscenebyerne har udviklet sig til et samvirke mellem selvstændige og ligestillede institutioner. Mindretallet føler sig overbevist om, at det også i fremtiden vil være hensigtsmæssigt og til fælles gavn, at et sådant samvirke består, men netop fordi der er tale om et samarbejde mellem selvstændige og ligestillede partnere, må mindretallet principielt fastholde kravet om, at lovforslagets § 2 udgår, idet det må anses for naturligt, at alle lovbestemmelser vedrørende orkestrenes virksomhed samles i den lov om statstilskud til orkestre udenfor hovedstadsområdet, der på anmodning af undervisningsministeren er blevet forberedt gennem en enstemmig indstilling fra musikkommisionen. Mindretallet henviser i denne forbindelse til, at det af referaterne fra møderne mellem musikkommisionens og teaterkommissionens underudvalg fremgår, at man fra musikkommisionens side forudsætter et fortsat samarbejde mellem landsdelsorkestrene og teatrene, hvilket må anses for en tilstrækkelig garanti for, at kommunernes ønsker herom vil blive opfyldt.

Mindretallet kan ganske tilslutte sig musikkommisionens synspunkter, som defineret i et fællesmøde mellem de to kommissioners underudvalg, gående ud på, at orkestrene, bortset fra

musikdramatiske forestillinger, herunder operette- og balletforestillinger, kun medvirker ved forestillinger, når der til det pågældende værk er skrevet, senere skrives eller ifølge her i landet eller i udlandet gældende sædvane hører musik, der danner et kunstnerisk hele med værket.

Mindretallet kan ikke tiltræde de af teaterkommissionens underudvalg udarbejdede vejledende regler for samvirket mellem teatre og orkestre, men skal henvise til Odense Byorkesters besvarelse af 29. november 1957 af teaterkommissionens forslag til kontrakt mellem byorkestrene og teatrene, jfr. bilag 10.

SAMMENLIGNENDE REGNSKABSOPSTILLING FOR SÆSONEN
1954/55, 1955/56 OG 1956/57.

Udelades.

BILAG 2

TEATERDIREKTØRFORENINGENS
NORMALKONTRAKT
FOR LANDSDELSSCENERNE
AF 1. AUGUST 1956.

Udelades.

BILAG 3

UNDERVISNINGSMINISTERIET

København, den 8. oktober 1957.

I anledning af underudvalgets skrivelse af 18. f. m. skal man herved oplyse, at det ikke er en forudsætning for de for tiden gennem undervisningsministeriet ydede tilskud til de fire store provinsorkestres drift, at orkestrene fortsat gør tjeneste som teater orkestre, men at tilskudenes relativt betydelige størrelse tværtimod må ses på baggrund af orkestrenes virke som symfoni-orkestre og deres almindelige betydning for provinsens musikliv. Man vil dog finde det rimeligt, at orkestrene under de for tiden foreliggende forhold, herunder deres økonomiske stilling, i passende omfang vedbliver at fungere som teaterorkestre.

Det tilføjes, at provinsorkestrenes virksomhed nu

er optaget til behandling i musikkommissionen, og at undervisningsministeren har anmodet denne kommission om så hurtigt som muligt at ville fremkomme med et forslag til en almindelig ordning af disse orkestres økonomiske forhold. Det må derfor anses for meget ønskeligt, at der optages forhandling mellem teaterkommissionens underudvalg vedrørende landsdelsscenerne og byorkestrene og det underudvalg i musikkommissionen, som behandler provinsorkestrenes forhold, således at der ikke fra teaterkommissionens side afgives noget forslag angående orkestrene, forinden en sådan forhandling har fundet sted.

sign. *Jørgen Jørgensen.*

/sign. Ih. Gimsing.

Teaterkommissionen af 1954,

Underudvalget vedrørende landsdelsscenerne og byorkestrene.

BILAG 4

ÅLBORG BYRÅD

Den 23. september 1957.

I anledning af udvalgets skrivelse (udateret), hvori forespørges, om det er en forudsætning for det af kommunen ydede tilskud til driften af byorkestret i Aalborg, at orkestret fortsat fungerer som teateror-

kester, skal man herved meddele, at det stillede spørgsmål må besvares bekræftende, idet dog herved bemærkes, at antallet af byorkestrets teater tjenester fastsættes efter nærmere aftale.

sign. *Jens Jensen.*

/sign. (navn).

Teaterkommissionen af 1954,

Udvalget vedr. landsdelsscenerne og byorkestrene, justitsministeriet, København K.

ÅRHUS BY-ORKESTER

Jydsk Symfonisk Orkester.

Forretningsudvalget.

Århus, den 1. oktober 1957.

I anledning af, at teaterkommissionen af 1954 gennem udvalget for landsdelsscenerne m. v. har rettet en forespørgsel til byrådene i Ålborg, Århus og Odense gående ud på, hvorvidt det er en forudsætning for de af staten og kommunerne ydede tilskud til driften af byorkestrene, at disse fortsat fungerer som teaterorkestre, skal anføres, at Århus By-Orkester i henseende til struktur er forskellig fra Ålborg og Odense byorkestre, der drives som kommunale orkestre, medens Århus By-Orkestrets vedtægter indeholder en positiv bestemmelse gående ud på, at orkestret »til daglig i fornødent omfang skal virke som Århus Teaters kapel.«

Disse vedtægter kan alene ændres, hvis et flertal på $\frac{2}{3}$ af orkesterkomiteen stemmer for en sådan vedtægts-

ændring, og ingen beslutning kan få gyldighed, dersom 2 af byrådets 3 medlemmer stemmer imod.

Under hensyn til, at Århus Byråd har besvaret teaterkommissionens forespørgsel derhen, at det er en forudsætning for det af Århus kommune ydede tilskud til driften af Århus By-Orkester, at orkestret fortsat fungerer som teaterorkester, samt under hensyn til, at vedtægtsændringer - som foran anført - ikke vil kunne gennemføres, hvis to af byrådets tre medlemmer i orkesterkomiteen stemmer imod en sådan vedtægtsændring, må der derfor gås ud fra, at byorkestret fortsat skal fungere som teaterkapel, hvilket jeg som formand for Århus By-Orkester føler mig foranlediget til at meddele teaterkommissionen.

P. f. v.

Ivan Hansen,
formand

ÅRHUS BYRÅD*Den 5. oktober 1957.*

I anledning af udvalgets forespørgsel om, hvorvidt det er en forudsætning for det af Århus kommune ydede tilskud til Århus byorkester, at dette fortsat fungerer som teaterorkester, skal man udtale følgende:

Kommunens tilskud til byorkestret i indeværende år er fastsat til 276.000 kr. og er baseret på et specificeret budget for orkestrets udgifter og indtægter i det pågældende år. Blandt indtægterne er medregnet det af teatret ydede honorar for orkestrets medvirken som

teaterorkester, og man har ved fastsættelsen af kommunens tilskud forudsat, at orkestret som hidtil skulle fungere som teaterorkester og oppebære betalingen herfor. Fra kommunens side anser man det for naturligt, at byorkestret også i fremtiden fungerer som orkester for Århus teater, og såfremt spørgsmålet om en ændring af dette forhold skulle blive aktuelt, vil man næppe undlade i den anledning at tage kommunens tilskudsydelse op til fornyet overvejelse.

P. b. v.

sign. *Urmack Larsen.*

Teaterkommissionen af 1954,
underudvalget vedr. landsdelsscenerne og byorkestrene,
adr. hr. landsretssagfører Ilfeldt,
Rådhusplads 5,
her.

Til Teaterkommissionen af 1954.

Underudvalget vedrørende landsdelsscenerne og byorkestrene.

Formanden hr. landsretssagfører Arthur Ilfeldt,

Århus.

Under henvisning til underudvalgets fremsendte udaterede skrivelse skal man herved besvare den i skrivelsen fremsatte forespørgsel.

Det er os bekendt, at såvel Århus som Ålborg byorkestre ifølge deres vedtægter er forpligtet til at yde en nærmere udformet teater tjeneste - forskellige i de pågældende byer.

Vi har meget nøje gennemgået de forskellige forhandlingsprotokoller for Odense Byorkester, men har ikke kunnet finde nogen tilsvarende protokolleret bestemmelse om, at de til byorkestret ydede kommunale tilskud er betingede af teatertjenesten.

På et tidligt tidspunkt er der aftalt en forretningsmæssig forbindelse mellem de to store tilskudsmodtagende kulturinstitutioner, den selvstændige institution Odense Teater og det rent kommunale Odense Byorkester. Denne aftale er sidst bekræftet ved fællesudtalelsen af 13. marts 1957, der lyder:

»Under hensyntagen til Odense Teaters og dets repertoires specielle forhold er Odense byråds

udvalg for Odense Byorkester indforstået med, at Odense Byorkester også fremover skal yde tjenester ved teatrets musikforestillinger i så vid udtrækning, det er nødvendigt.

Det højeste antal tjenester, der kan ydes pr. sæson, er fastsat til 150 (et hundrede og femti), men der er dog mellem teaterbestyrelse og byorkesterudvalg enighed om, at tallet 125 skal tilstræbes.

Det kgl. Teaters gæstespil er medregnet i ovennævnte tal, men det er dog en forudsætning, at al prøvetid i forbindelse med gæstespillene betales til byorkestret efter gældende tarif.«

Ovennævnte -- for så kort tid siden bekræftede aftale -- kan kun ses som et udtryk for, at det mellem teater og byorkester bestående samarbejde skal fortsætte fremover, selvom man til stadighed må fastholde og understrege, at orkestrets symfoniske opgaver må være de primære.

Odense, den 18. oktober 1957.

Odense Byråds udvalg for Odense Byorkester.

I. V. Werner.

H. C. Hansen.

ODENSE BYORKESTER

Odense, den 24. august 1957.

Vedtagelse på fællesmødet mellem Odense Teaters bestyrelse og Odense Byråds udvalg for Odense Byorkester på Odense Rådhus onsdag den 13. marts 1957:

Odense Teater - Odense Byorkester.

Under hensyntagen til Odense Teaters og dets repertoires specielle forhold er Odense Byråds udvalg for Odense Byorkester indforstået med, at Odense Byorkester også fremover skal yde tjeneste ved teatrets

musikforestillinger i så vid udtrækning, det er nødvendigt. Det højeste antal tjenester, der kan ydes pr. sæson, er fastsat til 150, men der er dog mellem teaterbestyrelse og byorkesterudvalg enighed om, at tallet 125 skal tilstræbes.

Det kongelige Teaters gæstespil er medregnet i ovennævnte tal, men det er dog en forudsætning, at al prøvetid i forbindelse med gæstespillene betales til byorkestret efter gældende tarif.

Odense, den 13. marts 1957.

Odense Teater
sign. *Helge Kungwald.*

Odense Byorkester
sign. *H. C. Hansen.*

VEJLEDENDE REGLER FOR SAMVIRKET MELLEMLYORKESTRE OG TEATRE,
UDARBEJDET AF UNDERUDVALGET

A.

Det højeste antal teatertjenester, der skal ydes af de respektive byorkestre, er:

- a. for Ålborg byorkesters vedkommende ansat til 200 pr. sæson,
- b. for Århus byorkesters vedkommende ansat til 125 pr. sæson og
- c. for Odense byorkesters vedkommende ansat til 150 pr. sæson, dog at tallet 125 bør tilstræbes.

I det omfang, det under hensyn til de lokale forhold og sædvaner er muligt, bør orkestrenes medvirken ved teaterforestillinger indskrænkes til fortrinnsvis at omfatte egentlige musikforestillinger, såsom ballet-, opera- og operetteforestillinger, vaudeviller og andre syngestykker samt forestillinger, hvori musik fra dramatikerens side direkte er krævet eller forudsat som et led i forestillingen, eller hvor musikledsagelse kræves af instruktøren.

B.

De under A. anførte tjenesteydelser omfatter ikke alene vedkommende teaters egne forestillinger, men tillige gæstespil af andre landsdelsscener samt Det kongelige Teater, uden at der ved sådanne gæstespil erlægges særligt vederlag, så længe tjenesteydelserne holder sig indenfor det for hvert enkelt byorkester normerede antal tjenesteydelser.

Dog skal al prøvetid i forbindelse med gæstespillene betales byorkestrene efter gældende tarif.

C.

For scenemusik, herunder ledsagemusik, underlægnings- og kontentummusik, lydeffekter m. v. betaler de respektive teatre kun særligt vederlag til de medvirkende musikere, såfremt disse særlige tjenesteydelser sammenlagt med egentlige tjenesteydelser i teatrenes orkestergrave overstiger det for vedkommende orkester normerede antal teatertjenester.

D.

Såfremt der med Dansk Musikerforbund kan opnås overenskomst om, at der ikke skal erlægges særligt vederlag for byorkestrenes båndindspilninger og båndafspilninger, der benyttes ved landsdelsscenernes forestillinger, er teatrene berettiget til at lade sådanne ind- og afspilninger indgå som led i det normerede antal afspilninger, således, at der ikke erlægges særskilt vederlag herfor, såfremt det samlede antal teatertjenester sammenlagt med antallet af båndind- og afspilninger ikke overstiger det maksimale antal tjenesteydelser.

E.

Byorkestrenes medvirken ved teatertjenester sker iøvrigt efter nærmere aftale mellem teatrenes kunstneriske ledere og den kapelmester, der af vedkommende byorkester er antaget eller fungerer som teaterkapelmester, og således at der ved byorkestrenes og teatrenes sæsonplanlægning tages rimelige hensyn såvel til byorkestrenes symfoniske virksomhed som til teatrenes spilleplan.

F.

Byorkestrenes stiller repetitør til rådighed ved prøver, der kræver medvirken af repetitør.

Som vederlag for de under A. normerede antal tjenester oppebærer hvert byorkester kr. 75.000 pr.

H.

Foranstående aftale kan af hver af parterne med V2 års varsel opsiges til udgangen af sæsonen 1960/61. Er opsigelse ikke afgivet, løber aftalen videre i 3-årige perioder.

Opsigelse af kontrakten eller ændringer i denne kan ikke finde sted, medmindre dette tiltrædes af de tilskudsgivende myndigheder.

TEATERKOMMISSIONEN AF 1954,
UNDERUDVALGET VEDR. LANDSDELSSCENERNE OG BYORKESTRENE,
formanden hr. landsretssagfører *Arthur Ilfeldt*, Århus.

»Odense byråds udvalg for Odense Byorkester« har på et møde i dage behandlet det gennem byrådsmedlem fru Else Jacobsen modtagne udkast til en fællesaftale mellem landsdelsscenerne og byorkestrene om det fremtidige samarbejde.

I den anledning skal man for Odense byorkesters vedkommende udtale, at man her - som det tidligere

er meddelt teaterkommissionens underudvalg — netop i foråret har vedtaget at fortsætte med den mellem Odense teater og Odense byorkester for år tilbage indaftale.

Man finder derfor ingen anledning til på nuværendetidspunkt, hvor man fra undervisningsministeriets side arbejder med at udforme en musiklov, og hvor de

økonomiske vilkår for byorkestrene iøvrigt endnu ikke er afklarede, at gå ind i en forhandling om detailspørgsmål denne sag vedrørende. Det skal dog understreges, at i det øjeblik situationen er ændret, og der

foreligger et nyt grundlag for byorkestrenes eksistens, er man indstillet på, om det måtte ønskes, at tage den gældende aftale op til revision,

Odense, den 29. november 1937.

ODENSE BYRÅDS UDVALG FOR ODENSE BYORKESTER

sign. I. Vilh. Werner.

C. Kommissionens stilling til landsdelsscenebetænkningen af 1958.

Den under B. gængvne betænkning behandledes på kommissionens møde den 11. juni 1958, hvorefter den fremsendes til justitsministeriet med en skrivelse af 1. juli 1958 af følgende ordlyd:

»Ved skrivelse af 14. marts 1955 fremsendte teaterkommissionen en af et underudvalg afgivet særbetænkning om gennemførelse af sådanne midlertidige foranstaltninger til afhjælpning af landsdelsscenernes mest påtrængende vanskeligheder, som ikke kunne afvente fremkomsten af kommissionens hovedbetænkning, men som kunne gennemføres uden at foregribe noget med hensyn til de spørgsmål, der iøvrigt ville komme til behandling i kommissionen. Betænkningen var enstemmigt tiltrådt af den samlede kommission på et møde den 12. marts 1955.

De i betænkningen indeholdte retningslinier har dannet grundlag for en ved forhandling mellem justitsministeriet og kommunerne i Odense, Århus og Ålborg etableret midlertidig ordning af landsdelsscenernes tilskudsforhold.

Det nævnte underudvalg vedr. landsdelsscenerne og byorkestrene har efter kommissionens beslutning fortsat sit arbejde med at undersøge landsdelsscenernes forhold og har fulgt scenernes drift for at konstatere, hvorledes virkningen af den etablerede midlertidige ordning har været.

Dette underudvalg har i maj 1958 til teaterkommissionen afgivet en afsluttende betænkning med tilhørende underbilag, der vedlægges. Underudvalgets afsluttende betænkning har været gjort til genstand for behandling på et af teaterkommissionen den 11. juni 1958 afholdt plenarmøde, hvor det vedtoges at fremsende betænkningen til justitsministeriet under henvisning til de i betænkningen indeholdte bemærkninger og med indstilling om, at justitsministeriet efter forhandling med finansministeriet og de i betragtning kommende statslige og kommunale myndigheder søger det i underudvalgets be-

tænkning indeholdte forslag til lov om landsdelsscenerne gennemført, og således, at justitsministeriet indtil lovens vedtagelse søger bevillingsmyndighedernes tilslutning til, at der ydes sådanne tilskud til de tre landsdelsscener, at disses drift i overensstemmelse såvel med de i den foreløbige som de i den nærværende af underudvalget afgivne betænkning er sikret.

Teaterkommissionen skal iøvrigt bemærke, at med hensyn til lovforslagets § 2 har underudvalgets flertal fremhævet, at bestemmelsen må ses på baggrund af byorkestrenes nuværende stilling. Kommissionen finder i denne anledning og i anledning af den i betænkningen indeholdte mindretalsudtalelse grund til at henvise til bemærkningerne i underudvalgets betænkning pag. 23 (jfr. foran pag. 30) og skal fremhæve, at kommissionen i tilslutning til underudvalgets udtalelser det nævnte sted ikke ønsker at præjudicere en stillingtagen på længere sigt med hensyn til byorkestrenes status, således som denne måtte blive søgt fastlagt bl. a. som resultat af musikkommissionens arbejde. Kommissionen forudsætter, at der da mellem de interesserede ministeriet evt. under medvirken af repræsentanter for såvel teatre som orkestre finder forhandling sted om spørgsmålet. Kommissionens her gjorte bemærkninger gælder også de i underudvalgets betænkning bilag 9 indeholdte vejledende regler for samvirket mellem byorkestre og teatre.

Et mindretal (*Agnete Vøhtz, Fl. Hvidberg og Else Jacobsen*) ønsker yderligere at tage forbehold med hensyn til den nærmere udformning af § 2 samt om, hvorvidt bestemmelserne ikke rettere bør optages i en lov om byorkestrene.

Et mindretal, bestående af *Axel Illum, Bjørn Moe, Eggert Nielsen og Lars Ai. Olsen*, har ønsket at tage forbehold over for forslaget § 1 og de dertil knyttede bemærkninger omhandlende landsdelsscenernes turnerende virksomhed.

Mindretallet mener, at den endelige affattelse må afvente betænkningen fra det underudvalg, der er nedsat til drøftelse vedr. en eventuel indførelse af en rigsteaterordning. Betænkningen herom kan ventes afgivet i løbet af et års tid. Dette mindretal ønsker iøvrigt at understrege, at det ser på dansk teaterliv som en helhed, og at det i nærværende betænkning fremsatte udkast til lov om landsdelsscenerne må være at opfatte som forslag til den dertil hørende del af den samlede lov om dansk teater, der må være teaterkommissionens endelige mål.

Endelig har et mindretal (*Thorvald Larsen*) udtalt, at iflg. generalforsamlingsbeslutning af 23. maj 1958 må de københavnske privatteatre gøre deres tilslutning til underudvalgets betænkning afhængig af, at den støtteordning, som teaterkommissionen i november 1956 enstemmigt anbefalede, bliver gennemført. Dette standpunkt er taget ud fra den betragtning, at de københavnske privatscener har sideløbende opgaver og funktioner i deres hjemsteds by og opland som Ålborg, Århus og Odense teatre har det i deres.« -

Ved kommissionens afslutning har *Bjørn Moe, Eggert Nielsen, Lars M. Olsen* samt *Axel Illums* efterfølger i kommissionen, *Teilman Jørgensen*, udtalt, at de nu anser deres ovenfor omtalte forbehold overfor forslaget § 1 for bortfaldet.

Ved afslutningen af kommissionens arbejde har direktør *Thorvald Larsen* uddybet sin mindretalsudtalelse med følgende særudtalelse:

København og omegnskommuner havde i 1918 med 677.000 indbyggere 13 faste sæsonteatre: Det kongelige Teater, gamle scene, Betty Nansen-teatret, Casino, Dagmar-teatret, Det ny Teater, Folketeatret, Nørrebrosteater, Røde Kro Teater, Scala Teater, Sønderbros Teater, Thalia Teatret, Tivoli Variete (senere omdøbt til Apolloteatret) og Vinterpaladset. I 1960 har hovedstadsområdet med 1.331.366 beboere (omtrent det dobbelte indbyggerantal) kun 10 teatre: Det kongelige Teater, gi. og nye scene, A.B.C. Teatret, Alléscenen, Avenyeteatret, Det ny Scala, Det ny Teater, Folketeatret, Riddersalen (som først for nylig er genåbnet) og Røde Kro Teater (der om kort tid nedlægges). Hvis teaterbehovet i fremtiden skal dækkes blot nogenlunde tilfredsstillende i takt med byens voksende befolkning (og dennes udnyttelse af øget fritid på kulturel basis), er det – også af hensyn til skuespillerstandens opretholdelse og trivsel – nødvendigt,

at myndighederne træder hjælpende til, sådan som det sker for institutionsteatrenes vedkommende.

Det kan være fristende at sammenligne de københavnske tilstande med forholdene i Sveriges hovedstad. Stockholm har med 996.000 indbyggere for tiden 17 teatre, 5 som drives for offentlighedens regning (Kungl. Operan, Kung. Dramatiska Teatern, Dramatens lille scene, Stadsteatern og dens annexscene Kretsen). 12 teatre drives privat (Vasa Teatern, Marsyas Teatern, Oscars Teatern, Scala, Lilla Teatern, Allé Teatern, Intima Teatern, Munkbro Teatern, Athena Teatern, Blanche Teatern, Casino og Nøjeskattens Teatern. Hovedparten af disse får tilskud fra det offentlige.

De københavnske teatre har som funktion at tilfredsstille teaterbehovet i hovedstaden med Sjælland (og Lolland-Falster) som fælles opland. Akkurat som Århus, Ålborg og Odense teatre har til opgave at spille i de tre byer med Jylland og Fyn som opland. Ligesom de tre landsdelsscener har de københavnske privatteatre en (fælles) elevskole, der giver de vorde skuespillere en alsidig uddannelse, som bevirker, at de udgæede elever næsten altid får engagement.

Uanset den driftsforskel, der består i, at de københavnske scener drives på aktieselskabsbasis eller under personligt ansvar og risiko, havde hovedstadens teatre håbet at få sine forhold økonomisk betrygget i *samme* underudvalg, som teaterkommissionen straks nedsatte til varetagelse af den fynske og de jyske landsdelssceners tarv.

Den omstændighed, at Storkøbenhavns kommuner ikke yder byens teatre tilskud - dette ganske i modsætning til Århus, Odense og Ålborg kommuners storstilede støtte til billiggørelse af billetterne - skulle efter min opfattelse ikke berettige nogen forskelsbehandling fra statens side, idet Det kgl. Teater heller ikke modtager nogen direkte støtte fra Stor-Københavns kommuner.

Som det fremgår af de første 6 linier af denne betænkning, var det oprindeligt ikke tanken, at de københavnske privatteatre skulle være repræsenteret i den store teaterkommission. Denne forglemmelse blev dog berigtiget ved en af direktør Peer Gregaard og mig foretagen henvendelse til afdøde statsminister Hans Hedtoft.

De københavnske privatteatre opnåede ikke at blive repræsenteret i landsdelsscene-udvalget,

men fik i stedet, især takket være afdøde kommissionsmedlem, forfatteren Leck Fischer, sit eget underudvalg.

Allerede i marts 1955 afgav landsdelsscenedvalget sin foreløbige betænkning, og de i denne foreslåede støtteordninger blev meget hurtigt tiltrådt af justitsministeriet og finansudvalget.

Under behandlingen i teaterkommissionen måtte jeg som de københavnske privatteatres repræsentant gøre min tilslutning betinget af, at en nogenlunde tilsvarende retfærdighedsbehandling blev øvet overfor de scener, der søger at tilfredsstille landsdelsscenebehovet for den halvdel af vort lands indbyggere, som er bosiddende øst for Storebælt. Efter møder mellem underudvalgets medlemmer og samtlige daværende københavnske privatteaterledere lod vi os dog overtale til at se bort fra det tænkte forbehold mod løfte om at få vore problemer behandlet som »hastesag« tilsvarende landsdelsscenerne for Fyn og Jylland.

Det københavnske underudvalgs betænkning blev - enstemmigt anbefalet af kommissionens plenum - i november 1956 overgivet til justitsministeriet. Vi havde efter omstændighederne ventet en tilsvarende hastebehandling, som den der blev ydet landsdelsscenerne, men desværre blev vor betænkning henlagt og kan tidligst

ventes genoptaget, når kommissionen har fuldført sit arbejde.

Dette er grunden til, at jeg har anset det for min pligt at gøre min tilslutning til landsdelsscenernes endelig udvalgsbetænkning samt rigsteatrets, og skolescenens udvalgsbetænkninger afhængig af, at den i privatteater-udvalget foreslåede støtteordning også blev vedtaget, og at den i betænkningen foreslåede yderst beskedne støttesum ikke nedsættes, men derimod reguleres efter beregnet pengenniveau i 1956. Man bedes i dette forhold betænke, at den omhandlede støtte er beregnet til den største kategori af dansk teatervirksomhed, omfattende 8 københavnske teatre, hvoraf 5 i tidens løb af og til har modtaget beskedne tilskud, når det har været kunstnerisk berettiget og økonomisk tiltrængt.

Endelig vil jeg gerne understrege det nye og sunde i forslaget, gående ud på, at kun en del af et eventuelt underskud skulle kunne forventes dækket af offentlige midler, og at modtagen støtte betragtes som lån, der skulle tilbagebetales i sæsoner, hvis regnskaber udviser overskud, med krav på bevillingshaveren, sålænge han driver teater. Forslaget tilstræber en fast rationel ordning, som i nogen grad kan råde bod på de farlige indtægts-udsving, der kan lamme de private teatres drift.

IL Det kgl. Teater.

Det nedsatte underudvalg afgav i november 1960 nedenstående beretning til kommissionen:

På Teaterkommissionen 1. møde den 8. april 1954 besluttedes det at nedsætte et underudvalg til behandling af Det kgl. Teaters forhold.

Udvalget fik følgende sammensætning:

Direktør (senere generaldirektør) F. E. Jensen, formand.

Departementschef Agnete Vøhtz.

Professor, dr. Fl. Hvidberg.

Teaterchef Henning Brøndsted.

Afdelingschef Fr. Grünfeld.

Sekretariatschef E. Kløcker.

Kontorchef (senere viceteaterchef) Henning Rohde.

I henhold til beslutning på plenarmødet den 28. november 1956 indvalgte i underudvalget endvidere:

Direktør Helge Rungwald.

Skuespiller Bendt Rothe og

Landsdommer E. Vetli.

Efter at afdelingschef Grünfeld i april 1957 var afgået ved døden, blev kontorchef Alice Brun udpeget som finansministeriets repræsentant i kommissionen, hvorefter hun tillige indtrådte som medlem af underudvalget. Efter sekretariatschef Kløckers udnævnelse til amtsforvalter i Maribo indtrådte kontorchef E. Albrechtsen, forvaltningsnævnets sekretariat, såvel i kommissionen som i nærværende underudvalg. Skuespiller Bendt Rothe udtrådte af kommissionen i april 1958, efter at han var udnævnt til tournéleder ved Det kgl. Teater.

Underudvalget har holdt 13 møder, hvoraf det sidste fandt sted den 21. maj 1958. I flere af disse møder deltog teatrets økonomidirektør P. Bertholdt og teatersekretær Jens Louis Petersen, ligesom kgl. bygningsinspektør, professor

K. Gottlob har deltaget i udvalgets forhandlinger. Medlemmer af udvalget har aflagt besøg på stadsteatrene i Malmö og Helsingborg.

På tidspunktet for underudvalgets nedsættelse udgjorde de utilfredsstillende lokaleforhold, herunder især manglen på prøveplads, det absolut mest presserende problem for Det kgl. Teater. De vanskeliggjorde i høj grad teatervirksomheden under den driftsform, man dengang arbejdede med, og stillede sig i vejen for den overgang til kontinuerlig drift på Nye Scene, som teatret længe havde næret ønske om.

Udvalgets medlemmer fik under de med teatrets ledelse førte forhandlinger og ved besigtigelse af teatrets bygninger et stærkt indtryk af de gener, som de dårlige pladsforhold medførte for den daglige drift. At teatret arbejdede under vanskelige lokaleforhold var iøvrigt også tidligere fremhævet af forvaltningsnævnets sekretariat i forbindelse med den af sekretariatet i årene forud for Teaterkommissionens nedsættelse foretagne gennemgang af Det kgl. Teaters forhold. Herom kan henvises til den som bilag 1 aftrykte rapport »Lokalespørgsmål« af 2. februar 1954.

I oktober 1956 afgav underudvalget nedenstående indstilling til kommissionen:

»En af hovedopgaverne for udvalget har været at stille forslag om afhjælpning af Det kgl. Teaters pladsmangel.

Det nuværende kongelige teater blev bygget i 1874 under ganske andre teaterforudsætninger end dem, der gælder i dag. Dengang brugte man ofte samme dekorationer fra stykke til stykke. Man arbejdede dekorationsmæssigt i det væsentlige med de såkaldte buer og bagtæpper, de plastisk opbyggede dekorationer i rundhorisonten var ukendte begreber. Antallet af prøvedage var ganske forsvindende set i forhold til, hvad opsætningen af en forestilling kræver i dag. Belysningen af dekorationer og kostumer

var, set med nutidens øjne, såre primitiv, og kravene til kostumers og dekorationers særpræg for den enkelte forestilling kendtes så at sige ikke. Allerede i kraft af den udvikling, der på de nævnte områder er sket siden 1874, vil det være indlysende, at lokaliteterne, der passede for et teater i 1874, vil være håbløse i 1956, men hertil kommer, at Det kgl. Teater siden 1945 atter har overtaget den nye scenebygning til drift, en drift, der fra næste sæsons begyndelse forsøgsvis skal udvides til at omfatte 6 af ugens dage.

Ved opførelsen af den nye scenebygning fik Det kgl. Teater så at sige ingen udvidelse, undtagen en teatersal samt en scene med yderst ringe afstillingsplads. Det kgl. Teater, der nu skulle spille på to scener, fik ingen øget magasinplads, ingen øget værkstedsplads og kun et par påklædningsværelser.

Trods denne enorme brist på plads, som udvalgets medlemmer ved selvsyn har konstateret, er det dog lykkedes teatret indtil nu at gennemføre en repertoireplan, der hviler på samme tradition som i 1874. Der veksles mellem forskellige forestillinger indenfor de tre kunstarter fra dag til dag sæsonens uger igennem. Teatrets kapacitet har imidlertid først og fremmest på grund af pladsmangel i en årrække været anspændt til bristepunktet, og tidspunktet nærmer sig nu, hvor en fortsættelse under de hidtidige former næppe vil være mulig uden en væsentlig forøgelse af teatrets lokaliteter.

I teaterkommissionens udvalg vedrørende Det kgl. Teater har man drøftet mulighederne for en erhvervelse af Hirschsprungs ejendom på hjørnet af gaderne Peter Skramsgade, Heibergsgade og Tordenskjoldsgade. Ved en ombygning af denne ejendom og ved en overbygning fra teatrets magasinbygning i Tordenskjoldsgade til Hirschsprungs bygning skulle det være muligt i denne at indrette prøvelokaler, værksteder og magasiner. Man har også overvejet at overbygge selve gadekrydset Tordenskjoldsgade-Heibergsgade for her at indrette afstillingsplads for de to scener og prøvelokaler.

Til grund for disse planer lå et foreløbigt tilsagn afgivet for et par år tilbage af firmaet A. M. Hirschsprung & Sønner.

Da man imidlertid fornylig foretog en fornyet henvendelse til firmaet om betingelserne for et eventuelt køb af ejendommen, var prisen for denne bygning steget ganske eksorbitant. Af økonomiske grunde mener man derfor på teatret at måtte opgive denne plan.

Indenfor udvalget vil man nu undersøge mulighederne for en eventuel erhvervelse af andre ejendomme i Tordenskjoldsgade, som skulle kunne indrettes til værksteder og magasiner for dekorationsmateriel og kostumer, men tilbage bliver teatrets øjeblikkelige behov for øget prøveplads.

Af prøvelokaler for de to scener har teatret i dag for skuespil og opera kun een prøvesal af ret begrænset størrelse, en dansesal for balletten af antagelig størrelse og en ganske lille dansesal samt et par alt for små lokaler til korprøver og sangprøver for teatrets solister.

Ved inddragelsen af lokalerne i den nye scenebygning oven over tilskuersalen har en fornylig afsluttet undersøgelse vist, at der her vil kunne tilvejebringes et prøvelokale i scenens dimensioer, et fortrinligt korprøvelokale samt to udmærkede sangprøvelokaler foruden en række mindre lokaler, der i givet fald ved omlægning af lokaleanvendelsen i den gamle scenes bygning i nogen grad kan råde bod på den store mangel på påklædningsværelser.

Disse lokaler oven over teatersalen tilhører Det kgl. Teater, men er for øjeblikket for en årlig leje af ca. 30.000 kr. udlejet til kunstakademiet, der benytter lokalerne til undervisningsbrug for bygningsskolens forskole. Med en bekostning, som den nye scenes arkitekt, Holger Jacobsen, anslår til ca. 80.000 kr., er det muligt at omdanne de nuværende undervisningslokaler til de fornævnte prøvelokaliteter.

Selvom overtagelse af de omhandlede lokaliteter i den nye scenebygning ikke løser alle Det kgl. Teaters pladsproblemer, og selvom det må erkendes, at adgangsforholdene til disse lokaler langt fra er ideelle, vil det dog betyde, at Det kgl. Teaters prøveforhold bliver forbedret i en ganske afgørende grad.

Udvalget anbefaler derfor, at Det kgl. Teater så hurtigt som muligt får tilladelse til at overtage lokalerne oven over teatersalen i den nye scenebygning, og at det til lokalernes indretning til prøvebrug fornødne beløb, anslået til ca. 80.000 kr., stilles til rådighed for teatret.

Samtidig foreslår udvalget, at Det kgl. Teater bemyndiges til uden forbindelse at undersøge mulighederne for en erhvervelse af ejendomme i Tordenskjoldsgade til afhjælpning af Det kgl. Teaters krav på mere magasinplads til dekorationsmateriel og kostumer samt til værkstedsplads.

Indstillingen blev tiltrådt af den samlede kommission på plenarmødet den 28. november

1956 og sendtes derefter med kommissionens anbefaling til justitsministeriet ved skrivelse af 3. december 1956, idet man anmodede justitsministeriet om at videresende indstillingen til undervisningsministeriet.

Den i indstillingen omhandlede indretning af prøvelokaler i den nye scenebygning oven over tilskuersalen tilendebragtes i sommeren 1957.

Dobbeltscenedriften indførtes fra og med sæsonen 1956/57, foreløbig forsøgsvis, men som en permanent ordning fra begyndelsen af sæsonen 1960/61.

Som et resultat af teatrets og underudvalgets videre arbejde med lokalespørgsmålene fremkom der i februar 1958 fra Det kgl. Teaters ledelse et forslag vedrørende de yderligere bygningsmæssige foranstaltninger, som skønnedes nødvendige til sikring af en rationel drift af teatret.

Man foreslog indretning af endnu nogle prøvelokaler, (hvortil der allerede forelå bevilning) og bygning af en nye malersal ovenpå den eksisterende malersal.

Det kgl. Teater, der havde forsøgt at erhverve ejendommen Tordenskjoldsgade 10, men uden resultat, så nu det faktum i øjnene, at den eneste ejendom, der kunne bringes i organisk forbindelse med såvel Gamle som Nye Scene, var ejendommen Tordenskjoldsgade 3. Denne ejendom ejede og ejer teatret, men den har siden radioens udflytning i 1945 været udlejet til kunstakademiets bygningsskole.

I Tordenskjoldsgade 3 vil kunne indrettes et fortrinligt kostumehus for teatret med tidssvarende skræddersale og kostumemagasiner. Til den effektive udnyttelse af ejendommen vil en overgang fra Gamle Scenes bygning være nødvendig, en overgang, der samtidig vil give den gode forbindelse mellem Gamle Scenes bygning og prøvelokalerne i Nye Scenes bygning.

De lokaler, der ved de nuværende helt udtidsvarende skræddersale og kostumemagasiner overflytning til Tordenskjoldsgade 3 bliver ledige i Gamle Scenes bygning, vil kunne anvendes til en hårdt tiltrængt udvidelse af teatrets snedkarsal og afhjælpning af mangelen på påklædningsværelser.

Endelig vil en tilbygning til kolonnaden kunne skaffe nødvendig afstillingsplads for Nye Scene, hvis dimensioner er så trange, at dekorationer til det skiftende repertoire her ikke kan finde plads på scenen eller i dennes direkte nærhed.

Disse forslag vandt alle tilslutning i under-

udvalget, idet dog finansministeriets repræsentant, kontorchef *Alice Brun*, der i princippet kunne tiltræde forslagene, tog forbehold med hensyn til udgifterne ved planens gennemførelse, indtil de forskellige dele af forslaget var gennemarbejdet og havde opnået boligministeriets tilslutning. Angående forslaget om indretning af kostumegarderober og skræddersale i ejendommen, Tordenskjoldsgade 3, bemærkede kontorchef *Alice Brun* endvidere, at finansministeriets endelige tiltrædelse af planerne først kunne forventes, når der forelå et konkret forslag om fremskaffelse af lokaler til kunstakademiets bygningsskole som erstatning for dennes lokaler i nævnte ejendom. Kontorchef *Albrecht* sen tilsluttede sig forslaget under forbehold af boligministeriets godkendelse. Endelig bemærkes, at skuespiller *Bendt Rothe* efter anmodning var fritaget for at deltage i de underudvalgsmøder, på hvilke den fremsatte plan blev drøftet.

Det af underudvalget således tiltrådte forslag blev behandlet på Teaterkommissionens plenarmøde den 7. maj 1958 og vandt her enstemmig tilslutning -- idet dog de foran nævnte forbehold opretholdes. Forslaget blev derefter i juni 1958 afgivet til justitsministeriet, hvorfra det oversendes til undervisningsministeriet.

Med hensyn til gennemførelsen af planen kan oplyses, at indretningen af prøvelokaler og bygningen af malersalen afsluttedes i sommeren 1959. Forbindelsesgangen over Tordenskjoldsgade påbegyndtes i foråret 1960, medens de øvrige arbejder endnu ikke er udført.

Med afgivelsen af de i det foregående omtalte indstillinger har underudvalget afsluttet sit arbejde, idet man er gået ud fra, at mulige spørgsmål angående Det kgl. Teaters tournévirksomhed måtte behandles i underudvalget vedrørende en eventuel rigsteaterordning i sammenhæng med det øvrige rejsende teaters forhold. En undersøgelse af de problemer, der eventuelt måtte knytte sig til den for teatret gældende administrative ordning og til den nærmere tilrettelæggelse af teaterdriften samt af spørgsmålet om teatrets forhold til de bevilgende myndigheder, har man -- bl. a. under hensyn til kommissionens sammensætning -- ikke anset som hørende til de Teaterkommissionen naturligt påhvilende opgaver. Man kan iøvrigt her henvise til den af forvaltningsnævnet i årene 1953/54 foretagne undersøgelse af teatrets drift og administrative forhold og til, at der i september 1959 af undervisningsministeriet er nedsat et udvalg, der har fået til opgave

at undersøge, hvilke ændringer i Det kgl. Teaters regnskab og budget der kan foretages med det formål at bringe teatrets budgettering og regnskabsaflæggelse i overensstemmelse med den inden for statstjenesten almindeligt an-

vendte samt endvidere at undersøge teatrets regnskabstilrettelæggelse med henblik på gennemførelsen af en så dybtgående regnskabsanalyse og driftskontrol som muligt,

FORVALTNINGSNÆVNETS SEKRETARIAT.

Lokalespørgsmål.

Ved sekretariatets gennemgang af Det kgl. Teater har man i flere tilfælde bemærket, at teatret arbejder under dårlige pladsforhold, og der er fra teatrets side for en række områders vedkommende blevet henvist til, at pladsforholdene bevirker vanskeligheder i det daglige arbejde. Den gamle bygning, som er fra 1874, kan ikke honorere de pladskrav, som teatret nu stiller, og allerede i den betænkning, som blev afgivet af teaterkommissionen af 1933, fremsatte den daværende teaterchef ønsker om mere plads, navnlig flere prøve-lokaler og magasinplads. Teaterchefens ønsker blev støttet af et særligt forslag om bygningsmæssige forandringer, som blev fremsat af et medlem af kommissionen, teaterdirektør Ivar Schmidt. Resultatet heraf var, at teaterlokalerne i den tidligere statsradiofonibygning blev stillet til rådighed for teatret som prøve-scene; men fra 1946 blev der igen spillet på Nye Scene, hvilket medførte, at dennes anvendelighed som prøvescene blev begrænset, og i mellemtiden var der opstået en række nye lokaleproblemer.

Udviklingen har efterhånden medført, at man udover den egentlige teaterbygning på Kgs. Nytorv (incl. størstedelen af ejendommen Holmens Kanal 3) har taget følgende lokaler i brug:

1. I ejendommen Tordenskjoldsgade 3, som ejes af undervisningsministeriet, disponerer man over et antal lokaler i stueetagen, hvor der er indrettet bibliotek og censorværelse, og hvor man i et iøvrigt mørkt bagværelse har magasin for en del belysningsmateriel.
2. I ejendommen Heibergsgade 7 »Stærekassen« disponeres i forbindelse med Nye Scene over enkelte lokaler, som anvendes til regissør, scenefunktionærer m.v.; de øvrige lokaler i bygningen er udlejet til kunstakademiet og toldvæsenet (førstnævnte har iøvrigt fremlejet nogle værelser til en af akademiets professorer).
3. I ejendommen Holmens Kanal 7 har teatret lejet loftsetagen, som er indrettet til magasin for kostumegarderoberne. Flytningen fandt sted som følge af brandvæsenets krav om, at der i forhuset ikke må findes garderober, magasiner o. l.
4. Magasinerne på Artillerivej (i stedet for lokalerne på orlogsværftet).

I teatrets ejendom Holmens Kanal 3 er en del af lokalerne i stueetagen udlejet til restaurant »Elysium« og Husqvarna fabrikkernes udsalg for henholdsvis 9.000 kr. for ca. 120 m² stueetage og 6.750 kr. for ca. 90 m² stueetage og ca. 350 m² kælderlokaler, hvorved dog bemærkes, at størstedelen af disse kælderrum ikke har mere end ca. 2 m loftshøjde.

Ved drøftelserne med sekretariatet om lokalespørgsmålet er det af teatrets ledelse blevet oplyst, at man mangler lokaler til følgende anvendelse:

1. *Prøvesal med scenens dimensioner (12×16 m).*

En statistik over antallet af sceneprover i de to perioder, hvori Nye Scene har været i drift, ser således ud:

	Prøver på GI. scene	Prøver på Nye Scene	Antal sceneprove ialt
1931/32	297	258	555
1932/33	317	222	539
1946/47	301	190	491
1947/48	307	203	510
1948/49	293	170	463
1949/50	384	192	576
1950/51	309	216	525

Det fremgår af opstillingen, at antallet af sceneprøver har ligget nogenlunde konstant i de perioder, hvor der har været spillet på to scener, men det må bemærkes, at man i perioden 1931/33 disponerede over flere prøvelokaler, idet man i en vis udstrækning afholdt prøver i koncertpalæet (200 kr. pr. gang) og »Casino«. Medens forestillingerne således dengang først kom på scenen til de afsluttende prøver, er dette ikke længere gennemførligt, og det må endvidere anføres, at prøverne i dag er af længere varighed end tidligere, navnlig på grund af de nu anvendte mere komplicerede dekorationer, som udkræver længere tid til opstilling og tilretning.

Endelig er der for ballettens vedkommende blevet henvist til, at moderne balletter kræver langt mere plads end f. eks. Bournonvillerepertoiret, således at balletten i højere grad end tidligere må afholde prøver på selve scenen.

Dertil kommer, at man i orkestergraven på Nye Scene kun har plads til 27 mand, og selv om man vil kunne udvide orkestergraven ved som på Gamle Scene at fjerne de 3 forreste stolerækker i parkettet, er dette under de rådende forhold en så besværlig operation, at man kun nødtigt benytter denne udvej, og da kun på dage, hvor der ikke skal spilles på scenen samme aften.

Sekretariatet har med teatret drøftet muligheden for at anvende de lokaler i »Stærekassen«, som for tiden er udlejet til kunstakademiet og toldvæsenet, og som oprindeligt blev indrettet som prøvelokaler for statsradiofonien. Her forefindes et stort lokale på ca. 9 X 19 m og et på ca. 7 X 14 m foruden en række mindre lokaler; det samlede gulvareal andrager knapt 2.000 m² og en vis sammenlægning vil også være mulig, hvorfor de også under alle omstændigheder må kunne anvendes som supplement til de øvrige prøvelokaler. Lejeindtægten heraf andrager dog ca. 42.000 kr. årlig plus varmebidrag, og teatrets ledelse anser af flere grunde ikke de nævnte lokaler for egnede som prøvelokaler, og især finder man, at de er for små, men på den anden side afviser man ikke muligheden af at anvende dem til andre formål, f. eks. til systuer, kostumemagasiner, korskole etc.

2. *Stor dansesal for balletten.*

Som nævnt kræver moderne balletter stor plads ved indstuderingen, og som følge heraf må balletten ofte tage scenen i brug på et forholdsvis tidligt stadium af indstuderingen. Balletten disponerer over en stor og

en lille prøvesal, som anvendes af fem forskellige hold: voksne damer, voksne herrer og balletens 3 børnehold. Også i dette tilfælde er teatrets ledelse af den opfattelse, at lokalerne i »Stærekassen« ikke vil have tilstrækkelige dimensioner til anvendelse som prøveplads, hvorved bemærkes, at forskellige bærepil-ler vil hindre indretning af et rum med scenens di-mensioner og dermed udelukke fremskaffelse af den ideelle prøvesal.

3. Lokaler for elevskolen.

Den teoretiske undervisning ved Det kgl. Teaters elevskole har hidtil i det væsentlige fundet sted i tea-trets bibliotek, og ved prøver og demonstrationer har man været henvist til i det omfang, hvor det har været muligt, at »låne« prøvesale, skuespillerfoyer el. lign. lokaler, når disse eventuelt har været ledige i undervisningstiden.

Da biblioteket alene på grund af lokalets størrelse ikke kan anses for særlig anvendeligt til undervisningsbrug, har teatrets ledelse undersøgt mulighederne for at skaffe elevskolen bedre egnede lokaler. I denne forbindelse har man været inde på tanken om at opsigte een af lejerne i ejendommen Holmens Kanal 3, nemlig restaurant »Elysium« og overlade elevskolen disse lokaler. Sekretariatet må bemærke, at teatret derved vil miste en ret betydelig lejeindtægt (ca. 9.000 kr. årligt), hvortil kommer, at disse lokalers gode beliggenhed ikke synes at kunne motivere en udnyttelse som undervisningslokaler. Det må efter sekretariatets opfattelse være muligt for et betydeligt mindre beløb f. eks. i ejendommen Tordenskjoldsgade 3 eller i »Stærekassen« at leje bedre egnede lokaler til den teoretiske undervisning. Det vanskeligste spørgs-mål må blive at stille de nødvendige lokaler til rådigh-ed for øvelser og prøver, men sekretariatet har på-peget muligheden af at anvende restaurationslokalet i forhuset på 2. etage, da dette lokale muligvis vil kunne bruges om dagen under forudsætning af, at dørene isoleres, således at lyden ikke kan høres ned på scenen.

4. Ny korskole.

Det nuværende korskole-lokale er ca. 5,5×9,5 eller ca. 50 m² og benyttes daglig i 3-5 timer af teatrets faste kor på ca. 50 medlemmer. Ved prøver på store kor-operaer kan antallet af korister stige til 110, og særlig ved sådanne prøver må lokalet betegnes som endog meget beskedent.

5. Fraflytning af kostumemagasinerne i Holmens Ka-nal 7.

Det er lidet bekvemt, at dele af kostumebehold-ningerne beror udenfor teatret, og risiko for, at leje-målet bliver opsagt, kan vel ikke helt forbigås.

6. Udvidelse af snedkersalen.

På grund af snedkersalens facon og for ringe stør-relse, hvorved navnlig kulissehøjden stiller store krav, har det hidtil været umuligt at modernisere arbejds-metoderne gennem anvendelse af maskiner. Under de nuværende forhold må snedkerarbejde ofte sendes ud i byen, hvorved det må formodes både at blive fordyret og forsinket. Teatrets ledelse er indstillet på at an-skaffe en kombineret snedkermaskine og en afretter for derved at gennemføre en ønskelig udvidelse af

snedkersalens kapacitet. Salens mangel på tilstrække-lig længde vanskeliggør ofte nu benyttelsen af en båndsav.

7. Udvidelse af damesystuen med tilhørende magasin og

8. Udvidelse af herreskrædersalen med tilhørende ma-gasin.

For både damesystuen og herreskrædersalen gælder, at man i og for sig ikke har ønsker om mere plads, men det må erkendes, at begge lokaler er meget mør-ke og dårligt egnede som værksteder.

9. Bedre lokale for damefrisørsalonen.

Som omtalt i afsnittet om frisørvæsenet, er lokale-forholdene for damefrisørerne meget dårlige. Det an-vendte lokale er for lille, uhensigtsmæssigt indrettet og placeret meget langt fra scenen. Den uheldige be-liggenhed har især betydning i de tilfælde, hvor man har brug for frisørassistance i en mellemakt, eller når en kunstner optræder i flere forestillinger samme af-ten (balletten), ligesom lokalets størrelse og indret-ning ikke giver mulighed for en hensigtsmæssig op-bevaring af parykmateriale.

10. Flytning af revisitørlokalerne.

Revisitøren råder over flere lokaler, som dog er spredt over flere etager, og som derfor ikke giver særlig god mulighed for at holde orden på effekterne. Det ville være praktisk, at revisitøren rådede over eet fordelingsværelse plus scenekøkken i nær-heden af scenegulvet, medens magasinet i og for sig kan anbringes hvorsomhelst.

11. Opholdsrum for scenefunktionærer på Nye Scene.

Det nu anvendte opholdsrum er meget lille og lavloftet. I almindelighed er der på Nye Scene 10 fast beskæftigede scenefunktionærer, men hertil kommer et antal reserver ved særligt krævede forestillinger og større prøver. Til »Colombe« kræves f. eks. 12 al-mindelige scenefunktionærer og 6 belysningsfolk.

Endelig ønsker teatret

12. Udvidelse og flytning af marketenderiet.

13. Udvidelse af påklædningsværelsernes antal.

14. Udvidelse af magasinerne til dekorationsmateriel på Kgs. Nytorv, og

15. Udvidelse af magasinerne på Artilleri vej, hvor pladsforholdene f. eks. ikke tillader udrulning af ma-gasinerede bagtæpper, der, når de med henblik på for-nyet anvendelse skal efterses, må køres ind på selve teatret.

I denne forbindelse må nævnes, at det overvejes at anskaffe en traktor som trækraft for kulissevogn i stedet for som hidtil to heste. Derved skulle der kun-ne opnås besparelser i driftsudgifterne til selve trans-porten og navnlig vil der som følge af den hurtigere transport kunne spares en del lønudgifter, idet vente-tiden for de 8-12 mand, som almindeligvis deltager i kulissetransport, vil blive væsentlig begrænset.

I 1951/52 androg leje af heste til kulissetransport ca. 3.500 kr.

Det er ganske klart, at der ikke indenfor de nu benyttede lokaliteter vil være mulighed for at imøde-komme de ovenfor nævnte ønsker om flere og bedre

lokaler, og teatrets interesse har derfor naturligt samlet sig om projekter, der går ud på at foretage tilbygninger til de bestående bygninger eller at skabe forbindelse med tilstødende ejendomme. Igennem de senere år har der således været overvejet følgende forslag.

1. Et forslag om at bygge en malersal ovenpå teaterbygningen (Gamle Scene) måtte forlades, da forslaget gennemførelse var betinget af store og kostbare piloteringsarbejder.
2. Et forslag om overbygning af kolonnaden blev afvist af brandvæsenet.
3. Et forslag om tilbygning i baggården (ved bureauporten) vil kunne betyde en udvidelse på ca. 90 m² i hver etage, men vil formentlig ligeledes blive forbudt af brandsæsenet. Dertil kommer, at omkostningen ved en sådan tilbygning antagelig vil blive urimelig høj.
4. Et af arkitekt Holger Jacobsen fremsat forslag går ud på ved bygning af en tunnel gennem Nye Scenes tårn at skabe forbindelse mellem den gamle teaterbygning og lokalerne i ejendommen Heibergsgade 7 («Stærekassen»), hvorved man skulle kunne disponere over de ca. 2.000 m² gulvareal, som for tiden er udlejet til kunstakademiet og toldvæsenet. Som nævnt under pkt. 1 og 2 har sekretariatet henledt opmærksomheden på, at nogle af disse lokaler vil kunne anvendes som prøvesale, og andre lokaler vil formentlig kunne bruges til f. eks. elevskole, damesystue, herreskrædersal og dertil hørende kostumemagasiner. Udgifterne i forbindelse med ombygningen er anslået til ca. 250.000 kr. og en meget betydelig lejeindtægt (ca. 42.000 kr.) vil helt eller delvis gå tabt, ligesom kunstakademiets bygningsskole i så fald vil stå uden lokaler.

Forvaltningsnævnets sekretariat, den 2. februar 1954.

sign.

E. Kløcker

5. I tilslutning til dette forslag kan det nævnes, at det overfor sekretariatet er oplyst, at der ved murgennembrydning vil kunne skabes forbindelse mellem Nye Scene og ejendommen Tordenskjoldsgade 3, således at man i denne bygning har mulighed for at inddrage en eller flere etager. Dog vil forbindelsen ikke være uden gene for scenen.

Sekretariatet har ikke ment at kunne fremsætte positive forslag til afhjælpning af lokale mangler, men man er enig i, at der på en række punkter foreligger mangler, der er egnet til at vanskeliggøre driften og i et vist omfang også virker forsinkende og hindrer de forhåndenværende spillemuligheder.

Hertil har teatret ønsket at bemærke:

I betragtning af, at sekretariatet i sine bemærkninger vedrørende anvendelsen af »Stærekassen« selv kun anviser to lokaler af et vist format, nemlig 9×19 m og 7×14 m, tilsammen 268 m², som er ombygget til brug for kunstakademiet, fremgår det med tilstrækkelig tydelighed, at hele restarealet 1732 m² er opdelt i en række smålokalteter. Det er teatrets opfattelse, at dette forslag, der forudsætter en udgift på ca. 250.000 kr. (formentlig væsentligst til etablering af adgangsforhold) ikke på rationel måde løser teatrets store og meget vigtige lokale problemer.

Til løsning af disse problemer har teatret udarbejdet et forslag gående ud på en total ombygning af ejendommen Tordenskjoldsgade 3. Dette forslag, der rummer mulighed for indrettelse af flere prøvesale, korskole, kostumegarderober etc, har forvaltningsnævnets sekretariat ikke ment at kunne tage stilling til, hvorfor teatret har forbeholdt sig at fremsætte forslaget overfor undervisningsministeriet.

/ . Madsen
im.

Egm. Olsen
fm.

III. De københavnske privatteatre.

Underudvalget vedr. de københavnske privatteatre afgav betænkning i november 1956. Betænkningen er sålydende:

På teaterkommissionens første møde den 8. april 1954 blev det besluttet at nedsætte et underudvalg til at behandle spørgsmål vedrørende de københavnske privatteatre. Underudvalget fik følgende sammensætning:

Kontorchef Henrik Urne, justitsministeriet,
formand,
forfatteren Leck Fischer,
teaterdirektør Thorvald Larsen,
direktør for Dansk Skolescene, mag. art.
Bjørn Moe,
formand for Dansk Skuespiller Forbund,
skuespiller Bendt Rothe.

Efter at underudvalget havde indsamlet en del materiale om de københavnske privatteatre og deraf dannet sig et skøn over de forhold, hvorunder disse for tiden arbejder, afgav udvalget den 11. marts 1955 til plenarkommissionen i forbindelse med den af udvalget vedrørende landsdelsscenerne og byorkestrene afgivne betænkning en udtalelse af følgende indhold:

»Underudvalget for de københavnske privatteatre har drøftet de af direktør Thorvald Larsen til kommissionen fremsendte bemærkninger angående landsdelssceneudvalgets betænkning og er enige om at udtale, at den ajour-føring af oplysningerne om forholdene inden for de københavnske og frederiksbørske privatteatre, som var baggrunden for underudvalgets nedsættelse, har gjort det klart for underudvalget, at også hovedstadens privatteatre, herunder specielt de frederiksbørske, har presserende problemer, der nu bør gøres til genstand for forlods og hurtig behandling, og at man derfor anmoder om kommissionens bemyndigelse til at foretage en sådan behandling og går ud fra, at på en sådant grundlag afgivet hastebetænkning om øget støtte til de nævnte teatre vil blive gjort til genstand for en hurtig og velvillig behandling i kommissionen.«

På det af teaterkommissionen den 12. marts 1955 afholdte 2. plenarmøde meddeltes den ønskede bemyndigelse til at foretage en sådan forlodsbehandling af de københavnske, herunder specielt de frederiksbørske teatres pres-

serende problemer. Kommissionen besluttede samtidig at udvide udvalget, således at det blev tiltrådt af en repræsentant for finansministeriet, afdelingschef Frederik Grünfeld, og af nuværende vicechef for Det kgl. Teater, Henning Rohde.

Udvalget har senere afgivet en henvendelse til plenarforsamlingen vedrørende teatrenes brandvagtforhold. Denne henvendelse blev behandlet på plenarforsamlingens 3. møde den 28. november 1955.

Siden april måned 1956 har højesteretssagfører Bondo Svane efter anmodning deltaget i udvalgets møder.

Efter at forfatteren Leck Fischer er afgået ved døden, er forfatteren professor, dr. jur. Sven Clausen under den 19. oktober 1956 beskikket til at indtræde i teaterkommissionen som repræsentant for Danske Dramatikeres Forbund. Kommissionen har herefter anmodet professor Sven Clausen om at indtræde i underudvalget.

Udvalget har foretaget en omfattende undersøgelse af de københavnske privatteatres forhold. Man har herunder udsendt spørgeskemaer til samtlige teatre og har modtaget besvarelser fra alle teatre, som i de senere år har modtaget tilskud fra det offentlige. Udvalget har ved sin sekretær ladet foretage en gennemgang af de tre frederiksbørske teatres og af Folketeatrets regnskaber for de senere år for at kunne opstille en analyse af de økonomiske problemer, som er særligt knyttet til driften af de tre mindre frederiksbørske teatre og for at kunne sammenholde resultatet heraf med en tilsvarende undersøgelse vedrørende driften af et større københavnsk teater. Man har yderligere fra samtlige københavnske teatre indsamlet oplysninger om brandvagtforholdene.

Med bistand af udenrigsministeriet har man fra Norge, Sverige og Finland fremskaffet oplysninger om den offentlige støtte til teatrene i de større byer i de øvrige skandinaviske lande.

Endvidere har man fremskaffet oplysninger om de skattemæssige problemer, som er knyttet til driften af teatre, navnlig i henseende til, hvad der kan gøres for at undgå ulemperne ved den ujævne beskatning af teaterdirektørernes svingende indtægter.

Forinden der gøres nærmere rede for udval-

gets overvejelse og forslag, skal man indledningsvis give en kort orienterende oversigt over de københavnske privateatres forhold og de vilkår, hvorunder disse teatre hidtil har arbejdet.

Det første privateater i København var »Casino« i Amaliegade, der blev åbnet i året 1848. Teatret udfyldte i en lang årrække en plads som hovedstadens folkekomedie- og oprettescene, men i begyndelsen af 1930-erne kom det ud for betydelige økonomiske vanskeligheder. Det var trods en omfattende istandsættelse af tilskuerrummet ude af stand til at klare sig økonomisk og måtte, efter at der var sat betydelige beløb til på teatrets drift, lukke i slutningen af 1930-erne. Bygningen anvendes nu som udlejningsmagasin.

Københavns næstældste privatscene er »Folketeatret« på Nørregade, der i 1957 vil kunne fejre sin 100-års dag. Teatrets repertoire bestod i en lang årrække alene af vaudeviller, lystspil og farcer. I de senere årtier er der sket en ændring heraf og repertoiret ligger nu på et højt stade. Teatret har i de senere år haft plads blandt de teatre, der modtager offentlig tilskud.

Det tredje privateater, der blev åbnet i København var »Dagmar-teatret«. Åbningen fandt sted i 1887, og teatret bestod indtil teaterbygningen blev nedrevet i 1937. Teatret betød i mange år en afgørende kunstnerisk indsats i dansk teaterliv. Det har aldrig oppebåret offentlig støtte, skønt repertoiret, efter vore dages betragtning skulle have kvalificeret det dertil, og når det alligevel kunne holdes i drift gennem en lang årrække, skyldes det, at private personer var i stand til at yde væsentlige tilskud.

I 1908 fik København sin næste scene »Det ny Teater«.

Teatret har enkelte gange modtaget offentlig støtte af beskeden omfang, men har ikke i de seneste år opnået tilskud, hvilket skyldes teatrets ret tilfredsstillende økonomiske driftsresultater. Med den risiko, at teaterdrift indebærer, må man imidlertid forudse, at teatret på et eller andet tidspunkt kan komme i en situation, hvor hjælp er påkrævet, og hvor dets hidtidige indsats vil gøre det naturligt, at teatret modtager passende støtte.

Kvarteret omkring Frederiksberg allé har fra gammel tid været et forlystelsescenter, og der er her omkring opstået flere scener, der har været af væsentlig betydning for det københavnske teaterliv.

Det teater, der nu hedder »Allescenen«, stammer fra 1860, og var oprindeligt et morskabs-teater med servering. Teatret har imidlertid senere, navnlig under ledelse af fru Betty Nansen, øvet en meget betydelig kulturel indsats både i henseende til repertoirevalg og til fremstillingen. Teatret var det første, der modtog støtte gennem filmfonden, som i 1941 efter forud afgiven garanti udbetalte fru Betty Nansen 35.000 kr. Teatrets beskedne antal pladser (ca. 600) gør det vanskeligt at drive det på rentabel vis, men på grund af dets hidtidige indsats må det anses for naturligt, at teatret indtager en plads blandt de tilskudsmodtagende scener.

Noget lignende gælder »Riddersalen«, hvor der kun er plads til godt 200 tilskuere. Fra at være en lille sangerindetribune har denne scene gennem de sidste 25-30 år tudviklet sig til at være et forum for dramatisk kunst, og betydelige værker er blevet opført her, ligesom scenen har kunnet give plads for nyere dramatik, som næppe ellers ville være blevet opført. Teatret har siden 1945/46 modtaget tilskud fra filmfonden.

Teatret, der nu hedder »Frederiksberg teater«, på Frederiksberg Runddel, blev oprettet i 1919. Tidligere var det en koncertsal, kaldet »Sommerlyst«. Det var i en årrække i stand til at præstere en betydelig kunstnerisk indsats og har ydet væsentlige bidrag til det københavnske teaterliv. Det har senere ændret repertoire, og opfører nu, bortset fra de seneste sæsoner, fortrinsvis operetter og lignende forestillinger.

Teatret har i de perioder, hvor repertoiret har kunnet begrunde det, modtaget tilskud fra filmfonden.

I 1886 oprettedes der et teater i Ravnsborggade, kaldet »Nørrebrosteater«. Det har været hjemsted både for revykunst og i de senere år hovedsagelig for operettekunst. Teatret har i 1955 skiftet navn til »Det ny Scala«.

De øvrige københavnske teatre, »Apolloteatret«, »Tivoliteatret«, »A.B.C.-teatret« og »Røde Kro teater« er for de 3 førstes vedkommende af nyere dato og har iøvrigt i det væsentlige anlagt et repertoire af rent underholdende karakter, for det sidstnævnte teaters vedkommende med hovedvægten på folkekomedier. Intet af disse teatre har modtaget offentlig støtte.

Ved de første privateatres oprettelse for godt 100 år siden var forholdene sådan, at teaterdrift vel nok var et risikabelt foretagende, men der var dog hermed forbundet en rimelig udsigt til

et udbytte, der kunne stå mål med indsatsen. Teaterlivet dækkede dengang en væsentlig del af behovet også for den lettere underholdning, et behov, hvis tilfredsstillelse nu for en stor dels vedkommende er overtaget af andre underholdningsformer. Årene efter verdenskrigen fra 1914-1918 bragte imidlertid væsentlige ændringer i de hidtidige vilkår for teaterdrift. Den stærke stigning i det almindelige prisniveau medførte, at også omkostningerne ved driften af et teater blev væsentlig større. Teaterdirektørerne måtte naturligvis i første række søge at skaffe dækning herfor gennem en forøgelse af billetpriserne.

Forhøjelse af billetpriserne virker selvsagt i almindelighed hæmmende på besøget og lader sig derfor kun anvende med forsigtighed. I perioder med stærke prisstigninger nødes direktørerne således erfaringsmæssigt til at kalkulere med mindre budgetmæssige sikkerhedsmarginer.

Endnu i 1920-erne synes det dog stort set at have været muligt at drive teater på basis af privat finansiering. Dette har måske tildels sin forklaring i, at kapitalmarkedet i det hele var mindre stramt end senere. Fra årene omkring 1930 indtrådte der imidlertid en væsentlig forværring af forholdene. Til de vanskeligheder, som prisudviklingen skabte, kom nu yderligere en væsentlig forøget konkurrence fra andre forlystelsesgrene. Det var navnlig den opdukkende talefilm, der var af betydning. Den større spredning af forlystelseslivet var naturligvis til skade for teatrenes rentabilitet, idet publikum fik en stor del af behovet for lettere underholdning tilfredsstillet på anden måde end ved at gå i teatret. Konkurrencen fra de andre forlystelsesgrene medførte imidlertid også væsentlige forandringer i publikums krav til teaterforestillingerens kvalitet. Der tænkes her navnlig på, at publikum gennem filmen blev vænnet til en betydelig mere kostbar opsætning af den enkelte forestilling. Medens teatrene hidtil hyppigt havde kunnet anvende samme dekoration til flere forskellige forestillinger, og kravene til kostumeringen ikke var strenge, måtte man nu for at konkurrere med filmen og de andre forlystelsesgrene ofre væsentlig større beløb på dekorationer og kostumer.

Det er således nu sædvane på de københavnske teatre, at hver enkelt forestillings dekorationer og kostumer tegnes af en kunstner og udføres netop med henblik på denne forestilling. Dette har naturligvis medført en forbedring i forestillingernes kvalitet, men har på den anden

side også haft til følge, at omkostningerne ved opsætning af den enkelte forestilling er blevet væsentlig større end hidtil. Dette har igen ført med sig, at risikoen ved teatrets drift er blevet væsentlig forøget. Det er i øjeblikket ikke ualmindeligt, at omkostningerne ved opsætningen af en forestilling på et større københavnsk teater løber op på over 100.000 kr.

Det vil herefter forstås, at følgerne af, at publikum svigter en enkelt forestilling bliver væsentlig forværrede. Medens man hidtil kunne forvente, at en teaterdirektør kunne bære måske endog flere fiaskoer i løbet af een sæson, medfører publikums svigten for en enkelt forestilling nu et så betydeligt tab, at teaterdirektøren hyppigt allerede ved den første mindre succesfulde forestilling kommer i betydelige vanskeligheder. Når hertil så føjes, at man på grund af den måske noget ringere sikkerhedsmargin ved forestillinger med god søgning indtjener mindre end tidligere, vil man forstå, at teaterdrift i dag er særdeles vanskelig og risikofyldt. Hertil kommer endelig, at de beløb, der står på spil, er meget store i forhold til den indtjening, der opnås selv ved en heldig drift af teatret. Det kan således fremhæves, at den samlede opsætning på større teatre i København er nået op på mellem 1,2 og 1,3 mill. kr. om året.

Driften af et teater er herefter i vore dage et så vanskeligt forehavende, og risikoen så stor, at man ikke kan forvente, at finansieringen skal ske på normal måde.

For de mindre teatre kommer yderligere det særlige forhold, at de betydelige opsætningsudgifter ikke er ligefrem proportionelle med scenens størrelse, men for en lille scene ikke er væsentlig mindre end for en stor scene, således at der relativt risikeres betydeligt mere ved den enkelte forestilling på et lille teater end på et stort teater.

Af de nedenfor givne oplysninger vil det også ses, at mindre teatre tit må arbejde med så højt budget, at det ligefrem er en forudsætning for teatrets rentabilitet, at hver enkelt forestilling bliver en endog betydelig succes med stor publikumsøgning.

Det kunne naturligvis over for disse forhold fremhæves, at når teaterdrift er særlig risikabel, måtte teaterdirektørerne tage sig betalt herfor ved så høje billetpriser, at der tilvejebragtes en passende sikkerhedsmargin. Hertil kan svares, at denne sikkerhedsmargin jo ikke nytter i de tilfælde, hvor teatret får flere forestillinger efter hinanden med svigtende publikumsøgning. Man

måtte endvidere forvente, at en så væsentlig forhøjelse af billetpriserne ville holde publikum borte, også fordi billetprisen i så fald ville stige væsentligt ud over, hvad pristallet kunne begrundes. En sådan forhøjelse ville altså virke mod sin hensigt.

Endelig kommer hertil, at man ud fra kulturelle og samfundsmæssige synspunkter må anse det for rigtigt og nødvendigt, at den brede befolkning har mulighed for at få tilfredsstillet sit behov for god teaterkunst.

De her beskrevne vanskeligheder viste sig som nævnt allerede i 1930-erne og gav anledning til, at der af justitsministeriet ved skrivelse af 27. august 1938 blev nedsat et udvalg angående privatteatrenes forhold. Udvalget afgav sin betænkning i september 1941, og der findes i indledningen til udvalgets betænkning (siderne 7—8) en redegørelse for baggrunden for udvalgets nedsættelse, hvori der netop peges på den herskende teaterkrise, og henvises til, at de opståede vanskeligheder for teatrene, der hidrørte fra et svigtende publikumsbesøg, bl. a. havde givet sig udslag i, at to teatre (Dagmar-teatret og Casino), således som det er omtalt foran, måtte lukke i årene umiddelbart før udvalgets nedsættelse.

Til afhjælpning af teaterkrisens virkninger foreslog udvalget, at de gældende regler for forlystelsesbeskatning af teatrenes billetindtægter blev lempet, og at beregningen af teaterdirektørernes personlige indkomstskat blev optaget til revision for at undgå de skadelige skattemæssige virkninger af teaterdirektørernes stærkt svingende indtægter. Udvalget mente dog ikke, at en ordning, der foruden en økonomisk ophjælpning af teatrene, tog sigte på at skabe

betingelser for en kunstnerisk og kulturel udvikling af disses virksomhed, kunne lade sig gennemføre alene gennem en nedsættelse af forlystelsesafgiften, men at der hertil også krævedes direkte tilskud fra det offentlige. Til basis for en sådan tilskudsordning foresloges oprettet en teaterfond. Denne fonds midler skulle tilvejebringes ved en afgift på billetindtægten ved alle teaterforestillinger og en afgift lagt på entreindtægten ved Københavns sommertivoli og endelig gennem overskudet ved teatercensurernes virksomhed. Den samlede årlige indtægt, der forventedes at komme til at andrage ca. 220.000 kr., skulle anvendes til støtte til teaterformål, dog således at det indkomne beløb ikke skulle komme til uddeling hvert år, men at der skulle foretages passende henlæggelser til en grundkapital, som udvalget tænkte sig skulle have en størrelse af 300.000 kr. Endelig foreslog udvalget, at der skulle oprettes en teatercentral, der gennem virksomhed for at give publikum adgang til gode og billige teaterforestillinger skulle medvirke til at forøge publikumsøgningen. Dette tænkes opnået ved ophjælpning af publikumsorganisationer og - delvis i forbindelse med teaterfondens tilskudgivende virksomhed — etablering af billetkøbsordninger.

De stillede forslag om oprettelse af en teaterfond og en teatercentral blev dog på grund af de da herskende ekstraordinære forhold ikke gennemført. Ved biograf loven af 1938 var imidlertid filmfonden blevet oprettet bl. a. med det formål at yde støtte til privatteatrene. Den således tilvejebragte tilskudsmulighed er for de københavnsk-frederiksbørgske teatres vedkommende blevet udnyttet således som det fremgår af følgende oversigt:

Finansår:	Folketeatret:	Det ny Teater:	Riddersalen:	Frederiksberg teater:	Alle-scenen:	Ialt:
1940/41	—	—	—	—	35.000	35.000
1941/42	—	—	—	8.000	—	8.000
1942/43	—	—	—	14.000	—	14.000
1943/44	—	—	—	—	—	—
1944/45	—	—	—	—	—	—
1945/46	—	—	14.000	—	10.000	24.000
1946/47	—	—	7.000	—	5.000	12.000
1947/48	—	—	—	—	10.000	10.000
1948/49	—	—	10.000	—	—	10.000
1949/50	25.000	—	25.000	20.000	20.000	90.000
1950/51	15.000	15.000	—	30.000	—	60.000
1951/52	10.000	10.000	5.000	45.000*)	10.000	80.000
1952/53	25.000	—	10.000*)	—	28.000	63.000
1953/54	40.000	(10.000)	15.000	—	25.000	90.000
1954/55	((25.000))	—	20.000	30.000	25.000	100.000

*) : kom ikke til udbetaling på grund af direktørskifte.
() : tilskud til gæstespil i Paris.
(()) : garanti, der ikke kom til udbetaling.

Efter krigens afslutning kom teatrenes forhold påny under debat og navnlig blev der nu også fremsat en kritik af teatercensuren, der i betænkning af 1941 var foreslået opretholdt. På den i København i 1948 afholdte nordiske teaterkongres blev der vedtaget en resolution, der udtaler fordømmelse af enhver form for teatercensur. Endvidere vedtoges resolutioner om gennemførelse af en lovgivning om økonomisk støtte af teatrene og om sikring af de udøvende kunstners retlige stilling.

Efter at teaterrådet i en udtalelse af 5. november 1948 havde henstillet, at de af teaterkongressen påpegede forhold blev underkastet en nærmere drøftelse, nedsatte justitsministeriet ved en skrivelse af 31. januar 1949 et nyt teaterudvalg. Udvalget afgav betænkning i december 1951. Da udvalget efter sit kommissorium først og fremmest skulle have opmærksomheden henvendt på spørgsmålet om teatercensur, indeholdes der i denne betænkning i det væsentlige kun en gennemgang af teatrets retlige organisation, men udvalget kommer dog også ind på visse spørgsmål af økonomisk karakter. Udvalget peger således (bet. p. 29) på, at den bestående ordning om betaling af brandvagter på de faste teatre bør ændres, da den synes at være for byrdefuld for teatrene.

Af betydning for udvalgets stilling til spørgsmålet om direkte offentlig støtte til teatrene, var det imidlertid, at reglerne om forlystelsesafgiften af offentlige teaterforestillinger, medens udvalget arbejdede, blev ændret væsentligt, således at der fremtidig alene svares afgift af forestillinger, der gives i serveringsteatre, medens afgiften på alle andre teaterforestillinger faldt bort. Denne meget betydningsfulde lettelse for teatrenes økonomi blev gennemført ved lov nr. 260 af 27. maj 1950 og var begrundet med, at den i krigs- og efterkrigsårene stedfundne stigning i teatrenes udgifter på ingen måde havde kunnet udlignes ved en tilsvarende stigning i billetpriserne, hvilket havde ført teatrene ud i yderligere økonomiske kriser.

Af indhentede oplysninger fremgik det således, at af de københavnske teatre havde kun to givet overskud i sæsonen 1948/49 og kun eet i sæsonen 1949/50.

Som det fremgår af den foran givne oversigt over støtten fra filmfonden, var denne også i de forløbne år væsentligt forøget og udvalget kom, idet det forudsatte, at filmfondens støtte til teatre, såvidt fondens indtægter strækker til, ikke ville blive mindre i fremtiden, til det resul-

tat, at det burde afstå fra at stille forslag om oprettelse af en særlig teaterfond. Udvalget mente (bet. p. 27) heller ikke at kunne gå ind for det i den tidligere betænkning indeholdte forslag om oprettelse af en teatercentral, og der stilledes i det hele ikke specielle forslag fra dette udvalg til omorganisation af den hidtidige form for offentlig støtte til teatrene. Derimod pegede man på, at det for de københavnske privatteatre ville være af stor betydning, om der kunne etableres en ændring i de bestående beskatningsregler for teaterdirektørenes personlige indkomster.

Den beherskede optimisme, der lå til grund for betænkningens forudsætning om, at de københavnske privatteatre kunne klare de økonomiske problemer alene ved hjælp af en fortsættelse af den hidtidige form for offentlig støtte, viste sig desværre at være ubegrundet. Stigningen i det almindelige prisniveau fortsatte, og som følge heraf fortsatte også forøgelsen i omkostningerne ved afholdelse af teaterforestillinger. Navnlig steg teatrenes udgifter til lønninger og til opsætningsudgifter, d. v. s. udgifter til kostumer, dekorationer m. v. samt til annoncer og anden reklame.

Denne uheldige prismæssige udvikling har som anført foran særlig vist sig for de mindre teatre. Herom vidner det, at der i de senere år har fundet adskillige direktørskifter sted på de frederiksborgske teatre. Siden sæsonen 1949/50 har der således på Riddersalen været fire, på Frederiksberg teater ligeledes fire og på Alle-scenen to direktioner.

Udvalget har derfor ment særligt at burde undersøge netop disse teatres forhold.

Da teaterkommissionen undersøgte landsdels-scenernes økonomiske forhold, havde man mulighed for at vurdere regnskaber, der var opstillet på ensartet måde for de tre sceners vedkommende og at sammenligne regnskaberne inden for en længere årrække, således at man kunne analysere den økonomiske udvikling inden for et vist tidsrum og påvise den stadige forøgelse af vanskelighederne ved scenernes drift. En lignende form for undersøgelse kunne ikke vælges ved de frederiksborgske scener, da det foreliggende regnskabsmateriale - på grund af bevilningshavernes hyppige skiften, og fordi regnskaberne ikke var ensartet opstillet - ikke muliggjorde dette. I stedet valgte man at søge tilvejebragt materiale til vurdering af de øjeblikkelige muligheder for en rentabel drift af teatret gennem en sammenligning af teatrets mu-

lighed for at indspille de nødvendige indtægter med størrelsen af de absolut nødvendige omkostninger ved teatrets drift. Ved alle beregninger er der bortset fra ethvert vederlag til bevillingshaveren, herunder også vederlag for bevillingshaverens arbejdsindsats.

Der er for hvert enkelt af de undersøgte teatre for sæsonen 1954/55 tilvejebragt oplysninger om omkostningerne for de enkelte forestillinger fordelt på hver spilleaften.

Undersøgelsens resultat kan sammenfattes i følgende oplysninger om de enkelte teatre:

Riddersalen:

Udsolgt hus giver 2.042,05 kr.

Teatret spillede i den nævnte sæson (1954/55) ialt fire forskellige stykker (»Firkløver«, »Vandringsmanden«, »la Parisienne« og »Lykelige dage«) og når hensyn tages til, at opsætningsudgifterne skal afskrives ved fordeling på hver enkelt af de spillede forestillinger, har det vist sig, at der i gunstigste tilfælde skal indkomme en billetindtægt på ca. 745 kr. og i ugunstigste tilfælde et beløb på 910 kr. pr. aften, førend der bliver noget beløb til dækning af bevillingshaverens arbejdsindsats eller driftsherregævinst. Omregnet til procent af total spilleindtægt vil det sige, at teatret skulle have en belægningsprocent på mellem 38 og 47 for at kunne bære sig.

Et budget af denne størrelse skulle tilsyneladende give rimelige muligheder for rentabel drift, men den daværende bevillingshaver har fremhævet, at man formentlig var gået for vidt i bestræbelserne for at nedbringe omkostningerne, således at man ved at nedsætte f. eks. udgiften til annoncering i virkeligheden har skadet teatret mere, end man har gavnet det. Endvidere har man også af økonomiske grunde måttet spille forestillinger, der var billige at sætte op (kun een dekoration), og som kun havde få roller, der kunne spilles af unge skuespillere. Repertoiremulighederne har dermed været meget begrænsede, og en sådan sparepolitik kan ikke følges i flere sæsoner uden at skade teatrets position.

Man må formentlig derfor efter udvalgets opfattelse for den undersøgte periode karakterisere teatrets situation derhen, at driften prægedes for stærkt af mangel på driftskapital, og af at det ikke var muligt for tiden - netop på grund grund af disse teatres vanskeligheder — at fremskaffe kapital til driften på passende vilkår. Dette forhold har formentlig været afgø-

rende for, at vedkommende bevillingshaver senere måtte give op over for vanskelighederne. Ved bevillingshaverskiftet ved årsskiftet 1955/56 er der tilført teatret ny kapital, og dets repertoire er ændret. Udvalget har af tidsmæssige grunde afstået fra en ny undersøgelse af teatrets økonomiske forhold.

Frederiksberg teater:

Udsolgt hus giver 5.200 kr.

I sæsonen 1954/55 blev der givet fire forskellige stykker (»Den glade enke«, »Jan på juleferie«, »Oh, mein papa« og »Smæk for skillingen«), og når hensyn tages til, at opsætningsudgifterne skal afskrives ved fordeling på hver enkelt af de spillede forestillinger, har det vist sig, at der i gunstigste tilfælde skal indkomme ca. 3.670 kr. og i ugunstigste tilfælde ca. 4.480 kr. pr. aften, førend der bliver noget beløb til bevillingshaveren. Omregnet til procent af den totale spilleindtægt vil det sige, at teatret skulle have en belægningsprocent på mellem 71 og 88 for at kunne bære sig. For dette teaters vedkommende er det åbenbart, at der i budgettet er for ringe spillerum til at tage blot et mindre gunstigt billetsalg. Teatret kan med dette budget alene drives, såfremt det har held til udelukkende at spille publikumssuccesser, idet blot en salgsprocent på omkring 70 - der normalt må betegnes som meget tilfredsstillende -- medfører tab for teatret. Dette forhold hænger sammen med teatrets ringe størrelse, og med, at udgifterne netop for dette teaters repertoire i den undersøgte periode — operetteforestillinger — er steget særligt. Ved sådanne forestillinger spiller opsætningsudgifterne særlig stor rolle og under den stigende konkurrence for filmen kan man kun spare på disse udgifter med en betydelig risiko for, at publikum svigter forestillingen.

Teatrets repertoire er dog i den seneste tid lagt om og udgifterne ved den enkelte forestillings opsætning formentlig herved væsentlig nedbragt.

Allescenen:

Udsolgt hus giver 4.642,50 kr.

I sæsonen 1954/55 blev der givet 5 forskellige stykker (»Mellem venner«, »Huset i nat-ten«, »Luften er svanger«, »Han, hun og satyren« og »Himmelsengen«), og når hensyn tages til, at opsætningsudgifterne skal afskrives ved fordeling på hver enkelt af de spillede fore-

stillinger har det vist sig, at der i gunstigste tilfælde skal indkomme 1.979 kr. førend der bliver noget beløb til bevillingshaveren. I ugunstigste tilfælde var beløbet 4.561 kr., men der var her tale om en forestilling («Huset i nat-ten»), der skønt godt anmeldt, ganske blev svigtet af publikum og kun spillede 6 gange. Den iøvrigt ugunstigste forestilling skulle indtjene 2.723 kr. for at bære sig. De tilsvarende belægningsprocenter er 43,98 og 59.

Folketeatret:

Udsolgt hus giver 7.100 kr.

Teatret spillede i den undersøgte sæson ialt 7 forskellige stykker («Dårskabens time», «Erasmus Montanus» og «Nei», «Nøddebo præstegård», «Te og sympati», «Købmanden i Venedig», «Frisøndag», «Mandagseventyr») og den

laveste og højeste billetindtægt, ved hvilken pågældende forestillingsbudget balancerer, var her 3.087 kr. og 3.970 kr. eller i belægningsprocent 43 og 56.

Ved den foretagne gennemgang af teatrenes regnskaber har udvalget - som foran anført — særligt hæftet sig ved, at selv om et teaters budget er således lagt, at det normalt skulle give en passende margin, er det tydeligt, at omkostningerne ved opsætning af den enkelte forestilling i dag er så høje, at blot en enkelt fiasko er i stand til at påføre teatret et sådant tab, at grundlaget for hele dets økonomi bringes i fare.

Udvalget har endvidere ønsket at foretage en undersøgelse af den relative fordeling af de enkelte udgiftsposter på teatrenes nuværende budgetter, sammenholdt med de budgetter, der indeholdes i betænkningen af 1941. Disse oplysninger kan sammenfattes i følgende oversigt:

	Folketeatret 1938-41 årl. gnst.	Fast provins- teater (Odense) 1938-41 årl. gnst.	Folketeatret 1954/55	Det ny Teater 1953/54
Skuespillergager	189.860 (31)	45.802 (32)	298.578 (26)	339.974 (26)
Musikergager	39.548 (7)	15.503 (H)	32.534 (3)	39.985 (4)
Gager til øvrige ansatte	79.773 (13)	9.717 (7)	265.851 (22)	259.238 (20)
Forfatterhonorarer	70.173 (11)	7.809 (6)	77.050 (7)	119.692 (9)
Teaterleje	76.264 (12)	24.267 (17)	110.883 (9)	132.962 (10)
Annoncer og plakater	51.246 (8)	6.958 (5)	122.122 (10)	84.690 (6)
Øvrige udgifter	103.525 (18)	30.783 (22)	279.223 (23)	333.300 (25)
Ialt:	610.389 (100)	140.839 (100)	1.186.241 (100)	1.309.841 (100)

	Frbd. teater året 1953	Riddersalen 1953/54	Allescenen aug. 1952- juni 1954	Odense teater 1954 55
Skuespillergager	347.444 (26)	100.866 (48)	366.483 (29)	322.402 (29)
Musikergager	65.380 (5)	750 (0)	1.780 (0)	57.155 (5)
Gager til øvrige ansatte	189.470 (14)	23.592 (11)	205.920 (16)	314.317 (28)
Forfatterhonorarer	181.685 (14)	16.623 (8)	102.026 (8)	38.569 (3)
Teaterleje	135.387 (10)	0 (0)	118.461 (9)	0 (0)
Annoncer og plakater	115.407 (9)	29.359 (14)	129.489 (10)	46.536 (4)
Øvrige udgifter	302.588 (22)	39.776 (19)	354.514 (28)	335.195 (31)
Ialt:	1.377.361 (100)	210.967 (100)	1.278.673 (100)	1.114.174 (100)

Under arbejdet med at undersøge mulighederne for at forbedre teatrenes forhold har udvalget ved sin gennemgang af teatrenes regnskab, for så vidt angår udgiftssiden, særligt hæftet sig ved teatrenes udgifter til brandvagt.

Udvalget mener iøvrigt, at teatrenes indtægter bør ophjælpes gennem en forøgelse af den hidtidige offentlige støtte dels direkte gennem en forhøjelse og ændret form for egentlige tilskud dels gennem etablering af en billetkøbs-

ordning. Fremstillingen nedenfor vil derfor blive opdelt i følgende afsnit:

- I. Teatrenes brandvagtforhold.
- II. Bevillingshavernes beskatningsforhold, herunder spørgsmålet om en ændring i den hidtidige bevillingspraksis.
- III. Forslag til ændret form for støtte til de københavnske teatre.

I. Teatrenes brandvagtordning.

Regler om brandvagt på de københavnske teatre indeholdes i lov af 15. maj 1868 om brandvæsenet i København. I denne lov indeholdes der i § 28 følgende bestemmelse:

»Kirker, Teatre, Udstillings- og Forlystelseslokaler og andre Bygninger, hvor der i store Rum samles en betydelig Menneskemasse, er undergivet Brandvæsenets særegne Tilsyn. Brandvæsenet kan navnlig fordrø at der efter Omstændighederne holdes Brandvagt, naar Lokalet afbenyttes.«

For så vidt angår teaterlokaler uden for København indeholdes der en tilsvarende bestemmelse i lov nr. 28 af 21. marts 1873 § 23 om brandvæsenet i købstæderne. Denne paragraf indeholder dog en tilføjelse om, at brandvagten holdes på ejerens bekostning. Med hjemmel i denne bestemmelse er der af brandkommissionerne givet regler om, i hvilket omfang brandvagt skal holdes på teatrene og om betalingen herfor. Betalingen erlægges i alle tilfælde af teatrene. Brandvagten udføres af medlemmer af det faste brandkorps, men uden for personalets almindelige tjenestetid. I København og på Frederiksberg aflønnes personalet efter overarbejdsratte, medens aflønningen i provinsen sker efter sædvanlig timeløn. Betalingen er i København senest fastsat ved skrivelse fra Københavns magistrat på grundlag af de for kommunens tjenestemænd gældende overarbejdsratte pr. 1. oktober 1956. Magistratens skrivelse har følgende ordlyd:

»Som følge af forhøjelse af tjenestemandslønningerne er de for Københavns kommunes tjenestemænd gældende overarbejdsratte forhøjet fra 1. oktober 1956. Magistraten skal under henvisning hertil meddele, at den for brandvæsenets teater- og andre sikkerhedsvagter gældende timebetaling fra den nævnte dato og indtil videre må fastsættes således:

	Hverdage ml. kl. 6-18	Øvrige timer
Brandmestre	kr. 7,38	kr. 9,09
Underbrandmestre	kr. 6,86	kr. 8,45
Brandmænd	kr. 6,46	kr. 7,95

Endvidere er mindstebetalingen for vagterne fra samme dato fastsat således:

	Hverdage ml. kl. 6-18	Øvrige timer
Brandmestre	} kr. 15,50	kr. 19,08
Underbrandmestre		
Brandmænd		

Mindestbetalingen for vagter, der ligger på begge sider af kl. 6 og 18, fastsættes til samme beløb, som er anført for »øvrige timer«, og hver påbegyndt halv time regnes som hidtil lig med en halv time.

Det bemærkes, at mindstebetalingen, som tidligere, er ansat for alle tre kategorier tjenestemænd til 12. lønklassens overarbejdsratte multipliceret med 2,4.«

Udgifterne til denne brandvagt har altid været tyngende for teatrenes økonomi, men er navnlig i de senere år som følge af de stigende timelønninger blevet en meget følelig belastning af teatrenes anspændte budgetter. For så vidt angår teatrene i København og Frederiksberg er der i sæsonen 1955/56 ialt betalt et beløb på ca. 173.400 kr. til brandvagter. Heraf falder ca. 116.900 kr. på de københavnske teatre. Udgifterne kan specificeres således:

A.B.C.-teatret (1955)	16.400 kr.
Allescenen	19.200 kr.
Apolloteatret	8.400 kr.
Det ny teater	32.900 kr.
Folketeatret	34.800 kr.
Frederiksberg teater	18.000 kr.
Riddersalen	2.900 kr.
(kun halv sæson)	
Røde kro teater	6.600 kr.
Det ny Scala	34.200 kr.

Fra teatrenes side har der flere gange været udfoldet bestræbelser for at slippe for afholdelsen af denne udgift, og spørgsmålet har som nævnt ovenfor været taget op af teaterudvalget af 1949, der ved skrivelse af 29. juni 1950 rettede henvendelse til justitsministeriet herom. Udvalget oplyste i denne skrivelse, at brandvagtordningen i Stockholm er den, at de større teatre kun har en brandvagt, de mindre teatre slet ingen, og at brandvagter i England stilles af teatrenes egne folk, der uddannes af brandvæsenet med denne opgave for øje. Udvalget mente imidlertid ikke, at der her i landet kunne gennemføres en ordning i lighed med den engelske, men rejste spørgsmålet, om ikke brandtjenesten burde betragtes som en opgave, der lå på linie med brandvæsenets øvrige opgaver og således, at de medgåede udgifter blev udredt på tilsvarende måde som de øvrige udgifter til brandvæsenet. Udvalget fremhævede endvidere, at det under alle omstændigheder måtte anses for aldeles urimeligt, at arbejdet skal vederlægges som fritidsarbejde. I forbindelse med behandlingen af denne henvendelse blev der af justitsministeriet indhentet yderligere oplysninger om forholdene i udlandet. Det fremgår heraf, at man, som anført af teaterudvalget, i Sverige har begrænset antallet af vagter på de større teatre og på de mindre i visse tilfælde helt har inddraget disse. Såfremt der stilles vagter, betales ud-

gifterne imidlertid af vedkommende teater. I Norge mener brandvæsenet ikke at have hjemmel til at pålægge teatrene at udrede udgifterne ved brandvagten, men en sådan hjemmel findes i et foreliggende udkast til ny brandlov. Om brandvagtordningen i Oslo oplyses, at antallet af brandvagter bestemmes af brandchefen, og at tjenesten fortrinsvis udføres af personalet inden for sædvanlig tjenestetid, og uden at personalet får særligt vederlag herfor. Kun i det omfang, hvori hensynet til det foreskrevne minimumsvagthold på stationerne udelukker, at vagten stilles af det tjenstgørende mandskab, udføres vagten som ekstraarbejde og da mod en betaling, der erlægges alene af brandvæsenet. I februar 1954 udgjorde betalingen 14 kr. for en ordinær forestilling. I Finland anordnes brandvagt på de steder, hvor der findes fast korps, af dettes chef. Betalingen udredes af teatrene. Hvor intet fast brandkorps findes, anordner politiet fornødne tilsyn, formentlig også mod betaling af teatret.

Teaterdirektørernes bestræbelser har været rettet såvel mod at formå kommuner til selv at bære udgifter eller til kun at beregne vederlag efter normallønstariffer som mod at nedbringe vagtens størrelse, men bestræbelserne var gennem lang tid resultatløse.

Brandkommissionerne var af sikkerhedsmæssige grunde betænkelige ved at reducere antallet af brandvagter på teatre og mente heller ikke, at brandvagten på betryggende vis kunne bestrides af teatrenes egne folk, selv om de blev uddannet hertil af brandvæsenet. Endelig har man ment, at det var udelukket, at brandvagten på teatrene kunne bestrides af det nuværende brandpersonale inden for den normale tjenestetid.

I den seneste tid har Københavns magistrat imidlertid ændret opfattelse med hensyn til spørgsmålet om antallet af brandvagter, og meddelte i januar 1956 Folketeatret, at brandvagten på dette teater ville kunne nedsættes til to mand, når en række brandtekniske foranstaltninger gennemførtes, samt når brandalarmeringsanlægget ændredes. Folketeatrets direktør har over for udvalget oplyst, at man har accepteret denne ordning, og at man nu har gennemført de krævede brandtekniske foranstaltninger. Udgiften hertil andrager ca. 25.000 kr. og afholdes af husjeren, men således at det investerede beløb afdrages og forrentes som et tillæg til huslejen.

Det er endelig oplyst, at en lignende ordning

er gennemført for Det ny Teaters vedkommende.

Selv om der således i den nyeste tid på de to største københavnske privatteatre er blevet gennemført en reduktion af brandvagten og dermed af udgifterne hertil, mener udvalget imidlertid, at spørgsmålet stadig har en sådan betydning, at der bør søges opnået en anden ordning med hensyn til spørgsmålet om betalingen.

For så vidt angår de frederiksbergske teatre, kan man vanskeligt forestille sig, at der vil kunne gennemføres en væsentlig reduktion af brandvagterne, og udvalget har iøvrigt heller ikke ment at være berettiget til at underkaste brandmyndighedernes skøn over, hvad der er brandteknisk forsvarligt, nogen kritik, men er gået ud fra, at man ved fastsættelsen af de foreskrevne regler om brandvagterne ikke er gået ud over, hvad der fra brandmæssige overvejelser må anses for rimelige og forsvarlige minimumskrav til vagtens størrelse. Man må formentlig derfor gå ud fra, at udgiften til vagten stadig vil være af væsentlig betydning, navnlig for de mindre teaters budgetter, og at udgiften vil stige i takt med de almindelige lønstigninger.

Udvalget mener derfor, at der fra kommissionens side bør peges på, at brandtjenesten i offentlige teaterlokaler bør betragtes som en opgave, der ligger på linie med brandvæsenets øvrige opgaver, således at de dertil medgåede udgifter udredes på tilsvarende måde som de øvrige udgifter til brandvæsenet. Det kan herved bemærkes, at de omhandlede, for teatrene følelige udgifter er af meget beskeden størrelse, når de ses i forhold til kommunernes samlede udgifter til brandvæsen. Kommissionen bør derfor kunne gå ind for, at der søges opnået en ordning, hvorefter kommunerne selv afholder udgiften til brandvagten.

Såfremt dette efter udvalgets skøn rimelige forslag ikke skulle kunne gennemføres, bør der fra kommissionens side peges på, at det i hvert fald er uholdbart, at kommunerne overfor de faste teatre opretholder kravet om vederlæggelse efter overarbejdstakster, idet den omstændighed, at brandvæsenet af personalepolitiske grunde ikke holdes forsynet med mandskab nok til, at denne stadigt forekommende vagttjeneste kan udføres indenfor de ordinære vagtskifter, ikke med nogen rimelighed bør kunne belastes teatrenes i forvejen anspændte økonomi.

Udvalget henstiller derfor, at teaterkommissionen beder justitsministeriet om snarest muligt

at optage forhandling med Københavns og Frederiksberg kommuner om tilvejebringelse af en ordning efter de her skitserede retningslinier.

II. Bevillinghavernes beskatningsforhold, herunder spørgsmålet om en ændring i hidtidige bevillingspraksis.

Som anført foran var allerede privatteaterudvalget af 1938 opmærksom på, at teaterdirektørernes beskatningsforhold frembød særlige problemer, og udvalget rettede i en skrivelse af 28. april 1941 henvendelse til justitsministeriet herom, (betænkningens bilag 2, pag. 76). Skrivelsen blev gennem skattedepartementet oversendt til skattekommissionen. Denne kommission har også i sin betænkning 1. del beskæftiget sig med de problemer, der er knyttet til opnåelsen af en retfærdig beskatning af personer med stærkt svingende indtægter. I det af kommissionen stillede forslag til lov om skat til staten af indkomst, formue og kapitalvinding indeholdes der i § 12, stk. 2, sålydende bestemmelse:

»Såfremt opgørelsen af den skattepligtige indkomst for et enkelt skatteår udviser et regnskabsmæssigt dokumenteret nettounderskud, kan dette bringes til fradrag i den skattepligtige indkomst for de nærmest efterfølgende tre skatteår. Inden for denne periode kan fradraget, for så vidt det kan rummes i den for et skatteår opgjorte skattepligtige indkomst, ikke overføres til et senere skatteår. Disse bestemmelser kommer ikke til anvendelse på underskud fremkommet i regnskabsår, der ligger til grund for en før nærværende lovs ikrafttrædelse foretagen skatteansættelse.«

Skattekommissionen knytter følgende bemærkninger til denne bestemmelse:

»I stk. 2 foreslås som en ny regel en adgang for den skattepligtige til inden for et begrænset åremål (3 år) at bringe et i et enkelt indkomstår fremkommet nettounderskud til fradrag ved de følgende års indkomst-opgørelser.

Reglen tager navnlig sigte på erhvervsdrivende med stærkt svingende indtægter, der under det progressive beskatningssystem, når indtægten betragtes under eet for en flerårig periode, kommer under hårdere beskatning end den skatteyder, hvis tilsvarende samlede indkomst i samme periode har været jævnt fordelt. Reglen vil imødegå en anke mod det nuværende beskatningssystem, der bl. a. har givet sig udslag i krav om, at indkomstanstættelsen skulle baseres på gennemsnittet af indkomsterne over en vis kortere årrække, et system, der dog næppe kan anbefales.

Et system med beskatning på grundlag af gennemsnitsindkomsten over en 3-årig periode, gælder, for så vidt angår indkomst af erhvervsvirksomhed, i Norge,

hvor systemet dog synes at have givet anledning til nogen ængstelse hos skatteyderne, fordi det i en periode med faldende indkomstniveau kan virke meget tyngende. I England har et tilsvarende system tidligere været benyttet, men er forladt til fordel for et system, der giver adgang til at fradrage et i en regnskabsperiode opstået tab over en vis årrække, altså en regel, der svarer til den her foreslåede.«

Forslaget blev i en noget ændret form medtaget i det af finansministeren i folketinget fremsatte lovforslag, men dette lovforslag blev som bekendt ikke gennemført. Det kan dog oplyses, at der på forslaget til ligningslov for skatteåret 1957/58 er optaget en bestemmelse om, at *personer* skal have adgang til at overføre underskud til de 2 efter underskudsåret nærmest følgende indkomstår.

Dette er sket i henhold til et tilsagn fra finansministeren i betænkningen fra folketingets skattereforudvalg om forslaget til lov om lempelse af beskatningen af merindtægt for skatteåret 1957/58 (forslag nr. 134 1955/56, betænkning af 12. juni 1956). Det nævnte forslag om lempelse af beskatningen af merindtægt er gennemført som lov nr. 181 af 23. juni 1956, hvorefter indkomstkatten til staten for personer, hvis skattepligtige indkomst for skatteåret 1957/58 er højere end indkomsten for skatteåret 1956/57, skal beregnes af den skattepligtige indkomst med fradrag af 30% af merindtægten. Fradrag gives dog ikke for merindtægter under 200 kr. og ej heller for den del af en eventuel merindtægt, som ligger over 10.000 kr. Det maksimale fradrag andrager med andre ord 3.000 kr.

Selv efter gennemførelsen af de foran omtalte foranstaltninger må det antages, at beskatningen af personer vil være væsentligt hårdere, når indtægterne svinger stærkt, end når de er forholdsvist konstante og det er derfor inden for udvalget blevet gjort gældende, at der kunne opnås fordele af skattemæssig art, hvis den hidtidige bevillingspraksis ændres således, at der også kan gives teaterbevillinger til aktieselskaber. Forinden der tages nærmere stilling til de fordele og mangler, der efter udvalgets opfattelse er knyttet til meddelelse af bevilling til aktieselskaber, skal der nedenfor gøres nogle bemærkninger i almindelighed vedrørende spørgsmålet om meddelelse af teaterbevilling til andre end enkeltpersoner.

Spørgsmålet har allerede i et vist omfang været behandlet tidligere.

I den første betænkning om privatteatrenes

forhold afgivet i september 1941 foreslås det således i lovudkastets § 2, stk. 1, at bevilling kun skal kunne meddeles til en enkeltperson eller til den kommune, hvori teatret ligger, eller til en institution, hvis virksomhed skal være af samfundsnyttig og kulturel karakter.

I tilknytning hertil bestemmes det i § 6, stk. 3, at bevillingshaveren skal drive teatret for egen regning, medmindre justitsministeren tillader afvigelser herfra, og at han skal bære det fulde økonomiske ansvar over for trediemand.

Problemet om bevillingssystemets opretholdelse drøftes i betænkningens pag. 19-23. Her kommer man imidlertid ikke ind på spørgsmålet om, til hvem bevilling eventuelt skal meddeles. Herom udtaler betænkningen sig alene i bemærkningerne til paragraf 6, stk. 3, hvor det anføres, at hensigten med denne lovbestemmelse er at forhindre, at bevillingshaveren sættes på fast løn af den i teatret anbragte kapital, således at denne oppebærer overskudet og bærer risikoen, fordi dette let fører med sig, at ledelsen af teatret flyttes fra bevillingshaveren til indehaveren af kapitalen.

Udvalget er dog opmærksom på, at der findes en række mellemformer, hvor kapitalejeren har sikret sig større eller mindre andel i udbyttet, og hvor det derfor i det enkelte tilfælde må afgøres, om bevillingshaveren har den nødvendige dispositionsfrihed. Endvidere fremhæves det i bemærkningerne, at bevillingshaveren altid skal bære det økonomiske ansvar over for trediemand, og herfra er der ingen mulighed for dispensation.

Udvalget anser det altså — uden direkte at drøfte spørgsmålet - for uhensigtsmæssigt at give mulighed for, at teaterdrift sker på den måde, at der meddeles bevilling til aktieselskaber.

I den senere betænkning, afgivet i december 1951 af privatteaterudvalget af 1949, indeholdes der ikke nogen drøftelse af disse spørgsmål, og de oven for nævnte bestemmelser i lovudkastets § 2, stk. 1, og § 6, stk. 3, gentages i det nye lovudkast med enkelte redaktionelle ændringer.

Justitsministeriet har gennem årene som hovedregel kun givet teaterbevilling til enkeltpersoner, men har dog i ganske enkelte tilfælde givet bevillinger til selvejende institutioner, til aktieselskaber og til byråd.

Den ældste bevilling til et aktieselskab er vistnok bevillingen til A/S Rønne teater, meddelt den 6. marts 1872.

Med hensyn til de endnu bestående faste teatre kan oplyses, at bevillingen til driften af Århus teater, lige siden bevillingen første gang blev meddelt: den 24. maj 1899, til stadighed har været meddelt »A/S Århus (nye) teater«. I bevillingen har det altid været foreskrevet, at den kunstneriske ledelse af teatrets virksomhed skulle varetages af en af justitsministeriet godkendt person.

Bevillingen til Odense teater blev oprindeligt også givet til A/S Odense teater, men i forbindelse med ministeriets ændrede holdning til bevillingen på Casino i København (hvorom nedenfor) stillede man i 1929 krav om, at bevillingen skulle meddeles til den hidtidige leder, direktør Thorvald Larsen personlig, hvilket skete fra sæsonen 1929/30. Bevillingen til teatret blev herefter i de følgende år meddelt til direktør Thorvald Larsen og senere til direktør Helge Rungwald personlig, men fra og med sæsonen 1948/49 blev bevillingen igen givet til A/S Odense teater, og senere til den selvejende institution »Odense teater«.

Med hensyn til forholdene i København kan man oplyse, at bevillingen til Casino fra omkring århundredskiftet blev givet til »A/S Casino Etablissementet«, der tillige var ejer af teaterbygningen. Det var også her et vilkår, at lederen skulle godkendes. Fra begyndelsen af sæsonen 1928/29 blev imidlertid den godkendte leder og direktør, Emanuel Gregers, tillige medinteresseret i og direktør for et aktieselskab kaldet »Københavns Teaterdrift«. Dette selskab skulle tillige forestå driften af »Scala« og »Betty Nansen teater«, og forholdene blev da så komplicerede, at ministeriet forlangte, at bevillingen til Casino fra og med den følgende sæson skulle overgå til en enkeltperson, hvilket også skete.

Også i senere forekommende tilfælde, bl. a. vedrørende Nørrebro teater, har ministeriet fastholdt, at bevillingen skulle meddeles til en enkeltperson, som skulle hæfte personligt over for kreditorerne, og som skulle have fornøden dispositionsfrihed i forholdet til kapitalejerne. Man har imidlertid ved Nørrebro teater ikke rejst indvendinger mod, at kapitalen blev tilvejebragt på den måde, at et aktieselskab blev dannet til finansieringen, og at dette ansatte bevillingshaveren som direktør.

Den af ministeriet fulgte praksis, hvorefter man som hovedregel kun meddeler bevilling til enkeltpersoner, må søge sin begrundelse i, at man herved opnår det klareste og enkleste for-

hold, såvel med hensyn til, hvem der har den kunstneriske og økonomiske ledelse af teatret, som med hensyn til, hvem der hæfter overfor trediemand.

Såsnart bevilling søges af andre end enkeltpersoner, åbnes der mulighed både for, at den, der over for ministeriet angives at være kunstnerisk og økonomisk leder, i virkeligheden kun er stråmand for kapitalejeren, og for, at den økonomiske hæftelse over for trediemand kan forflygtiges.

Det vil da også ses, at i de tilfælde, hvor ministeriet har fraveget denne praksis og meddelt bevilling til andre end enkeltpersoner, har det været en forudsætning, at man kunne være sikker på, at teatret blev ledet på forsvarlig måde af en af ministeriet godkendt kunstnerisk leder, og at der i det hele omkring teatret bestod sådanne betryggende forhold, at man også af hensyn til teatrets kreditorer kunne gå med hertil. Man har her særlig lagt vægt på, om vedkommende aktieselskab eller institution havde rent kulturelle eller tillige erhvervsmæssige formål.

De af de tidligere udvalg stillede lovforslag indeholder derfor -- som det også vil fremgå af betænkningerne - i det store og hele kun en kodifikation af gældende praksis.

Som anført ovenfor skyldes den fremsatte tanke, at justitsministeriet i videre omfang end hidtil skulle gå bort fra kravet om, at enkeltpersoner skal være ansvarlig for teatrets drift, først og fremmest, at det påregnes, at der derved kunne opnås fordele af skattemæssig art. Man har navnlig fremført, at, som forholdene er nu, vil den, der leder et teater, meget ofte have højst ujævne indkomster, hvilket fører til, at han i reglen vil komme til at betale væsentlig mere i personlige skatter end personer med indkomster, der er nogenlunde ensartede fra år til år. Har en teaterdirektør f. eks. haft et år med særligt gode indtægter og derefter et år med ingen eller kun ringe indtægter, kan han ikke udnytte skattefradragets retten fuldt ud og kommer derfor til at betale et uforholdsmæssigt højt skattebeløb. Disse ujævne og meget høje skattebetalinger fører ofte til, at det er udelukket, at en teaterdirektør udnytter en måske god indtjening i et år til at konsolidere teatrets forhold og medvirker således mærkbart til at forøge risikoen for, at en enkelt dårlig forestilling bringer teatret i sådanne vanskeligheder, at manglen på reserver medfører lukning af dette.

Det anføres nu, at hvis man organiserede teaterdriften under aktieselskabsform, ville man

kunne lade direktøren aflønne med en fast årlig løn, der svarer til et rimeligt vederlag for hans arbejde som driftsleder, og derudover fordele et eventuelt yderligere overskud i form af udbytte fra aktieselskabet. Direktøren ville da kun blive indkomstbeskattet af sin løn som direktør og af det udbytte, han eventuelt får udbetalt som aktionær, således at hans personlige skatter beregnes af en nogenlunde jævn indkomst og derved bliver betydeligt mindre.

Man må dog herved være opmærksom på, at aktieselskaber også som sådanne er skattepligtige, således at den del af direktørens eller andre interessenters provenue, der hidrører fra udbytte i aktieselskabet, bliver beskattet to gange, både i aktieselskabet og som indkomst for aktieejerne.

Udvalget har i anledning af disse betragtninger gennemgået de gældende regler for ordinær og ekstraordinær statskat og skat til kommunen af aktieselskabsindtægter. Selv om de gældende regler for betaling af indkomstskat til staten for aktieselskaber er formuleret således, at man i et vist omfang præmierer opsparing i selskabet, er det udvalgets opfattelse, at det kun ved omhyggelig beregning i det enkelte tilfælde kan afgøres, om der er nogen fordel forbundet ved at drive teater under aktieselskabsform frem for under personligt ansvar, idet forholdet mellem det udbetalte udbytte og den indbetalte aktiekapital er aldeles afgørende for skatteprogressionen og dermed for skattebyrdens tyngde. Der kan derfor vanskeligt siges noget generelt herom. Derimod kan man efter udvalgets opfattelse ikke afvise tanken om, at en teaterdirektør, der har ujævne indtægter, kan se sin fordel ved at drive sit teater under aktieselskabsform, også selv om han er storaktionær i selskabet. Han kan få en fuldstændig jævn beskatning af sine personlige indtægter og tabet ved den dobbelte beskatning, der i et vist omfang finder sted, vil i mange tilfælde kunne mere end opvejes ved, at direktøren kan udnytte fradragets retten for sine personlige skatter i videre omfang end ellers og at eventuelle tab kan dækkes af reserver, som alene har været undergivet aktieselskabsbeskatning. Med hensyn til skatteproblemerne må det dog fremhæves, at man i skattereformen påtænker at indføre helt nye former for beskatning af aktieselskaber, navnlig således, at man vil indføre procentuel beskatning af indkomsten og opgive progressionen. Dette vil medføre en fordel for de mindre aktieselskaber, der har stor indtjening i forhold til aktieselskabformuen,

men virker tyngende for de selskaber, der har en stor aktiekapital i forhold til indtjeningen.

Da disse regler på den ene side ganske vil ændre billedet af beskatningsforholdene, medens der på den anden side ikke kan siges noget bestemt i øjeblikket om deres endelige udformning, er det vanskeligt for udvalget at give vejledning med hensyn til den økonomisk bedst egnede form for teaterdrift.

Til gunst for at drive teater under aktieselskabsform kan imidlertid også anføres andre argumenter. Navnlig kan det fremhæves, at den stadigt stigende økonomiske risiko ved teaterdrift har gjort det nærliggende, at enkeltpersoner i alt fald i visse tilfælde vil være betænkelige ved at indlade sig på teaterdrift uden at kunne begrænse risikoen herved til et vist forud afgrænset kapitalbeløb. Endelig har det stadigt stigende prisniveau og de stigende krav til teaterforestillingers udstyr m. v. medført, at de beløb, der er nødvendige til driften af et teater, er så store, at det ikke sjældent er umuligt for bevillingshaveren selv at stille disse midler til rådighed. Dette har medført, at bevillingshaveren hyppigt har måttet søge kapital gennem lån og har måttet give betaling for dette lån ikke blot ved almindelig forrentning, men også ved at tilsikre indskyderen andel i overskudet. Allerede herved er bevillingshaverens selvstændighed jo i væsentlig grad formindsket, i det kapitalejeren naturligt ønsker - og faktisk også har - indflydelse på teatrets ledelse. Udvalget er bekendt med, at justitsministeriet i adskillige tilfælde har haft formodning om, at kapitalen blev tilvejebragt på denne måde, men har tolereret dette, forudsat at mindst halvdelen af teatrets overskud tilfaldt bevillingshaveren. Såfremt man skulle forlade den hidtidige praksis og i almindelighed tillade, at teaterdriften skete gennem aktieselskaber for derved at imødekomme ønsket om bedre skatteforhold og for at lette finansieringen, måtte man imidlertid efter udvalgets opfattelse formentlig stille forskellige særlige vilkår herfor. Man burde således fortsat sikre sig, at teatret blev ledet af en kunstnerisk kompetent person, som havde en rimelig dispositionsfrihed. Endelig måtte man formentlig også i et vist omfang varetage hensynet til teatrets kreditorer.

Hensynet til at sikre den forsvarlige kunstneriske ledelse kunne - som det allerede er sket ved landsdelsscenerne - varetages ved, at ledelsen af den kunstneriske virksomhed kun kunne overlades en af justitsministeriet godkendt per-

son og på kontraktvilkår, som skal godkendes af justitsministeriet. Udvalget har overvejet, hvorvidt der burde stilles krav om, at indehaveren af den kunstneriske ledelse tillige skulle eje mindst halvdelen af aktiekapitalen. Herfor kunne tale, at man i modsat fald kunne risikere, at dennes dispositionsfrihed blev væsentlig reduceret. Imidlertid ville et sådant krav og de til opfyldelsen nødvendige begrænsninger i aktiernes omsættelighed formentlig i væsentlig grad vanskeliggøre den nødvendige kapitaltilgang. Udvalget har derfor ment at burde indskrænke sig til at foreslå, at der alene stilles krav om, at selskabets aktier altid skal noteres på navn, jfr. aktieselskabslovens § 24, og at justitsministeriet altid skal kunne forlange sig forevist den af selskabet første aktiebog, jfr. aktieselskabslovens § 28.

Med hensyn til spørgsmålet om sikring af teatrets kreditorer må man for så vidt angår de privilegerede (herunder skuespillere m. fl.) være opmærksom på, at disse i et vist omfang er sikret ved kravet om depositum. Efter udvalgets opfattelse er der næppe anledning til at kræve større depositum af aktieselskaber end af andre bevillingshavere. Med hensyn til de øvrige kreditorer mener udvalget ikke, at der med rimelighed kan forlanges anden beskyttelse end for kreditorer i almindelighed. Ved aktieselskaber har kreditorerne endda for så vidt større sikkerhed som det har videre adgang til oplysninger om selskabets økonomi end til debitorers økonomi i almindelighed.

Udvalget er i konsekvens af de foranstående betragtninger kommet til det resultat, at der ikke bør lægges hindringer i vejen af bevillingsmæssig art for den, der ser sin fordel ved at drive teater under aktieselskabsform frem for under personligt ansvar, under forudsætning af, at der stilles de foran skitserede vilkår med hensyn til godkendelse af kunstnerisk ledelse og sikring af dennes dispositionsfrihed. Udvalget skal derfor henstille, at kommissionen over for justitsministeriet påpeger det ønskelige i, at den hidtil fulgte bevillingspraksis ændres i overensstemmelse med det her anførte.

III. Forslag til ændret form for offentlig støtte til de københavnske teatre.

Fremstillingen vil blive opdelt i følgende afsnit:

A. Den hidtidige tilskudsordning.

B. Udvalgets forslag vedrørende

- 1) den direkte offentlige støtte,
- 2) etablering af billetkøbsordning for de københavnske teatre.

A. Den hidtidige tilskudsordning.

Samtidig med, at vanskelighederne for privatteatrene, således som det vil fremgå af den forangivne redegørelse, i de sidste 25 år er blevet væsentligt forøget, er det fra det offentliges side i stadig stigende omfang erkendt, at et alsidigt teaterliv med et vidtspændende og frit valgt repertoire har en sådan kulturel betydning, at man må være interesseret i at bevare det private teater og derfor må yde dette den støtte, som forholdene nødvendiggør.

Som det fremgår af den foran (side 53) givne oversigt blev tilskud fra filmfonden første gang ydet et privat københavnsk teater i finansåret 1940/41, hvor der til fru Betty Nansen efter forud givet garantitilsagn blev udbetalt et tilskud på 35.000 kr.

Siden da er tilskudenes størrelse vokset ret betydeligt, og antallet af tilskudsmodtagende teatre er nu kommet op på 5. I de senere år har det samlede udbetalte tilskudsbeløb ligget mellem 75 og 100.000 kr. årligt.

Udvalget har set det som sin opgave at undersøge, hvorvidt den givne økonomiske hjælp er effektiv nok, såvel i henseende til størrelse som i henseende til form, og til vurdering heraf skal der foreløbig gives en redegørelse for, hvorledes de hidtidige tilskud er ydet og hvorledes den praktiske fremgangsmåde ved sagerens behandling har været, tillige med udvalgets vurdering af, hvorvidt hjælpen har været tilstrækkelig effektiv.

De hidtidige tilskud til de københavnske privatteatre er ydet af filmfonden med hjemmel i § 30, stk. 1, nr. 3, i biografteaterloven af 1938. Fordelingen af beløbene til teatre og til de øvrige i denne lovbestemmelse nævnte formål er foretaget af justitsministeren efter indhentet udtalelse fra teaterrådet og med tilslutning af folketingets finansudvalg.

Den praktiske fremgangsmåde ved behandling af sager om tilskud til teatre af filmfondens midler har været den, at ansøgninger indkaldtes i november og december måned. Valget af dette tidspunkt hænger sammen med, at fordelingen af filmfondens indtægter først kan endeligt fastsættes på tillægsbevillingsloven, når man har klarhed over indtægternes størrel-

se i vedkommende finansår. Når ansøgningerne indkommer på dette tidspunkt er de ledsaget af det seneste sæsonregnskab for det ansøgende teater. Dette materiale behandles herefter i justitsministeriet og i teaterrådet i januar og februar måned. Det forelagte regnskabsmateriale suppleres i reglen ved, at teaterrådet eller justitsministeriet under hånden fremskaffer en råbalance pr. 1. januar, men det er ikke altid muligt at drage sikre slutninger af en sådan balance-udarbejdet, når et teater er midt i en sæson — og man må derfor stadig i det væsentlige lægge forrige sæsons endelig regnskab til grund ved bedømmelsen af teatrets forhold. På grundlag af teaterrådets udtalelse afgiver justitsministeriet en indstilling til folketingets finansudvalg. Ved indstillingen anlægges en samlet vurdering af vedkommende ansøgers forhold - herunder såvel den ydede kunstneriske indsats som det økonomiske resultat heraf - således at tilskudenes størrelse fastsættes under hensyn hertil og til størrelsen af det samlede beløb, som står til rådighed for disse formål.

Finansudvalget træffer herefter sin afgørelse på grundlag af den foreliggende indstilling og hyppigt efter samråd med justitsministeren, hvorefter tilskudene kan udbetales, sædvanligt i maj eller juni måned.

Udvalgets kritik af den hidtidige tilskudsordning samler sig om følgende punkter:

For det første må det fremhæves, at hjælpens størrelse, selv om den i de senere år er forhøjet, efter udvalgets skøn har været noget for ringe. Nedenfor under B. gives der en nærmere omtale af størrelsen af det tilskud, som udvalget mener, at der bør ydes. Her skal der alene gøres nogle bemærkninger om de rent praktiske og tekniske ulemper ved den hidtidige ordning.

Det er efter udvalgets skøn uheldigt, at finansudvalget og før dette justitsministeriet og teaterrådet er nødsaget til at vurdere teatrenes forhold på basis af et regnskab, der vedrører en periode, der ligger relativt langt tilbage i tiden. Når tilskudene kommer til udbetaling i maj eller juni måned, kan udviklingen i mellemtiden have medført ganske ændrede forhold for teatret, således at der bliver tale om udbetaling af et beløb, der måske med større virkning kunne have været anvendt til et andet teater eller om beløb, der burde have været væsentligt højere.

Hertil kommer yderligere, at det ydede tilskud af modtageren skattemæssigt må tages til indtægt i det regnskabsår, hvori bevillingen foreligger, og ikke i det regnskabsår, hvis drifts-

resultat har været så ringe, at det har kunnet begrunde tilskudets ydelse. Der kan derfor meget vel blive tale om, at tilskudet ganske opsluges af den ved ydelsen fremkaldte forøgelse i modtagerens skattepligtige indkomst, således at tilskudet ikke kommer til at virke efter sin hensigt.

Såfremt der fra et teater til justitsministeriet fremkommer ansøgning om øjeblikkelig hjælp forårsaget af en for teatret pludselig opstået krise, der muligt kan være forårsaget af svigtende publikumsøgning til en enkelt, måske kostbart opsat forestilling, kan den ovenfor skitserede fremgangsmåde ved ansøgningernes behandling naturligvis ikke følges, men sagen må straks søges forelagt finansudvalget, for at dette isoleret kan tage stilling til denne ansøgning. En sådan isoleret forelæggelse for finansudvalget er i sig selv uhensigtsmæssig og kan medføre praktiske vanskeligheder for en omgående afgørelse af disse i reglen meget presserende sager.

Efter udvalgets opfattelse må disse forhold ændres, således at man stræber hen mod, at der etableres en støtteordning, hvor den praktiske behandling af sagerne er lagt således til rette, at afgørelserne kan træffes på grundlag af nyere regnskabsmæssige oplysninger, og hvor tilskudene ydes på en sådan måde, at de skattemæssigt kan tages til indtægt i den sæson, hvis ringe resultat har begrundet tilskudets ydelse.

Der bør efter udvalgets opfattelse også tilvejrings mulighed for, at der til rådighed for justitsministeriet eller for et til administration af støtteordningen særligt etableret organ stilles et beløb, hvoraf der med ganske kort varsel kan ydes hjælp til teatre, der pludselig kommer i en vanskelig situation.

Der kan forekomme tilfælde, hvor det ikke vil være rimeligt som hidtil at give egentlige tilskud uden tilbagebetalingspligt, men hvor støtten mest hensigtsmæssigt ydes i form af lån. Dette vil således gælde, hvor et iøvrigt dygtigt ledet teater savner driftskapital, således at det f. eks. må undlade at opsætte forestillinger, der måske kunne spilles med fortjeneste, men som kræver en betydelig investering. Der kan også forekomme tilfælde, hvor det ville være ønskeligt, at man kunne hjælpe et teater til forbedring af det scenetekniske udstyr for derved at sætte teatret i stand til at løse opgaver, som det hidtil har ladet måtte ligge. En sådan hjælp ydes naturligt som lån, enten til bevillingshaveren eller til teatererejeren, således at det - hvis lånet

ydes til den sidstnævnte - ved tinglysning af deklarationer eller på lignende måde sikres, at teatret altid står til rådighed for teaterforestillinger på visse af justitsministeriet kontrollerede vilkår.

Som resultat af udvalgets overvejelser om disse spørgsmål fremlægges nedenfor under B. et forslag til en nyordning af støtten til Storkøbenhavns teatre (bortset fra Det kgl. Teater), hvorved de foran fremhævede hensyn er søgt tilgodeset. Forslaget tilsigter at tilvejebringe en midlertidig løsning af de københavnske privatteatres presserende problemer, indtil disse forhold kan blive endeligt ordnede ved den samlede regulering af teaterforholdene, som kommissionen til sin tid skal stille forslag om.

Ved udformningen af forslaget har udvalget bestræbt sig for, at der ikke foreslås foranstaltninger, der foregriber noget med hensyn til den endelige ordning, men har søgt dels at løse de akutte vanskeligheder, dels at tilvejebringe et egnet grundlag for indhøstning af erfaringer, der kan være til gavn ved overvejelserne med hensyn til den endelige ordning.

B. Udvalgets forslag.

Forslaget omfatter dels en nyordning med hensyn til de hidtidige direkte tilskud til teatrene dels etableringen af en særlig billetkøbsordning for de københavnske teatre. Foreløbig omtales alene den første del af forslaget.

1. Udvalgets forslag vedrørende den direkte offentlige støtte til Storkøbenhavns teatre (bortset fra Det kgl. Teater).

Som nævnt ovenfor under A. er det efter udvalgets opfattelse nødvendigt, at størrelsen af de hidtil ydede offentlige tilskud til de københavnske teatre forøges, hvis teatrene skal have mulighed for fortsat både at klare de økonomiske vanskeligheder og at løse de samme kulturelle opgaver som hidtil.

Det er udvalgets forslag, at de til ordningens gennemførelse fornødne midler tilvejebringes ved bevilling af filmfonden på de årlige finanslove, således at der fremtidig skal afsættes bestemte beløb på de årlige finanslove til dette formål, og således at fordelingen af støtten inden for den givne ramme foretages af det nedenfor omtalte særlige udvalg.

I henhold til tekstanmærkning til den finanslovkonto, på hvilken de hidtidige tilskud er ydet (nr. 8 til § 25-12-B-4-d-1 samt B 5 og B 6) er der hjemmel til kumulativt at overføre bevilgede beløb til næste finansår, såfremt beløbet ikke

måtte være opbrugt i det år, i hvilket det er hjemlet. Udvalget tænker sig, at denne hjemmel opretholdes, således at der derved skulle blive mulighed for at oparbejde en vis rådighedskapital, som skulle gøre det muligt for det administrerende udvalg dels at gribe ind i akutte nødsituationer, hvor øjeblikkelig hjælp er påkrævet, dels skulle gøre det muligt for det administrerende udvalg at lægge planer på lidt længere sigt, navnlig til ydelsen af lån til forbedring af teatrenes indretning og lignende.

Når hensyn tages til, at der inden for det bevilgede beløb skal løses flere opgaver end hidtil, fordi der også fremtidig efter udvalgets opfattelse bør kunne ydes lån, såvel til driftskapital som til fremme af teaterformål iøvrigt, f. eks. til forbedring af teaterbygningers sceniske installationer og lignende, mener udvalget efter gennemgangen af de foreliggende regnskaber fra såvel de frederiksbergske som de københavnske teatre, at tilskudet indtil videre ikke bør sættes til mindre end 250.000 kr. årligt.

Udvalget erkender, at det er vanskeligt at fastsætte noget bestemt beløb, også fordi de økonomiske forhold hurtigt kan forandres, men foreslår, at der foreløbig til etablering af den her skitserede ordning søges tilvejebragt en bevilling til et beløb af denne størrelse. Det bemærkes herved, at ordningen foreløbig tænkes gennemført som et forsøg, således at man i løbet af forsøgsperioden vil kunne indvinde sikrere erfaringer for, hvorledes de årlige bevillinger bør søges fastsat. Det er udvalgets tanke, at det udvalg, som skal administrere ordningen, herefter for de kommende år selv vil kunne bringe i forslag, hvor store bevillinger, der skønnes fornødne til ordningens videreførelse.

Man må i denne forbindelse erindre, at talen er om støtte til den største gruppe af dansk teatervirksomhed: de 9 storkøbenhavnske privatteatre, hvoraf foreløbig 5 har været støttet af filmfondens midler. Hvis den repertoirehøjning, som i de senere år har fundet sted, fortsætter, kan det tænkes, at flere teatre bør indtages under ordningen. Det ligger iøvrigt nær, også i denne forbindelse, at pege på, at ca. en trediedel af filmfondens indtægter hidrører fra storkøbenhavnske biograf teatersøgende. Fondens indtægter bliver således i finansåret 1956/57 ca. 3.000.000 kr., hvoraf ca. 1.170.000 indbetales fra biografteatre i København og på Frederiksberg.

Udvalget fremhæver, at det dog bør undgås, at der på de årlige finanslove tilmåles et beløb,

der akkurat dækker, hvad der øjeblikkelig er brug for til tilskud. Det er netop hensigten med ordningen at opnå en vis elasticitet gennem den foreslåede adgang til overførelse af ubrugte beløb til næste finansår, således at det administrerende udvalg opnår mulighed for en vis dispositionsfrihed.

Udvalget finder i denne forbindelse grund til at fremhæve, at tilskudene efter det af teaterdirektørforeningen stillede forslag vil få en ganske anden beskaffenhed end de hidtidige. Som nærmere anført nedenfor tænker man sig nemlig, at tilskud alene skal ydes til begrænset dækning af faktisk foreliggende underskud og at bevillingshaveren ved tilskudsmodtagelsen skal påtage sig pligt til i overskudssæsoner at betale tilbage i det omfang, det kan ske uden skade for teatrets videreførelse.

Det er udvalgets tanke, at de således bevilgede midler i første række skal anvendes som tilskud til de københavnske teatre efter de nedenfor nærmere angivne retningslinier. Hvis opfyldelsen af dette hovedformål tilsteder det, skal der endvidere kunne ydes lån på lempelige vilkår til fremme af teatrenes forhold iøvrigt, såsom bistand til finansiering af teaterdriften eller forbedring af teaterbygninger, sceniske installationer og lignende.

Der bør i reglen ikke kunne anvendes midler til ydelsen af lån, medmindre ansøgninger om ordinære tilskud er tilgodeset i et efter det administrerende udvalgs skøn passende omfang, men denne prioritetsorden bør dog ikke være ganske ufravigelig. Der kan efter udvalgets opfattelse meget vel forekomme situationer, hvor f. eks. ydelse af driftslån til et iøvrigt veldrevet teater, der er kommet i akutte vanskeligheder, bør gå forud for andre formål.

Den foreslåede nyordning bør efter udvalgets opfattelse administreres af et udvalg sammensat dels af repræsentanter for de offentlige myndigheder, dels af repræsentanter for tilskudsmodtagerne og for teatrenes publikum. Endvidere finder man det naturligt, at der i udvalget foruden en repræsentant for teaterdirektørerne findes medlemmer udpeget af de øvrige to mest betydningsfulde i teaterdrift deltagende persongrupper. Det administrerende udvalg bør herefter bestå af 6 medlemmer, således at justitsministeriet, finansministeriet, Teaterdirektørforeningen, Dansk Skuespiller Forbund og Danske dramatikeres Forbund udpeger hver 1 medlem, medens justitsministeriet vælger yderligere 1 medlem, der repræsenterer en publikumsorganisation.

Udvalget finder dog her anledning til at fremhæve, at den foreslåede ordning som anført tidligere foreløbig skal fungere forsøgsvis, og at det netop meget vel med hensyn til nævnets sammensætning, når erfaringer er indvundet, kan vise sig, at ændringer bør foretages. Endelig er det sandsynligt, at der på et senere tidspunkt i forbindelse med afslutning af teaterkommissionens arbejde må etableres en samordning af de forskellige tilskudsordninger til teaterformål, og at også denne samordning vil nødvendiggøre ændringer med hensyn til udvalgets sammensætning.

Udvalget har - også under hensyn til ordningens foreløbige karakter - fundet det mest hensigtsmæssigt, at der ikke fastsættes alt for snævre regler for, hvorledes det administrerende udvalg skal uddele tilskudene. Der skal derfor nedenfor alene skitseres visse minimumskrav, som skal være opfyldt for, at tilskud kan ydes, således at det administrerende udvalg iøvrigt er frit stillet i sit skøn over, hvorvidt bevillingshaveren i det forløbne regnskabsår har drevet teatret på en tilfredsstillende måde og over, i hvilket omfang og på hvilke vilkår tilskud herefter bør ydes. Disse minimumskrav bør naturligvis i første række vedrøre regnskabsaflæggelsen. Man finder det således rimeligt, at der stilles krav om, at regnskabet skal være udarbejdet af en statsautoriseret revisor. Af hensyn til en ligelig administration af tilskudsordningen, og da det har vist sig i praksis, at det er værdifuldt at kunne sammenligne de enkelte teatre og de enkelte regnskabsårs driftsresultater, har udvalget udarbejdet en regnskabsformular, der er tiltrådt af teaterdirektørforeningen, og som fremtidig bør forlanges lagt til grund ved førelsen af teatrets regnskaber. De samme grunde har ført til, at det bør kræves, at regnskabsåret skal være ensartet for alle teatre. Regnskabsåret bør løbe fra 1. juli til 30. juni.

Udvalget tænker sig, at det fra filmfonden modtagne beløb opføres som indtægt, men da tilskudene ikke har karakter af egentlige lån, vil modtaget støtte ikke være at opføre som passiv på teatrets status og kan derfor ikke anmeldes som gæld i bevillingshaverens dødsbo eller betalingsstandsbo.

Demæst må det naturligvis kræves, at driftsregnskabet udviser et driftsunderskud, således at det administrerende udvalg afgør, hvilke udgiftsposter, der i forhold til dette kan belastes regnskabet. Det bør godkendes, at der på teatrets regnskab beregnes en passende ledergage

til bevillingshaverne, og udvalget vil finde det rimeligt, at nævnet på forhånd på forespørgsel oplyser de københavnske bevillingshavere om, hvilke ledergager de enkelte teatre efter nævnets skøn kan bære, således at vedkommende bevillingshaver på forhånd kan gøre sig klart, hvilken økonomisk stilling, han i relation til tilskudsuddelinger kan opnå. Ledergagerne må det administrerende udvalg fastsætte efter et skøn, bl. a. over teatrets størrelse og over det med driften forbundne arbejde.

Til driften af et storkøbenhavnsk teater vil der, som påvist foran i redegørelsen, normalt udkræves et ikke uvæsentligt kapitalindskud. I det omfang, kapitalen tilvejebringes ved lån, vil forrentning af disse kunne belastes driftsregnskabet som en udgiftspost, men man vil finde det rimeligt, at det tillades bevillingshaveren i tilfælde, hvor han selv er i stand til at tilvejebringe den fornødne kapital, at beregne sig en passende rente heraf. Det bør dog af praktiske grunde formentlig overlades til udvalget at fastsætte retningslinierne for beregningen.

Der bør næppe heller opstilles helt bestemte regler for størrelsen af tilskudene, bortset fra, at disse ikke kan overstige de enkelte teatres driftsunderskud. Inden for dette maksimum må tilskudenes fastsættelse i første række bero på størrelsen af det til rådighed stående beløb sammenholdt med den samlede sum af de i betragtning kommende teatres driftsunderskud. Udvalget anser det endvidere for rimeligt - også som et principielt udtryk for bevarelsen af de pågældende teatres karakter af uafhængige privatteatre - at bevillingshaveren deltager i eventuelle underskud med en passende selvrisiko, som man foreslår fastsat til 25 %.

Med hensyn til kredsen af de teatre, der bør modtage tilskud, finder udvalget anledning til at bemærke, at den foreslåede ordning i sit udgangspunkt fortrinsvis sigter på de af den hidtidige støtteordning omfattede scener, men det bør ikke være udelukket, at man medtager andre teatre i ordningen, hvis det viser sig, at disse teatre i henseende til repertoire og udførelse kunstnerisk kan sidestilles med de hidtil støttede.

Som anført foran, har teaterdirektørforeningen som et modstykke til den forøgelse af statsstøtten, som forslaget indebærer, bragt i forslag, at det administrerende udvalg skal kunne kræve underskudsdekningen tilbagebetalt, hvis bevillingshaveren gennem sine indtjeningsforhold i senere sæsoner ikke blot opnår dækning for sin

egen andel i tidligere underskud, men indtjener et overskud herudover, som sætter ham i stand hertil. Det bør derfor efter udvalgets opfattelse stilles som et vilkår for modtagelsen af tilskud, at bevillingshaveren erklærer sig villig til ved overskudsæsoner at tilbagebetale tilskud (dog uden rente) i det omfang, overskudet ikke er medgået til dækning af bevillingshaverens egen andel i tidligere underskud og såfremt tilbagebetaling er forretningsmæssigt muligt under hensyn til andre forpligtelser, der hidrører fra teaterdriften og under hensyn til opretholdelsen af en rimelig likviditet for teatret. Denne forpligtelse til tilbagebetaling i overskudsår bør også påhvile bevillingshaveren, selv om denne opnår bevilling til et andet teater.

Udvalget forudsætter herved, at det administrerende udvalg praktiserer ordningen så lempeligt, at der ikke i kravene om tilbagebetaling lægges hindringer i vejen for en rimelig konsolidering af et dygtigt drevet teater.

Når det administrerende udvalg har truffet resolution om tilbagebetaling af modtagen støtte, skifter det af resolutionen omfattede beløb karakter og må herefter anses for en egentlig fordring på bevillingshaveren.

Såfremt bevillingshaverens økonomiske forhold, inden tilbagebetaling har fundet sted, skulle forringes væsentligt, bør det administrerende udvalg kunne lempe og eventuelt eftergive tilbagebetalingsforpligtelsen. Det administrerende udvalg bør næppe heller pålægge tilbagebetalingspligt for tilskud, der er ydet for længere tid siden.

Med hensyn til den praktiske form for behandling af sager om støtte efter denne nye ordning vil udvalget foreslå, at teatrets regnskaber skal foreligge i det administrerende udvalg i attesteret stand snarest muligt efter regnskabsårets afslutning og således, at ansøgning om støtte på samme måde indgives snarest muligt, senest inden den følgende 1. august. Herefter bør det administrerende udvalg hurtigst muligt behandle ansøgningerne. Det er en forudsætning, at der tilvejebringes fornøden sikkerhed for, at tilskudet skattemæssigt kan modregnes i det underskud, som det delvist skal dække.

Det administrerende udvalg bør være berettiget til om fornødent at udbetale a conto beløb på forventet støtte på grundlag af en af teatrets statsautoriserede revisor udarbejdet balance pr. 30. april.

Ansøgninger om de lån til teaterformål, der

i henhold til de foranstående bemærkninger bør kunne ydes, bør ligeledes indsendes til det administrerende udvalg, såvidt muligt inden for den samme frist som ansøgninger om egentlige tilskud, og ansøgningerne bør naturligvis være ledsaget af udførlig redegørelse for lånets anvendelse og med forslag om lånets forrentning og afvikling gennem tilbagebetaling.

Det bør være det administrerende udvalg, der stiller de nærmere vilkår for lånets ydelse. Som antydnet foran under A bør sådanne lån kunne ydes også til teatererejeren, såfremt formålet med lånet er en forbedret indretning af lokalerne, og såfremt dette formål, efter det administrerende udvalgs skøn, bedst opnås ved at give lånet direkte til teatererejeren. I så fald bør der naturligvis drages omsorg for, at der ved ydelsen af lånet tilvejebringes tilstrækkelig sikkerhed for, at det tilsigtede formål opnås, f. eks. ved, at der tinglyses en deklaration på vedkommende ejendom om, at de moderniserede lokaler stedse skal kunne stilles til rådighed for teaterdrift på nærmere af udvalget formulerede vilkår.

Udvalget har ikke ment, heller ikke på dette punkt, at kunne opstille detaljerede retningslinier for, hvorledes de nærmere vilkår skal udformes, men mener at kunne overlade dette til det administrerende udvalgs skøn i de konkrete tilfælde.

Der er efter udvalgets mening ikke noget i vejen for, at en bevillingshaver samtidig kan modtage støtte og lån.

Et af filmfonden ydet lån er at betragte som egentlig skyld for modtageren, og såfremt denne er bevillingshaver, kan han derfor optage lånet som passiv på sit regnskab og kan føre afdrag og forrentning til udgift på det over for det administrerende udvalg iøvrigt aflagte regnskab.

Udvalget forudsætter naturligvis, at nævnet administrerer de ydede lån på lempelig vis under hensyn til lånenes kulturelle formål.

For oversigtens skyld meddeles nedenfor et i 5 punkter affattet sammendrag af de vigtigste punkter i udvalgets forslag til nyordning af tilskudene til de københavnske privatteatre.

- 1) De til ordningens gennemførelse fornødne midler tilvejebringes ved bevillinger af filmfonden på de årlige finanslove.
- 2) Midlerne anvendes:
 - a. Som tilskud efter de nedenfor under nr. 4 opstillede retningslinier,

- b. Til ydelse af lån på lempelige vilkår til fremme af teatrenes formål iøvrigt, såsom bistand til financiering af teaterdriften eller forbedring af teaterbygninger, sceniske installationer og lignende.

De nævnte formål skal tilgodeses i den angivne rækkefølge, således at der i reglen ikke vil kunne anvendes midler til et formål, medmindre det eller de foranstående er tilgodeset i et efter det administrerende udvalgs skøn passende omfang.

3) Ordningen administreres af et udvalg på 6 medlemmer, således at justitsministeriet, finansministeriet, Teaterdirektørforeningen, Dansk Skuespiller Forbund og Danske dramatikeres Forbund udpeger hver 1 medlem, medens justitsministeriet vælger yderligere 1 medlem, der repræsenterer en publikumsorganisation.

4) Udvalget kan bevilge bevillingshavere tilskud til dækning af driftsunderskud under følgende betingelser:

- a. Bevillingshaveren skal i det forløbne regnskabsår have drevet teatret på en efter udvalgets skøn tilfredsstillende måde.
- b. Bevillingshaverens regnskabsår skal løbe fra 1. juli til 30. juni, og regnskabet skal være udfærdiget efter en af udvalget godkendt regnskabsformular samt attesteret af en statsautoriseret revisor.
- c. Udvalget afgør, hvilke udgiftsposter der, i forhold til udvalget, kan belastes regnskabet.
- d. Bevillingshaveren skal være villig til i overskudsæsoner at tilbagebetale tilskud (dog uden rente) i det omfang, overskuddet ikke er medgået til dækning af bevillingshaverens egen andel i tidligere underskud og såfremt tilbagebetaling er forretningsmæssigt mulig under hensyn til andre forpligtelser, der hidrører fra teaterdriften, og under hensyn til opretholdelsen af en rimelig likviditet for teatret. Forpligtelsen til tilbagebetaling i overskudsår påhviler også bevillingshaveren, selv om denne opnår bevilling til et andet teater.

Teatrets regnskaber skal foreligge i udvalget i attesteret stand snarest muligt efter regnskabsårets afslutning og ansøgning om støtte indgives på samme måde snarest muligt til udvalget og

senest inden den følgende 1. august, hvorefter udvalget hurtigst muligt vil behandle ansøgningerne. Det forudsættes, at der tilvejebringes fornøden sikkerhed for, at tilskudet skattemæssigt kan modregnes i det underskud, som det delvist skal dække.

Udvalget er berettiget til at udbetale a conto beløb på forventet støtte på grundlag af en af teatrets statsautoriserede revisor udarbejdet balance pr. 30. april.

5) Ansøgninger om de lån til teaterformål, der kan ydes i henhold til 2) b. indsendes til udvalget så vidt muligt inden for samme frist som ansøgninger om tilskud efter 2) a. Ansøgningerne skal være ledsaget af udførlig redegørelse for lånets anvendelse og med forslag om lånets forrentning og afvikling gennem tilbagebetaling.

2. Udvalgets forslag til etablering af en billetkøbsordning for de københavnske teatre.

Som anført foran var allerede privatteaterudvalget af 1938 inde på tanken om etablering af særlige billetkøbsordninger. Der kan henvises til udvalgets betænkning pag. 29-31 og lovforslagets § 25 til 27 med tilhørende bemærkninger. Udvalget pegede på, at foreninger, hvis hovedformål var andet end afholdelse af teaterforestillinger, på grund af den da gældende afgiftslovgivning mange steder var blevet formidlere af teaterkunsten, men at løsningen af denne opgave stillede krav til disse foreningers ledelse, som man ikke kunne forvente, at disse altid kunne opfylde. Man fandt derfor ordningen lidt tilfredsstillende og ønskede etablering af særlige teaterpublikumsorganisationer.

Endelig pegede man på, at der lå en betydelig kulturel opgave i at søge at skaffe teatrene et nyt publikum ved at udbedre kendskabet til det kulturelle værdifulde teater og samtidig gøre større kredse til faste teatergængere.

Udvalget foreslog med henblik herpå, at der skulle oprettes en teatercentral med den opgave at virke for at lette publikum adgang til gode og billige teaterforestillinger. Denne opgave skulle centralen efter udvalgets forslag løse dels ved at søge teaterpublikummet organiseret i foreninger med afholdelse af teaterforestillinger for øje, dels ved at formidle forestillinger til foreninger eller foretage videresalg af billetter til teaterforestillinger. Endelig skulle teatercentralen udfolde en oplysningsvirksomhed for at udbrede interessen for teaterkunst. Udvalget antydede, at man kunne tænke sig, at centralen

søgte dannet en abonnementsforening for København.

Forslaget om oprettelse af en særlig teatercentral blev nærmere udformet i udvalgets lovforslag §§ 25–27, hvortil kan henvises.

Som anført foran blev en sådan teatercentral ikke oprettet, og privatteaterudvalget af 1949 mente ikke at burde gå ind for forslaget om oprettelse heraf. Dette udvalg anførte i sin betænkning pag. 43, at efter forlystelsesafgiftens bortfald måtte det forventes, at antallet af offentlige forestillinger ville vokse på bekostning af foreningsforestillingerne, således at de af udvalget af 1938 fremførte betæneligheder ikke længere havde nogen vægt.

Endelig pegede udvalget af 1949 på, at forslaget om teatercentral navnlig havde taget sit forbillede i planerne om en filmcentral og at den sidstnævnte central, der blev indført ved biograf loven af 1938, imidlertid havde vist sig navnlig at få praktisk betydning for undervisningsfilmenes og de oplysende films vedkommende.

Udvalget af 1949 fremhævede også, at Arbejdernes Teatercentral (Arte) og Andelsteatret gjorde forsøg på at tilvejebringe en mere systematiseret teaterdrift, der skulle have mulighed for at opnå kontakt med videre kredse. Udvalget fandt det på baggrund heraf vanskeligt at se, hvilken vej udviklingen ville gå.

Nærværende underudvalg af teaterkommissionen, der jo alene har til opgave at undersøge de særlige københavnske forhold, finder anledning til at fremhæve, at der allerede for tiden eksisterer flere billetkøbsordninger.

De eksisterende billetkøbsordninger er i det væsentlige følgende:

- 1) Den gennem organisationen Arte formidledede ordning,
- 2) Dansk Skolescenens abonnementsordninger.

ad 1): Med denne ordning er teaterkommissionens medlemmer tidligere gjort bekendt gennem den foreløbige beretning fra underudvalget vedrørende Andelsteatret, Arte, Skolescenen m. v. Der kan henvises til redegørelsen i denne beretning jfr. pag. 86.

Organisationen Artes teatervirksomhed i hovedstaden er baseret på et abonnementssystem, hvorigenennem der gives abonnenterne adgang til forestillinger på de københavnske privateatre.

Gennem et system af tillidsmænd på arbejdspladser og virksomheder opnår institutionen mulighed for at komme i kontakt med et publikum,

der normalt ikke besøger teatrene og kan hverve disse som abonnenter. Arte indkøber forestillingerne hos de københavnske teaterdirektører og videresælger billetterne til abonnenterne til nedsatte priser.

For medlemsskab i abonnementsordningen betales kun 3 kr. om året, hvortil så kommer betaling af den nedsatte billetpris. Medlemstallet har i sæsonen 1954/55 været 6.400, og organisationen har i samme sæson indkøbt omkring 60 forestillinger af de københavnske privateatre til et samlet beløb af ca. 230.000 kr. Organisationen betyder således en væsentlig økonomisk støtte for teatrene, idet et flertal af abonnementsmedlemmerne næppe på eget initiativ ville have besøgt alle de af ordningen omfattede teaterforestillinger. Organisationen arbejder med relativt høje administrationsomkostninger, men har fremhævet, at en forenkling af administrationssystemet næppe er mulig, idet det erfaringsmæssigt særligt er den ydede personlige service og den personlige kontakt gennem tillidsmændene til de enkelte medlemmer, der er grundlaget for abonnementets store udbredelse.

ad 2): Den selvejende institution Dansk Skolescene har gennem en lang årrække haft teaterabonnementer for skoleungdommen. Teaterabonnementet er inddelt i to grupper, yngste og ældste hold. Yngste hold ser 3 skuespilforestillinger for en pris af 9,00 kr. pr. sæson. Disse forestillinger opføres af Dansk Skolescene for egen regning. Hvor forestillingerne er overtaget fra teatrenes repertoire, er der derfor kun tale om leje eller køb af kostumer og dekorationer. Det er udvalgets opfattelse, at det af Dansk Skolescene udfoldede arbejde har været af væsentlig betydning for udbredelsen af ungdommens kendskab til god teaterkunst og har medvirket til at danne et publikum for teatrene.

Skolescenens ældste hold, der består af elever i gymnasier og realskoler, ser en forestilling hver sæson på Det kgl. Teater. Denne ordning har været praktiseret siden 1937 og har gennem alle årene været administreret af Dansk Skolescenes direktør. Ordningen hviler på kommunal basis, således at der af hovedstadskommunerne ydes et tilskud på 3 kr. pr. billet, medens eleverne kun betaler 1,50 kr., der fordeles med 50 øre til ordningens administration og 1 kr. til Det kgl. Teater. Det kgl. Teater modtager således pr. billet 4 kr., og ordningen omfatter årligt ca. 50.000 billetter.

I sæsonen 1955/56 har man første gang prak-

tiseret en nyordning, hvorefter Dansk Skole-scene i samarbejde med Københavns kommunes aftenskole har etableret et abonnement for aftenskolens elever på 3 forestillinger i de københavnske privatteatre. I den første eksperimenterende sæson har ordningen alene omfattet udvalgte hold fra aftenskolen med deltagelse af ca. 2.000 elever. Aftenskolens inspektør og forstanderforeningens formand har sammen med Dansk Skolescenes leder udvalgt de 3 forestillinger, der omfattedes af abonnementet. Betalingen har alene påhvilet eleverne og har for samtlige 3 forestillinger udgjort i sin første sæson (1955/56) 10 kr., i sin næste sæson (1956/57) 13 kr. Heraf er i begge sæsoner 3 kr. pr. leveret billet og i 1956/57 4 kr. pr. billet.

Det er udvalget bekendt, at der derudover findes billetkøbsordninger for snævrere kredse. Således har Forsvarets velfærdstjeneste (Folk og Værn) for *værnepligtige* etableret en billetkøbsordning. Velfærdstjenesten organiserer indkøb af billetter efter modtagne bestillinger fra værnepligtige, men de værnepligtige betaler samme pris for billetten, som organisationen indkøber denne til, d. v. s. enten normal pris eller nedsat pris, opnået gennem den reduktion, som teatrene ikke sjældent giver ved indkøb af et større antal billetter. Folk og Værn bidrager således alene med en for den værnepligtige gratis organisation.

Endvidere har arbejdsdirektoratet for nogle år siden i forbindelse med kurser afholdt på Teknologisk Institut for unge *arbejdsledige* etableret indkøb af teaterbilletter for deltagere i sådanne kurser. Arbejdsløshedsfonden, der betaler kurserne, har bidraget med et beløb til nedbringelse af billetpriserne. Da disse kurser imidlertid kun afholdes i perioder med større arbejdsløshed, har ordningen ikke spillet nogen praktisk rolle i de senere år.

Endelig er udvalget bekendt med, at andre organisationer har formidlet salg af billetter. F. eks. har studenterrådet lejlighedsvis formidlet salg af billetter til studerende, i reglen dog kun til generalprøver.

Udvalget er af den opfattelse, at de foran omtalte billetkøbsordninger alle har været til gavn for de københavnske teatre, såvel direkte gennem de øgede indtægter, de har tilført teatrene, som indirekte gennem den publikumsopdragende virkning.

Teaterudvalget af 1938 har i bemærkningerne til udvalgets lovudkasts § 26 behandlet spørgsmålet om, hvorvidt den da hyppigt an-

vendte rabatgivning i form af rundskuebilletter, plakabilletter, uddeling af rabatbilletter til personalet i større virksomheder, billetter til foreningsmedlemmer og kuponbilletter i ugeblade har været til skade for teatrenes økonomi som helhed. Udvalget af 1938 kom til den opfattelse, at den udstrakte anvendelse af rabatsystemer var skadelig for teatrene, og der var i udvalget stærk stemning for et fuldstændigt forbud mod disse rabatordninger, men veg dog tilbage fra at stille forslag herom.

Nærværende udvalg er også af den opfattelse, at rabatgivning i flæng i det lange løb kan virke uheldigt, men finder anledning til at fremhæve, at de foran omhandlede egentlige billetkøbsordninger næppe kan ses under denne synsvinkel. Billetkøbsordningerne henvender sig nemlig alene til personer, der enten på grund af alder eller på grund af ringe indtægter eller sædvaner i det miljø, hvorfra de udgår, normalt ikke kan forventes at udgøre et publikum for teatrene. At inddrage i særlig grad ungdommen under en abonnementsordning og føre den til teatrene har derfor alene kunnet være til gavn for disse. Til den teatertilvæning, der dermed kan tilrettelægges op gennem alderstrinene, kommer yderligere det bidrag til løsning af det mere og mere omfattende fritidsproblem, som de nævnte abonnementsordninger kan komme til at yde. Ikke blot bør de nævnte abonnementsordninger fortsat støttes gennem hjælp til de formidlende institutioner, men udvalget er endvidere af den opfattelse, at specielt billetkøbsordningerne er af en så væsentlig værdi som støtte for teatrene, at etableringen af sådanne bør indgå som et led i den foreslåede nyordning af støtten til de københavnske teatre, sideløbende med det under A. stillede forslag. Sådanne billetkøbsordninger er nemlig efter udvalgets opfattelse særdeles velegnede hertil, fordi man dels direkte og umiddelbart giver hjælp til teatrene gennem forøget billet salg, men også mere indirekte og på længere sigt opnår mulighed for en forøgelse af det almindelige billetbetalende publikum og dermed hjælper teatrene frem til på en naturlig måde at løse de økonomiske problemer.

Udvalget vil derfor foreslå, at der ved bevilning på finansloven sideløbende med det under A. stillede forslag tilvejebringes midler til etablering af billetkøbsordninger for de københavnske teatre. Udvalget tænker sig, at ordningen vil kunne etableres foreløbig forsøgsvis, såfremt der tilvejebringes et beløb på ca. 75.000

kr. om året til dækning af udgifterne. Der må lægges vægt på, at det ydede beløb holdes nogenlunde konstant fra år til år, således at omfanget af en påbegyndt billetkøbsordning i det væsentlige lader sig fastholde over for de skoleformer, med hvilke man samarbejder. Såfremt der ikke opretholdes en vis kontinuitet i ordningerne, vil formålet - især over for de deltagende skoler — ikke kunne nås. Det er udvalgets tanke, at ordningen i det væsentlige skal virke til koordinering og væsentlig udbygning af de allerede bestående ordninger i samarbejde med de institutioner, der allerede arbejder hermed. Udvalget tænker sig derfor, at billetkøbsordningerne etableres for så vidt angår skoleungdommen og den studerende ungdom i samarbejde med Dansk Skolescene og de forskellige skoleformers kommunale eller statslige ledelse, og for så vidt angår den værnepligtige ungdom i forbindelse med Forsvarets velfærdstjeneste og iøvrigt i forbindelse med kommuner eller institutioner, der kan tænkes at være interesseret i at optage opgaven.

Det til formålet afsatte tilskud tænkes anvendt dels til administration af ordningerne, herunder fornødent orienterende oplysningsarbejde om de forestillinger, hvortil billetkøb foranstaltes, dels til nedbringelse af billetprisen gennem tilskud til denne, således at billetterne billiggøres for de personer, der omfattes af ordningen. Det må fremhæves, at der efter udvalgets opfattelse ikke nødvendigvis bør gives forholdsvis det samme tilskud til de etablerede ordninger; der bør foretages en graduering såvel under hensyn til, hvad der eventuelt kan opnås af tilskud fra anden side, som under hensyn til, hvad vedkommende persongruppe med rimelighed kan forventes selv at kunne betale for billetterne.

Med hensyn til grænserne for den personkreds, som de foreslåede ordninger skal omfatte, lægger udvalget vægt på, at der i alt fald ikke gøres noget indhug i teatrenes almindelige billetbetalende publikum. Udgangspunktet må derfor være, at ordningen alene omfatter personer med ingen eller ringe indtægt. Derudover finder man det naturligt, at ordningen iøvrigt fortrinsvis - i forlængelse af det af Dansk Skolescene udførte arbejde - henvender sig til unge mennesker, der, når de gennem ordningen lærer værdien af god teaterkunst, senere kan forventes at ville udgøre et betalende publikum. Efter udvalgets skøn bør billetkøbsordningen derfor omfatte følgende persongrupper:

Elever i gymnasier og realklasser, mellemskolens afgangsklasser, samt teknisk skoles lærin-geklasser og ungdomsskoler.

Endvidere studerende ved højere læreanstalter, seminarier og tekniske dagskoler samt endelig elever på Teknologisk Instituts dagskoler, navigationsskoler, handelsskoler, højskoler og lignende skoler.

Endvidere bør ordningen formentlig også kunne omfatte elever, der på aftenskoler studerer dansk eller litteratur, samt endelig personer, der af tjener værnepligt og langvarigt arbejdsløse, der gennemgår kurser, etableret af arbejdsdirektoratet eller andre offentlige myndigheder. Derimod har udvalget ikke ment, at aftenskolerne elever i almindelighed burde omfattes af en billetkøbsordning, eftersom de som før nævnt deltager i en af dem selv betalt og af Dansk Skolescene administreret abonnementsordning. Udvalget har ikke tænkt sig, at der på dette rent forsøgmæssige stadium, som ordningen foreløbig må have, er anledning til at lægge helt faste rammer for administration af ordningen, men indtil de nødvendige erfaringer indhøstes mener man, at ordningen kan administreres af det ovenfor nævnte udvalg.

Omfanget af den personkreds, der tænkes inddraget under ordningen, vil formentlig nødvendiggøre fremskaffelsen af et så stort antal billetter, at der må placeres billetkøb hos alle de teatre, der for tiden omfattes af den offentlige støtte; selv om dette vil medføre en jævn fordeling af billetkøbene, må det imidlertid ved administrationen af ordningen have for øje, at der fremskaffes forestillinger, der er egnede til at vække interessen for god teaterkunst.

Udvalget kan herefter sammenfatte sit forslag til billetkøbsordningen i følgende hovedpunkter:

- 1) De til ordningernes gennemførelse nødvendige midler tilvejebringes ved bevillinger fra filmfonden på de årlige finanslove.
- 2) Midlerne anvendes til etablering af billetkøbsordninger eventuelt i samarbejde med vedkommende kommuner eller andre interesserede.
- 3) Ordningen administreres af det til administration af støtteordningen for de københavnske teatre nedsatte udvalg. Udvalget eller en repræsentant for dette indgår eller virker som formidler af de til etablering af billetkøbsordningen nødvendige aftaler til de interesserede parter.

- 4) De til rådighed for ordningens gennemførelse stående midler anvendes dels til udgifterne ved ordningens administration, herunder fornøden orientering om forestillingerne, dels til nedbringelse af billetprisen for de af ordningen omfattede personkredse.
- 5) Billetkøbsordninger for Dansk Skolescenes vedkommende omfatter følgende persongrupper:
 - a. Elever i gymnasier, realklasser, mellem skolens afgangsklasser samt tekniske skolars lærlingeklasse og ungdomsskoler.
 - b. Studerende ved højere læreanstalter, seminarier og tekniske dagskoler samt elever ved Teknologisk Instituts dagskoler, navigationsskoler, handelsskoler, højskoler og lignende skoler.
 - c. Elever, der på aftenskoler studerer dansk eller litteratur.

Endvidere i samarbejde med Forsvarets velfærdstjeneste personer, der af tjener værnepligt, samt i samarbejde med arbejdsdirektoratet langvarigt arbejdsløse, der gennemgår kurser, etableret af dette eller af andre offentlige myndigheder.

Underudvalget vedrørende de københavnske privatteatre skal herefter henstille, at teaterkom-

missionen snarest afgiver en foreløbig indstilling til justitsministeriet, hvori det henstilles, at følgende i nærværende betænkning nærmere omhandlede foranstaltninger foretages:

- 1) at justitsministeriet optager forhandlinger med brandmyndighederne i København og på Frederiksberg med henblik på en ophævelse eller i alt fald en nedsættelse af den hidtil af teatrene svarede afgift for brandvagt,
- 2) at justitsministeriet ændrer sin hidtidige praksis med hensyn til meddelelse af teaterbevillinger, således at der åbnes mulighed for, at bevilling fremtidig kan meddeles også til aktieselskaber på de foran i nærværende betænkning beskrevne vilkår,
- 3) at justitsministeriet efter forhandling med finansministeriet søger bevillingsmyndighedernes tilslutning til, at der af filmfondens midler ved bevilling på finansloven tilvejebringes de fornødne midler til gennemførelsen af det i nærværende betænkning indeholdte forslag til nyordning af støtten til de københavnske teatre og til etablering af billetkøbsordninger, og at der iøvrigt af justitsministeriet tages de til gennemførelsen af disse forslag nødvendige skridt.

København i november 1956.

P. u. v.

Urne
formand

/K. Haulrig
sekretær

Den foran gengivne betænkning behandledes på kommissionens møde den 28. november 1956, hvorefter den med kommissionens en-

stemmige tilslutning fremsendtes til justitsministeriet ved skrivelse af 5. december 1956.

IV. Det rejsende teater.

Spørgsmålet om etablering af en rigsteaterordning og om oprettelse af en 4. landsdelsscene.

A. Beretning om Andelsteatret, Arte, Landsskolescenen m. v.

Underudvalget vedr. Andelsteatret, Arte, Landsskolescenen m. v. afgav en beretning i november 1955. Beretningen har flg. ordlyd:

På teaterkommissionens første møde den 8. april 1954 blev det besluttet at nedsætte et underudvalg, der fik til opgave at indsamle oplysninger om forhold, der ikke er omhandlet i de tidligere teaterbetænkninger, især oplysninger om Andelsteatret, Arte, Skolescenen og publikumsforeningerne. Udvalget skulle ikke foreløbig stille egentlige forslag, men ved indsamling af konkrete oplysninger tilvejebringe fornødent grundlag til en debat i kommissionen, navnlig om spørgsmålet om gennemførelse af rigsteatertanken.

Udvalget består af følgende medlemmer:

Forlagsboghandler Lars M. Olsen, M. F., formand,
teaterdirektør A. Illum,
direktør Bjørn Moe,
redaktør Eggert Nielsen,
kontorchef H. Urne,
departementschef Agnete Vøhtz.

Udvalget har til løsning af den pålagte opgave udsendt spørgeskemaer til samtlige turnerende teaterdirektører og til medlemmer af sammenslutningen af provinsens teaterforeninger. Hos samtlige landets politimestre har man gennem justitsministeriet indfordret oplysninger om de til rådighed værende teaterlokaler.

Endvidere har man indhentet oplysninger hos Sønderjydsk Teaterforening, Sydslesvigsk Forening, Bornholms Teaterforening og Sammenslutningen af Provinsens Teaterforeninger samt fra Provinsteaterdirektørforeningen.

Fra Andelsteatret, Arte og Dansk Skolescene har man modtaget redegørelse for disse institutioners virksomhed. Endelig har forlagsboghandler Lars M. Olsen, teaterdirektør Axel Illum og underudvalgets sekretær K. Haulrig aflagt besøg i Oslo og Stockholm for på stedet at sætte sig ind i, hvorledes de organisationer i vore nabolande, som kan tjene til forbillede for et eventuelt dansk rigsteater, er organiseret og arbejder i det daglige.

Der vil nedenfor blive givet en fremstilling, der indeholder et sammendrag af de af udvalget indhentede oplysninger, således at disse kan tjene som grundlag for en debat i kommissionens plenarforsamling om rigsteatertanken. Fremstillingen vil blive opdelt i følgende afsnit:

I. De eksisterende organisationer:

- A. Andelsteatret
- B. Arte
- C. Landsskolescenen
- D. Dansk Folkescene
- E. De lokale teaterforeninger
 - a) de i Sammenslutningen af Provinsens Teaterforeninger organiserede teaterforeninger

- b) Sønderjyds Teaterforening
- c) Sydslesvigsk Forening
- d) Bornholms Teaterforening.

II. De private tourneer

III. Lokalespørgsmålet

IV. Økonomien, herunder den hidtidige støtte fra det offentlige

V. Erfaringer fra udlandet.

I. De eksisterende organisationer:

A. Andelsteatret:

Der kan her i det hele henvises til bilag 1, hvor institutionen selv har givet en redegørelse for sin virksomhed.

B. Arte:

Der kan her henvises til bilag 2, hvor institutionen har givet en redegørelse for sin virksomhed.

C. Landsskolescenen:

Institutionen Dansk Skolescenes virksomhed er som bekendt udstrakt over en række forskellige områder. Af betydning for nærværende undersøgelse er alene den af Landsskolescenen drevne virksomhed. Herom kan henvises til den som bilag 3 fremlagte redegørelse fra Dansk Skolescene.

D. Dansk Folkescene:

Landsorganisationen Dansk Folkescene er stiftet af Folkeligt Oplysningsforbund i sommeren 1954 og har til formål at afholde såvel teaterforestillinger som filmsforevisninger, oplæsningsaftener m. v. Organisationen er senere tiltrådt af Håndværksrådet og af Liberalt Oplysningsforbund. Virksomheden påbegyndtes i efteråret 1954 med udsendelse af en tourne med Henrik Ibsens: Et Dukkehjem. Der gaves 33 forestillinger, heraf en væsentlig del for Folkeligt Oplysningsforbunds lokale afdelinger. I fe-

bruar/marts 1955 har organisationen udsendt en tourne med Kaj Munks: I Brændingen. Organisationen vil fortsætte sin virksomhed med et repertoire på et kunstnerisk højt plan. De to første tourneer har givet et underskud på godt 30.000 kr. Fra filmsfonden har organisationen modtaget et tilskud, stort 15.000 kr. til støtte af driften i 1955/56.

E. De lokale teaterforeninger:

a) *De i sammenslutningen af Provinsens Teaterforeninger organiserede teaterforeninger.*

I 1933 stiftedes »Sammenslutningen af Provinsens Teaterforeninger«. Denne organisations medlemmer er foreninger, der giver sig af med at afholde teaterforestillinger for medlemmerne. Sammenslutningen har for tiden 20 medlemmer. Heraf er dog kun de 13 egentlige teaterforeninger, medens de øvrige foreninger ikke har afholdelse af teaterforestillinger til hovedformål. Sammenslutningen omfatter så vidt vides alle landets egentlige teaterforeninger, bortset fra de nedenfor under b-c særligt omtalte.

Det må imidlertid fremhæves, at der gives teaterforestillinger af en lang række foreninger, der ikke er medlemmer af sammenslutningen. Disse foreninger har — som det er tilfældet med de syv af sammenslutningens medlemmer — andet hovedformål (landbosammenslutninger, politiske sammenslutninger, borger- og håndværkerforeninger m. v.). Til de nævnte 13 teaterforeninger har man som omtalt ovenfor udsendt spørgeskemaer til nærmere oplysninger om foreningernes virksomhed. Fra Middelfart Teaterforening har man ikke modtaget noget svar, og fra Varde Teaterforening har man fået oplysning om, at foreningen ikke har kunnet arbejde siden 1950, fordi der ikke for tiden findes egnede teaterlokaler i byen. De øvrige teaterforeningers besvarelser kan opstilles skematisk på følgende måde:

	Stiftelsesår :	Medlemsantal :	Antal forest. pr. sæson :	Årligt kontingent :	Billetpriser :	Gnst. betaling pr. forest. i sidste 3 sæsoner :	Udgift pr. forest. til teaterleje, varme m. v. :	Særlige bemærkninger :
Esbjerg	1924	373	4	8 kr.	0,50-6,25 kr.	1830 kr.	785 kr.	
Herning	1933	2188	7-11	3 kr.	2,50-7,50 kr. efter forest. prisen	1940 kr.	125 kr.	
Horsens	1932	2500	12	9 kr.	særlige st. bemærkninger	2120 kr.	12 ⁰ / ₀ af bruttoindkomsten	Foreningen arrangerer tillige skoleforestillinger m. v. Foreningen er delt i 7 afdelinger. Medlemskab af de 3 første giver - uden yderligere billetkøb - adgang til de billigste pladser ved 4 forestillinger pr. sæson. For bedre pladser betales et ekstrakontingent fra 9-30 kr. pr. sæson. Medlemmer af 4. afdeling har adgang til køb af overskydende billetter
Møn	1929	526 fam. + 110 enkelte	ca. 3	12 kr. og 6 kr.	3 kr. og 4 kr.	?	150 kr. (leje)	
Nakskov	1931	670	ca. 6	7 kr. og 4 kr.	2,50-7,00 7 kr.	1880 kr.	220 kr. (leje)	Ca. 250 ekstraordinære medlemmer aftager billetter, der ikke afhentes af ordinære medlemmer.
Randers	1944	1045	1952/53 : 4 1953, 54 : 9	3,00 kr.	4,00-8,00 kr.	2030 kr.	200 kr. + 12 ⁰ / ₀ af bruttoindkomsten	Virksomheden standset 1945-1952.
Ringsted	1946	288	4-7	5,00 kr.	2,00-5,00 kr.	1660 kr.	100 kr. (leje)	Hvert medlem ret og pligt til at aftage 2 billetter. Expectanceliste på 50 personer.
Skagen	1944	196 enkelte, 216 ægtepar og 38 fam.	3-5	5,00 kr., 8,00 kr. og 10,00 kr.	2,50-5,00 kr.	1660 kr.	100 (leje)	Afholder tillige koncerter.
Skjern	1941	500	3-4	2,00 kr.	?	1980 kr.	150 kr. (leje)	Spiller også amatørforestillinger.
Vemb	1935	402	4-6	3,00 kr.	3,00-7,50 kr.	1740 kr.	100 kr. (leje)	
Viborg	1933	2159	8-11	3,00 kr.	Efter kalkule i de enkelte tilfælde	2160 kr.	12 ⁰ / ₀ af bruttoindkomsten	

Fra Horsens teaterforening har man modtaget en noget fyldigere besvarelse, og til nærmere oplysning om denne forenings virksomhed skal man nedenfor give en oversigt over foreningens udgifter ved driften i sæsonen 1953/54. Foreningens virksomhed kan formentlig anses for nogenlunde typisk for teaterforeningers virksomhed i almindelighed, bortset fra, at denne forening ikke som de fleste andre har noget billetsalg, men opkræver medlemmerne betaling for forestillingerne alene gennem kontingent og »pladstillæg«.

	laet 12 forest. :	Gennemsnit pr. forest. :
Teaterleje	3.172 kr.	265 kr.
Garderobeafgift	1.725 kr.	145 kr.
Varme og varmemester	1.090 kr.	90 kr.
Lys og rengøring	480 kr.	40 kr.
Kontrollør	432 kr.	36 kr.
Brandvagt	336 kr.	28 kr.
Maskinfolk på scenen	923 kr.	75 kr.
Musik	182 kr.	15 kr.
Annoncer	1.140 kr.	95 kr.
Billetkasserer	1.653 kr.	137 kr.
Billetter, tryksager, telefon	400 kr.	33 kr.
Diverse, blomster etc.	539 kr.	45 kr.
	12.072 kr.	1.004 kr.
Indkøb af 12 forestillinger	25.435 kr.	
Pr. forestilling		2.120 kr.
	37.507 kr.	3.124 kr.
Medlemmernes indbetalinger	37.946 kr.	
Overskud	439 kr.	
Heraf skyldige til medlemmer	200 kr.	
Rest	239 kr.	
Pr. forestilling		20 kr.

b) Sønderjydsk Teaterforening:

Sønderjydsk Teaterforening blev stiftet i 1929 og er en sammenslutning af foreninger indenfor de sønderjydske landsdele. For tiden er der tilsluttet 110 foreninger med tilsammen 21.670 medlemmer.

Foreningen har til opgave at fremskaffe god teaterkunst til de tilsluttede foreningers medlemmer. Denne opgave løses bl. a. ved, at foreningen slutter aftaler med private, turnerende teaterdirektører, med landsdelsscenerne og med Det kgl. Teater om opførelse af teaterforestillinger i de større sønderjydske byer. Der spilles i 7-8 større byer og afholdes gennemsnitlig ca. 35 forestillinger pr. sæson. Forsåvidt angår disse arrangementer afholder de tilsluttede foreninger selv omkostningerne ved forestillingerne og bærer selv risikoen for disse. Teaterforeningen kan dog efter ansøgning yde tilskud til fo-

restillingerne. Disse tilskud varierer fra 200-600 kr.

Derudover gennemfører Sønderjydsk Teaterforening hvert år i november måned en tourne til forsamlingshuse i de mindre byer. Der spilles 25-30 steder, og foreningen slutter aftale med en teaterdirektør (den samme gennem en årrække) om denne række forestillinger til en fast pris pr. aften. Foreningen sælger derefter denne forestilling for ca. halv pris til den tilsluttede (i reglen forholdsvis lille) forening, således at resten ydes i tilskud.

Endelig gennemfører Odense Teater hver sommer en tourne med et fri luftsspil, der opføres 22-25 steder over hele landsdelen. Teatret gennemfører denne tourne i skuespillerens sommerferie, og der betales kun for de positive udgifter ved tourneen. Skuespillerne indkvarteres hos egnens beboere, men modtager ikke noget vederlag.

Endvidere udsender foreningen en tourne med et underholdningsprogram bestående af film eller oplæsning m. v. Foreningen formidler også afholdelse af koncerter med Århus byorkester. Foreningens økonomi hviler i det væsentlige på tilskud fra filmfonden, idet hver af de deltagende foreninger kun betaler en afgift på 10 øre pr. medlem eller et beløb på godt 2.000 kr. om året. Filmfondstilskudene, der reguleres efter foreningens vekslende behov, har udgjort følgende beløb:

1952/53:	15.000 kr.
1953/54:	25.000 kr.
1954/55:	15.000 kr.

Derudover modtager foreningen tilskud fra Dansk Kulturfond, navnlig til afholdelse af sommerspillet og koncerterne med Århus byorkester. Foreningens nettoudgifter (efter fradrag af de deltagende foreningers vederlag for teaterforestillinger) udgjorde:

1952:	35.571 kr.
1953:	21.371 kr.
1954:	27.622 kr.

Foreningen råder ikke over egne lokaler.

c) Sydslesvigsk Forening:

Allerede fra 1926 er der på initiativ fra den danske byrådsgruppe i Flensborg blevet givet danske teaterforestillinger i Flensborg, men fra 1948 har Sydslesvigsk Forening påtaget sig formidlingen af opførelser af danske teaterforestillinger i Sydslesvig og der har siden været givet

forestillinger også udenfor Flensborg. Sydslesvigsk Forening (der pr. 1. januar 1955 havde ca. 42.000 medlemmer) er de dansksindede sydslesvigeres hovedforening til varetagelse af alle fælles danske opgaver i Sydslesvig, bortset fra direkte politisk arbejde. Foreningen har i de senere år formidlet følgende danske teaterforestillinger i Sydslesvig:

1951-52: 23 forestillinger i 6 byer
 1952-53: 23 forestillinger i 8 byer
 1953-54: 38 forestillinger i 14 byer.

I 1954-55 har foreningen gennemført 40 forestillinger, heraf 4 forestillinger med Det kgl. Teater. Endvidere har foreningen afholdt et antal koncerter. I 1954-55 således 13. Foreningens teater- og musikarrangementer blev i 1954-55 overværet af ca. 15.000 medlemmer.

Det er ikke muligt at dække omkostningerne ved afholdelse af teaterforestillinger alene ved den opnåede billetindtægt, dels fordi udgifterne er ret store på grund af den dyre transport, dels fordi man gerne vil holde samme, ret lave, billetpriser som gælder for tilsvarende arrangementer fra tysk side. Tilskudet fra foreningens kontingentindtægt kan på grund af foreningens mange andre opgaver kun blive ret ringe, og foreningens underskud ved teaterarrangementerne er derfor blevet dækket ved betydelige tilskud fra filmfonden. Til orientering kan meddeles følgende oplysninger vedrørende foreningens udgifter til teater- og musikarrangementerne i sæsonen 1953/54:

Foreningens samlede udgifter ved indkøb af forestillingerne og udredelse af rejseudgifter udgjorde.....DM 19.495
 Hertil kom yderligere udgifter til kost og logi for skuespillere under opholdet DM 3.531
 Andre udgifter i forbindelse med arrangementet (salleje, annoncer m. v.) udgjorde.....DM 11.856
 De samlede udgifter er således ... DM 34.982

Billetindtægterne m. v. udgjorde DM 10.843. Differencen, DM 24.182, udgjorde således foreningens tab ved teater- og musikarrangementer i denne sæson.

Til dækning af tab ved disse arrangementer har foreningen modtaget følgende tilskud fra filmfonden:

I 1952/53: 35.000 kr.
 I 1953/54: 40.000 kr.
 I 1954/55: 50.000 kr.

Derudover har foreningen modtaget visse, beskudte tilskud fra tysk side, nemlig således fra Flensborg by 400 DM pr. forestilling i form af fritagelse for teaterleje, dog højst 8 forestillinger pr. sæson og fra Slesvig by 100 DM pr. forestilling i form af nedsat teaterleje, normalt 5-600 DM pr. sæson.

Foreningen har overfor kommissionen fremhævet det ønskelige i, at man ud fra nationale synspunkter søger at styrke det danske teaterarbejde syd for grænsen og navnlig henvist til, at der fra tysk side gives meget betydelige tilskud til teater- og musikarbejdet, herunder også til forestillinger for det tyske mindretal i Nordslesvig. Foreningen har meddelt følgende oplysninger herom:

»I budgettet for regnskabsåret 1954/55 regnedes med følgende beløb som tilskud til Flensborg teater:

Fra forbundsregeringen.....	DM 180.000
Fra landsregeringen.....	DM 150.000
Fra Flensborg by.....	DM 425.000
lait.....	<u>DM 755.100</u>

Dette budget inkluderer de tilskud, som teatret får for at gennemføre gæstespil i Nordslesvig.

»Nordmark-Landestheater« i Slesvig får følgende årlige tilskud:

Fra forbundsregeringen.....	DM 45.000
Fra landsregeringen.....	DM 40.000
Fra Slesvig amt.....	DM 10.000
Forskellige tilskud.....	DM 3.500
Fra Slesvig by.....	DM 35.000
lait.....	<u>DM 133.500</u>

Rensborg Teater har det ikke været muligt at få oplysninger frem om.

Flensborg By's orkester, der også er teaterorkester, får tilskud af forbunds- og landsregeringen foruden fra Flensborg, Slesvig, Sydtønder og Husum amter, ialt DM 200.000 om året.

Flensborg Teater gennemførte i tiden 3. oktober 1953 til 7. marts 1954 15 teaterforestillinger og 2 operaaftener i Nordslesvig. For resten af sæsonen regnedes der med yderligere 1-2 forestillinger. De tyske organisationer i Nordslesvig betaler rejsen for teatret samt kr. 2,50 for hver medvirkende fra Flensborg samt middagsmad, altså meget gunstige betingelser, så at udgifterne normalt dækkes gennem billetindtægterne. Derudover gives der særlige tilskud til organisationerne i Nordslesvig sydfra.

Flensborg By's orkester har i 1953/54 været

på gæstepoptræden i Nordslesvig 9 gange, herunder 2 symfonikoncerter, 4 aftener med en strygekvarter og 3 aftener med opførelse af »Jahreszeiten.«

Sydslesvigsk Forening er ikke ejer af teaterlokaler, men opnår naturligvis leje af lokaler på danske skoler m. v. til favørpris. Foreningen har gennemført forestillinger såvel fra Det kgl. Teater som fra de tre landsdelsscener samt fra Folketeatret i København, fra Arte, Andelsteatret, Skolescenen og de private tournerende teaterdirektører.

d) *Bornholms Teaterforening:*

Bortset fra ganske enkelte gæstespil af Det kgl. Teater havde der i tiden indtil 1948 i en meget lang årrække ikke været givet teaterforestillinger på Bornholm under medvirken af professionelle kunstnere. Under indtryk heraf blev Bornholms Teaterforening stiftet i 1948 på initiativ af organisationen Arte og teaterinteresserede i Rønne for gennem et samarbejde mellem forskellige foreninger og organisationer på Bornholm at forsøge at genoplive øens teaterliv.

Under hensyn til de særligt vanskelige forhold, som er forbundet med at give forestillinger på øen, navnlig den dyre transport, har foreningen opnået tilskud fra filmfonden. Oprindelig gaves der alene forestillinger i Rønne, men fra 1953 har man tillige givet forestillinger også i Neksø, og filmfondstilskudet er i anledning heraf forhøjet fra 5.000 til 8.000 kr. om året. Foreningen har nu ca. 1.000 medlemmer i Rønne og 200 i Neksø og omegn. I de senere år har foreningen afholdt forestillinger således:

- 1952/53: 6 forestillinger for en udgift af 8.200 kr. excl. rejseomkostninger
1953/54: 12 forestillinger for en udgift af 13.225 kr. incl. rejseomkostninger
1954/55: 9 forestillinger for en udgift af 13.400 kr. excl. rejseomkostninger.

Forestillingerne har været givet af Arte, Landsskolescenen og af private tournedirektører.

Foreningens virksomhed er en forudsætning for, at Landsskolescenen kan give forestillinger for skolebørnene på Bornholm, idet Landsskolescenen af økonomiske grunde kun kan gennemføre et besøg på øen, såfremt man tillige kan sælge forestillinger til teaterforeningen. Foreningens kontingentindtægt udgør godt 2000 kr.

om året. Rønne kommune er kollektivt medlem og yder et kontingent på 150 kr. om året.

Foreningens underskud har i de senere år stort set svaret til tilskudet fra det offentlige. Foreningen er ikke indehaver af teaterlokaler, men lejer det 135 år gamle Rønne teater. Foreningen har yderligere peget på, at det er af interesse at bevare det gamle teater, som er det ældste her i landet, der endnu er i brug som teaterbygning, og det er oplyst, at foreningens lejeafgift anvendes til at vedligeholde teatret, hvilket ellers ikke kunne ske.

II. De private tourneer:

Som det vil fremgå af den under I A-D givne oversigt over den af Andelsteatret, Arte, Landsskolescenen og nu også Dansk Folkescenes udøvede virksomhed er der i de senere år sket en udvikling henimod, at en ikke uvæsentlig del af provinsens teaterbehov dækkes ved virksomhed udøvet af landsorganisationer og institutioner. En meget stor del af behovet dækkes dog fortsat gennem den af de private tournerende teaterselskaber udøvede virksomhed.

For at opnå mulighed for at drage en sammenligning mellem de to former for teaterdrift gives der nedenfor en oversigt, omfattende årene 1953 og 1954. Oversigten indeholder, som det vil ses, oplysning både om, hvilket stykke, der har været opført og om antallet af forestillinger, således at der er mulighed såvel for en kvalitativ som en kvantitativ sammenligning.

Udvalget mener dog at burde understrege, at en på tal bygget vurdering af, hvilken værdi for teaterlivet ud over landet den ene eller anden form for teaterdrift måtte have ikke kan anses for tilstrækkeligt tilvejebragt ved det foreliggende materiale.

Opstillingen omfatter alene skuespil og operetter, medens revyforestillinger er holdt udenfor. Der gives imidlertid et ikke helt ringe antal revyforestillinger i provinsen, idet de københavnske revyteatre lejlighedsvis drager på tourne i provinsen. Ligeledes kan nævnes, at Helsingør-Revyen sædvanligt tournerer hver vinter.

Oversigten er opstillet på grundlag af de til justitsministeriet i forbindelse med ansøgninger om tilskud til filmfonden eller om teaterbevillinger givne oplysninger. Iøvrigt bemærkes, at *) betyder, at forestillingen var en operetteforestilling, og at **) betyder, at forestillingen blev givet for skolebørn, og at tallet er holdt uden for de iøvrigt opgivne opførelsestal.

1953:

Bevillingsbaver	Forår			Efterår		
	Forestilling:	Antal:	Heraf foreningsforest.:	Forestilling:	Antal:	Heraf foreningsforest.:
Henrik Bentzon	-			»Tror du jeg spøger«	ca. 50	?
E. B. Jarne	»Christianes hat«	31	?	-		
Illum	»Hendes 4. mand«	32	28	»Grevinde Maritza«*	78	68
Harald Jørgensen	»Pigernes Alfred« »Kobberbryllup«	27	27	»Alt for Karrieren«	43	43
Alice Lotinga	-			lystspil		?
Svend Wedel	»Kærlighed uden strømper«	24	?	-		
Vendelbo	»Tre finder en kro«	90	?	»Luften er svanger«	54	?
Else Nielsen	revy			»Familien Chantrels ære«	64	?
Private tourneur ialt		204			289	
Andelsteatret	»De gamles oprør«	83		»Eventyret«	81	
	»Sparekassen«	84		»Det gamle spil om enhver«	80	
Arte	»Kærlighed i Albanien«	87		»Det kunne have været dig«	52	
Landsskolescenen	»Den stundesløse«	13	30**	»Genboerne«	24	65**
	Samlet antal forestillinger	471			526	
	Heraf spillet af institutioner	267			237	

1954:

Bevillingsbaver	Forår			Efterår		
	Forestilling:	Antal:	Heraf foreningsforest.:	Forestilling:	Antal:	Heraf foreningsforest.:
Kay Abrahamsen	»Bajaderen«*	85	45	»Tre små piger«*	57	15
Henrik Bentzon	-			»Hustruleg«	ca. 50	?
Birch	»Greven af Luxemborg«*	53	10	»Flagermusen«*	59	8
Gellin	-			»Himmelsengen«	97	38
Illum	»Oklahoma«*	49	35	»En af tusind«	51	36
Harald Jørgensen	-			Guldkaretten« »Fristelsen«	31	31
Vendelbo	»Pygmalion«	54	?	»Sladder«	54	?
Else Nielsen	»Et Dukkehjem«	30	?	revy		
Private tourneur ialt		271			399	
Andelsteatret	»Hemmelig gift«	63		»Jeppe på Bjerget«	125	
	»En kvinde er overflodig«	52		»Gengangere«	68	
Arte	»Den indbildt syge«	60		»Vivian venter sig«	63	
Dansk Folkescene	-			»Et Dukkehjem«	33	
Landsskolescenen	»Seks kammerater«	14	59**	»High tor«	14	71**
	Samlet antal forestillinger	460			702	
	Heraf spillet af institutioner	189			303	

Som det vil fremgå af den ovenfor givne oversigt, er der i kalenderårene 1953 og 1954 afholdt følgende antal forestillinger:

	1953	1954
Private.....	493	670
Institutioner.....	504	492
lait.....	999	1.162

III. Lokalespørgsmålet.

Udvalget har anset det for at være af stor betydning, at der tilvejebringes en fuldstændig oversigt over, hvilke teaterlokaler der for tiden findes til brug for det rejsende teater. For at tilvejebringe fuldstændig sikkerhed for, at alle lokaler medtages i oversigten, har man formået justitsministeriet til at rette henvendelse til samtlige landets politimestre med anmodning til disse om at fremskaffe oplysninger om, hvilke lokaler der benyttes eller kan benyttes til teaterformål i vedkommende politikreds. På grundlag af det således indsamlede materiale har udvalgets sekretariat udarbejdet en oversigt over samtlige teaterlokaler, indeholdende oplysninger om lokalets opførelsesår og vedligeholdelsestilstand, ejerforhold, den hidtidige benyttelse som tourneteater, antallet af tilskuerpladser, pris pr. forestillingsaften samt oplysning om scenens og skuespillergarderobernes indretning, tilstedeværelsen af tekniske hjælpemidler m. v. Denne oversigt er herefter tilstillet Andelsteatret, Arte og teaterdirektør Illum, der efter udvalgets anmodning har gennemgået oversigten og bistået sekretariatet ved at supplere de foreliggende oplysninger.

De tre nævnte særlig sagkyndige har derudover foretaget en inddeling af lokalernes, således at disse er opstillet i tre grupper, A, B og C. Ved denne inddeling er der alene taget sigte på lokalets indretning og ikke på, hvorvidt lokalet er således beliggende, f. eks. i en købstad af passende størrelse, at det kan betale sig at give teaterforestillinger der.

I klasse A er placeret lokaler, der er således indrettet, at de efter omstændighederne må betegnes som tilfredsstillende.

I klasse C er placeret lokaler, hvor der vel for tiden gives teaterforestillinger, men hvis indretning navnlig i henseende til scenens størrelse og udstyr og skuespillernes garderober lider af meget væsentlige mangler, som gør anvendelsen til teaterlokale vanskelig. I klasse C er endvidere placeret lokaler, der vel ikke regel-

mæssigt bruges til teaterforestillinger, men hvis indretning dog svarer til de øvrige til klasse C henførte lokaler.

I klasse B placeres herefter de lokaler, som vel ikke er så ringe, som lokalernes under klasse C, men hvor forholdene dog ikke kan karakteriseres som tilfredsstillende.

Blandt de tre sagkyndige, der har vurderet lokalernes, har der stort set kunnet opnås enighed om det enkelte lokales placering indenfor grupperne, men hvor der ikke har været ensstemmighed med hensyn til, hvor lokalet burde placeres, er lokalet anset som hørende til klasse B. Det er ved bistand fra de tre sagkyndige lykkedes at klassificere ialt 121 lokaler, medens resten af de medtagne 209 lokaler ikke var nogen af de sagkyndige bekendt. Man kan formentlig gå ud fra, at disse lokaler sjældent eller aldrig benyttes til teaterforestillinger, og de er derfor udgået af den nedenfor omtalte oversigt.

Derudover har de tre særligt sagkyndige oplyst, hvorvidt der på den pågældende scene regelmæssigt gives teaterforestillinger.

På basis af denne undersøgelse kan der gives en oversigt over, i hvilke købstæder og stationsbyer der findes teaterlokaler, og om karakteren af lokalet, samt om hvorvidt der på stedet regelmæssigt gives teaterforestillinger. Selvom det naturligvis er forbundet med vanskelighed og behæftet med fejlkilder at foretage en sådan vurdering af teaterlokalernes, er der formentlig hermed tilvejebragt en nogenlunde fuldstændig oversigt såvel over beliggenheden som over kvaliteten af landets teaterlokaler.

Det bemærkes, at der i oversigten er bortset fra byerne Ålborg, Århus og Odense, hvor der findes faste scener.

Samtlige disse byer besøges imidlertid regelmæssigt af de rejsende teatre.

(oversigten udelades her)

Der kan herefter gives følgende sammendrag af opstillingens oplysninger:

	Teaterlokaler i			Steder, hvor der regelmæssigt gives forestillinger:
	klasse A:	klasse B:	klasse C:	
Nordjylland	12	13	7	20
Midtjylland	8	3	10	14
Sønderjylland	5	3	8	13
Fyn	2	5	7	10
Sjælland	6	6	17	17
Lolland-Falster	2	4	3	7
Bornholm	1	1	5	6
Over hele landet	36	35	57	91
Ialt	128			

IV. Økonomien, herunder den hidtidige støtte fra det offentlige:

Gennem de senere år har omkostningerne ved driften af et tourerende teater været stadigt sti-

gende. Til belysning af omkostningerne ved at give teaterforestillinger i provinsen med et rejssende teater kan meddeles følgende oplysninger:

	Andels- teatret:	Landsskole-		Privat	Total:
		Arte:	scenen:	tourne:	
Antal forestillinger.....	276	112	162	100	650
Udgift hertil.....	267.006	155.273	199.710	179.774	801.763
Gennemsnitlig udgift pr. forestilling	967	1.386	1.233	1.798	1.233
Samlet indtægt.....	213.151	134.280	142.658	171.177	661.266
Underskud.....	53.855	20.993	57.052	8.597	140.497
Gennemsnitlig underskud pr. forestilling	195	187	352	86	216

Oversigten er opstillet på grundlag af de tre institutioners regnskaber for sæsonen 1953/54 og for så vidt angår det private tourneselskab på grundlag af regnskab for året 1954. Der er bortset fra ethvert tilskud fra det offentlige. De anførte tal for udgifterne til forestillingerne omfatter kun de direkte udgifter hertil, såsom lønninger til skuespillere m. v., omkostninger ved opsætning, dekorationer, kørsel o. s. v., men derimod ikke administrationsomkostninger. Det faktiske underskud pr. forestilling er derfor væsentlig større end de anførte tal. For så vidt angår institutionerne Arte og Landsskolescenen er det vanskeligt at beregne udgifterne ved administrationen, idet disse institutioner har fælles administration af en række forskellige andre opgaver foruden teaterdriften. For så vidt angår oplysningerne om det private tourneselskab har man på samme måde bortset fra ethvert vederlag til tourneens indehaver for dennes arbejde.

For Landsskolescenens vedkommende gør der sig det specielle forhold gældende, at denne virksomheds forestillinger afholdes om eftermiddagen, men med et udgiftsbudget, der sva-

rer til aftenforestillinger incl. lokale udgifter. De tilsvarende indtægter andrager som bekendt ikke mere end kr. 2,75 pr. billet.

Det må fremhæves, at oversigten ikke kan anvendes til nogen sammenligning mellem privat og organisationsmæssig drift af teatertourneer. Udgifterne ved afholdelsen af den enkelte forestilling svinger nemlig i høj grad i forhold til forestillingernes omfang og karakter. Således vil en operetteforestilling med kor og orkester naturligvis være langt dyrere at opføre end et skuespil med få medvirkende og kun enkelte dekorationer. Hertil kommer, at indtjeningsmulighederne er afhængige af lokalets størrelse og pladsantal.

Sammenfattende kan det om udgiftstallene siges, at tournevirksomhed i provinsen, hvad angår kvalitetsforestillinger, er en både kostbar og lidet rentabel beskæftigelse. De forskellige virksomheder har derfor også været henvist til i stigende omfang at søge tilskud fra filmfonden.

Til orientering herom kan følgende oversigt meddeles:

Oversigt over filmfond stil skud til tourneteater-virksomhed:

	1952/53:	1953/54:	1954/55:
Andelsteatret	50.000	75.000	75.000
Arte	50.000	75.000	75.000
Landsskolescenen	75.000
Dansk Folkescene	15.000
Sønderjydske Teaterfor- ening	15.000	25.000	15.000
Sydslesvigsk Forening	35.000	40.000	50.000
Bornholms Teaterfor- ening	7.000	8.000	8.000

Private tourneer:

Axel Illum	25.000	25.000	30.000
Vendelbo	10.000	.	20.000
Harald Jørgensen	3.000	3.000	.
Svend Wedel	7.000	.	.
Total	202.000	251.000	363.000

København, i november 1955.

Lars M. Olsen
(formand)

Axel Illum

Bjørn Moe

Eggert Nielsen

Agnete Vøhtz

H. Urne

I K. Haulrig
(sekr.)

V. Erfaringer fra udlandet:

Herom kan henvises til den som bilag 4 fremlagte redegørelse for de indhøstede erfaringer ved den af underudvalgets formand, forlagsboghandler Lars M. Olsen, teaterdirektør Axel Illum og underudvalgets sekretær K. Haulrig i sommeren 1954 foretagne rejse til Stockholm og Oslo.

REDEGØRELSE FRA ANDELSTEATRET FOR INSTITUTIONENS VIRKSOMHED:

ANDELS-TEATRET

Njaisgade 15, København S.

 Oversigt over Andels-Teatrets virksomhed. *Formål:*

Andels-Teatrets formål er som landsorganisation for teaterkredse at sørge for, at kredsene bliver forsynet med et afvekslende og lødigt repertoire af teaterforestillinger, der egner sig for disses teatre, til billigt mulige priser, samt opelske teaterinteressen landet over.

Som medlemmer af Andels-Teatret optages teaterkredse, hvis medlemskreds er begrænset til brugsforeninger, andre andelsforeninger og foreninger med et alment kulturelt formål, og som til enhver tid opfylder de i Andels-Teatrets vedtægter fastsatte betingelser. De tilsluttede teaterkredse skal være organiserede i alt væsentligt efter de af Andels-Teatret godkendte mønstervedtægter, men Andels-Teatrets bestyrelse er bemyndiget til at give dispensation i nødvendigt omfang ved optagelsen af andre teaterarrangerende foreninger f. eks. Landboforeninger og Husmandsforeninger. Teaterkredsens organer er generalforsamling, bestyrelse og den daglige ledelse. Generalforsamlinger dannes af delegerede for de til teaterkredsene tilsluttede foreninger, idet der i hver af disse vælges en delegeret for hver fulde 100 af dens medlemmer, dog mindst een. Generalforsamlingerne vælger bestyrelserne på hver 5 medlemmer. Teaterkredsene indmelder sig i Andels-Teatret, med hvilket der træffes aftale om forestillingerne. Kredsens ledelse (forretningsfører) lejer teaterscene med kontrol- og maskinmandskab etc., fastsætter billetpriser, sørger for propaganda (annoncer og plakater), hvortil materiale leveres af Andels-Teatret. Men kredsen er også berettiget til at entrere med andre end Andels-Teatret. Kredsene afgør selvstændigt, om de vil antage en af Andels-Teatret tilbudt forestilling, men er - hvis den antages - pligtig til, at indordne sig under den af Andels-Teatret fastlagte tourne-plan og de heri indeholdte tidspunkter for de respektive forestillingers opførelse. Andels-Teatrets — altså landsorganisationens — øverste myndighed er repræsentantskabet, hvortil hver teaterkreds vælger eet medlem for hver 200 medlemmer af de i teaterkredsen indmeldte foreninger. Der vælges mindst een repræsentant i hver teaterkreds. Repræsentantskabet vælger Andels-Teatrets bestyrelse på 7 medlemmer, der selv vælger deres formand.

Bestyrelsen ansætter den administrerende og kunstneriske leder samt forretningsføreren.

Hovedvægten i Andels-Teatrets organisation hviler på det princip, at det er *kredsene* (og igennem dem deres medlemmer), der ved hjælp af repræsentantskabet og dettes valg af Andels-Teatrets styrelse har den afgørende myndighed. Dog således, at den kunstneri-

ske leder har den myndighed, der er tillagt ham som bevillingshaver for Andels-Teatret.

Ledelse:

Den af bestyrelsen ansatte leder (direktør) søger justitsministeriet om bevilling til som leder af Andels-Teatret at give dramatiske forestillinger i de danske provinser. Han har den daglige ledelse af Andels-Teatrets kontor, varetager de økonomiske opgaver, sørger for repertoire, engagementer af instruktører og skuespillere og har opsiget med de løbende tourneur. Han tilrettelægger tourneurterne og forhandler med de enkelte kredse.

Det af direktøren valgte repertoire skal godkendes af et repertoireudvalg på 5-10 medlemmer, der vælges af repræsentantskabet, og skal endelig vedtages af bestyrelsen. Når repertoiret er fastlagt udsendes brochure til alle kredse og tilsluttede foreninger med en tilmeldingsfrist på mindst een måned. Når tilmeldingerne foreligger, fastlægges tourneurterne under hensyntagen til rimelige ønsker fra kredsene og til hensigtsmæssig placering på de forskellige teatre. Forud for opførelsen får kredsen tilsendt det nødvendige antal billetter, plakater, billedplancher, matricer af billeder fra forestillingen til brug for pressen, samt reklameark med presseartikler og annonceudkast. Priserne på forestillingerne gradueres efter teatersalens størrelse og de tilsluttede kredses omfang.

Virksomhedens omfang:

Foruden 105 teaterkredse, der dog ikke alle til alle tider er lige virksomme, eller efter tur har måttet udskydes, fordi de enten på grund af for små teaterlokaler eller for ringe betalingsevne har givet store under-skud, er der tilsluttet en del andre organisationer:

Arte. Der består et samarbejde mellem organisationen Arte og Andels-Teatret. Dette kan deles i to dele.

Dels er der i mange byer et lokalt samarbejde mellem den derværende Arte-kreds og Andels-Teaterkredsen, hvorved der sikres fuld tilslutning til forestillingerne, således at man kan aftage flere og holde den lavest mulige billetpris, og dels aftager Arte direkte en del af Andels-Teatrets forestillinger til sine organisationer. Blandt disse organisationer, der er tilsluttet Arte kan nævnes fortsættelseskursus, skoler, fængsler og flere A.O.F. afdelinger. Det vil af vedlagte oversigt over Andels-Teatrets forestillinger fremgå, hvor mange der har været spillet for Arte, medens det er vanskeligere at vurdere det gavnlige lokale samarbejde nøjagtigt.

De samvirkende danske Husmandsforeninger har gennem en årrække samarbejdet med Andels-Teatret på den måde, at denne organisation anbefaler sine medlemmer at aftage Andels-Teatrets forestillinger som et middel til at skaffe foreningerne god teater-

kunst og komme den dårligere kunst og dilletteriet til livs. I visse sæsoner eller dele af disse har der - ud over Andels-Teatrets forestillinger - væsentligst af de andre bevillingshavere været udsendt operetter og rene lystspil, hvorfor der har vist sig et behov for Andels-Teatrets repertoire. *Teaterforeningerne* har i stadig stigende grad henvendt sig om forestillinger til Andels-Teatret, da også de udtaler at have haft vanskeligheder med at få tilstrækkeligt afvekslende og lødigt repertoire.

Udover disse foreninger har en del landbo-, ungdoms- og gymnastikforeninger købt forestillinger af Andels-Teatret ud fra de ovennævnte grunde.

Egnede forestillinger har været opført i militære forlægninger og for skoleelever, idet Andels-Teatret anser det som sin naturlige opgave at deltage i det kulturelle opdragende arbejde for ungdommen.

Økonomiske forhold:

Dette har fra første færd været Andels-Teatrets mål gennem så rationel tilrettelægning og udnyttelse af forestillingerne som muligt at gøre forestillingerne så billige for kredse og foreninger som overhovedet gørligt. Ved at kunne etablere længere og flere turneer end mange andre teatervirksomheder, har det været muligt at holde skuespiller- og instruktørgager på et lavere niveau, samtidig med at etableringsudgifterne har kunnet afskrives over et større antal forestillinger. I visse tilfælde, hvor man kunne skønne, at der forelå en særlig kulturel mission i gennemførelsen af forestillingerne - som f. eks. på Bornholm, hvor der ikke i årtier har været spillet udenfor Rønne - har man gennemført turneer trods store økonomiske tab. Også på steder, hvor der skulle være jordbund for at skabe en teaterinteresse, har man ment det rigtigt at gøre en indsats, uanset det økonomiske resultat. Således er flere kredse, hvor det tidligere har været vanskeligt at få publikum i teatret, blevet nogle af Andels-Teatrets bedste (f. eks. Kalundborg, Ulfborg, Arden, Varde, Høm, Lemvig m. fl.).

Tilskud:

Til Andels-Teatrets start ydede F. D. B. (Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger) kr. 15.000 og overtog senere en gæld på kr. 82.000 for Andels-Teatret. Dertil kommer i direkte tilskud til teatrets drift kr. 20.000 i 1950 og kr. 10.000 i hver af de følgende år. Endvidere har F. D. B. garanteret en kassekredit på kr. 20.000 og enkelte sæsoner ydet Andels-Teatret samme sum som lån.

Af Filmfondens midler modtog Andels-Teatret i 1950 kr. 20.000, i 1950, 51, 52 og 53 kr. 50.000 årligt og i 1954 kr. 75.000.

Af Tipsmidlerne har Andels-Teatret i årene 1952, 53 og 54 modtaget kr. 8.000 årligt.

Af Andelsselskaber har Andels-Teatret i 1953 og 54 modtaget kr. 3.500 og 5.500.

Men endnu er tilskuddene alt for ringe til

- 1) at kunne imødekomme ønskerne om billigere forestillinger for den studerende ungdom og bredere lag af befolkningen, især blandt landboerne.
- 2) at skabe skuespillerne langvarigere og bedre engagementer og derigennem tåleligere økonomiske forhold.
- 3) at gøre det muligt at løse større og mere lødige opgaver både hvad de litterære krav og kravene til opsætningen angår.
- 4) at skabe bedre ramme om forestillinger i teknisk henseende (ved anskaffelse af bedre og mere hensigtsmæssige belysningsanlæg og ved yderligere at udbygge scenemateriellet).

For at kunne løse disse opgaver tilfredsstillende vil det være nødvendigt at skaffe Andels-Teatret tilskud fra det offentlige, der ligger på linie med de tilskud, der i Norge og Sverige ydes Riksteatrene der. I sæsonen 1952/53 modtog det norske Riksteater et tilskud svarende til kr. 560 pr. spilleaften og det svenske Riksteater et tilskud svarende til kr. 840 pr. spilleaften, medens Andels-Teatret modtog et statstilskud svarende til kr. 156 pr. spilleaften.

Lokaleforhold:

En væsentlig del af dansk provinsteatres misere skyldes uden tvivl de elendige og uhumske teaterlokaler, som findes talrige steder. Som arbejdspladser for mennesker er de under al kritik og - sammenlignet med biografteatrene - byder de publikum så slette garderobe-, stole-, ventilations-, varme- og placeringsforhold, at man mange gange beundrer det publikum, der for at overvære en teaterforestilling, udsætter deres helbred for så slette vilkår. I de byer, der i de senere år har været i stand til at skaffe sig bedre teatre, ser man en voksende teaterinteresse. Alt for mange teatre virker direkte frastødende. Hvis man vil skabe en teaterinteresse og en teaterkultur i Danmark er det påtrængende nødvendigt at der åbnes økonomisk mulighed for byerne til at bygge moderne og tidssvarende teatre (eventuelt kombinerede med biografteatre, såfremt teatret får en forret til udnyttelse af lokalerne).

REDEGØRELSE FRA ARTE FOR INSTITUTIONENS VIRKSOMHED.

ARTE (TEATER- OG MUSIKORGANISATION)

Frederiksborggade 20, København K.

Telf. Byen 8383 - Giro 86379 -

Telegr.-Adr.: Artecentral.

Teater- og musikorganisationen ARTE er en selv-
ejende institution oprettet i efteråret 1946 på initiativ
af en kreds af kunstnere, Dansk Skuespillerforbund,
repræsentanter for teater- og musikinteresserede kredse
samt fra arbejderbevægelsens hovedorganisationer,
der tilvejebragte den til starten fornødne økonomiske
garanti.

Ledelse:

ARTEs øverste ledelse er repræsentantskabet bestå-
ende af repræsentanter for ovennævnte kredse (insti-
tutioner i det folkelige oplysningsarbejde samt end-
videre Dansk Skuespillerforbund, Teaterdirektørföre-
ningen, Landsforeningen SORU m. fl.).

ARTEs kunstneriske udvalg, der i samarbejde med
den daglige ledelse tilrettelægger virksomheden, har
følgende sammensætning:

Teater udvalg: Redaktør Svend Erichsen, scenein-
struktør Sam Besekow og direktør Kai Holm.

Musikudvalg: Pianisten Victor Schiøler, redaktør
Karl Bjarnhof, komponisten Flemming Weis og for-
bundsformand Johs. Andreasen.

Formal:

Det er ARTEs formål på bredest mulig basis at
vække interessen for og formidle adgangen til teatrets
og musikens værdier. Arbejdsopgaverne omfatter
bl.a.:

oprettelse af lokale publikumsorganisationer lan-
det over, udsendelse af teaterturneer og andre
former for scenisk kunst, gennemførelse af mu-
sikturneer og andre musikforanstaltninger samt et
oplysningsarbejde om teater og musik.

Vi har især kontakt med og ser det i særlig grad
som vor opgave at hjælpe de store kredse i det folke-
oplysende arbejde, der ikke uden betydelig hjælp og
støtte ville have mulighed for at deltage i et sådant
kulturelt arbejde og herigennem vinde et stort nyt
publikum for teatrets og musikens kunst.

I de forløbne år har ARTE på samtlige disse om-
råder ydet en stadig voksende indsats, og der er skabt
kontakt og et tillidsfuldt samarbejde med talrige kul-
turelt arbejdende foreninger, organisationer og insti-
tutioner.

ARTEs landsorganisation:*Teater:*

Vor virksomhed på dette område har som nævnt
ikke mindst den opgave at støtte de vide kredse, der
ellers ville være henvist til at få deres teaterbehov
dækket gennem halvprofessionelle selskaber eller ama-
tører.

Udover vore egne turneer søger vi gennemført det
bedrest mulig samarbejde med andre teaterproducenter
for at opnå den bedst mulige udnyttelse af de midler,
der på forskellig måde tilvejebringes til en indsats på
dette område. Vi har således gennem en årrække haft
et fortrinligt samarbejde med Andelsteatret, ligesom
vi i efteråret 1954 indledede et samarbejde med
Landsskolescenen.

Vore egne turneer har i sæsonen 1954/55 omfattet
Roger Mc. Dougall: Vivian venter sig (iscensættelse
Erling Schroeder)
John Steinbeck: Mus og Mænd (iscenesættelse Bjørn
Watt Boolsen)
med ialt 117 opførelser.

Oplæsningsaf tener:

Med særligt henblik på de mange mindre kredse,
der ikke økonomisk har mulighed for at gennemføre
egentlige teaterarrangementer, har vi gennemført
forskellige turneer med dygtige kunstnere i egnede **hel-**
aftensprogrammer. Der har vist sig at være et over-
ordentlig stort behov for disse arrangementer, der på
grund af en rationel tilrettelæggelse har kunnet
gennemføres for særdeles overkommelige priser. I sæso-
nen 1954/55 har følgende kunstnere deltaget i denne
virksomhed:

Skuespilleren, sceneinstruktør Miskow Makwarth
skuespillerinden Asta Esper Hagen
skuespilleren Asbjørn Andersen
med ialt 149 opførelser.

Landsdelsscenerne:

Vore lokale publikumsorganisationer i Odense,
Aarhus og Aalborg vil - efter vor københavnske pu-
blikumsorganisations mønster - arbejde med oprettelse
af teaterabonnementer i tilknytning til de faste teatre.
Medens dette arbejde i Aarhus og Aalborg endnu ikke
er kommet i faste rammer, er der i Odense gennem-
ført en udmærket fungerende abonnementsordning,
der i sæsonen 1954/55 har omfattet ialt 24 forestil-
linger med et samlet deltagerantal på ca. 15.000.

Musik:

Vor virksomhed på musikens område tilsigter at
udbrede interessen og forståelsen for den levende mu-
sik og omfatter gennemførelse af musikaftener og
koncerter samt et oplysningsarbejde om musik og mu-
sikforståelse.

Det er vor opfattelse, at den af ARTE indledede
og konsekvent gennemførte nye koncertform, hvorun-
der de medvirkende kunstnere personligt giver en
uhøjtidelig orientering om aftenens program, er en

væsentlig årsag til den stadig voksende interesse hos dette nye publikum.

I sæsonen 1954/55 har vi landet over gennemført ialt ca. 100 musikaftener under medvirken af landets førende kunstnere - bl. a. fremhæves: Klavervirtuosen Victor Schjølær (en musikafteften i ord og toner) samt violinvirtuosen Wandy Tworek og pianisten Herluf Aurvig (violinens mestre).

ARTEs københavnske Publikumsorganisation:

Vor teatervirksomhed i hovedstaden har til formål at give det størst mulige publikum de bedst mulige forestillinger på de fordelagtigste vilkår, at tilføre teatrene et nyt publikum samt at støtte den kulturelle teatervirksomhed i hovedstaden.

Denne virksomhed er især baseret på et abonnementsystem, hvorigennem vore abonnemeter i sæsonens løb får lejlighed til at overvære mindst 6 af sæsonens bedste forestillinger på de københavnske privatteatre.

Gennem en stor kreds af medarbejdere på arbejdspladser og virksomheder opnår vi mulighed for at få det publikum i tale, der normalt ikke besøger teatrene, og vi har med glæde på forskellig måde kunnet konstatere, at der gennem flere års deltagelse i vor virksomhed hos dette nye publikum er skabt et egentligt teaterbehov.

Udover vore personlige medlemmer samarbejder vi i denne virksomhed med en lang række aften- og ungdomsskoler, ungdomsforeninger, lærlingeforeninger, gymnasiernes og seminariernes elever, elever på højskoler, læreanstalter m. v. Medlemstallet — der har været stadig stigende - har i sæsonen 1954/55 udgjort ca. 10.000 personlige medlemmer, hvoraf samtidig 6400 har været tilmeldt vort teaterabonnement.

Dette medlemstal ville uden vanskelighed kunne sættes kraftigt i vejret, og vi har således de sidste sæsoner på et meget tidligt tidspunkt måttet standse for tilgang. Vor særlige form giver imidlertid et så overvældende administrationsarbejde, at vi af såvel økonomiske som arbejdsmæssige grunde må sikre os en gradvis udvikling.

En forenkling af dette system vil ikke være mulig, idet det erfaringsmæssigt netop er den af os ydede personlige service overfor de enkelte medlemmer, der er hovedårsagen til den meget store succes.

Til vort teaterabonnement har vi i sæsonen 1954/55 købt omkring 60 forestillinger på de københavnske privatteatre til et samlet beløb af ca. 230.000 kr. Aftalerne om opførelserne er i de fleste tilfælde truffet inden de pågældende forestillingers premiere, således at vi samtidig har opnået mulighed for at kunne yde teatrene en vis økonomisk garanti.

ARTE har endvidere overtaget en række andre forestillinger udover abonnementsforestillingerne, ligesom vi for vore medlemmer har gennemført en række andre arrangementer, forelæsningsrækker, filmkredse m. v.

Virksomheden i København omfatter ligeledes en række særlige musikaftener og koncerter m. v. Det er en af vore nærmeste opgaver at søge oprettet en abonnementsordning for vor musikvirksomhed.

Økonomi:

ARTEs samlede virksomhed - der udover de nævnte områder også omfatter en række andre opgaver, således bl. a. ARTEs programtjeneste, der har til opgave at bistå alle interesserede kredse ved tilrettelæggelse af arrangementer af mere underholdningspræget karakter — gennemføres i en fællesadministration fra kontoret i København - ikke mindst for at bringe generalomkostningerne ned på det lavest mulige niveau.

Den samlede omsætning har været

1952/53.....	442.000,-
1953/54.....	547.000,-
1954/55.....	642.000,-

hvortil kommer ARTEs programtjeneste (der er en indtægtsgivende virksomhed) med en omsætning på

1952/53.....	234.000,-
1953/54.....	254.000,-
1954/55.....	272.000,-

Det økonomiske grundlag for ARTEs virksomhed fremkommer gennem indtægter ved de pågældende arrangementer, kontingenter fra såvel kollektivt tilsluttede som enkeltmedlemmer, offentlige tilskud samt ved overskud fra vor indtægtsgivende virksomhed (ARTEs programtjeneste).

De offentlige tilskud har i sæsonen 1954/55 andraget: Fra Filmsfonden 75.000,-, Den kulturelle fond 20.000,- samt Tiptstjenesten 8.000,-

REDEGØRELSE FRA DANSK SKOLESCENE FOR LANDSSKOLESCENENS VIRKSOMHED:

Institutionen DANSK SKOLESCENE.

Skole scenen og Skole scenens Bio for Storkøbenhavn
Central 2241 og 2221. -

Landsskole scenen og Landsskole scenens Bio
Palæ 5780.

**Redegørelse til teaterkommissionen af 1954
angående Institutionens turnerende virksomhed,**

Landsskole scenen.

Til indledning tillader jeg mig at anføre et citat fra den betænkning, der blev afgivet af teaterkommissionen af 1933, hvor der med baggrund i Dansk Skole scenes og de øvrige skole sceners arbejde oplyses følgende om Landsskole scenens start:

»Samarbejdet mellem skolen og teatret fandt i vore dage først sin praktiske form i *Foreningen De højere Skolers Kunstfæner*, stiftet 1920, der dog, som allerede navnet viser, kun beskæftigede sig med gymnastik, seminarier og de højere læreanstalter. Efter 4 års forløb udvidedes foreningens virksomhed imidlertid til også at omfatte folke- og mellem skolen, samtidig med at foreningen fik navnet *Dansk Skole scene*.

Med Dansk Skole scene som forbillede er der i årenes løb oprettet en række skole scener både herhjemme og i udlandet (Sverige, Holland, U.S.A., Tyskland og Norge); i 1926 oprettedes herhjemme *Jydsk Skole scene* i tilknytning tilknytning til Aarhus teater, *Odense skole scene* i tilknytning til Odense teater samt *Esbjerg og omegns skole scene*. Desuden har der i en årrække været arbejdet for oprettelsen af samvirkende skole scener i provinsens byer, og *Landsskole scenen*, som i år er trådt i virksomhed med underafdelinger i Ålborg, Esbjerg, Fredericia, Hjørring, Holbæk, Horsens, Kolding, Nykøbing Falster og Randers, er resultatet af dette arbejde. Landsskole scenen, som ikke har faste teatre at støtte sig til, betjenes af et omrejsende selskab, som i indeværende sæson, Landsskole scenens første, har opført »Svend Dyrings hus« af Henrik Hertz. Hvad tilslutningen til Skole scenerne angår, kan det oplyses, at der på nærværende tidspunkt foreløbig er indtegnet ca. 50.000 medlemmer.

Medens Landsskole scenen, som endnu er i sin vorden, ikke er helt fast i organisation, er alle de andre skole scener abonnementsforeninger, hvis medlemmer abonnerer på et bestemt antal forestillinger i sæsonen, Dansk Skole scene på 5 forestillinger, Aarhus, Odense og Esbjerg skole scener derimod kun på 4.

Kontingenter, hvori betalingen for forestillingerne er indbefattet, andrager i København 6 kr. med 1 kr.s moderation for søskende, og i de andre byer er det i forhold til forestillingernes antal omtrent det samme.

Ledelsen. I spidsen for en skole scene står et repræsentantskab af skolefolk, der for Dansk Skole scenes vedkommende har suppleret sig med en kunstnerisk sagkyndig, for tiden Det kongelige Teaters førsteinstruk-

tør Thorkild Roose, der tillige er repræsentantskabets formand.

Forestillingerne. Repertoiret fastsættes af repræsentantskabet, der tillige træffer aftaler med et teater om forestillingernes opførelse. Når en forestilling er indstuderet, opføres den i fuldt færdig form for repræsentantskabet, og først når dette har antaget den, må den spilles for børnene.«

Udviklingen:

Landsskole scenen startede og fortsatte altså som et selvstændigt foretagende baseret på de deltagende byers tilslutning, og foretagendet leverede forestillingerne i samarbejde med et teaterselskab. Fra og med 1936-37 søgte direktør Thomas P. Hejle at bringe Landsskole scenen ind i fastere rammer og ansøgte derfor undervisningsministeriet om en bevilling på finansloven til brug for Landsskole scenens drift, idet det bemærkes, at foretagendet endnu ikke havde økonomisk forbindelse med den i København virkende Dansk Skole scene. Det hed i slutningen af undervisningsministeriets bemærkning til finanslovsforslaget:

»Landsskole scenen er tænkt som et abonnementsforetagende, hvor eleverne melder sig til to forestillinger i sæsonen. I hver by varetages Skole scenens interesser af en bestyrelse, almindeligvis bestående af lærere, og blandt disse bestyrelses medlemmer vælges en hovedbestyrelse. Eleverne betaler for forestillingerne en enhedspris af 1 kr. pr. forestilling. Heraf beholder afdelingens bestyrelse 25 øre til dækning af de stedlige teaterudgifter, medens tournée får de 75 øre. I reglen giver tournéeerne underskud, men man har hidtil ment det umuligt at forhøje billetprisen. Under skuddet dækkedes i 1933-34 af private, og i 1934-35 trådte desuden »Dansk Kultursamfund« til, hvilket samfund også vil yde bidrag i 1935-36, men denne ordning kan vanskeligt opretholdes i længden.

Ministeriet må i henhold til det oplyste anse Landsskole scenen for en så betydningsfuld institution, at man vil finde det meget rimeligt, at staten yder foretagendet sin støtte, hvorfor man skal anbefale en bevilling på 6.000 kr. i det omhandlede øjemed.«

Siden formuleringen af ovenstående har forskellige forhold bevirket ændringer i Landsskole scenens struktur. Da foreningen Dansk Skole scene i 1940 på grund af tildelingen af bevillingen til Amager Bio blev omdannet til selvejende institution, indgik Landsskole scenen som en afdeling inden for institutionen og dermed ophævedes de enkelte byers bestyrelser og re-

præsentskaber. Det kunstnerisk-pædagogiske ansvar overgik til institutionen Dansk Skolescenes repræsentskab, hvortil repræsenter fra samtlige skole- og lærerorganisationer blev udpeget (vedtægternes § 5), medens det økonomiske ansvar blev overtaget af institutionen som helhed.

Besættelsen standsede imidlertid den intensivering af Landsskolescenens arbejde, som længe havde været planlagt, og som også var en væsentlig baggrund for statsmagtens tildeling af omtalte biografbevilling, idet overskuddet fra biografens drift skulle anvendes til såvel Skolescenen for Storkøbenhavn som Landsskolescenen. Efter periodisk udsendelse af tourneer lykkedes det først fra og med sæsonen 1952-53 at gennemføre en systematisk opbygning af Landsskolescenens organisation med udsendelsen af Ludvig Holberg's »Den stundesløse«. Institutionen havde i henhold til vedtægternes formålsparagraf (»at arrangere teater- og filmforestillinger o. l. for skoleungdommen i Danmark i tilknytning til undervisningen«) søgt tilskud af tipsmidlerne i finansårene 1950-51 og 1951-52 og modtaget ialt kr. 28.000. Disse tilskud i forbindelse med den del af overskuddet fra institutionens biograf, Amager Bio, som på det tidspunkt lod sig anvende til tournevirksomheden, satte Institutionen i stand til at afholde så mange forestillinger, at et væsentligt behov for Landsskolescenens arbejde uden for de områder, der naturligt betjenes af Landsdelsscenernes skolescener, lod sig konstatere, hvorfor det også måtte være muligt, når tilstrækkelig økonomisk basis var tilvejebragt, at realisere den af direktør Thomas P. Hejle i ovenanførte finanslovsforslagsmærkning skitserede plan: et teaterabonnement for skoleungdom over hele landet med to forestillinger i sæsonen og efter sammet retningslinier, som gælder for Skolescenen i Storkøbenhavn.

Landsskolescenens organisation i dag:

Landsskolescenen som tourerende virksomhed er en afdeling inden for den selvvejende institution Dansk Skolescene, der har det fulde, økonomiske ansvar. Institutionens administration varetages af en styrelse på 6 medlemmer, hvoraf et er udpeget af undervisningsministeriet, medens 4 udpeges af kommunalbestyrelserne i de tre kommuner, hvoraf staden København består: Frederiksberg, Gentofte og København. Desuden er repræsentskabets formand selvskrevet medlem af styrelsen. Styrelsens formand er p. t. departementschef, frøken Agnete Vøhtz.

Repræsentskabet. Medens styrelsen varetager den økonomiske administration, ligger den pædagogiske og kunstneriske ledelse hos et repræsentskab på 19 medlemmer, hvoraf de 17 er valgt af samtlige danske lærerorganisationers styrelse, medens et medlem er valgt af Det pædagogiske Selskab og et af selve repræsentskabet uden for dettes kreds, for tiden fhv. rektor Einer Andersen. Repræsentskabet bestemmer efter direktørens indstilling, hvad der skal spilles, samt overvåger forestillingernes kunstneriske kvalitet, idet ingen forestilling for børn og unge kan fremføres inden for Institutionens rammer, uden den først er vist for repræsentskabet og godkendt af dette.

Direktøren, mag art. Bjørn Moe, forestår som driftsleder for samtlige afdelinger såvel den kunstneriske som den økonomiske administration under ansvar over-

for styrelse og repræsentskab. Bevillingen til at give dramatiske forestillinger i de danske provinser har afdelingslederen for Landsskolescenen, John Sørensen.

Tillidsmandsordningen. Til at varetage kontakten med skolerne i de byer, der har tilsluttet sig Landsskolescenen, har i lighed med organisationen for Skolescenen i Storkøbenhavn en interesseret skolemand stillet sig til disposition som fællestillidsmand. Den fællestillidsmand er på stedet at opfatte som Landsskolescenens kontor og har dermed forbindelse med de skoler inden for by og opland, der deltager i abonnementet. Det kan her oplyses, at det samlede antal tillidsmænd andrager ca. 1.500 interesserede skolefolk over hele landet. Med en billetpris på kr. 2,50 og med et abonnement (hvilket vil sige, at alle har indtegnet sig til forestillingen, inden den finder sted), der for sæson 1954-55 af økonomiske grunde kun omfatter een forestilling ad gangen, er retningslinierne for fællestillidsmændene følgende:

- a. Sammen med Landsskolescenen at fastlægge forestillingsdagen, reservere lokale, tilsige scenefunktionærer og efter forestillingen afregne med teatret og funktionærer.
- b. At finde interesserede tillidsmænd på de i Landsskolescenens arbejde deltagende skoler.
- c. At modtage fra Landsskolescenen *et scet billetter* i et antal, svarende til antallet af siddepladser til teatret samt et antal *indbydelsler med orientering* om forestillingen, svarende til f. eks. det dobbelte af siddepladsernes antal og til fordeling på de interesserede skoler. De enkelte repræsenter ude på skolerne modtager derefter elevernes bestillinger på billetter, afgiver disse bestillinger videre til tillidsmanden, der otte dage før forestillingen fremsender det nødvendige antal billetter. Repræsenterne udleverer billetterne og afregner med tillidsmanden.
- d. Af den samlede billetindtægt afholdes alle lokale udgifter, hvorefter restbeløbet indsendes til Dansk Skolescenens kontor i København (Landsskolescenens girokonto) samtidig med specificeret regnskab på dertil indrettede blanketter.
- e. Påtage sig at være til stede ved forestillingen og sørge for den nødvendige ro og orden (den sorte bog).
- f. Placere børnene skolevis, idet det forsøges at lade skolerne skifte plads fra forestilling til forestilling, således at de, der første gang havde teatrets fineste pladser, næste gang tildeles de ringere.
- g. Udlevere ledsagerbilletter. Den almindelige regel må være, at der for hver 25 elev-billetter udleveres en gratis ledsager-billet. Dog er det en selvfølge, at mindre skoler, der ikke kan møde med så stort et antal børn, også modtager en gratis ledsager-billet. Chauffører, der kører børnene ind til teatret, har adgang til forestillingen for kr. 2,25.

Omfang. I sæson 1953-54 opførtes »Genboerne« med 24 foreningsforestillinger og 65 forestillinger for skoler og »Seks kammerater« med 14 foreningsforestillinger og 59 skoleforestillinger. For sæsonen 1954-55 er planlagt Maxwell Andersens »High Tor« i Sam Besekows iscenesættelse af Ludvig Holberg's »Maskerade«. Følgende byer deltager i øjeblikket:

Åbenrå, Esbjerg, Haderslev, Haslev, Helsingør, Herning, Holbæk, Horsens, Jyderup, Kalundborg, Kolding, Korsør, Køge, Maribo, Nakskov, Nexø, Nykøbing F., Nykøbing M., Næstved, Randers, Ringkøbing, Ringsted, Rønne, Silkeborg, Skive, Skjern, Slagelse, Sorø, Struer, Sydslesvig, Sønderborg, Tønder, Varde, vejle, Viborg, Vig, Vordingborg.

I sæson 1953-54 deltog ialt ca. 46.000 børn og unge.

Økonomi. Man har hidtil fastholdt en billetpris på kr. 2,25. Da man gennemsnitlig ikke kan regne med mere end 400 pladser i provinsens teatersale, bliver

maximalindtægten pr. forestilling kr. 900, hvilket beløb selvsagt ikke dækker omkostningerne ved en skoleforestilling, ikke mindst i betragtning af, at man oftest er henvist til at benytte et repertoire med stor rolleliste. Der må derfor til hver skoleforestilling ikke blot ydes et betragteligt tilskud, hvad der for Institutionens vedkommende vil sige, at den i den afvigte sæson ud over de kr. 6.000 på finansloven har måttet tilvejebringes et tilskud på kr. 31.052,95, hvortil er kommet kr. 20.000 fra tipstjenesten, idet det samlede underskud for sæson 1953-54 har udgjort kr. 57.052,95. Tallene stiller sig således for afvigte sæson:

<i>Indtægter :</i>	<i>»Genboerne«</i>	<i>»Seks kammerater«</i>
Foreninger	24 gange: 45.750,19	14 gange: 20.530,00
Indgået fra skoler	65 gange: 45.551,48	59 gange: 30.825,72
Gennemsnitlig billetindtægt	(700,00)	(522,00)
Ialt	89 gange: 91.301,67	73 gange: 51.355,72
Udgifter (uden administration)	121.124,17	78.586,17
Indtægter	91.301,67	51.355,72
Underskud	29.822,50	27.230,45

I fortsættelse af det i ovenstående redegørelse anførte kan om foreningsforestillinger oplyses, at det er en vej, Institutionen meget nødig betræder. Det er ikke i overensstemmelse med Institutionens kunstnerisk-pædagogiske karakter, når en tilrettelæggelse af et repertoire for børn og unge skal tage hensyn til et foreningspublikums interesser. Institutionen og dermed Landsskolescenens opgave er udelukkende at arrangere forestillinger inden for undervisningens rammer, hvilket i sin yderste konsekvens betyder, at man også søger at inkludere soldaterne (gennem den civile tjenestetidsundervisning) og de unge inden for aftensskoler, ungdomsskoler, landbrugsskoler, højskoler og fortsættelseskurser samt handels- og tekniske skoler i Landsskolescenens arrangementer. Institutionen har derfor indledt samarbejde med såvel Arte, hvad angår aftenskolerne, som med Forsvarets Velfærdstjeneste og den civile tjenestetidsundervisning, hvad angår soldater.

Et om dette samarbejde nedsat udvalg har til opgave at bringe Landsskolescenens forestilling i forbindelse med enhver gruppe af unge, der inden for en undervisningsforms rammer kan modtage såvel orientering om forestillingerne som lejlighed til drøftelse efter teaterbesøgene, begge dele på basis af derom udarbejdet vejledning til lærerne.

Det kan sluttelig oplyses, at Institutionen for at imødekomme den henvendelse fra ledende skolefolk, som er medsendt denne redegørelse, har set sig nødsaget til allerede nu at ansøge statsmagten om en à jour-føring af den tildelte finanslovsbevilling på kr. 6.000, men at denne ansøgning kun gælder en midlertidig forhøjelse, idet det i ansøgningen udtrykkelig står anført, at Institutionen med sit ønske om en forhøjelse på finansloven ikke på nogen måde har villet foregribe de forslag af økonomisk karakter, teaterkommissionen af 1954 i så henseende måtte fremkomme med.

Bjørn Moe.

København, august 1954.

REFERAT AF TEATERKOMMISSIONEN AF 1954's BESØG I OSLO OG STOCKHOLM
25.-29. AUGUST 1954.

I dagene fra den 25. til den 29. august 1954 lagde forlagsboghandler Lars M. Olsen, M. F., og teaterdirektør Axel Ilium for teaterkommissionen besøg i Oslo og Stockholm for på stedet at sætte sig ind i, hvorledes de organisationer i vore nabolande, som kan tjene til forbillede for et eventuelt dansk rigsteater, er organiseret og arbejder i det daglige.

Der skal her gives en oversigt over resultatet af besøgene, der omfattede følgende 4 organisationer: Det norske Riksteater, Det svenske Riksteater, det svenske »Folkparkernes Centralorganisation« og det svenske »Folkrörelsernes Programaktiebolag«, i det følgende betegnede som NR, SR, FP og PB.

For at forøge mulighederne for sammenligning af de forskellige organisationers virkemåde opdeles fremstillingen i følgende afsnit:

- I. Baggrunden for organisationernes tilblivelse.
- II. Den juridiske organisation.
- III. Den praktiske organisation.
- IV. Økonomien.
- V. Virksomhedens omfang og repertoire.
- VI. Skuespillernes ansættelsesforhold m. v.
- VII. Lokaler og transportproblemer, således at der for hvert af afsnittene redegøres for samtlige 4 organisationers forhold.

I. Baggrunden for organisationernes tilblivelse.

a) *Det norske Riksteater:*

Tanken om et norsk rigsteater opstod allerede i midten af trediverne, da regeringen nedsatte den første norske teaterkommission. Denne kommissions særlige underudvalg vedrørende rigsteaterspørgsmålet var færdig med sit arbejde umiddelbart før krigen, men arbejdet med relisation af planerne kunne først genoptages efter denne.

Ved NR's oprettelse fandtes der praktisk taget ikke private tourneur af betydning i Norge. Behovet for kunstnerisk underholdning blev uden for de større byer alene dækket af små omrejsende trupper, hvis repertoire og udførelse af dette var af meget ringe lødighed. Oprettelsen af NR må derfor ses som et led i statens almindelige folkeoplysende arbejde.

Der er blandt de politiske partier i Norge stort set enighed i vurderingen af NR. Ved behandlingen af loven om NR's oprettelse stemte kun det kristelige folkeparti og enkelte medlemmer af højrepartiet imod. Selv indenfor denne kreds er stemningen senere ændret noget, således at det kristelige folkepartis modvilje i dag kun viser sig derved, at man på de årlige finanslove foreslår, at tilskudet til NR nedsættes. Fra samtlige andre politiske partier ydes der nu fuld støtte til NR, og der har ikke været nogen kritik af NR's repertoirevalg, og der er heller ikke i offentligheden nogen opfattelse af, at teatret skulle være knyttet til noget bestemt politisk parti.

b) *Det svenske Riksteatern:*

I årene 1932-33 var antallet af private tourneur i Sverige ganske ringe, og repertoirets niveau var lavt. Det var derfor regeringens opfattelse, at der burde gøres noget for at bringe gode teaterforestillinger ud til provinsen. Man var herunder navnlig inde på den tanke, at »Dramaten«s virksomhed burde udvides til også at omfatte provinsen, således at man skabte en slags dobbeltdrift. Der nedsattes en kommission til at behandle spørgsmålet, og denne afgav betænkning i juni 1934. SR skabtes kort tid herefter, således at man oprettede lokale afdelinger i provinsen ved henvendelse til eksisterende foreninger, navnlig foreninger af folkeoplysende karakter, f. eks. A.B.F. Man kunne straks tilbyde forestillinger fra en af »Dramaten« udsendt tourneur og kom hurtigt i gang. Det viste sig imidlertid i løbet af nogen tid, at gennemførelse af nationalscenens dobbeltdrift stødte på så store vanskeligheder, at SR måtte gå over til at udsende egne tourneur, og virksomheden er i øjeblikket begrænset hertil. Der har ikke i den forløbne tid været politisk strid af betydning omkring SR, og der er navnlig ej heller fra noget politisk partis side fremkommet kritik af bevillingerne bortset fra, at man lejlighedsvis hører, at SR burde anvende flere penge til at bringe forestillingerne ud til de helt små pladser.

c) *Folkparkernes Centralorganisation:*

De første folkparker i Sverige er grundlagt allerede i 1891 og opstod oprindeligt som samlingspladser for arbejderbevægelsen, idet denne ofte nægtedes adgang til at samles i de eksisterende samlingssteder. I årenes løb har folkparkerne imidlertid udviklet sig derhen, at de ikke længere anses for specielt tilhørende arbejderbevægelsen, men for at være folkelige samlingssteder i det hele taget. Når nye folkparker i dag dannes, sker det som regel ved samarbejde mellem de fleste lokale foreninger såvel politiske som andre, f. eks. sportsforeninger, og alle partier støtter nu oprettelsen af folkparker, ligesom flere af parkerne har betydelig kommunal støtte. Der findes i øjeblikket 236 sådanne folkparker i Sverige. Foruden at give plads til møder af forskellig art (politiske, religiøse, sportsforeningers etc.) bydes der på underholdning af forskellig art. Der findes således karuseller, radiobiler, skydetelte, danseetablisser o. s. v. Der gives imidlertid også teaterforestillinger. Scenerne er alle overdækkede. I de fleste tilfælde er tilskuerpladserne dog i fri luft, evt. med en enkelt mur til at give læ. Man opnår herved betydelig elasticitet i tilskuerantallet, idet der i reglen er god plads bagud til stående tilskuere. Der betales entré for at komme ind i folkparken, men ikke specielt vederlag for at overvære teaterforestillingerne, hvis man gør det stående. For adgang til siddepladser betales der derimod særskilt entré.

d) *Programbolaget:*

PB blev oprettet i 1944 af den svenske arbejderbevægelse, nærmere betegnet af Folkparkernes Centralorganisation og Folkets Hus Rigsorganisation, fordi man var af den opfattelse, at rigsteatret ikke i tilstrækkelig høj grad opfyldte sin opgave med hensyn til at bringe teatret ud til de helt små steder. Rigsteatret spillede på ca. 70 forskellige pladser, medens der fandtes ca. 1000 egnede lokaler over hele Sverige i de små byer. I begyndelsen virkede PB alene ved at formidle salg af rigsteatrets forestillinger til Folkets Hus foreningerne, men fra 1947 begyndte man at udsende egne tournéer, medens man stadigvæk sælger ca. 450 af rigsteatrets forestillinger om året.

II. Den juridiske organisation.

a) NR hviler ikke på lokale foreninger, men er en statsinstitution oprettet ved lov af 13 december 1948. NR har en bestyrelse på 4 medlemmer, der alle udpeges af kongen. Ved udnævnelse af medlemmer til dette styre er der taget ligeligt hensyn til alle politiske partier. Derudover udnævner kongen en rigsteaterchef, og rigsteaterchefen er den eneste ansvarlige for repertoiret. Han har end ikke nogen pligt til at forelægge dette for styret.

b) Til grund for SR's virksomhed ligger et reglement, udfærdiget gennem undervisningsdepartementet og godkendt af kongen. Teatret er en sammenslutning af publikumsforeninger (for tiden 73), med fri adgang for nye foreninger, der er villige til at anerkende SR's love. Lokalforeningerne vælger et repræsentantskab, der har den øverste myndighed. En centralstyrelse har 8 medlemmer, hvoraf 3 er udnævnt af kongen, 5 af repræsentantskabet. Den daglige ledelse og det kunstneriske ansvar ligger hos en administrerende direktør. Direktøren skal ganske vist søge godkendelse af repertoireplanen hos styrelsen, men denne godkendelse er i praksis rent formel. Derimod har et af bestyrelsen nedsat arbejdsudvalg på 3 medlemmer af styrelsen en vis indflydelse på repertoiret. Udvalgets virksomhed har især bidraget til at give direktøren mulighed for at skønne over, hvad publikum særligt interesserer sig for.

c) Folkparkernes Centralorganisation består af en sammenslutning af de nævnte folkparker. Disse er organiserede enten som foreninger eller aktieselskaber, dog således at der i intet tilfælde er tale om udbytte til de interesserede. FP'erne er sluttet sammen i 15 folkparkdistrikter over hele landet, og disse distrikter vælger igen medlemmer til et repræsentantskab, der er øverste myndighed for centralorganisationen. Centralorganisationen ledes af en direktør, som naturligvis har mange andre opgaver foruden at lede teatervirksomhed, men der er ansat en særlig teaterchef, der tilrettelægger repertoiret m. v.

d) PB er et aktieselskab med en kapital på 125.000 kr., hvoraf halvdelen ejes af Folkparkernes Centralorganisation og halvdelen af Folkets Hus Rigsorganisation. Derudover arbejder selskabet med en lånt kapital på 1/2 mill. kr. Selskabet ledes af en administrerende direktør, der alene har det kunstneriske ansvar, men som lægger repertoireplanen i forståelse med selskabets bestyrelse.

III. Den praktiske organisation.

a) NR's repertoire sammensættes dels af forestillinger, der kommer fra de 6 statsunderstøttede teatre, og dels af egne forestillinger. De 6 statsunderstøttede teatre har pligt til som et vederlag for den statsstøtte, de modtager, at levere et vist antal tourneeforestillinger pr. sæson, gennemsnitlig ca. 25 pr. teater. NR's chef kan selv blandt teatrets repertoire udvælge den forestilling, som han anser bedst egnet for NR. NR udsender i reglen derudover 6 tournéer, som teatret selv sætter op. Ved at undlade at støtte sig til lokale foreninger har man søgt at undgå, at adgangen til teatrets forestillinger bliver begrænset til en bestemt kreds af personer. NR har i stedet en lokal arrangør hvert sted, hvor man spiller. Denne modtager for sit arbejde en provision på 5% af billetindtægten. Enkelte steder varetages dette arbejde dog gratis enten af et særligt teaternævn oprettet ved kommunens foranstaltning eller af ungdomsforeninger, men der er i alle tilfælde offentligt billetsalg. Repertoiret tilrettelægges af teatrets ledelse, og lokalene lejes 3 måneder forud. Teatrets lokale kontaktmand sørger for at underrette om eventuelle lokale begivenheder, som kan forhindre et rimeligt besøg. De faste teatres pligtournéer anvendes i reglen til at dække vedkommende bys opland, men dette princip fraviges hyppigt, f. eks. for at Nordnorge kan få mulighed for at se Nationalteatrets kunstnere.

b) SR's forestillinger, der så godt som udelukkende tilvejebringes ved teatrets egen virksomhed, spilles dels for de enkelte lokalforeninger, således at disse betaler en fast pris for forestillingen, og dels således at SR sælger forestillinger til andre organisationer, herunder navnlig PB. I disse tilfælde betales forestillingen med 75% af nettobilletindtægten, dog med et vist garanteret minimumsbeløb. Lokalafdelingernes billetterpriser for de bedste pladser varierer mellem 6 og 7 kr. (for operetter og operaer mellem 7 og 10 kr.). Lokalafdelingernes medlemmer oppebærer clog en vis rabat på knapt 1 kr. pr. billet. Fordelen ved at være medlem af foreningen ligger imidlertid ikke så meget i rabatten som i, at man sikres adgang til teatrets forestillinger, i reglen således, at man altid har den samme plads i teatret, hver gang der er forestilling. Til samtlige forestillinger er der dog offentligt salg af en mindre del af det samlede pladsantal, i reglen ca. 33%, men svingende fra 10-50%.

En del af tournéerne udsendes som specielle »småplads tournéer«, hvor opsætningen er afpasset efter mere beskedne forhold.

Der er samarbejde med Lyriska Teatern i Göteborg om at præstere 180 operetteforestillinger om året. »Dramaten« har pligt til at give 30 forestillinger for SR om året, men pligten opfyldes aldrig. Lejlighedsvis låner man dog enkelte kunstnere fra »Dramaten«.

Centralorganisationen tilrettelægger selv rejsen, medens den lokale afdeling betaler lokaleleje m. v. Der er ret store vanskeligheder med tilrettelæggelse af rejseplanerne, fordi en del af de anvendte lokaler iøvrigt bruges til biografteater.

c) FP's virksomhed er begrænset til sommertiden, hovedsagelig til månederne juni, juli og august. Teaterforestillingerne afsættes til de lokale folkparker for et bestemt beløb, og den lokale afdeling bærer således alene den økonomiske risiko. Billetterpriserne (for siddepladserne) andrager ca. 2,50 kr., for operetter dog lidt

mere. Hertil kommer, at man for at komme ind på FP betaler ca. 1,50 kr. i entré.

d) PB sælger sine forestillinger til de lokale ledelser af Folkets Hus eller ordenshuse. Den lokale køber betaler et beløb på 75% af nettobilletindtægten, dog således at der er garanteret PB et beløb på mindst 1 kr. pr. plads i teatret. Der indkommer gennemsnitlig ca. 20% mere end garantisummen. PB's ledelse tilrettelægger et helt år i forvejen repertoiret og rejseruten og har møder med de lokale ledelser, således at man i god tid kan tilrettelægge hele arbejdet. At man kan begynde så tidligt skyldes, at man henvender sig til købere, der i forvejen har fuldstændig rådighed over teatret og derfor er indstillet på at disponere på lang sigt. Der består aftale med rigsteatret om, at der ikke spilles på steder, hvor rigsteaterforestillinger gives.

Billetpriserne er på 3, 4 og 5 kr. Der udsendes ca. 12 tourneer om året, hvor af de 4 er købt af SR, mens resten er producerede af PB. 6 af tourneerne gives for de større scener, 6 for de mindre.

En betydelig del af billetterne sælges ved individuelle abonnemeter tegnet hos de lokale foreninger.

løvrigt har man et betydeligt praktisk samarbejde med Folkparkerne, således at man f. eks. har fælles værksteder til forfærdigelse af kostumer, dekorationer m.v. På disse værksteder er der fast beskæftiget 12 personer.

IV. Økonomien.

a) NR modtager et betydeligt statsilskud, der for de sidste 3 sæsoner har udgjort:

1952/53: 445.000 kr.
1953/54: 445.000 kr.
1954/55: 500.000 kr.

Derudover har NR modtaget en hel del garantier fra fylker og kommuner. Ved disse garantier er der ydet NR sikkerhed imod underskud ved forestillingen, og såfremt et sådant ved nærmere beregning — herunder fordeling af teatrets generalomkostninger - fremkommer, træder garantien i kraft. løvrigt bærer NR selv risikoen ved de enkelte forestillingers afholdelse. Tilskudene herfra udgør ialt ca. 100.000 kr. om året. Endvidere modtager NR hvert år af Oslo kommune en gave på 10.000 kr., uanset at NR overhovedet ikke giver forestillinger i Oslo.

Billetpriserne er i landdistrikterne 4 kr. over hele salen og i byerne fra 3-6 kr.

Billetindtægten dækker ca. halvdelen af teatrets udgifter.

b) SR får betydelige tilskud fra det offentlige. I sæsonen 1953/54 har man således fra staten oppebåret et tilskud på 1.212.000 kr., hvortil kommer forskellige kommunale tilskud, der andrager 100-150.000 kr. Den samlede spilleindtægt i samme periode har været 2.070.000 kr.

c) FP modtager årligt et tilskud fra staten til teatervirksomheden på 800.000 kr., hvortil kommer forskellige kommunale tilskud på 150.000 kr. Centralorganisationen driver en betydelig erhvervsvirksomhed, idet den sælger alt, hvad FP behøver af inventar, glas og porcelæn, og driver endvidere Sveriges største artistagentur. Overskudet herfra anvendes også til teaterformål, navnlig til sådanne forestillinger,

hvortil der ikke gives statsilskud, d. v. s. opretter og revyer. Endvidere har man tilladelse til at afholde et teaterlotteri, der hvert år giver en indtægt på godt 50.000 kr. Disse penge anvendes til fornyelse af scenernes udstyr og inventar. Teaterforestillingerne besøges af ca. 1.000.000 personer hver sæson. Det samlede antal besøgende i folkparkerne er ca. 8.000.000 personer pr. sæson.

d) PB modtager et statsilskud, der for sidste sæson androg 350.000 kr., og som skal anvendes til produktionen af egne stykker. Derudover gives der forskellige kommunale garantier, der tilsammen udbringer ca. 100.000 kr. om året. PB driver udover den her nævnte virksomhed endvidere agentur for artister, orkestre o. l. samt forskellig erhvervsvirksomhed: sportsreklame, salg af kontormøbler m. v. Overskudet af denne virksomhed, der andrager ca. 200.000 kr. om året, anvendes i et vist omfang til støtte for foreninger, som af en eller anden grund har lidt tab ved at give en af PB's forestillinger. Endvidere anvendes dette overskud til at opsætte forestillinger, hvortil der ikke gives statsstøtte, d. v. s. revyer og operetteforestillinger.

V. Virksomhedens omfang og repertoiret.

a) Antallet af NR's forestillinger har i de sidste 3 sæsoner været:

1951/52: 675
1952/53: 635
1953/54: 780

Repertoiret har i 1953/54 været sammensat af 15 tourneer, hvoraf de 7 var med eget ensemble, nemlig følgende forestillinger:

1. NR's egne tourneer:

Eugene O'Neill »Anna Christie«
Charles Morgan »Flodlinjen«
Vilhelm Moberg »Vår ufødte søn«
Ludvig Holberg »Den stundesløse«
Roger Mac Douglas »De unge er eldst«
(udsendt 2 gange) (Escapade)
Henrik Ibsen »En fiskepand«.

2. Pligtturneer fra de statsunderstøttede teatre:

Trøndelag Teater, Hugh Herbert »Patty«,
(En af tusind)
Rogaland Teater, Ludvig Holberg »Jeppe på
berget«
Nationaltheatret, Nils Collet Vogt »De skade-
skudte«
Det Norske Teatret, a) Frits Hochvålder »Römingen«
(der Fliichtning)
b) Tormod Skagestad »Den kvite folen«
c) Sjur Lohte »Herborg og Vigleik«.

b) SR har i året 1953 spillet følgende forestillinger:

Foråret 1953:	Antal forestillinger:
Alltsedan paradiset.....	51
Flodlinjen.....	40
Hennes majestät modern.....	49

I sista rummet.....	45
Kanaljer.....	39
Mans kvinna.....	64
Patty.....	40
Sista valsen.....	96
Vildanden.....	80
Vår ufödde son.....	46
Ånglavakt.....	57
Operasoiréer.....	7
Inga Tidblad-aften.....	1

Efteråret 1953:	Antal forestillinger:
Bortom Horisonten.....	65
Dollarprinsessan.....	94
Eskapad.....	77
Fabian öppnar portarna.....	57
Himmelsången.....	55
Hoffmanns äventyr.....	40
Kanaljer.....	65
Mans kvinna.....	70
Innanför murarna.....	44
Operasoiréer.....	24
Patty.....	73
Romeo och Julia.....	98
Skattkammarrön.....	78
Anna Christie.....	7
Glasmeneriet.....	1
Livet är vackert.....	5
(låt förår og efterår).....	1.468 forest.

Der spilles ialt for 73 foreninger, men hertil kommer ca. 425 andre steder, hovedsagelig pladser med

	Formidlede rigsteater- forestill.:	Skuespil:
1950:	34 S	237
1951:	i 18	250
1952:	372	161

For kalenderåret 1953 kan gives følgende oversigt til belysning af repertoire, (samtlige forestillinger er udsendt på 2 tourneur forår og efterår - tallene udgør det samlede antal forestillinger ved begge tourneur):

Min son är mkn.....	126
Född i går.....	113
Syndfull skapelse.....	115
Ljug min älskling.....	101
operetten »Blåjackor«.....	132
» »Greven af Luxemburg« ...	125
samt 2 revyforestillinger.....	114
låt:.....	826

VI. Skuespillernes ansættelsesforhold m. v.

a) I Norge findes så godt som ingen skuespillere i free lance, fordi der består aftaler mellem skuespillerforbundet og teaterlederne om, at skuespillerne altid skal antages på 12 måneders kontrakt. NR har derfor et fast personale på ca. 15 skuespillere og benytter derudover enkelte arbejdsledige skuespillere, der har orlov fra andre teatre. Minimumgagen er 6.600 kr. om året. og maksimum ligger på ca. 18.000 kr., den gen-

under 5.000 indbyggere. På disse steder købes forestillingerne som nævnt ovenfor, i reglen gennem PB eller en lokal forening.

c) I 1953 udsendte FP 18 tourneur i de 3 sommermåneder, hvoraf de 12 var egne tourneur, medens resten var gæstespil, heraf 2 fra Det kgl. Teatern med operaer. Ialt blev der i 1953 givet 1418 forestillinger, og der var engageret 343 skuespillere, kor, balletpersonale og musikere hertil. I 1954 bliver der spillet følgende forestillinger:

Tosca
balletforestilling med operaens personale
Viktorias Husar
Örkensången
Serenad
Kungen och gatsångerskan
Den indbillade sjuke
Mor Courage
Hjärtats triumf
Kärleken till Belisa
Trasiga änglar
Fadershjärtat
Dårskapens timme
Gatumusikanter
Folkets Rundtur
Robinson Crazy
Operation Knätofs
Ankaret går.

d) For årene 1950-52 kan gives følgende oversigt over PB's virksomhed:

Egen produktion:		[alt:
Operetter:	Revyer:	
106	92	783
267	148	1.083
336	254	1.123

nemsnitlige gage på 12-13.000 kr. Dertil kommer, at der betales diæter under rejserne efter samme regler som for statens tjenestemænd. Skuespillerne er tilsikret 6 ugers ferie samt 2 hviledage pr. måned under tourneen samt 3 hviledage efter hver fuldendt tourne.

Skuespillerne har i reglen ca. 220 spilledage og 90 prøvedage om året.

b) I Sverige er sæsonengagement af skuespillere som bekendt forholdsvis sjældent, og de fleste skuespillere, der anvendes af SR, er derfor i free lance og får kun gage for hver spilledag. Man har dog et nogenlunde fast personale på ca. 18 skuespillere, der enten engageres i en periode på ca. 7 måneder eller for 2 tourneur ad gangen med garanteret ca. 100 spilledage pr. tourne. Det kan af og til være vanskeligt for SR at sikre sig de helt store skuespillere, men i reglen lykkes det dog, hvor det er nødvendigt, idet man er i stand til at give ret store gager. Minimumsgagen ligger på 45 kr., men hyppigt er man oppe på 150 kr., og enkelte særligt kvalificerede skuespillere har opnået 225 kr. pr. spilledag, heri incl. diæter. For prøvetid betales 21 kr. pr. dag.

c) Også FP anvender i reglen free lance-skuespillere, dog hyppigt i samarbejde med de faste teatre,

således at folkparkerne opfører forestillinger i sommeren, som senere får premiere på et af de faste teatre. Der gives stort set samme lønninger som nedenfor anført for PB.

d) PB beskæftiger i reglen inden for sæsonen ca. 130 skuespillere og skuespillerinder (i free lance). Man regner med en gennemsnitlig betaling på 100 kr. pr. skuespiller pr. spilleaften, incl. diæter, men lønnen svinger iøvrigt mellem 30 og 250 kr.

VIL Lokalespørgsmål og transportproblemer.

a) NR spiller i øjeblikket på 250 steder, men lokalerna er af meget beskedent niveau. Der er i løbet af de 5 år, NR har bestået, gjort et stort arbejde for at forbedre lokalerna, men man modtager stadig mange klager fra skuespillerne, og man har hyppigt stridigheder med den lokale kontakmand herom.

Teatret gør et betydeligt arbejde for at underrette eventuelle foreninger eller andre, der bygger lokaler til teaterformål, om, hvorledes disse bør være indrettet, og har endog ansat en arkitekt, der har sådan vejledning til opgave, ligesom man har udsendt en pjecer herom.

Af de 700 kommuner, der findes i Norge, giver de 144 kommuner gratis transport for sine indbyggere med bus til teatret, således at de fjernboende tilskuere får forestillingen til samme pris som de, der bor på stedet. Ofte er der tale om en transport på 60-70 km. De 144 kommuner, der sørger for bus, har ialt ca. 180

lokale kontaktmænd, der arbejder gratis. Disse sørger for bestilling af bussen og betaling af denne og får derefter regningen godtgjort gennem NR, der atter får pengene hos kommunen. Det volder i reglen ingen vanskelighed at skaffe busser, men ellers tages lastbiler i brug.

b) SR har ikke selv teatre, men disse ejes i reglen af staten og kommunen, og en del af lokalerna bruges iøvrigt til biograf, hvilket medfører store vanskeligheder med tilrettelæggelsen af rejseplaner, fordi benyttelsen som teater er begrænset til visse ugedage. 2/3 af de lokaler, der benyttes, er dog egentlige teaterlokaler og er bygget som sådanne og må derfor betegnes som tilfredsstillende. Busrejser til teatret arrangeres hyppigt af lokaleafdelingerne, men en stor del af behovet i de mindre byer dækkes af de ovenfor nævnte »småpladstourneer«.

c) Som anført findes der 236 FP i Sverige. I disse findes der 100 indendørsteatre. De øvrige teatre har kun scenen overdækket med glas el. Ign. FP ejer selv alle scenerne.

d) PB - forestillinger gives som nævnt alene for Folkets Hus, foreninger og i ordenshuse etc., således at køberen altid selv er ejer af lokalerna. PB gør et betydeligt arbejde, bl. a. ved udsendelse af pjecer for at give sine købere orientering om, hvorledes man mest hensigtsmæssigt indretter teaterlokaler. PB har ikke særlige problemer med at transportere tilskuere, idet man netop spiller på ganske små pladser.

B. Betænkning vedr. det rejsende teater.

Den foran under A gengivne beretning blev forelagt kommissionen på et møde den 28. november 1955. Kommissionen tog beretningen til efterretning og nedsatte på samme møde underudvalget vedrørende en eventuel rigsteaterordning.

Sidstnævnte underudvalg afgav betænkning i januar 1960. Betænkningen er sålydende:

På teaterkommissionens 3. plenarmøde blev det besluttet at nedsætte et underudvalg til at behandle spørgsmålet om eventuel etablering af en rigsteaterordning. Underudvalget fik følgende sammensætning:

landsretssagfører Arthur Ilfeldt, formand
afdelingschef Frederik Grünfeld
teaterdirektør Axel Illum
redaktør Eggert Nielsen
forlagsboghandler Lars M. Olsen
skuespiller Bendt Rothe
viceteaterchef Henning Rohde
teaterdirektør Helge Rungwald og
landsdommer Henrik Urne.

Efter at afdelingschef Grünfeld var afgået ved døden den 2. april 1957, blev kontorchef frk. Alice Brun af finansministeriet udpeget til at deltage i kommissionens arbejde, og kontorchef Alice Brun blev da indvalgt som medlem af underudvalget.

Den 20. maj 1958 blev skuespiller Bendt Rothe efter begæring fritaget for sit hverv som medlem af kommissionen. Som Skuespillerforbundets repræsentant blev herefter beskikket skuespiller Per Buckhøj, der derefter ligeledes har deltaget i underudvalgets arbejde.

Endelig blev teaterdirektør Axel Illum den 2. juli 1958 efter begæring fritaget for sit hverv som medlem af kommissionen og som repræsentant for Provins-Teaterdirektørforeningen blev herefter beskikket direktør, cand. jur. M. Teilman Jørgensen, som derefter har deltaget i underudvalgets arbejde.

På teaterkommissionens 3. plenarmøde, hvor

underudvalget som nævnt blev nedsat, fandt der forud for underudvalgets nedsættelse en principiel drøftelse af problemerne omkring en eventuel etablering af et dansk rigsteater sted. Drøftelsen havde som udgangspunkt den foreløbige beretning, afgivet af underudvalget vedrørende Andelsteatret, Arte, Skolescenen m.v. Som resultat af denne generaldebat blev det af teaterkommissionens daværende formand direktør F. E. Jensen udtalt, at der var konstateret enighed inden for kommissionen om, at en eventuel rigsteaterordning alene skulle omfatte provinsens teaterforhold, og at man ikke kunne søge direkte forbillede i rigsteatrene i Norge og Sverige, men burde søge at bevare de allerede eksisterende publikumsorganisationer, Det kgl. Teaters turnerende virksomheder, de private tourneer og landsdelsscenernes turnerende virksomhed. Bestræbelserne måtte rette sig imod at tilvejebringe en overbygning, der kunne koordinere publikumsorganisationernes arbejde, mens det måtte stille sig tvivlsomt, om en koordinering af produktionen burde finde sted. De særlige sønderjyske problemer kunne undersøges i forbindelse med rigsteater-tanken, men i øvrigt også løses særskilt af underudvalget, såfremt man nåede til, at rigsteater-tanken ikke burde gennemføres for landet som helhed.

Ud fra det herved givne mandat og på grundlag af det af underudvalget vedrørende Andelsteatret, Arte, Skolescenen m.v. indsamlede materiale og den afgivne foreløbige beretning har rigsteaterudvalget da tilrettelagt sit arbejde.

Den nedenfor givne fremstilling af underudvalgets resultat af arbejdet vil blive opdelt i følgende hovedafsnit:

- 1) Teaterlokaleproblemer i provinsen uden for de tre landsdelsscenebyer.
- 2) Det rejsende teaters organisation og økonomi.

- 3) Det særlige spørgsmål om eventuel etablering af en 4. landsdelsscene.

Ad 1) Teaterlokaleproblemer i provinsen uden for de tre landsdelsscenebyer.

Som udgangspunkt for sit arbejde har underudvalget særlig på dette område kunnet støtte sig til det af underudvalget vedrørende Andelsteatret, Arte og Skolescenen m.v. indsamlede meget omfattende materiale, for hvilket der nærmere er redegjort i sidstnævnte underudvalgs foreløbige beretning, jfr. foran pag. 80 f.f. Rigsteaterudvalget har set det som sin opgave dels at supplere det allerede foreliggende materiale på enkelte punkter, dels på det givne grundlag at søge at drage nogle konklusioner, endelig at give nogle retningslinier for, hvilke foranstaltninger der kunne tænkes foretaget for at opnå en tiltrængt forbedring af lokaleforholdene.

Fremstillingen opdeles derfor i følgende punkter:

- A. Supplering af det tidligere tilvejebragte materiale.
- B. Underudvalgets konklusion og retningslinier for eventuelle foranstaltninger til forbedring af lokaleforholdene.

ad A. Supplering af det tidligere tilvejebragte materiale:

Med henblik på at undersøge, hvilke praktiske muligheder der kunne foreligge for eventuelt at yde offentlig støtte til forbedring af lokaleforholdene, fandt rigsteaterudvalget det nødvendigt at foretage en nærmere undersøgelse af ejerforholdene for de hyppigst anvendte teaterlokaler. Spørgsmålet om offentlig støtte må stille sig væsentlig forskelligt ved bygninger i offentlig eje og bygninger, der anvendes og ejes af private personer.

Den tilvejebragte oversigt, der omfatter 130 teatre, viser, at kun to af scenerne er kommunalt ejede, nemlig teatrene i Sønderborg og Svaneke, 41 teatre er ejede af selvejende institutioner, foreninger eller aktieselskaber uden erhvervsmæssigt formål, medens de resterende 87 lokaler ejes af private personer, i reglen hotelejerere. De lokaler, der er beliggende i hotelbygninger, anvendes i almindelighed foruden som teatersal til andre arrangementer, men i øvrigt gælder også for en del af de øvrige lokaler, at de anvendes til adskillige andre formål end teaterdrift, således hyppigt som

sportslokale o.lign. Offentlig støtte til ombygning eller forbedring vil således i væsentlig grad hæmmes af den omstændighed, at den overvejende del af lokalene er på private hænder, idet en investering til forbedring af lokalene i disse tilfælde også vil blive en væsentlig fordel for ejerens udnyttelse af lokalet til andre formål.

Med henblik på nærmere at få oplyst, hvilken lokal interesse der kunne forventes at være fra kommunal side i at yde hjælp til forbedring af lokaleforholdene, har underudvalget endvidere tilskrevet såvel lokalets ejer som vedkommende byråd for så vidt angår et antal af de større lokaler. Resultatet af denne undersøgelse viser, at der fra lokal side i mange tilfælde er udtalt en betydelig velvilje over for tanken om en forbedring af disse forhold. Underudvalget har anset det for at ligge uden for dets opgave at søge lokaleproblemerne i de enkelte byer løst, men finder, at de afgivne udtalelser fra kommunal side giver grundlag for, at den i afsnit 2 omtalte teaterkonsulent kan tage disse spørgsmål op i de enkelte byer og søge opnået en forbedring også af lokaleforholdene.

ad B. Underudvalgets konklusioner:

Selvom der i de senere år flere steder i de større provinsbyer er opført bygninger med lokaler til teaterformål, og der dermed er tilvejebragt bedre lokaleforhold i enkelte byer, er det udvalgets opfattelse, at teaterlokaleforholdene i provinsen uden for de tre landsdelsscenebyer som helhed betragtet lader meget tilbage at ønske. Udvalget støtter sig her både på det indsamlede materiale og på den sagkundskab, der har været repræsenteret i udvalget.

Den overvejende del af provinsens teaterlokaler er gamle og utidssvarende, og den almindelige vedligeholdelsestilstand er ofte utilstrækkelig. Tilskuerrummene er tit for små til at give mulighed for en rentabel drift, og udstyret er i reglen af en så beskednen karakter, at de er dårligt egnede til at tage konkurrencen op med andre forlystelseslokaler. Der er her - navnlig på grund af biografteatrenes relativt høje standard - utvivlsomt i de senere år sket en skærpelse af publikums krav.

Som helhed må det dog siges, at forholdene uden for tilskuerrummene — der tænkes her såvel på skuespillernes garderober som på sceneindretninger og det tilhørende tekniske apparatur - som hovedregel er ringere end den del af lokalene, hvortil publikum har adgang.

Navnlig forsåvidt angår skuespillergarderoberne er forholdene tit særdeles mangelfulde. Antallet af garderoberne er utilstrækkeligt, og rummene er for små til det optrædende personale, ligesom opvarmningsforholdene mange steder er særdeles ringe; endelig savnes ofte de nødvendigeste sanitære indretninger.

Forsåvidt angår scenen og det dertil hørende tekniske udstyr, er forholdene ofte således, at der savnes de fornødne hjælpemidler til, at de forestillinger, der gives, kan fremtræde i en sådan form, at de opfylder de minimumskrav, der må stilles til en forsvarlig fremførelse.

Som helhed må det derfor anses for absolut påkrævet, at der skabes mulighed for en forbedring af lokalerne, såfremt teatret i provinsen skal bevare og udbygge sit tag om publikum, og der skal tilvejebringes blot nogenlunde rimelige arbejdsforhold for fagets udøvere.

Selv om nogle af underudvalgets medlemmer ved selvsyn har fået bekræftet det ovenfor anførte, har underudvalget dog undladt at tage stilling til de enkelte lokaler, idet en sådan stillingtagen — for at kunne være retfærdig — ville nødvendiggøre mere indgående undersøgelser på stedet af særligt sagkyndige — en opgave, som udvalget ikke har haft mulighed for at påtage sig. En sådan gennemgang af forholdene i de enkelte byer vil efter udvalgets opfattelse naturligt kunne foretages af den i afsnit 2 omhandlede teaterkonsulent i forbindelse med dennes arbejde med de lokale publikumsorganisationer.

Under en forhandling, som underudvalget har haft med Foreningen af jyske Teaterejere og Sammenslutningen af Provinsens Teaterforeninger er spørgsmålet om statstilskud til opførelse af nye og modernisering af eksisterende teaterbygninger blevet rejst. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at disse opgaver mest hensigtsmæssigt løses gennem lokalt initiativ, således at den statslige støtte som hovedregel holdes inden for rammerne af den almindelige boligstøttelovgivning og således, at de specielle teatertekniske og lignende problemer løses ved, at statsmagten medvirker ved rådgivning og planlægning gennem den omtalte konsulentordning.

Underudvalget har orienteret sig i boligministeriet med hensyn til mulighederne for offentlig støtte til teaterbyggeri gennem den almindelige lovgivning om boligbyggeri. Man er herunder blevet gjort opmærksom på, at der i lov nr. 356 af 27. december 1958 om bolig-

byggeri i kapt. 5 indeholdes regler om lån og tilskud til byggeri m. v. for ungdommen og byggeri med andet socialt eller kulturelt formål. I henhold til reglerne i dette kapitel kan der inden for et beløb af 20 mill. kr. om året ydes statslån eller garanti for lån til byggeri såvel for ungdommen som for almene sociale eller kulturelle institutioner.

Det er dog et vilkår for ydelsen af statslån og garantier for lån, at modtageren er en institution, som anerkendes i henhold til boligstøtteloven eller anden lovgivning. Støtte kan således ikke ydes til opførelse af eller forbedringer af bygninger tilhørende private eller bygninger, der i øvrigt tjener privat-økonomiske formål.

Lånene til byggeri til sociale og kulturelle formål kan højst udgøre 80 pct., mod kommunegaranti dog 90 pct., af anskaffelsesværdien.

Lån og garantier kan ydes såvel til opførelse af nye bygninger som til forbedringer eller forandringer ved om- eller tilbygning af ældre bygninger, hvor der forefindes lokaler til sociale eller kulturelle formål.

For så vidt angår tilvejebringelsen af nye lokaler har udvalget måttet erkende, at der ikke med de nuværende økonomiske forhold kan tænkes indrettet bygninger, hvis eneste formål er at huse de tournerende teaterselskaber. Skal der være rimelige chancer for at gennemføre byggeplaner, må de nye lokaler indrettes således, at de kan tjene også andre formål.

Underudvalget har haft opmærksomheden henvendt på spørgsmålet om en kombineret af teater- og biografdrift. Erfaringerne viser imidlertid efter udvalgets opfattelse, at en sådan kombination er meget vanskelig. De få steder, hvor dette er forsøgt, har man for at give en rimelig økonomisk baggrund for biografdriften måttet indrette sig således, at lokalet kun står til rådighed for teaterforestillinger på bestemte ugedage, hvilket har medført betydelige vanskeligheder ved tilrettelæggelsen af turneerne. En videreførelse af tanken, således at denne kombination bliver almindelig, vil gøre de tournerende selskabers virksomhed særdeles besværlig, idet man næppe kan forvente at få lokalerne stillet til rådighed på andre ugedage end dem, der erfaringsmæssigt er mindre gode publikumsaftener. Hertil kommer, at merudgiften ved at indrette lokalet til teaterforestillinger er betydelig. Da biograferhvervets økonomiske forhold gennem de senere år er blevet væsentligt forringet, og byggeomkost-

ningerne samtidig er stærkt forøget, skal man derfor ikke vente sig meget af denne kombination, bortset fra specielle tilfælde, hvor biografbevilling meddeles til kommuner og lignende. Biograf teaterudvalget af 1952 har da også i sin betænkning pag. 33—34 taget afstand fra en almindelig kombineret af teater- og biograf drift.

I årene efter afslutningen af 2. verdenskrig er der imidlertid i adskillige byer blevet rejst såkaldte »haller«, der vel principielt er indrettet til sports- og udstillingsformål, men som ofte indeholder indretninger, der forsøger at gøre lokalet tillige anvendeligt til teaterformål. Underudvalget er meget vel klar over, at der har vist sig betydelige vanskeligheder ved en sådan kombination. Det er således meget vanskeligt bygningsmæssigt at forene kravene til en sportshal med de krav, der må stilles til et teaterlokale. Den indretning, der desuagtet er søgt foretaget af lokaler til teaterformål, er endvidere ofte utilstrækkelig og uheldigt udformet og medfører ofte uforholdsmæssigt store omkostninger til omstilling til teaterformål. Det er dog alligevel udvalgets opfattelse, at der med den rigtige rådgivning på et tidligt stadi af hallerne bygningsmæssige og praktiske udformning skulle være visse muligheder for at opnå kombinationer, der vel ikke kan betegnes som helt ideelle, men dog som brugbare løsninger. Det er vigtigt, at den nødvendige rådgivning står til rådighed for vedkommende halbyggeris bygherre, arkitekt og ingeniør, idet der har vist sig eksempler på, at et lokale er blevet uheldigt indrettet til teaterdrift, uagtet man med forholdsvis små bygningsændringer — såfremt man havde været opmærksom herpå i tide - kunne have opnået væsentlig bedre løsninger. Den hjælp, der hidtil har været ydet arkitekter og ingeniører på dette område, har bestået i, at justitsministeriet i de tilfælde, hvor man har været opmærksom på scenebyggeri, har sendt et særtryk af de sceneplaner, der findes offentliggjort i teaterbetænkningen af 1952, til vedkommende arkitekt og henstillet, at planerne følges i videst muligt omfang. Disse planer har imidlertid ikke specielt været indrettet med tanken på en kombination af teaterlokaler med andre formål og har derfor næppe i fornødent omfang givet arkitekterne vejledning, og det er underudvalgets opfattelse, at en sådan vejledning kun kan gives ved, at der i det konkrete tilfælde stilles den nødvendige sagkundskab til rådighed. Der

bør derfor efter udvalgets opfattelse til justitsministeriet knyttes en arkitekt med særligt kendskab til teaterforhold, således at justitsministeriet enten på foranledning af den i afsnit 2 omhandlede teaterkonsulent eller direkte på begæring af lokale bygherrer, arkitekter eller ingeniører kan stille den nødvendige sagkundskab til rådighed ved planlægning og gennemførelse af bygningsarbejder, der helt eller delvis vedrører teaterlokaler. Teaterkonsulenten forudsættes således i fornødent omfang at holde sig orienteret om foreliggende planer for bygning af nye eller ændring af eksisterende teaterlokaler, således at konsulenten kan henvende de interesseredes opmærksomhed på nødvendigheden af at benytte sig af sagkyndig bistand på dette område.

Underudvalget har endelig været opmærksom på, at der i forbindelse med skolebyggeri ofte indrettes scener i de nyopførte skolers aulaer, hvilke scener på grund af scenerummets indretning kun har kunnet anvendes til skolens egne formål. Med den nødvendige sagkyndige bistand skulle det være muligt ved fremtidigt større skolebyggeri at indrette scenerne således, at de kan anvendes af de tourerende selskaber, navnlig ved forestillinger for skolens elever.

For lokal offentlig støtte til forbedringer af de allerede bestående lokaler foreligger en vanskelighed derved, at teaterlokalerne som anført foran ofte er i privat eje og udnyttes til andet end teaterformål, således at forbedringer af lokalerne også vil gavne de øvrige formål. Denne vanskelighed kunne dog tænkes løst ved, at der som vilkår for ydelse af hjælp til forbedring af forholdene kunne lyses en servitut på ejendommen, der skulle sikre, at lokalet fremover på rimelige vilkår ville kunne stilles til rådighed for de tourerende teaterselskaber. Som eksempel på, hvorledes en sådan servitut kan tænkes udarbejdet henvises til bilag 1 til denne betænkning.

Endelig har underudvalget også haft opmærksomheden henvendt på spørgsmålet, om man ikke med de moderne transportmidler skulle kunne forvente en vis koncentration af tourerervirksomheden, således at man i fremtiden kunne påregne, at de tourerende teaterselskaber kunne spille et færre antal steder og da give flere forestillinger samme sted. Det er imidlertid fra Sønderjydsk teaterforenings side blevet gjort gældende, at der i Sønderjylland består en meget væsentlig lokal interesse i, at teatret kommer ud til publikum, og at man derfor ikke skal

forvente, at man, såfremt en styrkelse af teaterinteressen skal opnås, kan begrænse antallet af spillesteder. Lignende synspunkter er for så vidt angår den øvrige del af landet fremført fra publikumsorganisationernes side.

Selv om underudvalget ikke har ment at kunne lede denne udvikling i bestemte baner, har man dog fundet det rimeligt med henblik på en vis koncentration at undersøge muligheden for at udstrække de enkelte teatres naturlige opland gennem en billigørelse af transporten. Underudvalget har i den anledning haft en drøftelse med generaldirektoratet for statsbanerne, der var villigt til at etablere billigrejser til teaterforestillinger, såfremt dette kan ske ved udnyttelse af de allerede eksisterende tog. Sådanne billigrejser kan eventuelt organiseres således, at man køber jernbanebillet og teaterbillet under ét og opnår rabat på begge dele. Generaldirektoratet for stasbanerne har anbefalet, at der i de enkelte tilfælde, hvor der måtte være interesse for en sådan ordning, optages forhandlinger med vedkommende distrikt.

Underudvalget kan herefter sammenfatte sit synspunkt med hensyn til teaterlokalerne i provinsen uden for de tre landsdelssceneyder derhen, at en væsentlig forbedring af bygningernes indretning er stærkt påkrævet. Arbejdet herpå udføres efter udvalgets opfattelse bedst lokalt, men med initiativtagen og støtte fra en under justitsministeriet ansat teaterkonsulent, hvis arbejdsområde i øvrigt beskrives nedenfor i afsnit 2. Den eventuelle offentlige støtte fra statens side forudsættes ydet inden for rammerne af den almindelige byggestøttelovgivning, men således at der kan tilbydes særlig sagkyndig bistand til teaterbyggeriets planlægning og gennemførelse gennem en til justitsministeriet knyttet arkitekt. Denne teaterbygningskonsulent, der forudsættes honoreret af justitsministeriet, vil formentlig kunne udpeges blandt de arkitekter, der er knyttet til boligministeriet eller til de kongelige bygningsinspektører, eventuelt således at vedkommende forpligter sig til at søge særlig uddannelse på dette ret specielle område. Arbejdsbyrden vil formentlig variere stærkt inden for de enkelte år, men man går ud fra, at stillingen vil kunne bestrides som bibe-skæftigelse for den pågældende.

Underudvalget foreslår, at der til bestridelse af de samlede udgifter til bygningskonsulentens honorar og rejsegodtgørelse afsættes et anlået beløb på 10.000 kr. om året.

Ad 2) Det rejsende teaters organisation og økonomi

I de senere år er det rejsende teaters arbejdsvilkår blevet så vanskelige, at man med rette kan tale om en krisesituation.

Udgifterne ved udsendelse af teatertourneer er forøget stærkt dels på grund af lønstigningerne dels som følge af de stadigt voksende publikumskrav til forestillingernes udstyr og kvalitet. Samtidig hermed har man kunnet konstatere en vis afsvækkelse af teaterinteressen i mange egne af landet. Selv om man kan håbe, at den på enkelte steder svigtende teaterinteresse til en vis grad skyldes forhold af forbigående karakter, udgør den udvikling, der har fundet sted, en fare for det rejsende teaters fortsatte eksistens, og den vil under alle omstændigheder være en hindring for den forøgelse af tournevirkomheden, som man må anse for ønskelig.

Udvalget har fra de tournerende selskaber modtaget et meget omfattende materiale, der belyser såvel deres arbejdsvilkår som deres økonomiske status. De foreliggende regnskaber, der omfatter årene 1953/54 til og med 1957/58, viser gennemgående udgiftstigninger, der langt fra modsvares af forøgede indtægter. Denne udvikling har medført, at antallet af udsendte tourneer er gået ned, og at man i vid udstrækning har måttet reducere opsætningsudgifterne så kraftigt, at det må antages — i hvert fald på længere sigt — at svække teatrenes konkurrenceevne i forhold til andre forlystelsesgrene. Enkelte selskaber har tillige pådraget sig tyngende gældsforpligtelser, som yderligere hæmmer deres virksomhed.

På møder, der af underudvalget har været afholdt efter tilvejebringelsen af det foranævnte materiale, har tournelederne desuden tilkendegivet, at der i den allerseneste tid er sket en yderligere forværring af forholdene.

Sammenslutningen af Provinsens Teaterforeninger har fremhævet, at provinsens teaterliv for tiden befinder sig i en særdeles vanskelig situation, hvilket efter foreningens opfattelse for en stor del skyldes den ulige fordeling af tilskud til dansk teater. Man peger på ønskeligheden af, at tilskuddene forøges, og at tilskudsydelsen lægges ind i fastere rammer, ligesom betydningen af et udvidet samarbejde mellem det rejsende teater og publikumsorganisationerne understreges.

Også fra teaterjerne foreligger der udtalelser, der bekræfter de vanskeligheder, hvorunder de tournerende selskaber for tiden arbejder.

Lige siden danske teaterselskaber i begyndelsen af forrige århundrede begyndte en mere regelmæssig tournevirkksomhed i provinsen, har det først og fremmest været denne form for teater, der har givet befolkningen uden for København mulighed for at lære scenens kunst at kende. Det rejsende teater har således dybe rødder i dansk teaterliv, og også idag gælder det, at kun med basis i et sundt og levedygtigt tourneteater vil man kunne sikre en ligelig og fyldestgørende dækning af behovet for dramatisk kunst her i landet.

Der er derfor også i udvalget enighed om, at det rejsende teater bør bevares og styrkes i konkurrencen med film, radio og fjernsyn. Oplevelsen af levende dramatisk kunst kan ikke erstattes af de nævnte nyere kunstformer og er af en sådan social og kulturel værdi, at adgangen hertil bør sikres fremover for alle dele af befolkningen. Dette må synes særlig vigtigt i en tid, hvor en almindelig afkortning af arbejdstiden skaber problemer både for den enkelte og for samfundet med hensyn til udnyttelsen af den øgede fritid.

Udvalget har i første række beskæftiget sig med de muligheder, der måtte foreligge for gennem en *organisatorisk nyordning* af det rejsende teater at skabe grundlag for opnåelsen af mere tilfredsstillende resultater end de hidtidige.

I denne sammenhæng har de i Norge og Sverige gennemførte rigsteaterordninger naturligvis påkaldt særlig interesse.

I hvert af disse lande har man søgt at løse den opgave at bringe teatret ud til alle egne af landet gennem oprettelsen af en statslig eller statsstøttet central turnerende teatervirkksomhed.

Norsk Riksteater er en statsinstitution, oprettet ved lov af 25. august 1948. Der udsendes årlig op imod 1.000 forestillinger til ca. 250 spillesteder. Nogle af forestillingerne gives af landets 6 statsstøttede teatre, men langt den overvejende del er produceret af rigsteatret selv.

Svensk Riksteater er en sammenslutning af publikumsforeninger. Institutionen, som er oprettet i midten af 30'erne, arbejder i henhold til et af Kungl. Majestät godkendt reglement, udfærdiget gennem Ecclesiastikdepartementet. Der spilles på lidt over 500 steder, og det årlige antal opførelser ligger for tiden på ca. 1.600. Der er næsten udelukkende tale om forestillinger af egen produktion.

Til den turnerende teatervirkksomhed i Sverige ydes der desuden meget væsentlige bidrag gennem de forestillinger, der produceres af Folkparkernes Centralorganisation og af A/B Programbolaget.

Man henviser i øvrigt til redegørelsen for rigsteaterordningerne i »Foreløbig beretning fra underudvalget vedrørende Andelsteatret, Arte, Skolescenen m.v.« samt til den som bilag 2 til nærværende betænkning aftrykte rapport vedrørende rigsteaterudvalgets rejse til Oslo og Stockholm den 23.-26. september 1957.

Udvalget har fået et stærkt indtryk af den overordentlig store betydning, som rigsteaterordningerne i Norge og Sverige har haft for ophjælpingen af teaterlivet i disse lande; især organisationen og tilrettelæggelsen af den turnerende virksomhed i Sverige og opbygningen af de svenske publikumsorganisationer kan i mange henseender karakteriseres som forbilledlig.

Der har imidlertid været enighed om, at man ikke i Danmark bør stille mod etableringen af et egentlig rigsteater efter svensk/norsk mønster. Ved oprettelsen af rigsteatrene i Norge og Sverige fandtes der i disse lande kun en ubetydelig turnerende teatervirkksomhed, og på grund af de geografiske og trafikmæssige forhold kunne man ikke forvente spørgsmålet om landenes forsyning med teater løst gennem et rent privat initiativ. I Danmark er situationen en ganske anden, idet den samlede turnerende virksomhed er af lignende omfang som virkningen i Norge i dag.

Af Det kgl. Teater gives således ca. 50 forestillinger årligt uden for København. Også landsdelsscenerne giver inden for rammerne af de tilladte 15 gæstespil forestillinger uden for deres hjemsteder og yder navnlig en stor indsats ved gæstespil syd for grænsen, idet planlægningen af disse tourneer finder sted i samarbejde med Det kgl. Teater og Sydslesvigsk Forening. Endvidere udsendes der lejlighedsvis tourneer fra enkelte københavnske privatteatre. Hertil kommer den omfattende tournevirkksomhed, der drives af organisationerne Arte, Andelsteatret og Dansk Folkescene samt det arbejde, der gøres af de private rejsende selskaber.

Hvad der tiltrænges her i landet, er derfor efter udvalgets mening ikke oprettelsen af en ny statslig centralorganisation for det rejsende teater, men snarere en effektivisering af de bestående selskabers virksomhed gennem et øget samarbejde samt en rationalisering — og en for-

øgelse - af den støtte, der ydes det rejsende teater af det offentlige.

I udvalget har man meget indgående overvejet, på hvilken måde, der kan tilvejebringes et nærmere samarbejde mellem de tourerende teatre og en øget koordination af disses virksomhed. Man har herunder især beskæftiget sig med et forslag om oprettelse af et statsstøttet teaterkontor som fælles- og samarbejdsorgan for teatre, teaterinstitutioner og private bevilingshavere, der deltager i teatervirksomhed i provinsen, herunder også Det kgl. Teater og landsdelsscenerne. En lang række opgaver var tænkt henlagt til kontoret. Navnlige skulle det støtte og koordinere alle bestræbelser på at søge teaterbehovet landet over dækket så fuldstændigt og ligeligt som muligt og virke for et samarbejde mellem de eksisterende publikumsorganisationer og for oprettelsen af nye samt for etableringen af abonnementssystemer og billetkøbsordninger. Også spørgsmålet om en forbedring af teaterlokalerne tænkte inddraget under arbejdsområdet, og det forudsattes endvidere, at kontoret skulle have indstillingsret med hensyn til tildelingen af tilskud m.v. til de rejsende teatre. Det foreliggende udkast er aftrykt som bilag 3 til nærværende betænkning.

Forslaget om oprettelse af et teaterkontor rummer utvivlsomt muligheder for en forbedring af teaterforholdene i provinsen, uagtet det må erkendes, at varetagelsen af de omfattende og mangeartede opgaver, som det var tanken at henlægge til kontoret, ville stille meget store krav til dem, der skal udføre arbejdet, specielt til kontorets daglige leder.

Udvalget har drøftet forslaget om et teaterkontor med repræsentanter såvel for Provinsteaterdirektørforeningen som for Sønderjyds Teaterforening, Sammenslutningen af Provinsens Teaterforeninger og Foreningen af jyske Teaterejere.

Selv om der under disse forhandlinger fra flere sider er givet udtryk for interesse for tanken om et nærmere samarbejde både mellem de rejsende teatre indbyrdes og mellem disse og publikumsorganisationerne, er det dog udvalgets hovedindtryk, at man inden for de nævnte foreninger i overvejende grad ser med skepsis på det forelagte forslag.

Under udvalgets egne overvejelser af forslaget er det synspunkt i øvrigt også trængt igennem, at et eventuelt initiativ til oprettelsen af et samarbejdsorgan som det omhandlede bør tages af de rejsende selskaber selv og ikke af

det offentlige. Samarbejdsorganet vil ikke kunne fungere effektivt, medmindre det opnår fuld støtte fra de tourerende selskaber og anerkendes af disse som en institution, der virker i selskabernes egen interesse.

Under disse omstændigheder mener udvalget ikke at burde stille noget konkret forslag om oprettelse af et samarbejdsorgan for de tourerende teatre. Man ønsker imidlertid at fremhæve, at det af teaterlederne er erkendt, at der er et afgjort behov for en vis samordning af bestræbelserne, og at udvalget også har forstået, at det her behandlede problem vil blive taget op til mere indgående overvejelse inden for Provinsteaterdirektørforeningen, eventuelt i samråd med publikumsorganisationerne. Det bemærkes herved, at oprettelsen af den nedenfor side 102 foreslåede stilling som konsulent for justitsministeriet i spørgsmål vedrørende publikumsorganisationerne vil kunne skabe de nødvendige forudsætninger for tilvejebringelsen af en samarbejdsordning på linie med den, som udvalget har været inde på.

Udvalgets forhandlinger med provinsteaterdirektørerne og med repræsentanter for teaterforeningerne har vist, at der er almindelig enighed om den meget store betydning, som eksistensen af levende og aktive publikumsorganisationer har for teaterinteressen i provinsen og dermed for hele det rejsende teaters trivsel.

Der findes landet over i alt 24 teaterforeninger foruden Sønderjyds Teaterforening, men tilslutningen til dem er overordentlig varierende fra sted til sted. Især visse ældre teaterforeninger fører en hensyngende tilværelse med en fåtallig medlemskreds, der repræsenterer et meget begrænset udsnit af den lokale befolkning. Adskillige byer er desuden helt uden publikumsorganisationer.

Flere eksempler fra de senere år tyder imidlertid på, at selv på steder med en tilsyneladende ringe interesse for teatrets kunst, er det muligt på forholdsvis kort tid at skabe bred tilslutning til en teaterforening, når sagen gribes an på den rette måde og af teaterinteresserede personer, der er rede til at gøre en personlig indsats. Det er næppe forkert at antage, at der rundt omkring i landet findes teaterinteresserede mennesker, som gerne ville påtage sig at gøre en sådan indsats, og som det med støtte og praktisk vejledning ville være muligt at få ind i arbejdet.

Udvalget ønsker i denne forbindelse at un-

derstregte, at erfaringerne både fra ind- og udland viser, at det er af den største betydning for en teaterforenings succes, at der tilvejebringes en effektiv og veltilrettelagt abonnementsordning. Som eksempel kan henvises til den ordning, der er gennemført for Åbenrå's vedkommende, jfr. bilag 4.

Udvalget skal endelig bemærke, at det under de forhandlinger, man har haft med Sønderjydsk Teaterforening, er blevet fremhævet som noget overordentlig ønskeligt, om foreningen blev sat i stand til at ansætte og aflønne en propagandasekretær med den opgave inden for landsdelen at virke til støtte for udbygningen af abonnementssystemer m.v. Dette synes at vise, at der er et behov for hjælp og vejledning på dette område.

Der er ingen tvivl om, at dette behov også gør sig gældende uden for Sønderjylland, og udvalget mener derfor, at man bør tilstræbe en ordning, omfattende hele landet. Efter at være gjort bekendt med udvalgets planer i denne henseende har Sønderjydsk Teaterforening tilsluttet sig dette synspunkt.

Under hensyn til foranstående stiller udvalget forslag om, at der under justitsministeriet ansættes en *teaterkonsulent*, som - foruden at virke som rådgiver for ministeriet og teaterrådet i spørgsmål, der vedrører publikumsorganisationerne — kan stå til rådighed med vederlagsfri praktisk hjælp og vejledning ved oprettelse af nye publikumsorganisationer og ved etablering og gennemførelse af abonnements- og billetkøbsordninger etc. Konsulenten skal i det hele virke for at skabe øget tilslutning til de rejsende teatres forestillinger og bedre arbejdsvilkår for tourneerne. Også landets forsyning med egnede teaterlokaler hører således

under hans område, og han bør herunder arbejde på at gøre de lokale myndigheder interesserede i at yde støtte til ombygningsarbejder og nye teaterbygninger, hvor der måtte være behov herfor. I spørgsmål vedrørende teatrenes opførelse og indretning må han naturligvis samarbejde med konsulenten i bygningsspørgsmål. Som anført går man ud fra, at der gennem teaterkonsulentens virksomhed med tiden vil kunne skabes grundlag for oprettelsen af et teaterkontor i lighed med det af udvalget skitserede.

Udgiften ved en sådan konsulentordning lader sig ikke angive med bestemthed. Udvalget skønner dog, at den årlige udgift til teaterkonsulenten under de nuværende løn- og prisforhold ikke vil overstige 60-70.000 kr.

Som nærmere omtalt foran under afsnit 1) side 99 foreslår udvalget desuden, at der til justitsministeriet knyttes en *bygningskyndig konsulent*, der kan virke som rådgiver for ministerium og teaterråd i alle spørgsmål vedrørende teaterbyggeri, og som herudover kan bistå bygherrer, arkitekter og ingeniører ved nyopførelser og ombygninger af provinsens teatre.

I »Foreløbig beretning fra underudvalget vedrørende Andelsteatret, Arte, Landsdelsskolescenen m.v.« er der gjort rede for de rejsende teatres virksomhed og økonomi, og der er i beretningen aftrykt en oversigt over de tilskud, som disse teatre med hjemmel i § 30, stk. 1, nr. 3, i biografteaterloven af 1938 har modtaget fra filmfonden i finansårene 1952/53, 1953/54 og 1954/55, jfr. ovenfor pag. 81.

I de efterfølgende finansår har tilskuddene udgjort følgende beløb:

	1955 56	1956/57	1957 58	1958/59
Andelsteatret	75.000	75.000	75.000	75.000
Arte	75.000	75.000	75.000	75.000
Landsskolescenen	75.000	75.000	75.000	75.000
Dansk Folkescene	25.000	50.000	50.000	75.000
<i>Private tournèer:</i>				
Axel Illum	30.031)	30.000	10.000	40.000
Herman Gellin				10.000
Kay Abrahamsen				10.000
Ialt:	280.000	305.000	285.000	360.000

Tilskuddene fra filmfonden er ydet gennem justitsministeriet efter indhentet udtalelse fra teaterrådet og med tilslutning af folketingets finansudvalg.

De oplysninger om de rejsende teatres økonomi, som har foreligget for udvalget, gør det klart, at der er et stærkt behov for en forøgelse af statsstøtten. Filmfondtilskuddene har langt

fra holdt trit med den almindelige prisudvikling, og hertil kommer, at der - som foran anført - kan konstateres en vis - på sine steder alvorlig - afsvækkelse i publikumsinteressen, muligvis på grund af konkurrencen fra andre forlystelsesgrene og fra fjernsynet. Disse forhold har medført, at der idag er en meget betydelig økonomisk risiko forbundet med tournevirksohmheden.

Som ovenfor anført udgjorde de samlede filmfondtilskud til det rejsende teater i 1958/59 360.000 kr., og det må her erindres, at en del af tilskuddet til Arte ikke kommer denne institutions tournevirksohmhed til gode, men anvendes til finansiering af Artes københavnske arbejde, der bl.a. omfatter et almindeligt teaterabonnement, hvorigennem der i sæsonen 1957/58 er købt forestillinger af de københavnske teatre til et samlet beløb af ca. 500.000 kr., jfr. i øvrigt beretningen vedrørende Andelsteatret, Arte, Skolescenen m. v. side 86 og betænkningen om de københavnske privatteatre side 69 ff.

Statens økonomiske bidrag til det rejsende teater kan formentlig herefter betegnes som relativt beskedent, i hvert fald når man sammenligner med de tilskud, der ydes til tournevirksohmhed i Norge og Sverige, og der har inden for udvalget været enighed om, at en forøgelse af støtten er nødvendig for den fortsatte eksistens af et kulturelt værdifuldt teaterliv i provinsen, således at det rejsende teater sættes i stand til at bevare og højne kvaliteten af sine forestillinger. Selv om de tournerende selskaber i lighed med andre teatre har været udsat for konkurrence fra fjernsynet og andre forlystelser, må det erkendes, at afsvækkelsen i publikumsinteressen også i nogen grad skyldes den kendsgerning, at forestillingerne ikke altid har været af tilstrækkelig høj grad kvalitet i henseende til opsætning og rollebesætning, hvilket bl.a. må tilskrives den omstændighed, at tilskuddene ikke har fulgt med prisudviklingen. Gennem en forhøjelse af tilskudsbeløbene må tourneteatrene sættes i stand til at ofre større beløb på dekorationer, kostumer og tekniske indretninger samt til at foretage engagementer af instruktører og skuespillere, der er i stand til at skabe forestillinger, der er på højde med de faste teatres, idet befolkningen — takket være den lette adgang til at rejse til de byer, hvori faste teatre forefindes — vænnes til at stille større krav til forestillingerne.

De tournerende selskaber må således gøres

konkurrencedygtige, såvel i forhold til andre teatre som til forlystelseslivet i det hele taget, hvilket ikke kan ske uden en rimelig forøgelse af tilskuddene.

Når den hidtidige tilskudsordning må betegnes som utilfredsstillende, er det imidlertid ikke alene på grund af de utilstrækkelige beløb, hvormed tilskuddene er ydet, men også fordi ordningen er behæftet med visse praktiske og tekniske mangler.

For den praktiske fremgangsmåde ved behandling af sager om tilskud til teatrene af filmfonden er der udførligt gjort rede i den af underudvalget vedrørende de københavnske privatteatre afgivne betænkning jfr. pag. 63 ff.

Det fremgår heraf, at fordelingen af tilskuddene sædvanligvis finder sted i maj eller juni måned på grundlag af ansøgninger, der er indgivet ca. V2 år tidligere, ledsaget af de på dette tidspunkt afsluttede sæsonregnskaber. Det er åbenbart, at de enkelte teatres forhold jævnligt vil have ændret sig betydeligt i løbet af det lange tidsrum, der medgår til ansøgningernes behandling, således at der ofte bliver tale om udbetaling af tilskud til teatre, der i den givne situation har mindre behov herfor end andre, som intet modtager, eller om udbetaling af tilskudsbeløb, der bedømt efter forholdene på udbetalingstidspunktet er utilstrækkelige.

Hertil kommer, at det ydede tilskud af private tilskudsmodtagere skattemæssigt må tages til indtægt i det regnskabsår, hvori bevillingen foreligger, hvad der kan resultere i, at tilskuddet ganske opluges af den skatteforøgelse, som fremkommer ved, at tilskuddet sammenlægges med modtagerens øvrige skattepligtige indkomst.

Udvalget foreslår, at man går over til en tilskudsordning, hvorefter afgørelsen om tilskudsydelse træffes på grundlag af teatrenes budgetter for den kommende sæson. Derved vil man kunne undgå de foran omtalte ulemper, og ordningen vil i det hele i langt højere grad end den nuværende kunne virke stimulerende på den rejsende teatervirksohmhed.

Udvalget er opmærksom på, at institutions-teatrene har behov for et vist fast tilskud til opretholdelsen af det for disse teatre nødvendige administrationsapparat, men man anser det i øvrigt for rigtigst, at fremtidige tilskud så vidt muligt ydes i form af garantier, således at det økonomiske resultat af den tourne, hvortil tilskud er ydet, bliver afgørende for, om — og i bekræftende fald i hvilken udstrækning -

det tilsagte beløb skal komme til udbetaling. Dette må rent umiddelbart forekomme at være den rimeligste ordning, idet tilskudsydelsen efter det foreslåede nye system må anses for begrundet i forventningen om et underskud. Men garantiordningen vil desuden i mange tilfælde være til fordel for de private teaterdirektører på grund af de skattemæssige konsekvenser af en tilskudsudbetaling, der sker i en situation, hvor tournevirksohmheden har givet overskud.

Spørgsmålet om etablering af en garantiordning har været drøftet med Provinsteaterdirektørforeningens medlemmer, der har tilsluttet sig gennemførelsen af en sådan ordning

	Grundtilskud	Garantitilsagn	
Andelsteatret	75.000 kr.	75.000 kr.	
Arte	75.000 -	75.000 -	
Dansk Folkescene	75.000 -	75.000 -	
Landsskolescenen	75.000 -	75.000 -	
	300.000 kr.	+ 300.000 kr.	600.000 kr.
Private tourneur (for tiden 3 tilskudsmodtagende tourneledere)		3 × 60.000 kr.	180.000 kr.
Samt yderligere et rådighedsbeløb på indtil			220.000 kr.
			ialt indtil 1.000.000 kr.

idet sidstnævnte rådighedsbeløb foreslås anvendt som støtte i sådanne tilfælde, hvor et bestående tourneselskab iværksætter en udvidelse af sin virksomhed, endvidere til ydelse af tilskud til eventuelle nye tourneselskaber, som tilskud til opsætning af specielt krævende forestillinger, se herom nærmere nedenfor samt til evt. forøgelse af tilskuddene til de nedenfor nævnte teaterforeninger. Det bemærkes, at man forudsætter, at også de københavnske privatteatre og landsdelsscenerne skal have mulighed for at opnå tilskud, såfremt disse teatre foranstalter provinstantourneur, og forholdene i øvrigt taler herfor, og navnlig hvis dette kan ske uden at skade de tournerende selskaber.

For institutionsteatrenes vedkommende må det være en forudsætning for bevarelsen af grundtilskuddene, at disse teatre opretholder en tournerende virksomhed, svarende til den hidtidige - og i almindelighed omfattende mindst 2 selvstændige tourneur pr. sæson med et passende antal forestillinger fordelt over landet — og for garantitilsagnenes ydelse gælder i det hele, at disse i første række bør gives i sådanne tilfælde, hvor garantien kan medvirke til at sikre den ligelige forsyning af alle landets egne med kunstnerisk forsvarlig scenekunst,

- for institutionsteatrenes vedkommende dog med den modifikation, at disse teatre som anført foran under hensyn til deres særlige opbygning og virke bevarer de grundtilskud, der hidtil har været ydet disse teatre. Under disse drøftelser har de private teaterledere gjort opmærksom på, at den enkelte leder forud for udsendelsen af hver forestilling må afholde en udgift på gennemsnitlig 20.000 kr. til dekorationer, kostumer, forfatter- og instruktørhonorar m.v., og på grundlag af de udvalgte meddelte oplysninger om de tournerende selskabers drift og økonomi må der, bedømt efter forholdene for tiden, søges tilvejebragt følgende beløb til de tourneateatre, der for tiden modtager tilskud:

som man må anse for ønskelig. Garantitilsagn vil således navnlig være på sin plads, når et fornuftigt anlagt normalbudget gør det sandsynligt, at økonomiske hensyn — hvis støtte ikke ydes — ville tvinge selskabet til kun at opføre den planlagte forestilling i byer med teaterlokaler, der kan rumme et vist større antal tilskuere.

Herudover bør der imidlertid også — som tidligere berørt — være mulighed for at give garantitilsagn i tilfælde af, at et selskab ønsker at gøre en ganske særlig kunstnerisk indsats ved udsendelse af en værdifuld forestilling, der kræver ekstraordinært store opsætningsudgifter, eller en forestilling, hvortil det af kunstneriske grunde er nødvendigt at engagere medvirkende, hvis gagekrav ligger væsentlig over, hvad selskabet normalt kan honorere.

Udvalget skal endvidere bemærke, at det ved fastsættelsen af garantibeløbene til de private tourneledere forudsættes, at den tilskudsydende myndighed godkender, at en rimelig direktørgage indgår i det budget, der afgiver grundlag for garantitilsagnet.

Ved tilskuds- og garantiydelse må det i øvrigt påses, at disse ydelser ikke anvendes til urimelige nedsættelser af forestillingens billet-

og salgspris til skade for andre tournerende selskaber, ligesom det vil være rimeligt at lade de rejsende selskaber bære en vis selvrisiko.

Endelig ønsker man at fremhæve nødvendigheden af, at størrelsen af de beløb, der står til rådighed til ydelse af tilskud afpasses efter prisudviklingen, der også bør tages i betragtning af teatrene ved tilrettelæggelsen af disses prispolitik.

Den foreslåede ordning, der lægger hovedvægten på ydelsen af garantitilsagnene, forudsættes administreret gennem justitsministeriet og teaterrådet, således at ansøgninger om tilskud - respektive garantitilsagn - indsendes til justitsministeriet bilagt sæsonplan, budget og regnskaber opstillet efter en af ministeriet godkendt konteringsplan og for regnskabets vedkommende revideret af en statsautoriseret revisor, hvilket materiale forinden dets forelæggelse for teaterrådet bearbejdes med benyttelse af den fornødne teater- og regnskabsmæssige sagskundskab. På grundlag af rådets indstilling meddeler ministeriet derefter det endelige tilskud eller garantitilsagn. Garantimodtageren forventes herefter at kunne skaffe sig den nødvendige start- og driftskapital til tourneens gennemførelse ved optagelse af bank- eller andet lån.

Efter tourneens eller sæsonens afslutning er vedkommende tilskuds- og/eller garantimodtager pligtig at aflægge regnskab for justitsministeriet og tilbagebetale eventuelle ikke anvendte tilskudsbetøb.

Med en garanti- og tilskudsportefølje som den foreslåede, der indeholder en stigning fra 360.000 kr. - ydet de rejsende teatre i finansåret 1958/59 - til op mod 1.000.000 kr., hvorved dog bemærkes, at kun 300.000 kr. er forud fastlagte tilskud, medens restbeløbet - maksimalt 700.000 kr. - udgør en rådighedssum, der næppe vil komme til udbetaling i fuld udstrækning hvert år, vil der ikke alene kunne skabes rimelige arbejdsvilkår for de rejsende teatre, men også skabes mulighed både for en udvidelse af den tournerende virksomhed og for en stadig forbedring af forestillingernes kunstneriske kvalitet, som vil være påkrævet, hvis de rejsende teatre i fremtiden skal kunne klare sig i konkurrencen med radio, fjernsyn og andre forlystelsesgrene.

Som tidligere omtalt har man i de senere år kunnet iagttage en tendens til en afsvækkelse af teaterinteressen, hvilket dog næppe alene skyldes tourneernes kvalitet, men bl. a. også be-

grænsningerne i tourneernes antal. Når det i en by eller på en egn udvikler sig på den måde, at et besøg af et tournerende teater bliver en sjældenhed, er det vanskeligt at opretholde teaterinteressen. Omvendt viser alle erfaringer, at teaterinteressen stiger, jo mere teater, der bydes på. De rejsende teatre bør derfor have mulighed for at forøge antallet af forestillinger og for at gennemføre opførelser også på steder, hvor det af økonomiske grunde hidtil ikke har været muligt.

Udvalget skal i øvrigt erindre om, at man efter en gennemførelse af forslaget om oprettelse af en stilling som teaterkonsulent må kunne forvente, at der vil opstå et større behov for tournevirksomhed som resultat af konsulentens arbejde, der - som tidligere nævnt - i det væsentlige vil komme til at tage sigte på ude i landet at vække øget interesse for teatret.

Endelig skal udvalget pege på den betydning, som en udvidet virksomhed fra de rejsende teatres side vil have for dansk teater i almindelighed. Eksistensen af et levende og aktivt tourneteater vil på mange måder kunne virke som et incitament i dansk teaterliv. Man skal her blot nævne den værdi, det vil have, at der tilvejebringes øgede arbejdsmuligheder for skuespillerstanden og dermed mulighed for at udforme et større antal skuespillere og skuespillerinder end hidtil.

Under hensyn hertil stiller udvalget som anført forslag om gennemførelse af en mere effektiv tilskudsordning for de rejsende teatre, således at hovedvægten lægges på garantiydelserne, og således at der stilles et beløb på indtil 1.000.000 kr. til rådighed, hvilket beløb bør afpasses efter prisudviklingen. Opmærksomheden henledes på, at dette beløb vil kunne reduceres med indtil 150.000 kr. under forudsætning af, at det af underudvalget vedrørende skolescenerne stillede forslag om en særlig tilskudsordning for disse scener gennemføres.

I det foregående har der alene været talt om tilskuddene til de producerende tourneteatre. I betragtning af den betydning, som udvalget tillægger publikumsorganisationerne, har det været naturligt også at gøre spørgsmålet om statsstøtte til disse organisationer til genstand for overvejelse. Ønske om en tilskudsordning til fordel for teaterforeningerne er i øvrigt fremsat af Sammenslutningen af Provinsens Teaterforeninger.

Det er udvalget bekendt, at mange teaterfor-

en inger kæmper med økonomiske vanskeligheder, og at der således for så vidt foreligger et tilskudsbehov. Man må imidlertid mene, at statens økonomiske hjælp til teaterlivet i provinsen principielt bør ydes i form af tilskud til de producerende teatre, jfr. dog det foran stillede forslag om oprettelse af stillingen som teaterkonsulent. Det forekommer naturligt, at teaterforeningernes økonomiske basis søges tilvejebragt af de interesserede lokale kredse, og at de eventuelt nødvendige tilskud ydes af de på-

gældende kommuner. En af de vigtigste opgaver for teaterkonsulenten vil utvivlsomt komme til at bestå i at yde de lokale interesserede bistand på dette felt.

Under den nuværende tilskudsordning ydes der tilskud til enkelte publikumsorganisationer, nemlig Sønderjydsk Teaterforening, Sydslesvigsk Forening og Bornholms Teaterforening (nu Gæstescenen »Ridante«). Tilskuddene har i de senere år udgjort følgende beløb:

	1955/56	1956,57	1957,58	1958,59
Sønderjydsk Teaterforening	20.000	30.000	30.000	30.000
Sydslesvigsk Forening	50.000	50.000	50.000	50.000
Bornholms Teaterforening	8.000	10.000	10.000	10.000

Disse foreninger indtager i forskellige henseender en særstilling i forhold til landets øvrige publikumsorganisationer, således som der nærmere er gjort rede for i beretningen fra »Underudvalget vedrørende Andelsteatret, Arte, Landsskolescenen m.v.«, og der har i udvalget været enighed om, at den hidtil ydede støtte bør fortsættes og - om muligt — forøges, se p. 104. De af Sydslesvigsk Forening og Sønderjydsk Teaterforening arrangerede teaterforestillinger udgør et vigtigt led i det danske kulturelle arbejde i grænseegnene, og foreningerne vil ikke uden væsentlig økonomisk støtte kunne løse de opgaver, som det kulturelle pres syd fra stiller dem overfor. Særlig vægt må man tillægge det, at disse foreninger fortsat får den fornødne økonomiske hjælp til det nationalt betydningsfulde arbejde, de udfører ved udsendelsen af teaterforestillinger til de mindre byer.

Ad 3) Det særlige spørgsmål om eventuel etablering af en 4. landsdelsscene samt de særlige sønderjydske problemer.

I forbindelse med de almindelige overvejelser vedrørende en forbedring af teaterforholdene i provinsen har udvalget også drøftet spørgsmålet om eventuel oprettelse af en fjerde landsdelsscene i den sydlige del af Jylland.

Ønsket herom har tidligere været fremført fra forskellig side, og udvalget vedrørende landsdelsscenerne og byorkestrene foretog i forbindelse med udvalgets afsluttende arbejde en undersøgelse af dette spørgsmål. Dette underudvalgs formand aflagde mundtlig en redegørelse herfor på teaterkommissionens plenar-

møde den 28. november 1955. Rigesteaterudvalget har fortsat dette arbejde. Udvalgene har haft drøftelser med de interesserede parter, navnlig Sønderjydsk Teaterforening, Esbjerg Teaterforening og de kommunale myndigheder i Sønderjylland samt i Esbjerg og Kolding.

Det har vist sig, at der hersker delte meninger om dette spørgsmål. Medens der fra Esbjerg Teaterforening og Esbjerg byråd synes at være en betydelig interesse for oprettelsen af en landsdelsscene i denne by, har således Sønderjydsk Teaterforening udtalt, at man efter nærmere overvejelse er kommet til det resultat, at det vil være formålsløst alene af økonomiske grunde at arbejde videre med disse planer for tiden. De kommunale myndigheder i denne landsdel har også vist tilbageholdenhed, vel navnlig fordi det måtte stå klart, at ikke blot tilvejebringelse af passende lokaler, men også udgifterne ved scenens drift ville forudsætte en meget betydelig økonomisk indsats.

For rigsteaterudvalgets standpunkt har det været afgørende, at man i Sønderjylland fra alle sider har udtalt, at det måtte være en forudsætning for en eventuel etablering af en 4. landsdelsscene, at den hidtidige tournevirksomhed i denne landsdel, navnlig fra Det kgl. Teaters side, blev fortsat i uformindsket omfang, ligesom rigsteaterudvalget har lagt vægt på, at der fra de kommunale myndigheders side som nævnt har været betydelig skepsis navnlig med hensyn til spørgsmålet om tilvejebringelse af de nødvendige driftstilskud. Rigesteaterudvalget har på denne baggrund ment, at man i alt fald for tiden af økonomiske grunde må afstå fra at stille forslag om etablering af en fjerde landsdelsscene, idet oprettelse af en så-

dan bør ske på lokalt initiativ, ligesom det har været tilfældet med de tre landsdelsscener.

Sammendrag af underudvalgets konklusioner og forslag.

1. En forbedring af teaterlokalerne i provinsen uden for de tre landsdelsscenebyer er stærkt påkrævet. Forbedringen gennemføres bedst på lokalt initiativ og med offentlig støtte inden for rammerne af den almindelige lovgivning om boligbyggeri.

2. Til at yde teknisk bistand ved opførelse eller ombygning af lokaler, der helt eller delvis skal anvendes til teaterformål, foreslås ansat en teaterbygningskonsulent under justitsministeriet.

3. I henhold til plenums beslutning har det ligget uden for udvalgets mandat at stille forslag om et rigsteater efter norsk/svensk forbillede, men udvalget fremlægger et på grundlag af erfaringsmaterialet fra Norge og Sverige udarbejdet udkast til oprettelse af et teaterkontor til fremme af det rejsende teaters virksomhed, idet man dog ikke finder, at der på indeværende tidspunkt fra det offentliges side bør tages initiativ til et sådant kontors oprettelse.

4. Det foreslås, at der af justitsministeriet ansættes en teaterkonsulent med den opgave at virke til fremme for oprettelsen af publikumsforeninger og abonnementsystemer i provin-

sen. Teaterkonsulenten bør støtte lokalt - såvel kommunalt som privat - initiativ til forbedring af teaterforholdene i provinsen, først og fremmest gennem publikumsorganisationer og abonnementsystemer, og tillige til forbedring af bygningsforholdene.

5. Udvalget foreslår gennemførelse af en mere effektiv støtteordning dels ved en forøgelse af tilskudsmidlerne, dels ved etablering af en ordning, hvorved hovedvægten lægges på ydelsen af garantitilsagn og i øvrigt således, at størrelsen af tilskudsmidlerne afpasses efter prisudviklingen.

6. De hidtil af filmfondsmidler ydede tilskud til teaterforeninger foreslås opretholdt.

7. Udvalget finder ikke for tiden at kunne foreslå oprettelse af en 4. landsdelsscene.

8. De samlede økonomiske konsekvenser af underudvalgets forslag vil herefter blive ydelsen af følgende tilskud og garantier:

Faste tilskud til institutionsteatre	300.000 kr.
Garantitilsagn til institutionsteatre og private tourneer indtil	480.000 kr.
Rådighedsbetøb til ydelse af garantitilsagn indtil	220.000 kr.
Tilskud til teaterforeninger som hidtil (1958/59)	90.000kr.
Udgift ved teaterkonsulent - anslået til 60.-70.000 kr.	
Udgifter ved bygningskonsulent - anslået til ikke over	10.000 kr.

Hvis Landsskolescenen støttes på anden måde fragår 150.000 kr.

København, januar 1960.

P.U.V.

A. Ilfeldt

IK. Haulrig

IW. Weincke

M. nr. ny.

I anledning af det af _____ kommune ydede lån til istandsættelse af det til bygningen på matr. nr. _____ værende teaterlokale med tilhørende garderober, toiletter _____ m. v. indgår undertegnede

der ifølge skøde, lyst _____, er ejer af ovennævnte ejendom på følgende forpligtelser:

Teaterlokalet skal stedse holdes i forsvarlig stand i henseende til maling, hvidtning og anden indvendig vedligeholdelse. Det i teaterlokalet værende inventar skal passes bedst muligt, således at det ikke undergår anden forandring, end hvad der er en følge af slid og ælde. Det til scenen hørende tekniske udstyr skal til enhver tid holdes i forsvarlig og brugbar stand. Udgifterne til denne vedligeholdelse skal afholdes af den til enhver tid værende ejer af ejendommen gennem de indtægter, der tilflyder ham ved udleje af lokalet.

Den til enhver tid værende ejer af ejendommen skal være forpligtet til at udleje teaterlokalet til teaterselskaber, der driver erhvervmæssig teaterdrift. Teaterlokalet skal dog være bestilt af lejerens senest en

måned forud for det tidspunkt, til hvilket det ønskes benyttet. Såfremt sådan bestilling ikke er sket, kan ejeren udleje lokalet til anden side. Lejen for teatersalen med de tilhørende tekniske indretninger, garderober, toiletter m. v. fastsættes til et beløb af 0000 kr. pr. aften. Prisen er fastsat under hensyn til prisniveauet i _____ 19_____, på hvilket tidspunkt detailpristallet med 1914 som basis var _____; for hver 40 points, pristallet måtte stige eller falde i fremtiden, reguleres lejen op og ned med 10 %. Såfremt ejer eller lejer desuagtet måtte anse den fastsatte leje for urimelig, eller såfremt der iøvrigt opstår tvivlsspørgsmål med hensyn til udlejningen af lokalet, skal dette afgøres ved voldgift. Som voldgiftsmænd udpeger hver af parterne een person. De to voldgiftsmænd vælger i forening en opmand. Såfremt de ikke måtte kunne blive enige herom, udpeges opmanden af justitsministeriet.

Nærværende bestemmelser skal tinglyses som servitut på ejendommen forud for alle pantehæftelser. Påtaleberettiget i henhold til servituten er justitsministeriet.

august 1938.

RAPPORT VEDR. RIGSTEATERUDVALGETS REJSE TIL OSLO OG STOCKHOLM DEN 23.-26. SEPTEMBER 1957.

I dagene fra den 23. til den 26. september 1957 aflagde medlemmer af teaterkommissionens rigsteaterudvalg besøg i Oslo og Stockholm for personlig at danne sig et indtryk af, hvorledes de organisationer i vore nabolande, som kan tjene til forbillede for et eventuelt dansk rigsteater, er organiseret.

I rejsen deltog følgende:
landsretssagfører A. Ilfeldt
redaktør Eggert Nielsen
vicechef Henning Rohde
teaterdirektør Helge Rungwald og
kontorchef H. Urne.

To andre medlemmer af teaterkommissionen, forlagsboghandler Lars M. Olsen og teaterdirektør Axel Illum har tidligere - i august 1954 - aflagt et lignende besøg og har vedrørende dette givet et referat, der er fremlagt som bilag 4 til den til teaterkommissionen afgivne foreløbige beretning fra underudvalget vedrørende Andelsteatret, Arte, Skolescenen m. v.

Deltagerne i nærværende rejse har aflagt besøg hos de samme fire organisationer, nemlig:

Det norske Riksteater
Det svenske Riksteatern
Folkparkernas Centralstyrelse og
Program A/B.

Der kan derfor for så vidt angår disse organisationers historie og struktur samt organisationernes almindelige funktion i det væsentlige henvises til den tidligere rapport, der jo er alle teaterkommissionens medlemmer bekendt.

Det nedenfor givne referat af denne rejse vil derfor i det væsentlige indskrænke sig til en à jour-føring af de tidligere indhentede oplysninger samt til at referere sådanne indtryk, som i særlig grad har påkaldt opmærksomheden, herunder navnlig de nævnte organisationers direkte relation til publikum, navnlig spørgsmålet om tilstedeværelsen af abonnements- eller lignende ordninger.

Fremstillingen nedenfor vil for at få en belysning af problemerne, der muligt kan supplere det tidligere referat, blive givet for hver af organisationerne for sig.

A. Det norske Riksteater.

Antallet af forestillinger har også i de senere sæsoner været mellem 7-800. Statsstøtten har i de senere år været således:

1955/56: 600.000 kr.
1956/57: 650.000 kr.
1957/58: 725.000 kr.

Det norske Riksteater har i stigende omfang modtaget støtte fra fylkerne og kommunerne. Denne støtte kommer nu op på henvend 250.000 kr. for sæsonen 1957/58. Riksteatrets styrelse har over for de bevillende myndigheder meget stærkt fremhævet nødvendigheden af at forøge tilskudene. Man er nu i udbygningen af Det norske Riksteater nået så vidt, at styret mener at kunne fastslå et væsentlig større behov for teaterforestillinger end nogensinde tidligere. For at kunne dække behovet anses det nu for nødvendigt at give ca. 1.200 forestillinger om året, men dette er med de nu givne tilskud ganske udelukket. Det stigende behov forklares ved, at der som følge af Riksteatrets arbejde på tilvejebringelsen af egnede lokaler i de senere år - navnlig i forbindelse med opførelsen af såkaldte »Samfundshus« - er kommet betydelig flere gode lokaler. Da Riksteatret har bistået ved opførelsen gennem sin tekniske konsulent, forventes det også, at man spiller dér, men dette har voldt store vanskeligheder. Samtidig med forøgelsen af lokalerne går der nemlig et stadig stigende behov for flere opførelser af den samme forestilling på steder, hvor man tidligere kunne dække behovet ved en enkelt forestilling. Antallet af spillesteder er for tiden ca. 225, men om 4-5 år vil antallet være fra 300 til 350. Denne udvikling er naturligvis meget glædelig for rigsteateret, men har altså for så vidt bragt Det norske Riksteater i en situation, hvor styret finder det nødvendigt at fremhæve, at kun yderligere tilskud kan afværge en stagnation i arbejdet.

Teatret arbejder ikke med noget abonnementsystem. Dette skyldes dels, at man ikke, så længe man ikke opfylder behovet fuldt ud, vil begrænse publikum til en bestemt kreds, dels at man savner fornøden stabilitet i forestillingernes udsendelse. Den manglende stabilitet skyldes, at de statsstøttede teatres pligtturneer sjældent kan udsendes regelmæssigt, fordi teatrene har svært ved at opfylde pligten. Besøgsgraden ved alle forestillinger under eet er 83Vo. Det ovennævnte stigende behov har man også søgt dækket ved at tilstræbe en vis centralisering, således at det foretrakkes at spille i lidt større lokaler og i stedet indsætte busser til betjening af publikum langvejs fra. En sådan centralisering blev af teaterchefen anset for gavnlig og for at være et væsentligt bidrag til løsningen af mange problemer. Udgifterne til at opfylde arbejdsdirektorets normer for garderobers indretning etc. bliver naturligvis også ringere ved at arbejde med færre spillesteder.

Der udfoldes fra Det norske Riksteater et meget stort propagandaarbejde, og der er i administrationen ansat en særlig pressesekretær, der dels arbejder med at orientere bladene ved cirkulæreskrivelser og dels ord-

ner reklame etc. för hver enkelt forestilling. Det norske Riksteater har en god presse; der indgår hvert år 6-700 udklip fra presseomtale af Riksteatrets forestillinger. Før hver forestilling sendes der 4 pressemeldinger ud til den lokale presse. Der skrives kronikker, og plakater udsendes i ca. 2.000 eksemplarer for hver tournee.

Samarbejdet med de faste teatre volder overordentlig store vanskeligheder, idet teatrene har meget vanskeligt ved at opfylde pligterne med hensyn til tournee, og på langt sigt synes det at være teaterchefens opfattelse, at Riksteatret må klare sig med egne tournee, der allerede nu opfører 600 af de ca. 7-800 forestillinger om året.

Der drives ikke nogen egentlig skole-scenevirksomhed, men gives eftermiddagsskoleforestillinger, beregnet for skoleungdommen. Der haves ikke noget samarbejde med amatørskuespillere.

B. Det svenske Riksteatern.

Det svenske Riksteaterns statstilskud er nu vokset, således at det i 1956/57 udgjorde 1.287.000 kr. Regnskabet balancerede med 3.665.000 kr. Hertil kommer, at der lokalt gives ret betydelige tilskud til de enkelte rigsteaterforeninger, således som nævnt i referatet fra det tidligere besøg. Det kan iøvrigt oplyses, at den **tournepligt**, der tidligere var et vilkår for de faste teatres offentlige støtte, fra 1955 er ophørt. Der foregår dog stadig et samarbejde ved frivillige overenskomster. To gange om året rejser operaen på tournee for Riksteatern og giver ca. 75 forestillinger ialt; og Dramaten har i reglen en tournee om året. Samarbejdet med disse teatre bliver dog stadig mindre, og fremtidig vil samarbejdet formentlig indskrænke sig til udlån af instruktører og enkelte kunstnere. Det er stadig et princip for opbygningen af det svenske Riksteatern, at alene dettes centralstyrelse modtager statstilskud, opsætter forestillingerne og afhaender dem til en fast pris til lokalafdelingerne, men ikke bærer nogen risiko for, hvorledes forestillingerne går på de enkelte pladser. Prisen for forestillingen fastsættes af Riksteatern under hensyn til vedkommende bys størrelse, men den lokale organisation garanterer altid et mindstebeløb. De lokale afdelinger, der har et medlems-tal fra 5-600 op til 1.500, sørger således for deres egen økonomi. Grundlaget for den enkelte rigsteaterforening er i reglen et vel udbygget abonnements-system; skildringen af, hvorledes dette virker, og hvorledes abonnementet vurderes af Riksteaterns styrelse, gives formentlig bedst ved nedenfor at gengive, hvad Riksteatern kalder for råd og anvisninger til funktionærer ved Riksteaterns lokale afdelinger vedrørende abonnenter:

»Abonnement er A og O for en teater som vill nå større åskådarskar. Vi kan indela abonnemanget i två huvudgrupper. Individuellt abonnemang och Gruppabonnemang.

Individuellt abonnemang är den form, som mest förekommer hos Riksteaterns lokalavdelningar och som är ryggraden i deras verksamhet. Ett antal medlemmar förbinder sig att gå på varje program. På så sätt vinnes att ett antal biljetter alltid är sålda. I och med att antalet abonnemang ökar, har lokalavdelningen möjlighet öka antalet föreställningar av varje program. Avdelningarna vågar beställa allt flera och flera föreställningar till sin stad, därför att huvuddelen av

biljettarna redan är beställda. En avdelning som nu tar alle program fyra kvällar i rad hade, om man skulle lita till fri försäljning, inte vågat ta de flesta programmen mer än en eller två gånger. Indirekt medverkar altså abonnemanget till att det blir mer teater i en stad även om det synliga resultatet ofta blir att det blir färre biljetter för fri försäljning. Idéen med abonnemang är, att antalet föreställningar ständigt skall öka i takt med efterfrågan på abonnemang.

Abonnemangssystem finns många olika. I vissa fall får abonnenten betala hela biljettavgiften i förskott för alla terminens föreställningar. Fördelen här är, att alla pengarna finns i kassörens skrin redan vid starten. Abonnenten har sitt passerkort och har bara att gå in och sätta sig på sin plats. Nackdelen med dette system är att abonnemangsteckning måste ske två gånger under ett spel. Dessutom begränsas abonnenterna till de människor, som kan och vill betala en större summa på en gång.

Ett annat system är, att abonnenten förbinder sig att stå för en eller två biljetter till varje föreställning under spelåret och betala före varje föreställning. Om en abonnent uteblir, krävs han på biljettkostnaden, som han måste betala, om han vill stå kvar som abonnent.

Ett tredje och alltmer förekommande system är inbetalandet av en garantisumma i samband med abonnemangsteckningen. Om en medlem beslutar att abonnera på två sex-kronors platser, får han vid teckningen inbetala 12 kr. När han hämtar biljetterna till första programmet, betalar han åter 12 kr. Detta sker även vid andra tredje och följande föreställningar t. o. m. den näst sista under spelåret. Till den sista föreställningen får han biljetterna utan kostnad och återfår sålunda de 12 kr. han inbetalade vid teckningen under hösten. Vid tillämpande av detta system vinnes, att biljetterna till den aktuella föreställningen alltid är betalade. Om någon inte fullgör sina åligganden, så förfaller garantisumman. Vi vinner härmed även, att abonnemang kan tecknas för *hela* spelåret redan hösten.

Om någon avdelning parallelt med något av de två senaste systemen även vill tillämpa det först nämnda, bör detta inte möta något hinder. Speciellt för avsidse boende kan det vara en favör att inte behöva lösa ut biljetterna före varje föreställning. I begränsad omfattning kan abonnenter från kringliggande områden tillåtas hämta sina biljetter en halvtimme före föreställningen. I princip bör de dock hämtas dagen före föreställningen.

Gruppabonnemang är den form speciellt stadsteaternna bygger på. Systemet innebär, som fremgår av namnet att större eller mindre grupper tecknar ett visst antal biljetter. Vanligen förekommer här endast uppgörelse för en föreställning åt gången. Riksteaterns lokalavdelningar har börjat använda denna abonnemangsform i allt större utsträckning vid sidan av det individuella abonnemanget. Vi rekommenderar avd. att ägna denna abonnemangsform ökad uppmärksamhet.

Gruppabonnemang tillgår så, att industrier, kontor, föreningar etc. kontaktas och intresseras för en speciell föreställning. Det är inte nödvändigt att arrangera särskilda föreställningar i början. Tag ett antal biljetter vid de ordinarie föreställningarna och erbjud till olika grupper. Denna verksamhet har den fördelen.

att den kan börja mycket blygsamt med ett 10-tal biljetter vid en ordinarie föreställning för att så småningom öka till en hel föreställning av eet eller flera program. Fackföreningar och deras centralorganisation (FCO) har möjligheter att abonnera på hela föreställningar av något eller några program. Distributioner av biljetterna sker då helt genom dessa organisationer. Ett sådant samarbete har vi kunnat glädja oss åt på många platser, men ännu finnes mycket att uträtta«.

Som man vil se, lägges der afgørende vægt på abonnementsystemet, og det ringe antal billetter (20-25 %), der sælges i frit salg, aftages i reglen af sådanne medlemmer af den lokale afdeling, der ikke selv har tegnet abonnement, men som i kraft af medlemsskabet har præferencestilling ved køb. Det oplyses, at antallet af abonnenter er stadig stigende, således at Riksteatern nu kan ligge 5-6 aftener hvert sted. Som nævnt i redegørelsen overfor fastsættes detaljerede vilkår for abonnementet af den lokale afdeling, og centralstyret blander sig for så vidt ikke heri. Der synes ikke fra Riksteaterns side at være særlig betænkelighed ved at arbejde på en sådan måde, at virksomheden i det væsentlige er reserveret personer, der har abonnement eller i alt fald er medlem af den lokale forening, men betænkelighederne herved er naturligvis også kun ringe, når man stort set er i stand til at opfylde ethvert behov, således at der stadig er fri adgang for yderligere abonnenter. Det oplyses af styret, at der haves meget betydelige vanskeligheder med hensyn til lokaler. En del bygninger er af ældre dato, og de nyere bygninger anvendes først og fremmest til biograf, således at det visse dage i ugen navnlig lørdag/søndag er særdeles vanskeligt at skaffe egnede lokaler. Det er dog stadig muligt for Riksteatern at planlægge tourneerne meget lang tid i forvejen. Rejseplanen ligger i almindelighed klar for hele sæsonen allerede i september måned. Der er stadig et samarbejde med Programbolaget med hensyn til de såkaldte småpladstourneer. Med hensyn til antallet af forestillinger kan det oplyses, at man i sæsonen 1955/56 nåede op på at give ialt 1.625 forestillinger og besøgte ialt 530 pladser. Antallet af lokalafdelinger er ca. 75. Der haves også et samarbejde med privat drevne teatre. F. eks. udsendes tournee fra Vasa Teatern gennem Riksteaterns organisation. Der hersker også her en vis centraliseringstendens, således at forestillingerne fortrinsvis gives på færre, men større steder og i bedre egnede lokaler end tidligere. Det oplyses, at der ikke i særlig vidt omfang etableres busrejser, fordi dette, efterhånden som befolkningens motorisering tager til, bliver mindre og mindre påkrævet.

Der haves ikke nogen speciel skolescene, men gives dog enkelte skoleforestillinger. Skoleforestillingerne gives i Sverige stort set kun af Rigsteatern. Når skole-scenetanken ikke er videre udbygget, skyldes det efter styrelsens oplysning, at der stadig er et større antal skoleledere, som er imod denne. Der haves et vist samarbejde med amatørteatre i form af kurser om dramatik m.v. Riksteaterns hensigt hermed er alene teateropdragelse, ikke at skabe amatørskuespillere. Lokaleproblemet er enkelte steder søgt løst ved, at kommunen opfører biografteatre, der udlejes på vilkår, at lokalet 40-50 gange årligt skal stå til rådighed for teaterdrift. Der drives en ret udstrakt almen oplysende

virksomhed og udsendes navnlig pjecer til brug ved studiekredse i forbindelse med repertoiret for den enkelte sæson.

C. Folkparkernas Centralorganisation og Folkrörelsens A/B Programbolag.

Mødet med repræsentanter for disse organisationer blev afholdt under eet. Det vil fra den tidligere rapport være bekendt, at der er et meget intimt samarbejde mellem de to organisationer, der supplerer hinanden med henholdsvis sommer- og vintervirksomhed. Det oplyses under mødet, at der er bestræbelser i gang på en sammensmeltning af de to organisationer. Begge organisationernes virksomhed er fortsat i væsentlig samme omfang som anført i den tidligere rapport, således at disse to organisationer hver for sig giver næsten lige så mange forestillinger som Riksteatern.

Statstilskudene er også stort set uændrede.

Ved besøget fik kommissionens medlemmer et særlig stærkt indtryk af den vidtdrevne rationalisering, som selve tilrettelæggelsen og ledelsen af den meget omfattende virksomhed fra hovedkontoret har været gjort til genstand for. Til orientering herom vedlægges som bilag 1 en opstilling, der viser, hvorledes man for hver enkelt forestilling foretager en beregning til nærmere udredelse af, for hvilket beløb den skal sælges, henholdsvis til den enkelte folkpark eller til den lokale forening.

Som bilag 2 vedlægges en samlet opstilling over den foretagne beregning af priser for de enkelte forestillinger, efter at man har fordelt statstilskuddet på disse. Det vil ses, at man fordeler statstilskuddet således, at der gives forholdsvis større tilskud til operaforestillinger og store operetter, for at man kan sælge alle forestillinger til en nogenlunde antagelig pris. Endvidere vedlægges som bilag 3 en oversigt over regnskabsteknikken med hensyn til de statsunderstøttede tourneer. Organisationernes arbejde tilrettelægges meget lang tid i forvejen ved udsendelse af spilleplaner til Folkparkerna og Folkets Hus, og centralstyrelsen holder sig gennem en tourneleder, der afgiver daglige indberetninger i skematisk form, orienteret om alt, hvad der passerer i tourneen. Med hensyn til Folkparkerna haves ingen abonnementsordning af større betydning. Publikum er ofte af mere tilfældig art, som i forbindelse med et besøg på Folkparkerna tillige overværer teaterforestillingen. Der mærkes iøvrigt en vis svækkelse i interessen for Folkparkerna. Befolkningens interesser spredtes mere, og der stilles større krav til bekvemmeligheden etc. Disse krav søges imødegået ved stadig bedre indretninger også af teatrene. Med hensyn til Programbolaget har centralstyret på samme måde som det svenske Riksteaterns centralstyre ikke nogen indflydelse på, hvorledes de lokale foreninger ordner sig med hensyn til priser, abonnenter etc. Udsendelsen af tourneerne tilrettelægges i god tid i forvejen, således at der afsættes en uge eller mere til hvert enkelt distrikt (län), der besøges, og fordelingen af forestillinger indenfor det enkelte län foretages af en lokal teaterstyrelse, der iøvrigt søger at tilvejebringe tilskud fra de lokale myndigheder. Der haves i ikke ringe omfang abonnementsordninger. Man anslår, at der i alt fald haves ca. 21.000 abonnenter, og at et salg på mindst 100.000 billetter er sikret på forhånd. Man arbejder

videre på udbygningen hermed, men som anført har den centrale styrelse ikke umiddelbart kendskab til og interesse for, hvorledes den lokale forening ordner sig på disse områder.

Deltagerne i besøget i Oslo og Stockholm har under indsamlingen af det foranstående erfaringsmateriale og ved afgivelsen af nærværende rapport på den ene side haft for øje, at »rigsteaterudvalget«s opgave var begrænset af plenums beslutning om, at der ikke bør stiles mod en etablering af et egentligt rigsteater i Danmark efter svensk/norsk mønster; på den anden side har det svenske Riksteaterns samt Folkparkerne og Programbolagets organisation og tilrettelæggelse af den tourerende virksomhed samt publi-

kumsorganisationernes opbygning og arbejde gjort et stærkt indtryk på rejsens deltagere, der er enige om, at det ved etableringen af en »dansk rigsteaterorganisation« nøje må overvejes, om der ikke herhjemme bør tilvejebringes et effektivt virkende organ, der bl. a. skal have til opgave at planlægge eller dog samordne de deltagende teatres tourerende virksomhed, og indlede og udbygge et effektivt samarbejde med publikumsorganisationerne ude i landet, således at der bygges videre på de bestående publikumsorganisationer, og — hvor dette måtte være ønskeligt — søges oprettet nye organisationer med den opgave at søge tilvejebragt effektive abonnementssystemer.

De i rapporten omtalte bilag er her udeladt.

FORSLAG OM OPRETTELSE AF ET TEATERKONTOR SOM FÆLLES- OG SAMARBEJDSORGAN
FOR TEATRE, TEATERINSTITUTIONER OG PRIVATE BEVILLINGSHAVERE.
DER DELTAGER I TEATERVIRKSOMHED I PROVINSEN.

Teaterkontoret har til opgave:

at støtte, samle og koordinere bestræbelserne for at søge teaterbehovet i provinsen og Sydslesvig dækket, således at teatrets kunst kan nå ud til så store dele af befolkningen som muligt, og således, at provinsen får en ligelig fordeling af forskelligartede forestillinger under hensyntagen til de geografiske og trafikmæssige forhold samt teaterbygningernes kvalitet, herunder at formidle forestillinger, der er produceret af enten Det kgl. Teater, landsdelsscenerne, privatteatrene eller institutions-teatrene også uden for producentens område. Endvidere at indkalde og bearbejde budgetter og regnskaber fra de deltagende teatre og afgive indstilling om ydelse af tilskud, garanti og/eller forskud på tilskud til gennemførelse af planlagte forestillinger.

at medvirke til, at nye byer og spillesteder - herunder også mindre byer, der ikke uden hjælp og støtte har mulighed for en indsats på dette område — drages ind i samarbejdet, at arbejde for en forbedring af de eksisterende teaterbygninger, fremskaffelse af nye teaterlokaler og spillesteder — og for opnåelse af rimelige vilkår for benyttelsen af disse spillesteder, at støtte bestræbelserne for opnåelse af offentlige tilskud eller lån til opførelsen af nye teatre, betinget af bygningsejernes forpligtelse til at stille teatrene til rådighed et nødvendigt antal gange i sæsonen på de af ministeriet fastsatte vilkår, og endelig at bidrage til fremskaffelse af midler til modernisering af eksisterende teaterbygninger.

at formidle et samarbejde med de bestående publikumsorganisationer landet over, tage initiativ og yde hjælp til oprettelse af nye publikumsorganisationer, hvor sådanne savnes, og i det hele at støtte alle bestræbelser for at tilvejebringe et lokalt samarbejde på bredest mulig basis mellem teaterarrangerende kredse.

at medvirke til etablering af abonnementsystemer samt administration af billetkøbsordninger.

6. på grundlag af erfaringerne med hensyn til de enkelte publikumsorganisationers arbejde at søge tilvejebragt en forbedret økonomi for teaterforeninger, abonnementskredse og lignende sammenslutninger, hvis organisation og propagandaarbejde kræver særlig støtte.
7. at virke som samarbejdsorgan for de teaterkontoret tilsluttede kredse — bl. a. vedrørende repertoire, fastlæggelse af rute og spillesteder, dekorations- og kostumespørgsmål, engageringsforhold og lokale problemer.
8. i samarbejde med landsdelsscenerne at formidle tourneteatrenes gæstespil på disse scener på dage, hvor landsdelsscenerne spiller uden for det faste teater.

Endvidere skal teaterkontoret formidle en fælles indsats for at skabe den størst mulige interesse for og tilslutning til teaterlivet. Gennem oplysningsvirksomhed skal kontoret virke for at forbedre og udbyde teaterinteressen i samarbejde med oplysende organer, herunder radio og fjernsyn, og endelig skal det medvirke til en koordinering af alle bestræbelser inden for dansk teater til gavn for et alsidigt repertoire samt til fremme af udveksling og uddannelse af kunstnere.

Alle teatre, der oppebærer offentlige tilskud til tourerende virksomhed, er forpligtet til at deltage i det ved teaterkontorets oprettelse etablerede samarbejde. Ret til at udsende forestillinger gennem kontoret skal tilkomme ethvert teater, der har tournebevilling.

Teaterkontoret ledes af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for hvert af de tilsluttede teatre samt en repræsentant for teaterrådet, en repræsentant for ministeriet samt en repræsentant for hver af publikumsorganisationerne.

Bestyrelsen ansætter en daglig leder til - eventuelt i forbindelse med et forretningsudvalg - at forestå teaterkontorets arbejde.

Kontorets drift finansieres dels gennem årlige bidrag fra de tilsluttede teaterorganisationer dels ved hjælp af et statstilskud.

IGANGSÆTTELSEN AF ABONNEMENTSORDNINGEN I ÅBENRÅ

1. Annonce i de lokale blade med opfordring til alle interesserede om at komme til et møde angående teaterforholdene her i byen. »Det påtænkes at lægge teaterforestillingerne - også Det kgl. Teaters - i fastere rammer end hidtil, idet man forsøgsvis vil etablere en abonnementsordning«.
2. Samtidig presseomtale, hvori mødets og ordningens tilrettelæggelse nærmere skitseres. Man vil gå ind for 4 forestillinger pr. sæson incl. Det kgl. Teaters gæstespil - 2 forestillinger før og efter jul.

Betingelse for deltagelse: medlemskab af *Folkeligt Samfund* - kontingent kr. 4.- årligt pr. husstand.

Kontingentet opkræves halvårsvis forud, i september og i januar, og samtidig opkræves halv billetpris for 2 forestillinger. På medlemskortet findes 2 perforerede afsnit som kvittering for forudbetalingen for de 2 forestillinger, og på medlemskortet er anført abonnentens faste plads i teatret. Således:

Medl.kort for :	Sæson 59/60	Sæson 59/60
Kobmand Jens Hansen	2. forestilling	1. forestilling
..... gade	kr. 4.-	kr. 4.-
7. række nr. 8 pris kr. 8.-		
$1\frac{1}{2}$ kontingent kr. 2,00		
Trykningsomkostn. - 0,50		
2 X $1\frac{1}{2}$ billet - 8,00		
kr. 10,50	(afrives af billetkontoret)	(afrives af billetkontoret)

Billetsalget åbner 5 dags før forestillingen. De første 3 dage er der billetafhentning for abonnenter. Abonnenten medbringer sit kort med de 2 kvitteringer; billetkontoret afriver den første talon, der tjener som bevis for, at 4 kr. er forudbetalt, og abonnenten betaler nu resten: kontant 4 kr. + garderobe og får sin billet udleveret. De 2 sidste dage er der offentlige billetsalg. Billetterne i det offentlige salg er 1 kr. — somme tider 2 kr. — dyrere end for abonnenterne.

Ved abonnementsordningen opnår publikum at have hver sin faste plads i teatret og at slippe for at stå i kø til f. eks. Det kgl. Teaters forestillinger, som der altid er rift om. Foreningen opnår at have et fastere tag i publikum og at have halvdelen af abonnementsindtægten hjemme forlods som en slags »garantikapital«.

Ved mødet får hver deltager en teaterplan udleveret, og de vordende abonnenter trækker pr. amerikansk lotteri (lodsedler 1 - 2 - 3 op til 100) lod om, i hvilken rækkefølge de skal vælge pladser. Folk, der er forhindret i at komme til stede, opgiver navn, adresse og pladsonske, og bestyrelsen vælger pladser til disse, såvidt muligt i overensstemmelse hermed. Alle tilstedeværende krydser pladserne af, efterhånden som der vælges, således

at de hele tiden kan se, hvilke pladser der endnu er ledige.

3. Mødet blev en kolossal succes, og jeg modtog forud ca. 125 tilmeldinger fra folk, der ikke kunne komme til stede, og til hvem bestyrelsen altså reserverede billetter efter på deres vegne at have trukket nr. om valgrækkefølgen. Alle - både tilstedeværende og ikke-tilstedeværende — var således stillet lige.
4. Abonnementet blev så at sige straks fuldttegnet, og der meldte sig i sæsonens løb, medens 1. kreds fungerede, tilstrækkeligt med ekspektanter til endnu en kreds. 2. kreds blev sat i gang det påfølgende år på ganske samme måde, og der blev nok til at forsøge med en 3. kreds. Vi har nu haft 3 abonnementskredse i 3 sæsoner.
5. Kreds 1 og 2 får samme forestillinger, således at man kan bytte indbyrdes, hvis man er forhindret på sin teateraften, idet der spilles 2 aftener efter hinanden. Kreds 3 får andre forestillinger, og der er ca. 70 medlemmer af kreds 3, der også er medlemmer af 1 eller 2 (disse får således 8 forestillinger pr. sæson). - Pressen har sine faste pladser til hver forestilling.

Åbenrå, den 17. juni 1959.

sign. *Marguerite Hahnemann.*

C. Kommissionens stilling til betænkningen om det rejsende teater.

Den under B gengivne betænkning behandlede på kommissionens møde den 22. april 1960, hvor den enstemmigt blev tiltrådt, for direktør *Thorvald Larsens* vedkommende dog med følgende mindretalsudtalelse:

»De københavnske privatteatres repræsentant må gøre sin tilslutning til nærværende betænkning afhængig af, hvorvidt det lykkes først at gennemføre den af udvalget for de københavnske privatteatre, af plenum enstemmigt vedtagne foreslåede ordning, ifølge hvilken der årlig skulle stilles et beløb på indtil 250.000 kr. til rådighed. Det nævnte beløb, fastlagt i 1956, bør dog i hvert fald pristalsreguleres«.

Ved kommissionsarbejdets afslutning har direktør *Thorvald Larsen* uddybet sit standpunkt ved afgivelsen af den side 41-42 omtalte særudtalelse.

Samtidig med afslutningen af kommissionens betænkning har man fra Provinsteater-Direktørforeningen modtaget en henvendelse, som aftrykkes nedenfor. Henvendelsen, der straks er videresendt til justitsministeriet, har over for kommissionen understreget alvoren af det rejsende teatres situation. Henvendelsen er sålydende:

»Undertegnede medlemmer af Provinsteater-Direktørforeningen, der omfatter samtlige bevillingshavere for det rejsende teater i Danmark, har besluttet at rette følgende henvendelse til Teaterkommissionen.

Årsagen hertil er den, at det rejsende teater i dag befinder sig i en økonomisk situation, der kan sidestilles med de akutte vanskeligheder, Landsdelsscenerne var i for nogle år siden, og som resulterede i, at Teaterkommissionen igennem en hastebetænkning rettede disse sceners økonomi op.

Det økonomiske grundlag for tournévirkomheden har gennem mange år været forhåndssalget af forestillinger til foreninger.

På grund af bestemmelserne om forlystelsesafgift kunne foreningerne yde deres medlemmer billigere billetpriser end ved offentlige forestillinger. Dette forhold i forbindelse med foreningernes centrale placering i provinsens kultur- og forlystelsesliv betød, at ca. 90 pct. af en tournés forestillinger på forhånd var solgt til foreninger. Dette gav tourneerne mulighed for at bære det underskud, de offentlige forestillinger oftest gav, og den afgørende økonomiske fordel, at risikoen for publikumstilslutningen blev båret af foreningerne.

Ved forlystelsesaftens bortfald fjernedes den økonomiske fordel for foreningernes medlemmer, men det lykkedes trods dette de rejsende selskaber i samarbejde med de foreninger, der havde virkelig teaterinteresse, at bevare foreningernes funktion som købere af forestillingerne uden risiko for teaterselskaberne, der endnu kunne regne med, at ca. 80-90 pct. af forestillingerne på forhånd solgtes til foreningerne.

I de seneste år er imidlertid flere foreninger faldet fra som følge af de ændringer i foreningslivets grundlag, som fjernsynets udbredelse har bevirket, og i det forløbne efterårs sæson har fjernsynets voldsomme vækst afgørende forrykket foreningernes placering i kultur- og underholdningsformidlingen. På grund af de store udsendelser i fjernsynet er såvel onsdage som lørdage og søndage uanvendelige til foreningsarrangementer, og følgerne bl.a. heraf har været, at foreningerne på grund af manglende tilslutning fra medlemmerne på deres teaterarrangementer har tabt det meste af deres opsparede kapital og derfor må enten opgive at videreføre deres virksomhed eller kun - uden økonomisk risiko - lægge navn til teaterarrangementer.

Hermed er det økonomiske grundlag for tournévirkomheden fundamentalt ændret.

Tourneerne må nu regne med selv at over-

tage risikoen for publikumstilslutningen ved det langt overvejende antal forestillinger og yderligere selv at skulle foretage det salgs- og reklamearbejde, der hidtil er udført af foreningerne.

Den omstillingsproces med overgang til offentlige forestillinger og opbygning af abonnementsordninger til afløsning af foreningernes funktion, der vil være nødvendig til bevarelse af det rejsende teater, er dette også indstillet på at gå ind for. Dette vil imidlertid kræve betydelig forøget driftskapital såvel til imødegåelse af den stærkt forøgede tabsrisiko som til de væsentlige større salgsmkostninger ved direkte salg til publikum ved offentlige forestillinger.

Da de tilskud, det rejsende teater for tiden

oppebærer, er ydet på basis af regnskaber og budgetter baseret på forhåndssalg til foreninger, vil det under den nu indtrådte situation ikke være muligt at opretholde tournévirksomheden i det hidtidige omfang, endsiges skaffe midler til den for det rejsende teaters fremtidige beståen nødvendige omstilling og opbygning af abonnementsordninger m.v., medmindre der allerede for forårssæsonen 1961 ydes en ekstra støtte og de forventede tilskud for fremtidige sæsoner forøges væsentligt.

Vi tillader os derfor at anmode Teaterkommissionen om at søge gennemført sådanne foranstaltninger, at der allerede for foråret 1961 kan stilles et forøget tilskudsbeløb til rådighed for det rejsende teater.«

V. Skolescenerne og det øvrige teaterpædagogiske arbejde.

Det nedsatte underudvalg til behandling af spørgsmål vedr. skolescenerne og vedr. teateropdragelsen i øvrigt afgav betænkning i august 1960. Betænkningen er sålydende:

På teaterkommissionens 5. møde den 28. november 1956 blev det besluttet at nedsætte et underudvalg til behandling af spørgsmål vedrørende samarbejdet mellem skolescenerne.

Underudvalget fik følgende sammensætning:
Departementschef Agnete Vøhtz (formand),
Kontorchef Alice Brun,
Professor, dr. Fl. Hvidberg,
Landsretssagfører A. Ilfeldt,
Direktør Bjørn Moe,
Forlagsboghandler Lars M. Olsen,
Direktør Helge Rungwald,
Landsdommer E. Vetli.

Efter anmodning blev landsdommer Vetli på kommissionens 7. møde den 11. juni 1958 fritaget for hvervet som medlem af underudvalget, og i hans sted indvalgtes landsdommer Henrik Urne. Endvidere vedtoges det på det 8. kommissionsmøde den 20. oktober 1958 at overdrage underudvalget at tage spørgsmålet om teateropdragelse op til behandling. Samtidig indvalgtes professor, dr. Sven Clausen i underudvalget.

I februar 1959 afgik professor Fl. Hvidberg ved døden. Direktør Helge Rungwald døde i august 1960, men havde forinden givet sin tilslutning til nærværende betænkning.

Udvalget har indsamlet et omfattende materiale om skolescenernes arbejde, organisation og økonomi, om amatørscenernes virksomhed samt om det øvrige teaterpædagogiske arbejde, der udføres her i landet. Man har endvidere

indhentet oplysninger om skolescenevirksomheden i Norge og Sverige, se herom bilag 1.

Skolescenespørgsmålene har indledningsvis været behandlet i et arbejdsudvalg, bestående af landsretssagfører Ilfeldt, direktør Moe og direktør Rungwald samt — som særlig tilkaldte sagkyndige - direktør Bjarne Forchhammer, Ålborg Teater, og direktør Poul Petersen, Århus Teater. Da det under drøftelserne i dette arbejdsudvalg blev klart, at der består en nær sammenhæng mellem de problemer, der knytter sig til en intensivering af skolescenesamarbejdet, og da hele spørgsmålet om, hvorledes en skolescene bør være opbygget i henseende til styrelsesform, virkeområde og økonomi, for at den kan løse sin opgave som et væsentligt led i det teateropdragende arbejde, bemyndigedes arbejdsudvalget til at inddrage disse mere vidtrækkende spørgsmål under sine overvejelser, og man har i konsekvens heraf ikke indskrænket sig til en behandling af samarbejdsmulighederne.

Til behandling af de øvrige teaterpædagogiske spørgsmål nedsattes et arbejdsudvalg med direktør Moe som formand og i øvrigt bestående af landsretssagfører Ilfeldt og direktør Rungwald.

På grundlag af de modtagne beretninger fra arbejdsudvalgene afgiver udvalget den nedenstående betænkning, der er opdelt i følgende afsnit:

I. Skolescenerne.

- A. Undersøgelse af samarbejdsmulighederne.
- B. Skolescenernes placering i dansk teater.

II. Det øvrige teaterpædagogiske arbejde.

I. Skolescenerne.

A. Undersøgelse af samarbejdsmulighederne.

Udvalgets drøftelser har drejet sig om mulighederne for et forøget samarbejde mellem Dansk Skolescenes tournerende virksomhed, Landsskolescenen, og den skolescenevirksomhed, der er knyttet til de 3 landsdelsscener i Odense, Århus og Ålborg.

Indledningsvis skal følgende oplyses om de pågældende skolescener:

Landsskolescenen er en afdeling af institutionen Dansk Skolescene. Der udsendes både forestillinger af egen produktion og forestillinger købt af tourneteatrene til en lang række byer over hele landet (bortset fra de tre landsdelssceners områder) og i Sydslesvig. Normalt gives 2 forestillinger pr. sæson. Antallet af opførelser var i 1956/57 191.

Kontingentet udgør 3,50 kr. pr. forestilling.

Den fynske Skolescene er en sammenslutning af de fynske skoler, der ønsker adgang for eleverne til de skolesceneforestillinger, der i samarbejde med Odense Teaters direktion opføres på teatrene i Odense og Svendborg.

Der gives 2 årlige forestillinger på Odense Teater for eleverne på Fyn — Svendborg og opland. Normalt er der tale om ca. 40 opførelser pr. sæson. Forestillingerne gives som eftermiddagsforestillinger på hverdage. Billetprisen er 2,50 kr. pr. forestilling (enkelte pladser sælges dog for 1,50 kr.).

For elever fra 3. mellem og opefter findes et ungdomsabonnement, der giver adgang til 3 aftenforestillinger efter frit valg.

Svendborgscenen er en afdeling af Den fynske Skolescene, omfattende skolerne i Svendborg by og opland. Billetpris 2,75 kr. Odense Teater giver 2 årlige forestillinger på Svendborg Teater. Normalt opføres hver af forestillingerne 3 gange. Også her findes ungdomsabonnement.

Jydsk Skole scene i Århus er en forening af jyske undervisningsinstitutioner og Århus Teater. Virksomheden omfatter Stor-Århus og opland.

Der gives 3 forestillinger pr. sæson på Århus Teater, normalt ca. 30 opførelser pr. sæson. Kontingentet er 2,50 kr. pr. forestilling. For unge over 14 år (herunder studenter, seminarieelever m.v.) er der etableret et ungdomsabonnement, der giver adgang til 4 af teatrets

almindelige aftenforestillinger efter frit valg. For ungdomsabonnement betales enten 14 eller 10 kr. Ungdomsabonnement er fakultativt for skoleelever, idet man for disses vedkommende kan vælge mellem ungdomsabonnementet og den mulighed at forblive i skolescenen.

Ålborg Skolescene er en sammenslutning af repræsentanter for skoler i Ålborg amt med det formål at fremme samarbejdet mellem skole og teater.

Der gives 2 forestillinger årligt på Ålborg Teater med gennemsnitlig 25-30 opførelser 1 alt. V3 af opførelserne er aftenforestillinger, resten eftermiddagsforestillinger. Billetprisen er 2 kr. pr. forestilling.

For elever fra 4. mellem og opefter er der adgang til teatrets aftenforestillinger til skolescenepris.

Inden for udvalget har man først drøftet et forslag, gående ud på, at hver af landsdelsscenerne efter tur skulle overtage produktionen af den ene af Landsskolescenen 2 årlige forestillinger. Forestillingen kunne eventuelt sættes op med medvirken ikke blot af skuespillere fra vedkommende landsdelsscene selv, men også af skuespillere, der ved de to andre scener måtte være til rådighed på det pågældende tidspunkt. Forestillingen skulle derefter spilles som skolesceneforestilling ved alle 3 landsdelsscener og desuden i de byer, der normalt besøges af Landsskolescenen.

En sådan ordning ville dels fritage Landsskolescenen for den ene af denne scenes 2 årlige opsætninger og dels medføre, at den enkelte landsdelsscene over en periode af 3 år opnår en tilsvarende aflastning i 2 af årene.

Man må desuden kunne gå ud fra, at arrangementet ville medføre en besparelse for alle de implicerede skolescener taget under ét.

Et skitseret budget m.v. for en sådan tænkt fællesforestilling var udarbejdet af direktør Bjørn Moe med udgangspunkt i Landsskolescenen 2. opsætning i 1954 af »High Tor«, jfr. bilag 2.

En nærmere undersøgelse har imidlertid vist, at en sådan fast ordning næppe vil være gennemførlig, først og fremmest, fordi det vil være umuligt for de landsdelsscener, der deltager i opsætningen af den fælles skolesceneforestilling, at tilrettelægge deres øvrige arbejde på en sådan måde, at de i fællesforestillingen medvirkende skuespillere kan undværes i den lange periode, hvori de nødvendigvis måtte være bor-

te fra teatret. Det bemærkes herved, at Landskolescenens tournée normalt har en varighed af 2 måneder.

Endvidere ville de eksisterende forskelle med hensyn til den måde, hvorpå skolescenearbejdet er tilrettelagt i Odense, Århus og Ålborg, antagelig hindre fastlæggelsen af en rationel ruteplan for touneen. Vanskeligheder ville især opstå som følge af, at man i Odense og Ålborg arbejder med eftermiddagsforestillinger, hvad der nødvendiggør en spredning af skolesceneforestillingerne over en meget lang periode - af hensyn til scenens benyttelse til prøver, scenearbejde og elevskole.

Endelig giver den nuværende normalkontrakt med Dansk Skuespillerforbund ikke mulighed for skuespilleres medvirken ved en så udstrakt tournevirksomhed som den, planen forudsætter. Normalkontrakten forpligter kun skuespillerne til at spille uden for teatret i 30 dage pr. sæson.

Under disse omstændigheder mener udvalget at måtte afstå fra at stille forslag om en fast forud tilrettelagt samarbejdsordning. Drøftelserne har imidlertid vist, at der hos alle parter er interesse for et nærmere samarbejde, ikke blot på grund af de muligheder, dette giver for økonomiske fordele, men også, fordi man i samarbejdet ser en mulighed for at nå frem til en i endnu højere grad uafhængig og af kommercielle hensyn ubunden repertoirelægning end den, som det i dag er muligt at gennemføre. Gennem den udveksling af synspunkter, der har fundet sted, er der endvidere efter udvalgets opfattelse, tilvejebragt et godt praktisk grundlag for et videre arbejde med samarbejdstanken, og man er fra alle sider indstillet på at fortsætte undersøgelserne med henblik på at nå frem til konkrete resultater. Ved fremtidig tilrettelæggelse af skolescenernes sæsonplaner vil man således undersøge, om det ikke i et vist omfang vil være muligt at aflaste Landsskolescenen gennem placering af nogle af landsdels-scenernes skolesceneforestillinger i andre byer, ligesom det kan komme på tale at spille Landskolescenens forestillinger på teatrene i Odense, Århus og Ålborg på dage, hvor disse teatres egne forestillinger ikke kan opføres, eksempelvis fordi teatret har en tournée ude. Et samarbejde i form af isolerede gæstespil, f.eks. svarende til Odense Teaters opførelse i vinteren 1959 af »Eva aftjener sin Barnepligt« for Dansk Skolescenens medlemmer, bør også inddrages under opvej eiserne.

Der vil utvivlsomt herved kunne opnås praktiske resultater af værdi, men inden for udvalget er der enighed om, at hvis skolescenerne på helt tilfredsstillende måde skal kunne løse de opgaver, der naturligt tilkommer dem som den centrale faktor i det teateropdragende arbejde, er en mere planmæssig og en videregående koordinering af deres bestræbelser nødvendig.

Direktørerne for de 3 landsdelsscener har fremhævet, at en sådan koordinering først og fremmest vil kræve en udvidelse af landsdels-scenernes skuespilpersonale. Et vidtgående samarbejde, som det man tilstræber, vil ikke kunne praktiseres med held uden en forøgelse af den ved landsdelsscenerne virkende samlede skuespillerstab med i det mindste 3-4 skuespillere eller skuespillerinder, i hvert fald i en del af sæsonen. Da landsdelsscenerne alle arbejder med peronaler, der i henseende til antallet ligger i underkanten af det forsvarlige, ville den bedste løsning muligvis kunne opnås ved, at de ovennævnte 3-4 kunstnere engageredes som helårsansatte af landsdelsscenerne og således, at udgiften til deres aflønning delvis afholdtes af midler stillet til rådighed for skolescenerne.

Udvalget henstiller til landsdels-scenerne, at man har opmærksomheden henvendt på mulighederne for på denne måde at gennemføre en udvidelse af skuespillerstabene.

For at et nært samarbejde mellem skolescenerne og en effektiv tilrettelæggelse af hele skolescenearbejdet kan komme i stand, vil det efter udvalgets skøn endvidere være nødvendigt, at skolescenerne under en kommende almindelig teaterordning placeres som et selvstændigt og uundværligt led i dansk teaterliv, at der skabes klarhed over den målsætning, der skal præge dem, at der gennem etableringen af en tilskudsordning, der så vidt muligt ligestiller dem med andre teaterformer, tilvejebringes en solid økonomisk basis for deres virksomhed, og endelig, at der oprettes et fast organ, hvorigennem samarbejdet mellem scenerne kan tilrettelægges.

De herhenhørende spørgsmål behandles i det følgende afsnit.

B. Skolescenernes placering i dansk teater.

For dansk teater er den nære forbindelse mellem skole og teater, som er tilvejebragt ved oprettelsen af Dansk Skolescene og senere af denne institutions tournerende virksomhed,

Landsskolescenen, og skolescenerne i de større provinsbyer en faktor af overordentlig stor værdi. Gennem skolescenernes virksomhed skabes til stadighed et nyt publikum for det levende teater, og der er næppe tvivl om, at skolescenernes forestillinger vækker en varig teaterinteresse hos et stort antal børn og unge, som ellers ville være tabt for teatret.

Det er derfor af afgørende betydning for teaterlivets trivsel ud i fremtiden, at der bydes skolescenerne så gode vækstbetingelser som muligt, og en yderligere udbygning og konsolidering af arbejdet på dette område må fremstå som et af de sikreste og på langt sigt mest effektive midler til den ophjælpning af teatret i Danmark, som det er Teaterkommissionens opgave at virke for.

For en kommission, der har til opgave at beskæftige sig med teatrenes forhold, er det naturligt først og fremmest at hæfte sig ved skolescenernes værdi for teaterlivet. Heri ligger selvfølgelig ingen underkendelse af den betydning, som disse scener eksistens og virksomhed har for skolen. Det arbejde, der udføres af skolescenerne i nær kontakt med skolens folk, udgør et særdeles værdifuldt bidrag til løsningen af de opgaver, der påhviler skolerne. Dette sidste synspunkt er over for udvalget blevet understreget på et møde den 23. oktober 1959 med repræsentanter for skolescenernes styrelser.

I en kommende almindelig teaterlov bør der gives skolescenerne en placering, der understreger skolescenevirksomhedens funktion som en selvstændig og betydningsfuld bestanddel af dansk teater, og som gør det muligt for scenerne at anlægge et selvstændigt og af kommercielle hensyn uafhængigt repertoire. Skolescenernes forpligtelser bør søges præciseret gennem en klar bestemmelse af deres målsætning, og samtidig må man gennem passende tilskudsbestemmelser søge at tilvejebringe en solidere økonomisk basis for deres arbejde. Kun med en sådan fastere opbygning af skolescenevirksomheden vil der være praktisk mulighed for det planmæssige og nære samarbejde mellem scenerne, som må anses for nødvendigt, hvis man skal gøre sig håb om at nå frem til en skolesceneordning, der giver børn og unge overalt i landet ligelig adgang til de ud fra en kunstnerisk og pædagogisk bedømmelse bedst egnede forestillinger i en i alle henseender forsvarlig kunstnerisk fremførelse.

Med støtte i disse grundlæggende synspunkter har udvalget udarbejdet det efterfølgende

forslag med bemærkninger vedrørende det afsnit i en kommende teaterlov, som skal omhandle det teaterpædagogiske arbejde blandt børn og unge.

Under henvisning til de til skolesceneudvalget henlagte spørgsmål vedrørende teateropdragelsen erindrer udvalget i denne sammenhæng om, at skolescenevirksomheden kun indgår som et enkelt led i hele det store arbejde, der må udføres for at fremme teaterinteressen og kendskabet til teatrets kunst i befolkningen. Efter udvalgets opfattelse bør der i forbindelse med de foreslåede bestemmelser om skolescenerne m.v. stilles forslag om regler, der muliggør en udvidet støtte også til andet initiativ på teateropdragelsens område, se herom under afsnit II.

Forslag til afsnit i en kommende teaterlov vedr. det pædagogiske teaterarbejde m.v.

Skolescenerne har til opgave at virke for opførelsen af teaterforestillinger for skoleungdommen for derigennem — som led i skolens almenmenneskelige opdragelse — at placere teatret i børnenes og de unges verden.

Til forestillingerne kan der indrømmes adgang også for unge under fortsat uddannelse, ligesom der gennem skolescenerne på nærmere af disse fastsatte vilkår kan gives sådanne unge adgang til særlige ungdomsforestillinger eller til at følge de faste teatres repertoire.

§ 2.

Skolescenerne opretter et samarbejdsudvalg til behandling af spørgsmål af fælles interesse for scenerne.

Til skolescener, hvis vedtægter er godkendt af undervisningsministeren, kan der ydes statstilskud til driften, såfremt de pågældende scener tillige modtager tilskud fra amter eller kommuner.

Der kan endvidere ydes sådanne skolescener statstilskud til opsætning af særligt krævende forestillinger, til tournevirksomhed samt til foranstaltninger, der i almindelighed tager sigte på at fremme teaterinteressen blandt lærere og skoleelever m.v.

De nødvendige midler til ydelsen af statstilskud i henhold til stk. 1 og stk. 2 søges tilvejebragt ved bevilling på finansloven. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere regler for tilskudsordningen.

Ved godkendelsen af en skolescenes vedtægter skal det påses, at såvel det teaterfaglige som det pædagogiske synspunkt er repræsenteret i scenens styrelse.

Bemærkninger.

Bestemmelserne tager sigte på de for tiden eksisterende skolescener og sådanne skolescener, som i fremtiden måtte blive oprettet.

De nuværende skolescener er:

Institutionen Dansk Skolescene, omfattende de 2 afdelinger: Skolescenen for Storkøbenhavn og Landsskolescenen.

Den fynske Skolescene med underafdelingen, Svendborgscenen.

Jydsk Skolescene i Århus.

Ålborg Skolescene.

Esbjerg og Omegns Skolescene.

Herning Skolescene.

Horsens og Omegns Skole- og Ungdomsscene.

Med hensyn til nærmere oplysninger om disse sceners virksomhed henvises til den som *bilag 3* aftrykte »Oversigt vedrørende skolescenernes organisation m.v.«. Der skal i øvrigt her kun mindes om, at de 3 sidstnævnte skolescener ikke selv producerer forestillinger, men driver deres virksomhed ved at formidle forestillinger fra de tourerende teatre, Landsskolescenen og i et vist omfang også fra landsdels-scenerne.

Ad § 1.

Bestemmelsen i § 1, stk. 1, definerer skolescenerne som institutioner, der har til opgave at opføre teaterforestillinger for skoleungdommen for derigennem at placere teatret i børnenes og de unges verden som led i den almenmenneskelige opdragelse, som skolen tilsigter at give.

Opgaven: at opføre teaterforestillinger for skoleungdommen kan løses ikke blot ved en skolescenes fremførelse af forestillinger, som den selv har produceret - alene eller i samarbejde med andre scener — men også ved køb af forestillinger eller ved organiserede indkøb af teaterbilletter.

Da man i sin tid ved Dansk Skolescenes stiftelse anlagde de retningslinier, hvorefter man tænkte sig skolescenaarbejdet udført, lagde man vægten på, at formålet med forestillingerne skulle være at virke som en illustration af litteraturundervisningen i skolerne. I realiteten har

man imidlertid ikke følt sig bundet af denne ret snævre formålsbestemmelse.

Der har ikke ensidigt været taget undervisningsmæssige hensyn, men det synspunkt har været anlagt, at repertoiret bør kunne omfatte alt kunstnerisk værdifuldt teater, som under hensyn til børnenes alderstrin og modenhed kan anses for egnet til at udvide deres viden om og forståelse af den verden, de lever i og dermed bidrage til den almenmenneskelige opdragelse, som det er et af skolens formål at give eleverne. Også de andre skolesceners virksomhed har været bestemt af dette syn på opgaven. Man har anset det for værdifuldt, at denne målsætning for skolescenernes arbejde optages i lovtæksten således som sket ved formuleringen af 2. led af bestemmelsen i § 1,

Gennem bestemmelserne i § 1, stk. 2, har man søgt at skabe mulighed for at udstrække den teaterpædagogiske virksomhed til også at omfatte unge, der har afsluttet deres skolegang, men endnu befinder sig under uddannelse, f.eks. studerende, seminarieelever, elever i tekniske skoler, ungdomsskoler m.v. I uddannelsesårene opluges de unge af så mange interesser og udsættes for så mange og forskelligartede påvirkninger, at en i skoletiden opstået teaterinteresse let kommer til at træde i baggrunden eller helt forsvinder. Skolescenerne bør derfor ikke afskæres fra en speciel teaterpædagogisk indsats over for disse kategorier af unge, som det netop er særligt vigtigt at bevare kontakten med, indtil de pågældende efter endt uddannelse er således stillet, at man i almindelighed kan forvente, at de vil være i stand til at betale fuld pris for teaterbilletter.

Der bør således være mulighed for at give alle unge under uddannelse adgang til de ordinære skolesceneforestillinger. Dette vil i almindelighed ikke belaste skolescenernes økonomi, idet opførelserne for de unge som oftest vil kunne arrangeres, når den pågældende forestillings opsætningsudgifter er afskrevet, således at der bliver tale om en bedre udnyttelse af forestillingen. Men desuden vil det kunne være af stor værdi, at der etableres abonnementsordninger for ungdommen også med hensyn til forestillingerne i de faste teatres løbende repertoire, og man bør endelig have opmærksomheden henvendt på de særlige muligheder, som specielle ungdomsforestillinger til billige priser frembyder for en fastholdelse af de unges teaterinteresse, jfr. »Ung Scene« og »Forsøgsscenen« i Århus.

Som det fremgår af oplysningerne under A, er ungdomsabonnementer ikke ukendte for skolescenerne. Eksempelvis kan man nævne ungdomsabonnementet i Århus, der administreres af byens kommunale ungdomsnævn og amts-ungdomsnævnet under Århus stiftamt. Abonnementet omfatter alle unge fra det 14. til det 21. år, studenter, der har løst årskort, seminarie-elever samt elever på fagskolerne. Det gælder for 4 af Århus Teaters almindelige forestillinger efter medlemmernes frie valg. Billetter kan købes efter kl. 16 på alle ugens dage undtagen lørdage og premieredage. Prisen er 14 eller 10 kr. pr. abonnement. Medlemstallet har været stigende og udgjorde i sæsonen 1958/59 1.274.

Dansk Skolescenens repræsentant i udvalget har oplyst, at man for så vidt angår Skolescenen for Storkøbenhavn meget gerne vil søge gennemført ungdomsabonnement af samme art og karakter som forsøgt ved de andre skolescener, men at man hidtil har savnet økonomisk mulighed herfor. Som et led i bestræbelserne på at fastholde de unges teaterinteresse kan man se den nye inddeling af skolescenens medlemskreds, som er forsøgt i sæsonen 1959/60. Efter denne arbejdes der med følgende 3 grupper: »Yngste hold« (5. kl. til og med 3. mellem), der ser 2 for denne aldersklasse specielt tilrettede forestillinger samt 1 forestilling, der er fælles for alle 3 grupper, »4. mellem«, der foruden fællesforestillingen ser en af »Yngste hold«s forestillinger og en af »Ældste hold«s samt »Ældste hold«, der ser et særligt repertoire, deriblandt en aftenforestilling på et af de faste teatre.

I et vist omfang må det også anses for værdifuldt, at der kan gives forældre til de i arrangementerne deltagende børn adgang til at overvære skolescenernes forestillinger. Erfaringen viser, at hos mange børn uddybes og fæstnes oplevelsen af en teaterforestilling, når de kan overvære den sammen med deres forældre.

Man har imidlertid ikke anset det for nødvendigt at optage nogen bestemmelse herom i loven. Der må på særlige vilkår kunne gives forældre adgang til forestillingerne i den udstrækning, det findes forsvarligt og kan ske uden skade for besøget på de almindelige teatre. Adgang bør ikke gives forældre til forestillinger, der også opføres offentligt.

Ad § 2.

Udvalget tillægger et nært samarbejde mellem skolescenerne en betydelig værdi. Man har

imidtild ikke ment at kunne foreslå nærmere regler om, hvorledes dette samarbejde skal forme sig. Derimod finder man det ønskeligt, at der oprettes et fast samarbejdsudvalg som organ for behandlingen af spørgsmål af fælles interesse for scenerne. Samarbejdsudvalget bør omfatte skolescenernes teaterfaglige ledere og bør, i hvert fald ved behandlingen af alle spørgsmål vedrørende repertoiret, tiltrædes af repræsentanter for den pædagogiske sagkundskab.

For samarbejdsudvalget bør det være en vigtig opgave at søge at udnytte alle foreliggende muligheder for en billiggørelse og koordinering af virksomheden. Men mange andre spørgsmål vil formentlig være egnede til en drøftelse i udvalget. Herunder skal blot nævnes spørgsmålet om, hvilke foranstaltninger der kan iværksættes med henblik på fremskaffelsen af ny dramatik, egnet for skolescenerne.

Ad § 3.

De hidtidige tilskud fra det offentlige til skolescenevirksomhed er fortrinsvis ydet gennem justitsministeriet af filmfonden og af undervisningsministeriet ved hjælp af de til dette ministeriums rådighed stående tipsmidler. Tilskud er dog også ydet fra amtsskolefond og kommuner.

For så vidt angår *institutionen Dansk Skolescene* kan oplyses, at *Skolescenen for Storkøbenhavn* modtager tilskud fra Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner samt fra omegnskommunerne og i de senere år tillige af tipsmidlerne.

Tilskudene udgjorde i 1958/59:

Københavns kommune.....	20.000 kr.
Frederiksberg kommune.....	2.700 kr.
Gentofte kommune.....	3.600 kr.
Omegnskommunerne.....	8.800 kr.
Tipsmidler.....	50.000 kr.
(ansøgt og bevilget som tilskud til specielt krævende forestillinger)	

ialt 85.100 kr.

Landskolescenen har fra og med finansåret 1936/37 oppebåret et finanslovtilskud på 6.000 kr. under undervisningsministeriets budget (§ 20.XV.A.III). Fra 1. april 1954 har denne afdeling af institutionen endvidere modtaget et årligt tilskud på 75.000 kr. af filmfonden, og herudover er der ydet tilskud fra skolefondene og en række byer. I regskabsåret 1958/59 udgjorde de sidstnævnte lokale tilskud 33.100

kr., således at Landsskolescenens samlede tilskud i det pågældende regnskabsår beløb sig til 114.100 kr., hvoraf 81.000 kr. fra staten.

Skolescenerne i Odense, Århus og Ålborg indgår som led i driften af landsdelsscenerne i de nævnte byer og finansieres således principielt igennem den for landsdelsscenerne for tiden gældende tilskudsordning, hvorefter halvdelen af scenernes årlige underskud dækkes af staten (justitsministeriet), medens landsdelsscenekommunen bærer den anden halvdel efter fradrag af, hvad der opnås af tilskud fra anden side.

Som et sådant tilskud fra anden side betragtes også det beløb, som landsdelsscenerne gennem en årrække har modtaget af tipsmidlerne til skolescenaarbejdet - et beløb, der i de senere år har ligget på 20.000 kr. årligt til hvert teater. Også fra amtsskolefondene er der i de senere år ydet tilskud til skolescenerne. Således har Århus Teater i 1959 modtaget 28.000 kr. og Odense Teater 33.000 kr. som amtsskolefondtilskud.

Skolescenen i Herning (der ikke er producerende) modtager et mindre tilskud (1.500 kr.) fra Herning kommune.

Det fremgår af ovenstående, at der allerede nu ydes ret betydelige offentlige tilskud til skolescenevirksomhed, hvilket må opfattes som en anerkendelse af dette arbejdes betydning og dets behov for støtte. Den nuværende tilskuds-situation synes imidlertid - for så vidt angår den støtte, der ydes af statsmidler - i nogen grad at være præget af tilfældigheder og mangel på plan.

Det forekommer således lidet rationelt, at tilskud til skolescenerne ydes såvel af en finanslovbevilling (undervisningsministeriet) som af filmfonden (justitsministeriet) og af tipsmidlerne (undervisningsministeriet). En rimeligere og mere overskuelig ordning ville kunne opnås, såfremt alle de nævnte tilskud samledes i og ydedes af en fælles pulje eller afløstes af en samlet finanslovbevilling.

For udvalget er det afgørende imidlertid, at man opretholder muligheden for ydelsen af en art grundtilskud til alle de producerende skolesceners drift, og at disse tilskud kommer til udbetaling med beløb af en sådan størrelse, at de sammen med de tilskud, der omhandles i nærværende lovforslags § 3, stk. 2, og de eventuelle støtteforanstaltninger, der vil blive søgt gennemført som gældende for dansk teater i almindelighed, kan give skolescenerne en sikker økonomisk basis for løsningen af deres

teaterpædagogiske opgave. Det må i denne sammenhæng understreges, at en skolescene i almindelighed ikke kan tillade sig en økonomisk bestemt aflysning af en forestilling eller afkortning af en tourne, da skolescenen i forhold til sit unge publikum har en ubetinget spilleforpligtelse, bestemt af det antal elever, der har tilmeldt sig.

Med hensyn til størrelsen af de nødvendige grundtilskud til driften skal følgende bemærkes:

A. Skolescenen for Storkøbenhavn.

I betragtning af denne afdelings store medlemskreds og fasttømrede abonnementsordning vil det efter udvalgets opfattelse sandsynligvis være tilstrækkeligt, at der sikres afdelingen et årligt grundtilskud på 50.000 kr., svarende til det årlige tilskud, der gennem en årrække er ydet af tipsmidlerne. Det forudsættes herved, at Landsskolescenens økonomi bringes i en sådan balance, at et fra denne del af institutionen stammende underskud ikke kommer til at påvirke institutionens samlede økonomi til skade for Skolescenen for Storkøbenhavn. Endvidere går man ud fra, at den i betænkningen om de københavnske privatteatre foreslåede billetkøbsordning gennemføres, og at afdelingen har adgang til at opnå garantitilskud efter reglerne i § 3, stk. 2. Udvalget forudsætter endelig, at man til stadighed er opmærksom på mulighederne for en forhøjelse af kontingentet, der for tiden for 3 forestillinger udgør 12 kr. for ældste hold og 11 kr. for yngste hold.

B. Landsskolescenen.

Dansk Skolescenes tournerende virksomhed vil under ingen omstændigheder kunne drives uden et betydeligt underskud. Dette skyldes de store omkostninger, der generelt er forbundet med tournearbejde i forbindelse med de økonomiske konsekvenser af, at kun et forholdsvis lille antal tilskuere (gennemsnitligt ca. 400) kan overvære de enkelte forestillinger. Landsskolescenen har i de senere år foruden den faste finanslovbevilling på 6.000 kr. modtaget et tilskud af filmfonden på 75.000 kr. årlig. Efter udvalgets skøn må man regne med, at et årligt statstilskud på i alt ca. 150.000 kr. vil være påkrævet, hvis ikke scenens virksomhed skal påføre institutionen Dansk Skolescene underskud. (Landsskolescenens underskud var i 1958/59 78.400 kr.).

Udvalget foreslår imidlertid, at Landsskole-scenens grundtilskud kun ansættes til 75.000 kr., og at de øvrige nødvendige midler bevilges i henhold til de særlige regler i § 3, stk. 2. I øvrigt henvises til rigsteaterbetænkningen, side 105.

C. Skolescenerne i Odense, Århus og Ålborg.

En eksakt beregning af den udgiftsforøgelse, som skolesceneforestillingerne påfører landsdelsscenerne, lader sig ikke udføre, bl.a. fordi de pågældende forestillinger ofte helt eller delvis indgår som led i teatrenes almindelige repertoire. Undersøgelser foretaget af udvalget viser dog, at udgiften pr. opførelse af en skolesceneforestilling for tiden omtrentligt vil kunne anslås til 3.000 kr. Med mellem 30 og 40 opførelser pr. sæson ved hver af landsdelsscenerne kan man altså regne med en samlet udgift på mellem 90.000 kr. og 120.000 kr. Billetdtægterne varierer fra by til by*), men på en sådan måde, at man nogenlunde kan fastslå, at skolescenevirksomheden årligt koster hver af scenerne mellem 55.000 og 60.000 kr.

Til dækning af denne merudgift råder hvert af teatrene over et statstilskud på 20.000 kr. (tipsmidlerne) samt, for så vidt angår landsdelsscenerne i Odense og Århus, over tilskud på omkring 30.000 fra amtsskolefonden.

Udvalget vil mene, at der til afløsning af de beløb på 20.000 kr., der nu modtages af tipsmidlerne, bør ydes hver af scenerne et grundtilskud fra staten på 30.000 kr.

Beløbenes størrelse bør tilpasses efter prisudviklingen, antallet af forestillingsserier og medlemstallet.

Det samlede grundtilskud til skolescenernes drift ville efter ovenstående beløbe sig til 215.000 kr.

Det bør efter udvalgets opfattelse være en betingelse for ydelsen af grundtilskud, at vedkommende skolescene tillige modtager tilskud til sin virksomhed fra amter eller kommuner. Hvilke nærmere krav, der skal stilles i så henseende, må afgøres af undervisningsministeren og af de bevilgende myndigheder, jfr. bestemmelsen i § 3, stk. 3, hvorefter det gælder for samtlige de i § 3 omhandlede tilskuds vedkommende, at midlerne til disses ydelse skal søges

tilvejebragt ved bevilling på finansloven, og den samme sted optagne bestemmelse om, at de nærmere regler for tilskudsordningen fastsættes af undervisningsministeren.

Ad § 3, stk. 2.

Efter den her foreslåede bestemmelse skal der udover de i stk. 1 omhandlede grundtilskud for det første kunne ydes skolescener, hvis vedtægter er godkendt af undervisningsministeren, statstilskud til opsætning af særligt krævende forestillinger og til dækning af udgifter ved tournevirkomhed.

Som anført i bemærkningerne ad § 3, stk. 1, er det navnlig Landsskolescenen, der på grund af sin tournerende virksomhed ikke vil kunne klare sig økonomisk uden et betydeligt tilskud ud over grundtilskuddet. Udvalget mener som tidligere nævnt, at der må regnes med et samlet årligt statstilskud på ca. 150.000 kr. til denne skolescene.

For samtlige skolescener vil der kunne opstå behov for en særlig økonomisk bistand til opsætningen af specielt krævende forestillinger.

En skolescene kan f.eks. være i den situation, at den af teaterpædagogiske grunde mener at burde spille en forestilling, som er af en sådan art, at kunstneriske hensyn gør det nødvendigt, at en eller flere af de ledende roller besættes med bestemte, meget højt gagerede skuespillere. Skolescenen bør ikke være afskåret fra at foretage engagementer af sådanne skuespillere, når omstændighederne taler derfor, og der bør være mulighed for at yde den hjælp, når den på denne måde tvinges ud i en ekstraordinær økonomisk risiko.

Men også i mange andre - og mindre specielle tilfælde vil det — for at scenerne skal kunne opfylde deres mission - være nødvendigt, at der kan ydes dem en vis økonomisk sikkerhed i arbejdet. Det må her erindres, at skolescenerne ikke har mulighed for at tage forretningsmæssige hensyn ved anlæggelsen af deres repertoire. De er forpligtet til at spille sådanne stykker, som kan anses for egnede til opførelse for de i betragtning kommende aldersgrupper, men det kan meget vel forekomme, at en forestilling, der må bedømmes som særdeles velegnet ud fra et teaterpædagogisk synspunkt, langt fra vækker den forventede interesse blandt medlemmerne, således at tilslutningen til abonnementet svigter netop på grund af den pågældende forestillings medtagelse i repertoire. Ofte vil den for et specielt alderstrin

*) 1958,59

Århus	52.000,00 kr.
Ålborg	29.284,00 kr.
Odense	48.033,90 kr.

særlig velegnede forestilling selv sagt også være kostbar, alene fordi forestillingerne kun er egnede til opførelse for en lille del af skolescenens medlemskreds. Abonnementssystemet taler i sig selv også for berettigelsen af en ordning, der tillader en ekstraordinær økonomisk hjælp i særlige tilfælde, idet dette system medfører, at der ikke i sæsonens løb er nogen synderlig mulighed for at tilpasse driften til de økonomiske resultater. Skolescenerne har lang tid i forvejen bundet sig til at opføre bestemte forestillinger og kan ikke foretage ændringer i repertoire, selv om det økonomiske grundlag forrykkes efter budgetteringen.

Endelig vil en vis økonomisk stabilitet også være en nødvendig forudsætning for, at en skolescene kan disponere med henblik på kommende sæsoner og et nærmere samarbejde mellem skolescenerne dermed kan fungere effektivt.

Udvalget foreslår, at der til ydelsen af de ovennævnte tilskud på finansloven søges tilvejebragt et årligt beløb, der under de nuværende prisforhold forsøgsvis vil kunne ansættes til 150.000 kr. Efter bestemmelsen i stk 3 er det forudsat, at de nærmere regler for tilskudsordningen skal fastsættes af undervisningsministeren. Man ønsker imidlertid at fremhæve, at det inden for udvalget har været den overvejende opfattelse, at den smidigste og mest effektive tilskudsordning vil kunne opnås, såfremt den yderligere økonomiske støtte, som der her er tale om, ydes i form af garantier. Som grundlag for meddelelsen af garanti-tilsagnene må der af skolescenernes styrelser udarbejdes budgetter, som indsendes til den tilskudsgivende myndighed, og som skal godkendes af denne. Budgetterne bør så vidt muligt foreligge i god tid forud for påbegyndelsen af den sæson, for hvilken der søges tilskud.

Som det fremgår af formuleringen af § 3, stk. 2, første led, kan i princippet alle skolescener, hvis vedtægter er godkendt af undervisningsministeriet, opnå tilskud efter denne bestemmelse. Udvalget skal dog bemærke, at man er gået ud fra, at der i første række vil være behov for en anvendelse af denne tilskudsmulighed som et middel til at fremme og konsolidere skolescenevirksomheden uden for København.

I § 3, stk. 2, stilles endelig forslag om, at der tilvejebringes en finanslovbevilling til fremme i almindelighed af interessen for teater blandt lærere og skoleelever.

Skolescenerne har hidtil savnet midler til i tilstrækkeligt omfang at udføre et oplysnings- og propagandaarbejde blandt lærere og medlemmer til gavn såvel for tilslutningen til scenerne som for teaterinteressen i almindelighed.

Man har for det første ikke haft økonomiske muligheder for ved afholdelsen af møder at etablere den ønskelige kontakt med de skolefolk, som landet over uden vederlag formidler samarbejdet mellem skolescenerne og de enkelte skoler. Dansk Skolescene har ganske vist gennem en årrække afholdt årlige møder med de 400 tillidsmænd, der virker inden for Skole-scenen for Storkøbenhavn. Disse møder har man imidlertid måttet benytte til drøftelse af de mest presserende administrative problemer, og man har af økonomiske grunde måttet afstå fra at arrangere yderligere møder til drøftelse af teaterproblemer. Møder med de fællestillidsmænd, der formidler samarbejdet med skolerne inden for Landsskolescenens rammer, har kun kunnet holdes med flere års mellemrum, hvilket må anses for særdeles utilfredsstillende, da det netop i dette arbejde er af væsentlig betydning, at der er stadig forbindelse mellem den institution, der tilrettelægger og udsender toureerne og dem, der på stedet skal virke for tilslutning til forestillingerne.

For skolescenerne i de større provinsbyer er forholdet det samme som for så vidt angår Skole-scenen for Storkøbenhavn, idet ét årligt møde er det normale.

Når de til rådighed værende midler således ikke har muliggjort en tilstrækkelig kontakt mellem skolescenernes ledelser og de skolefolk, der har påtaget sig at arbejde for tilslutning til skolescenerne på de enkelte skoler, siger det sig selv, at man på forhånd har måttet opgive enhver tanke om arrangement af sammenkomster med andre lærere end dem, der direkte er tilknyttet arbejdet. Der er imidlertid ingen tvivl om, at det ville være overordentlig værdifuldt, om sådanne møder i et vist omfang kunne bringes i stand f.eks. med lærere, der underviser i dansk, eller som kunne tænkes senere at påtage sig hverv som tillidsmænd.

De knappe midler har endvidere gjort det nødvendigt for skolescenerne at udvise en alt for vidtgående sparsommelighed med hensyn til tilrettelæggelsen og udsendelsen af indbydelsesmateriale til skolerne. Indbydelserne består af 4 tættrykte sider i lille format, uden billeder og trykt på papir af ringe kvalitet. En forbedring af indbydelsesmateriale må anses for me-

get ønskelig og vil utvilsomt kunne skabe øget interesse for skolescenerne i hjemmene og hos eleverne.

Endelig har det for samtlige skolescener været følt som en mangel, at man ikke har haft midler til udsendelsen materiale, beregnet på at stimulere interessen for de enkelte forestillinger. Orienterende tryksager har i en vis udstrækning været udsendt, men man har fundet det nødvendigt også på dette område at udvise stor tilbageholdenhed.

Udvalget er af den opfattelse, at der er et betydeligt behov for et oplysningsarbejde på de ovenfor anførte områder og stiller derfor forslag om, at der på finansloven afsættes en sum af f.eks. 50.000 kr. årlig til sådant arbejde. Som eksempel på, hvorledes de nævnte 50.000 kr. ville kunne anvendes, skal man henvise til opstillingen i bilag 4.

II. Det øvrige teaterpædagogiske arbejde.

Som nævnt i indledningen til nærværende betænkning blev det på kommissionens 8. plenarmøde overdraget underudvalget vedrørende samarbejde mellem skolescenerne at tage spørgsmålet om teateropdragelsen op til behandling, også for så vidt angår de sider af den teaterpædagogiske virksomhed, der falder uden for skolescenernes område.

Baggrunden herfor var plenums tilslutning til nogle synspunkter, der var fremsat i en skrivelse fra direktør Bjørn Moe, hvori kommissionen anmodedes om at underkaste de herhenhørende spørgsmål en nærmere undersøgelse. I denne skrivelse hedder det bl.a.: »En meneskealders demokrati har ændret teaterpublikumets sammensætning så afgørende, at den inderkreds, der enten som led i den almindelige dannelse, eller fordi den virkelig interesseret sig for teatrets kunst, dannede en teaterbevarende blok, nu blot er udvidet med en i kvantitativ henseende overmægtig gruppe, der i og for sig godt kan lide teatret og dets mangfoldige verden, men som er tilbøjelig til i høj grad at foretrække den mere underholdningsprægede og derfor lettere tilgængelige kunst fremfor den, hvis tilegnelse kræver forudsætninger, som før i tiden var den lille inderkreds til dels medfødte«. Skrivelsen fortsætter med at fremhæve værdien af arbejdet inden for det kunstneriske amatørteater, og der henvises derefter til betænkningen af 1941 om privatteatrenes forhold, hvori det side 29 er anført, at der

utvilsomt ligger en stor kulturel opgave i at skaffe teatrene nyt publikum »ved at udbrede kendskabet til det kunstnerisk værdifulde teater i befolkningen og samtidig gøre større kredse til faste teatergængere« (jfr. også § 25, stk. 3, i det i betænkningen optagne lovforslag, hvor det siges, at den projekterede teatercentral »gennem oplysningsvirksomhed (skal) virke for at udbrede og uddybe interessen for teatret«.

Underudvalget har samlet sine drøftelser om følgende punkter:

1. Spørgsmålet om undervisning i teaterforståelse inden for skolens rammer.
2. *Oplysningsforbundenes og ungdomsskolens* studiekredsarbejde til fremme af teaterinteressen.
3. Tilsvarende arbejde inden for *radio og fjernsyn*.
4. *Amatørscenernes* virksomhed.
5. *Forsøgsscener*.
6. »*International Theatre Institute*«.
7. *Dramatisk bibliotek*.

I et afsluttende afsnit 8 har udvalget derefter stillet sine forslag, af hvilke de væsentligste går ud på en forøgelse af støtten til det teaterpædagogiske arbejde, ansættelsen af en teaterpædagogisk konsulent samt en udvidelse af de i betænkningen fra underudvalget vedrørende de københavnske privatteatre foreslåede abonnements- og billetkøbsordninger, således at disse ordninger kommer til at omfatte alle teatre.

1. Spørgsmålet om undervisning i teaterforståelse inden for skolens rammer.

Efter underudvalgets anmodning har Dansk Skolescenes leder, direktør Bjørn Moe udarbejdet den som bilag 5 optagne redegørelse, indeholdende forslag vedrørende en sådan undervisning. En tilsvarende redegørelse er i en mere udarbejdet form tilstillet det af undervisningsministeriet nedsatte læseplansudvalg og vil efter de for underudvalget foreliggende oplysninger blive gjort til genstand for særlig behandling i anden og endnu ikke udsendte del af læseplansudvalgets betænkning. Under disse omstændigheder mener underudvalget at kunne undlade en nærmere behandling af dette spørgsmål. Man ønsker imidlertid at understrege, at udvalget tillægger det overordentlig stor betydning, at der bliver mulighed for at bibringe

børnene forståelse allerede i en tidlig alder for teatrets kunst og dermed at grundlægge en virkelig teaterinteresse hos de modtagelige blandt dem.

2. Oplysningsforbundenes og ungdomsskolernes studiekredsarbejde til fremme af teaterinteressen.

Oplysningsforbundene afholder en del dramatiske studiekredse, hvortil der ydes tilskud i henhold til ungdomsskolelovgivningen (lov nr. 219 af 11. juni 1954), især inden for rammerne af denne lovs bestemmelser vedrørende aftenhøjskolen.

Dette studiekredsarbejde har været drøftet på et møde med repræsentanter for oplysningsforbundene, foreningen af høj- og landbrugsskoler og Dansk Folkeoplysnings Samråd. I mødet deltog også statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende ungdomsundervisningen. Af drøftelserne fremgik det, at der hersker en vis mangel på egnede instruktører og ledere af studiekredsarbejdet. Det blev endvidere fremhævet, at der ville være brug for oprettelsen af en depotsamling (eventuelt i samarbejde med studiekredscentralen ved statsbiblioteket i Århus) omfattende egnede skuespil i et større antal eksemplarer til brug for studiekredsenes deltagere, ligesom man savnede antologier over dramatik (korte skuespil, enaktere, udtog af særligt egnede scener) til benyttelse i arbejdet. Fra flere sider blev der desuden givet udtryk for ønsket om en ændring af den i undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 327 af 12. oktober 1954 om gennemførelse af loven om ungdomsundervisning m.v. indeholdte bestemmelse om, at en studiekreds i dramatik højst må benytte halvdelen af undervisningstiden til indøvelse af skuespil. Det var den almindelige opfattelse, at denne bestemmelse satte for snævre grænser for det aktiverende arbejde.

På mødet rejste oplysningsforbundenes repræsentanter endelig spørgsmålet om etablering af et garantifond til sikring imod den økonomiske risiko, forbundene udsætter sig for, ved arrangement af forestillinger for medlemmerne. De i mødet deltagende medlemmer af underudvalget gjorde det imidlertid klart, at dette spørgsmål lå uden for underudvalgets arbejdsområde og henviste i øvrigt til de forslag, der fra kommissionen ville fremkomme vedrørende støtten til de tournerende teatre.

3. Radioens og fjernsynets arbejde til fremme af teaterinteressen.

På foranledning af udvalget har chefen for Danmarks Radio's teater- og litteraturafdeling afgivet den som bilag 6 optagne udtalelse, hvoraf det fremgår, at afdelingen vil have opmærksomheden henvendt på mulighederne for at udvide de teateropdragende udsendelser, og at man under alle omstændigheder vil gøre, hvad man kan, for at støtte interessen for det levende teater.

Udvalget finder herefter ingen anledning til at fremkomme med forslag vedrørende dette spørgsmål, men ønsker at fremhæve den overordentlige betydning for dansk teater af enhver indsats for radioen og fjernsynets side med henblik på en forøgelse af teaterinteressen. I denne henseende lægger man især vægt på, at der bringes teaterorienterede udsendelser i form af indledninger til stykker, der udsendes, tværsnit gennem moderne dramatikers produktion m.m.

4. Amatørscenernes virksomhed.

De danske amatørscener er i hovedsagen organiseret i sammenslutningerne Dansk Amatør Teater Samvirke, Dansk Amatørteater Union og De københavnske Amatørsceners Sammenslutning. Endvidere kan nævnes den amatørteatervirksomhed, der udøves af studenter-scenerne i København og Århus.

Sammenslutningerne omfatter et meget betydeligt antal lokale scener, foreninger eller kredse, som i vid udstrækning driver amatørscenevirksomhed med tilskud i henhold til ungdomsskoleloven. Sammenslutningen bistår de enkelte scener med hensyn til fremskaffelse af repertoire, udsendelse af oplysningsmateriale og ved afholdelse af kurser for instruktører, studiekredsledere, teknikere m. v. Det kan således nævnes, at mere end 6.000 foreningsledere siden 1948 har deltaget alene i Amatør Teater Samvirkets kurser af denne art. Samvirket udgiver tillige et tidsskrift »Rampelyset« og udsender repertoireoversigter og en anmeldelsessamling.

På et møde, der har været afholdt med repræsentanter for de tre sammenslutninger, blev der fremsat ønsker om økonomisk hjælp til arbejdet ud over den, der kan opnås til dækning af lærerlønninger gennem ungdomsskolelovgivningen. Man var interesseret i støtte til udgivelse af anmeldelsessamlinger - eventuelt i

samarbejde med Dramatisk bibliotek - og der var ligeledes behov for økonomisk bistand til igangsættelse af en forsøgsscenevirksomhed. I København og til en vis grad også i Århus hæmmes arbejdet betydeligt af vanskelighederne ved at fremskaffe billige og egnede lokaler til prøver og opførelser. Det er her almindeligt, at amatørscenerne under en forestillings indstudering og opførelse stadig må flytte fra sted til sted, hvilket yderligere belaster økonomien på grund af de med flytningerne forbundne udgifter. Det ville derfor være overordentlig ønskeligt, om der kunne blive mulighed for at opnå tilskud til betaling af lokaleleje. Også spørgsmålet om gagering af sammenslutningernes ledere og medarbejdere blev berørt.

5. Forsøgsscener.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om støtte til eksperimenterende teaterarbejde, herunder især forsøgsscenevirksomhed. Det ligger i sagens natur, at det vil være vanskeligt at definere karakteren af et eksperimenterende teaterarbejde og at pege på bestemte former for forsøgsarbejde, som det særligt måtte anbefale sig at yde støtte til. Der har imidlertid for udvalget ikke været tvivl om det eksperimenterende teaterarbejdes værdi for den fornyelse, uden hvilken et lands teaterliv løber fare for at stagnere og for at miste kontakten med publikum. Under en eller anden form bør der derfor være mulighed for at yde økonomisk hjælp til forsøgsscenaarbejdet.

6. International Theatre Institute (I.T.I.)

Denne organisation oprettedes i 1948 i tilslutning til UNESCO. Dens formål er at fordele og indsamle oplysninger angående de nyeste dramatiske arbejder og fremførelser i alle tilsluttede lande og i det hele at virke som en informationscentral for oplysninger om teaterforhold, endvidere at arbejde for fremme af udveksling af gæstespil og at udgive publikationer. Der uddeles desuden stipendier, og organisationen afholder en teaterkongres hvert andet år. UNESCO dækker $\frac{2}{3}$ af I.T.I.s udgifter, mens $\frac{1}{3}$ dækkes af kontingenter fra de tilsluttede lande. I de 36 medlemslande repræsenteres I.T.I. af nationale centre.

Det danske I.T.C. center oprettedes i 1949. Det består i dag af repræsentanter for Det kgl. Teater, Dansk Skolescene, Dansk Skuespiller-

forbund, Danske Dramatikeres forbund, Teaterdirektørforeningen, Provinsteaterdirektørforeningen og Dramatisk bibliotek. Centrets formand og sekretær er skuespiller Sv. Fridberg. Af de for udvalget foreliggende oplysninger fremgår det, at centret udfolder en i betragtning af dets beskedne budget ret omfattende virksomhed. Det sørger for distributionen af I.T.I.s periodiske og andre publikationer, leverer regelmæssige bidrag til disse, modtager og hjælper udenlandske besøgende, der ønsker oplysninger om danske teaterforhold, og besvarer et stort antal forespørgsler fra udlandet.

Centrets indtægter har i 1958/59 udgjort 4.500 kr., hvoraf 1.200 kr. er tilskud fra justitsministeriet, 1.200 kr. tilskud fra undervisningsministeriet og 2.100 kr. hidrører fra de repræsenterede teatre og organisationer.

Udgifterne beløb sig i samme regnskabsår til ca. 4.900 kr. Heraf medgik 1.958 kr. til betaling af kontingent til I.T.I., 1.500 kr. til honorar til sekretæren, 650 kr. til kontorudgifter, 250 kr. til fotografisk materiale og bøger og 400 kr. til omkostninger i forbindelse med hjælpen til udenlandske besøgende.

Budgettet tillader ikke centret at udgive publikationer. En plan om udgivelse af en længe savnet trykt redegørelse vedrørende teatrene i Danmark har således måttet opgives. Desuden er det kun i alt for ringe omfang muligt at imødekomme ønsker fra udlandet om at få stillet materiale til rådighed om danske teaterforhold. Endelig må sekretærens honorar anses for yderst beskedent i forhold til det arbejde, der udføres. Det kan i denne forbindelse oplyses, at man ved oprettelsen af det danske center anså det for rimeligt, at udgifterne fordeltes med $\frac{1}{3}$ til hvert af de to interesserede ministerier og $\frac{2}{3}$ til de deltagende organisationer. Bidragene ydedes også i de første år omtrent efter disse retningslinier. Siden har det imidlertid vist sig nødvendigt at forøge organisationernes tilskud, således at de som ovenfor nævnt i 1958/59 udgjorde 2.100 kr. Tilskudene fra de to ministerier er derimod ikke forøget væsentligt.

7. Dramatisk bibliotek.

I 1939 besluttede en kreds af interesserede med daværende rigsbibliotekar Svend Dahl og nu afdøde direktør Thomas P. Hejle i spidsen at stifte »Selskabet Dramatisk bibliotek«, hvis opgave det skulle være at oprette og drive et

dramatisk bibliotek, indeholdende fortrinsvis den nyere udenlandske dramatiske litteratur, skuespil- og hørespilmanuskripter m. v.

Biblioteket skulle på denne måde virke - og virke i dag - som et meget vigtigt supplement til de offentlige biblioteker, idet landets videnskabelige biblioteker ikke på fyldestgørende måde vil være i stand til at fremskaffe den nyere dramatiske litteratur, da de af hensyn til de begrænsede bevillinger i særlig grad må koncentrere sig om indkøb af ældre og for den egentlige litteratur- og teaterforskning nødvendige værker.

Biblioteket, der er en selvejende institution, modtager driftstilskud fra en række teaterinteresserede foreninger, teatre, teaterforlag samt Danmarks Radio, og det årlige bidrag fra disse andrager nu ca. 3.500 kr. Staten bevilgede i finansåret 1945/46 et tilskud på 2.000 kr. årligt, nu forhøjet til 3.000 kr. årligt, jfr. finanslovkonto § 20.7.06.64. Udgifterne androg for kalenderåret 1958 ialt ca. 8.100 kr. fordelt på følgende poster: Gage til bibliotekar 4.410 kr., bogindkøb 2.248 kr., indbinding og katalogisering 945 kr., kontorartikler, trykning af accessionskatalog m.v. 243 kr., bidrag til International Theatre Institute 300 kr. Underskudet for 1958 udgjorde således ca. 1.600 kr.

»Selskabet Dramatisk bibliotek« har overfor udvalget gjort gældende, at det selv med stor tilbageholdenhed med hensyn til indkøb m.v. næppe i længden vil være muligt for biblioteket at opretholde sin virksomhed i tilfredsstillende omfang, medmindre der skaffes øgede driftsmidler. Efter selskabets opfattelse bør tilskudet fra det offentlige forhøjes, således at det kan dække alle ordinære driftsudgifter. Der henvises herved også til det forhold, at de frivillige ydelser, der for tiden udgør op imod halvdelen af udgiftsbudgettet, bevilges år for år, hvilket skaber en højst uheldig usikkerhed med hensyn til bibliotekets drift og dets fremtidige skæbne.

Rigsbibliotekaren har overfor udvalget udtalt, at Dramatisk biblioteks virksomhed ligger helt på linie med den, der udøves af landets andre offentlige faglige eller videnskabelige biblioteker. Det må derfor være naturligt at betragte opretholdelsen af biblioteket som en statsopgave og at sikre bibliotekets fremtid enten ved, at det overtages af staten eller ved, at dets statstilskud forhøjes væsentligt og i fremtiden underkastes regulering, således at det til enhver tid står i et rimeligt forhold til pris-

niveauet og omfanget af bibliotekets hele virksomhed.

8. Udvalgets forslag.

A. Teaterinteressen i befolkningen ville utvivlsomt til gavn for den samlede teatervirksomhed kunne øges, såfremt man forsøgte i højere grad, end det hidtil har været tilfældet, at støtte og koordinere de spredte bestræbelser, der er omtalt i det foregående. Det drejer sig ikke her først og fremmest om økonomisk støtte, men mere om sagkyndig hjælp og vejledning i arbejdet. For udvalget, der er bekendt med de i betænkningen fra rigsteaterudvalget stillede forslag om konsulentordninger, har det været nærliggende at overveje muligheden af at søge gennemført en *konsulentordning for det teaterpædagogiske arbejde*.

Konsulenten, der formentlig måtte henhøre under undervisningsministeriet, kunne i første række tænkes beskæftiget med følgende opgaver:

- a) orientering til interesserede om ny dramatik med særligt henblik på unge danske dramatikeres produktion,
- b) vejledning ved oprettelsen af en depotsamling af skuespil egnede for studiekredse og amatørscener,
- c) arbejde på at skabe et øget samarbejde mellem teatre og biblioteker med henblik på en systematisk teaterorientering af det store lånerpublikum,
- d) vejledning i teaterforståelse gennem foredragsvirksomhed,
- e) tilrettelæggelse og ledelse af kurser for lærere og studiekredsledere, især med henblik på instruktion.

Med hensyn til punkt a) skal udvalget bemærke, at man inden for dansk teater til stadighed føler savnet af en løbende orientering om de yngste danske dramatikeres produktion og muligheder.

De unge forfattere, der endnu befinder sig på det eksperimenterende stadium, savner tilsvarende en mulighed for at komme i kontakt med enten forsøgsscener, amatørscener eller kommercielle teatre, som kunne tænkes at interessere sig for deres forsøg. På dette felt ville der ligge en stor og betydningsfuld opgave for en konsulent for det teaterpædagogiske arbejde.

Det ville - som allerede herved antydet - meget vel kunne tænkes, at konsulentens arbejdsområde - efterhånden som ordningen blev

indarbejdet - på naturlig måde kunne udvides, således at han ikke blot kom til at beskæftige sig med det arbejde, der udføres af studiekredse, amatørscener o.s.v., men også kom til at virke som dramatisk konsulent (dramaturg) for de professionelle teatre og for unge danske dramatikere.

Det er en selvfølge, at konsulenten burde arbejde i nær kontakt med de teaterkonsulenter, om hvis ansættelse der er stillet forslag i den af rigsteaterudvalget afgivne betænkning. I sin virksomhed burde han endvidere samarbejde med Dramatisk bibliotek og I.T.I.

Udvalget skal henstille, at man forsøgsvis iværksætter en konsulentordning som den skitserede, så vidt muligt i samarbejde med de interesserede kredse og institutioner.

B. Udvalget foreslår endvidere, *at der på finansloven søges tilvejebragt en bevilling på anslået 2 5.000 kr. årlig, af hvilken der kan ydes økonomisk støtte til amatør se enerne* - især i form af tilskud til dækning af lokaleleje -, til forsøgsvirksomhed, til den virksomhed, der udøves af det danske center under I.T.I., samt til andre foranstaltninger, der i almindelighed kan anses for egnede til at bidrage til en fremme af teaterinteressen. Det bemærkes, at udvalget kan anbefale en forhøjelse af statens bidrag til I.T.I.

Den økonomiske hjælp bør kunne ydes såvel som egentlige tilskud som i form af garantier. Ansøgninger skal indgives til vedkommende ministerium, der ved bedømmelsen af dem vil kunne rådføre sig med den under A omhandlede konsulent.

I nærværende betæknings afsnit I er der stillet forslag om en række lovbestemmelser, omhandlede skolescenerne og statsstøtten til disse. Udvalget ville finde det naturligt, at de dér foreslåede bestemmelser suppleres med en § 4 vedrørende statsstøtten til det øvrige teaterpædagogiske arbejde. Man foreslår følgende formulering af den pågældende bestemmelse:

»Der kan ydes statsstøtte til særlige foranstaltninger til fremme af teaterinteressen, især gående ud på at udbrede kendskabet til og arbejdet med den dramatiske kunst.

De nødvendige midler til ydelsen af sådanne tilskud søges tilvejebragt ved bevilling på finansloven.«

C. Udvalget foreslår, *at den på finansloven under finansloikonto § 20.7.06.64 optagne be-*

villing på 3.000 kr. årlig til »Selskabet Dramatisk bibliotek« forhøjes væsentligt og i fremtiden underkastes regulering, således at den til enhver tid står i et rimeligt forhold til prisniveauet og omfanget af bibliotekets hele virksomhed. Man anslår den for tiden nødvendige tilskudsforøgelse til 5.000 kr. årlig.

D. Udvalget skal henstille, *at man ved udarbejdelsen af en ny bekendtgørelse om gennemførelse af ungdomsskolelovgivningen lemper den i den nuværende bekendtgørelse nr. 327 af 12. oktober 1954 opstillede betingelse for en godkendelse af faget dramatik inden for aftenhøjskolen, gående ud på, at der ikke anvendes mere end halvdelen af undervisningstiden til indøvelse af skuespil. Man skal i denne sammenhæng anføre, at det efter udvalgets opfattelse ikke kan udelukkes, at det har virket til skade for teaterinteressen her i landet, at man ved orienteringen om den dramatiske kunst hidtil i så høj grad har lagt vægten på det litterære. Man har indtryk af, at studiet af teksten - som læst litteratur - ofte er anset som vigtigere end indlevelsen i selve den sceniske funktion, den dramaturgiske tilrettelæggelse og gennemarbejdningen af de enkelte figurer, scener eller det hele skuespil.*

Udvalget er af den mening, at en undervisning i dramatik bør kunne godkendes som fag i aftenhøjskolen, når det blot sikres, at der foregår en egentlig fremadskridende undervisning, der også bør omfatte orientering i teaterkundskab, herunder teaterhistorie, dramaturgi m.m., og at der ikke bør opstilles krav, der hindrer en aktiverende undervisning.

E. Udvalget ønsker endelig stærkt at fremhæve den betydning, som etableringen af abonnements- og billetkøbsordninger har for skabelsen og opretholdelsen af teaterinteressen. Det er naturligt her særligt at understrege, at enhver beskæftigelse med dramatik - hvad enten der er tale om undervisning i de almindelige skoler, i aftenskolerne eller i studiekredse eller om deltagelse i amatørscenearbejdet — først virkelig får værdi, når den kombineres med hyppige teaterbesøg. Set fra en teaterpædagogisk synsvinkel fremstår det derfor som noget væsentligt, at der ydes en effektiv støtte til sådanne ordningers gennemførelse og udbredelse over hele landet.

Udvalget må anse det for meget ønskeligt, *at den billetkøbsordning for unge under uddan-*

nelse, som der er stillet forslag om i betænkningen fra underudvalget vedrørende de københavnske privatteatre, søges suppleret med tilsvarende ordninger uden for København. Billetkøbsordningerne i provinsen kunne naturligt administreres lokalt, men i samarbejde med konsulenten for publikumsorganisationerne, jfr. det i betænkningen fra rigsteaterudvalget stillede forslag om ansættelsen af en sådan konsulent.

I betænkningen om de københavnske privatteatre, se foran s. 70-71 er det anført, at man tænker sig, at den københavnske ordning vil kunne etableres - foreløbig forsøgsvis - såfremt der tilvejebringes et årligt tilskudsbeløb på 75.000 kr. til dækning af udgifterne. Det vil efter udvalgets opfattelse være rimeligt at regne med et lignende — i de allerførste år dog måske noget mindre - beløb til iværksættelsen af billetkøbsordninger uden for København. Ved udvidelsen af den københavnske billetkøbsordning vil man bl. a. få mulighed for at yde støtte til en videre udbygning af de allerede eksisterende ungdomsabonnementer ved landsdelsscenerne i Århus og Odense.

Udvalget ønsker i forbindelse med fremsættelsen af forslaget om en udvidet billetkøbsordning at fremhæve, at der kun gennem en udbygning af billetkøbs- og abonnementsystemerne kan skabes et sådant økonomisk fundament under teaterdriften, at det for teater lederne bliver muligt at lægge et alsidigt og vidtspændende repertoire, der - som det i høj grad er ønskeligt - også lejlighedsvis kan omfatte sådanne mere eksperimentelle opsætninger, som teatrene under den idag herskende økonomiske usikkerhed næsten må siges at være afskåret fra at kunne indlade sig på.

Det tilføjes, at tilskud til billetkøbsordninger

må anses for et særdeles velegnet middel til konsolidering af teatrene — et middel som i hvert fald på længere sigt vil kunne gøre det muligt for teatrene at løse deres økonomiske vanskeligheder med mindre støtte fra det offentlige end den, der uden sådanne ordningers gennemførelse ville være nødvendig.

I forbindelse med sin tilslutning til de i nærværende betænkning stillede forslag har kontorchef Alice Brun afgivet nedenstående udtalelse.

»Finansministeriets repræsentant i underudvalget må ved sin tiltrædelse af nærværende betænkning tage forbehold om finansministeriets stilling til de af foranstående forslag følgende udgifter, som må indpasses i den helhed af foranstaltninger og tilskudsordninger, der måtte blive søgt gennemført som resultat af teaterkommissionens arbejde, og inden for de i forbindelse dermed fastlagte finansielle rammer.«

Udvalget skal til slut bemærke, at man i overensstemmelse med de direktiver, der af plenum er givet for underudvalgets arbejde, har måttet anse det for liggende uden for kommissoriet at tage de spørgsmål, der har berøring med uddannelsen af skuespillere, dramatikere og instruktører, op til behandling. Man vil dog ikke undlade at gøre opmærksom på, at de forslag, der er stillet i nærværende betænkning og i de betænkninger, der er afgivet af de øvrige underudvalg, kun vil kunne føre til de ønskede resultater, såfremt dansk teater kan bevare og øge sine muligheder for kunstnerisk at tilfredsstille publikums krav, og at uddannelsesspørgsmålet derfor er af central betydning for teatrets fremtid.

København i august 1960.

Agnete Vøhtz

/ W. Weincke.

Underudvalgets betænkning behandledes på kommissionens møde den 2. september 1960, hvor den enstemmig blev tiltrådt, for direktør Thorvald Larsens vedkommende med forbehold

af samme indhold som ovenfor vedrørende rigsteaterbetænkningen. Om direktør Thorvald Larsens standpunkt henvises til side 115, jfr. siderne 41-42.

OPLYSNINGER OM SKOLESCENEVIRKSOMHED
I SVERIGE OG NORGE

Som svar på udvalgets forespørgsel er der indkommet et omfattende materiale. Nedenstående er et ganske kort uddrag heraf.

Sverige.

A. Stockholm.

I 1926 oprettedes »Foreningen Skolteatern«, som er en privat organisation i et snævert kontraktligt samarbejde med Kungl. dramatisk Teatern. Formålet er at give den studerende ungdom ved gymnasier, læreanstalter m. v. lejlighed til billige teaterbesøg. Styrelsen består næsten udelukkende af pædagoger. Der arbejdes med tillidsmænd ved de enkelte skoler. Løvrigt er der tale om en abonnementsordning opdelt i 2 afdelinger, én for de 11—14årige og én for de 15-21 årige.

Forestillingerne finder sted på Dramaten. I hver termin gives 2 forestillinger for hver gruppe, undertiden dog 1 ekstra for ældre hold. Der arbejdes med specielle »skolesceneforestillinger«, men abonnenterne på ældre hold kommer i en vis udstrækning til teatrets ordinære aftenforestillinger.

Til skoleteatervirksomheden oppebærer Dramaten siden 1952 et tilskud fra Stockholms stad på 100.000 kr. årlig.

I 1946/47 dannedes »Foreningen for teater i Stockholms skoler«. Denne forening udsender tourneur til folkeskolerne i Stockholm og omegn. Der spilles i skolernes festsale og forsamlingslokaler. Hvert stykke spilles mindst 20 gange. Der er også her en ældre og en yngre afdeling. Tournepplan og økonomi kontrolleres af folkeskoledirektionen. Repertoiret fastlægges af en særlig komité, omfattende teater- og skolefolk.

Foreningen modtager et tilskud på 40.000 kr. årlig fra Stockholms stad.

Kungliga Teatern (operaen) giver 3 a 4 gange i sæsonen matiné for skolebørn. Løvrigt kan studerende samt elever i gymnasierne og de højere folkeskoleklasser købe parketbilletter til 4 kr. hver forestillingsdag, såfremt der ikke er udsolgt.

Oplysninger foreligger også om »Stockholm stads barnteater«, der arrangerer teaterforestillinger spillet af børn.

B. Øvrige større byer.

I disse findes i almindelighed ordninger, der nogenlunde svarer til »Foreningen Skolteatern« i Stockholm.

C. Riksteatern.

Det svenske rigsteater har i et vist omfang særlige forestillinger (med stykker fra det almindelige reper-

toire) for ældre skoleungdom. For 8-14årige sættes hvert år 1 speciel skoleteaterforestilling op.

D. Reformbestræbelser i Stockhojn.

I 1953 nedsatte stadskollegiet i Stockholm en »barnteaterkommitté« til at fremme med forslag vedrørende forholdet mellem teater og skole. Betænkning kom i 1958 og indeholder først og fremmest en række forslag vedrørende »Foreningen for teater i Stockholms skoler«.

Følgende forslag fortjener at nævnes:

- 1) Forslag om forsøgsvirksomhed med sigte på at skaffe pædagogisk bedre egnet repertoire for yngste afdeling.
- 2) Udvidelse fra 20 forestillinger pr. »program« til 35.
- 3) Forlægning af 10 af ældre afdelings 35 forestillinger pr. »program« til fast lokale.
- 4) Forslag om for yngre afdeling at opføre et almindeligt stykke + en marionetteforestilling om året i stedet for som nu 2 almindelige stykker.
- 5) Udstrækning af virksomheden til at omfatte 11—13 årige i samtlige skoleformer.
- 6) Oprettelse af en teaterforening med lokalafdelinger til at virke for øget teaterinteresse inden for skolerne.

For så vidt angår »Foreningen Skolteatern« stilles kun mindre betydningsfulde forslag, men betænkningen indeholder henstillinger om koordination af de to foreningers virksomhed.

Norge.

Betænkning af august 1958 afgivet til Kirke- og Undervisningsdepartementet af arbejdsudvalget for børne- og ungdomsteater.

Betænkningen stiller forslag om en landsomfattende opbygning af teater for børn og unge og konkluderer i følgende indstilling:

»1. Der nedsettes et lite permanent udvalg med tilknytning til teater og skole, som et rådgivende organ for stat og kommuner i spørgsmål vedrørende den nye gennemgribende og landsomfattende opbygning av teater for barn og ungdom.

2. Det anbefales oprettet en sentralinstitusjon med sete i Oslo for børne- og ungdomsteater. Den skal tjene som formidler mellom skoler, høyskoler og universiteter når det er spørsmål etter instruktører, skuespillere, litterært materiell, kostymer og rekvisita vedrørende børne- og ungdomsteater, over hele landet. De ansettes en leder ved denne sentral. Det nevnte utvalg bør fungere som styre for denne institusjon.

En må være merksam på, at hvis sentralinstitusjonen skal kunne være til hjelp i større utstrekning med litterært materiell, kostymer og rekvisita, vil det etter hvert trenge midler hvis størrelse det er umulig å stipulere på forhånd, og som derfor ikke er tatt med i budsjettforslaget.

Det permanente utvalg har også en viktig oppgave i å søge å høyne repertoaret for amatørteatervirksomheten.

3. Teatersentralen bør arbeide i tilslutning til de eksisterende skoleteatre, både av økonomiske og praktiske grunner. Det nevnte permanente utvalg bør være under alle omstendigheter representert i Skoleteaterets styre, for å oppnå det best mulig samarbeid. Med all anerkjennelse av skoleteatrenes virke hittil bør det undersøkes i hvilken utstrekning, skoleteatrenes virksomhet kan utvides så vel i Oslo som ellers i landet.

I denne forbindelse må det understrekes at enhver skoleteaterorganisasjon i en eller annen form også må komme folkeskolen til gode.

4. Foruten undervisning om teater og scenekunst ved Det pedagogiske seminar og ved lærerskolene sørges for instruksjonskurs for lærere i folkeskolen og i Den høgre skole, enten selvstendige eller i forbindelse med Statens Teaterskole.

Det er av avgjørende betydning, at lærerne som beskjeftiger seg med teater i skolerne, i like høy grad er merksam på den kunstneriske som den oppdragende side av spørsmålet »skole og teater«.

5. Arbeidet med barn- og ungdomsteateret må fremmes på to parallelt løpende områder. Det ene omfatter

- 1) skuespill oppført innenfor og utenfor skolene. Slik virksomhet kan begynne som lek allerede i de yngste år.

Det annet gjelder teater

- 2) for barn og ungdom utført av profesjonelle skuespillere.

6. Arbeidet med barn- og ungdomsteater bør fremmes i samarbeid med Norsk Rikskringkasting og Riksteateret. Det vil være gunstig om det nevnte utvalg fikk samarbeide intimt med de to nevnte institusjoner, ikke minst viktig vil det være om Kringkastingen vil kunne stille seg til disposisjon for den propaganda som blir nødvendig i forbindelse med barn- og ungdomsteater. Det vil være av betydning at dukketeateret fikk utvide sin virksomhet.

7. I likhet med det som allerede foreligger på internasjonalt område, bør det lages en norsk bibliografi over stykker egnet for barn- og ungdomsteater, og som må omfatte

- 1) det som foreligger på norsk skrevet for barn, ungdom og amatører.
- 2) det som kan skaffes av tilsvarende utenlandske skuespill og som eventuelt må oversettes,

3) det som anbefales for de forskjellige aldersgrupper.

I denne forbindelse kan det nevnes at det kanskje også bør utskrives en konkurranse for dramatikkk egnet for barn- og ungdomsteater.«

Skoleteatret.

Skoleteatret i Oslo er kun indstillet på lokal virksomhet i Oslo og omegn. En afdeling er imidlertid startet i Bergen. Andre afdelinger ventes opprettet i tilknytning til de faste scener i Stavanger og Trondheim. Der er ingen organisationsmessig forbindelse mellom disse »afdelinger«, som altså i virkeligheden er selvstendige foretagender.

Skoleteatret arbejder med at formidle teaterbesøg for skolebørn i de bestående teatre, men har allerede i Oslo nået ydergrænsen for, hvad teatrenes kapacitet kan magte. Efter styrelsens opfattelse kan virksomheden ikke udvides, medmindre man går til en radikal omlægning og får en ordening i lighed med Dansk Skolescene.

Af Skoleteatrets udtalelse fremgår, at styrelsen ikke tror på nytten af et arbejde for indførelse af undervisning i teater ved Det pedagogiske seminar og ved læreskolerne. Disse institutioner er i forvejen overbebyrdet med stof. Derimod går man ind for instruktionskursus både for aktive lærere og for studerende. Det har langt mindre interesse, siges det, at få et emne som teater indført for alle lærere end at få aktiviseret og dygtiggjort de få, som har interessen og kvalifikationerne.

Skoleteatret bemærker med hensyn til punkt 3) i den indstilling, der er afgivet af udvalget, at man ikke mener, at den foreslåede form for samarbejde med Skoleteatret er praktisk eller hensigtsmæssigt. Den foreslåede særlige kontakt mellem det »permanente udvalg« og Oslo Skoleteater bør ikke etableres uden at en lignende kontakt etableres med andre »afdelinger« af Skoleteatret.

Skoleteatret er interesseret i en udvidelse af arbejdet til at omfatte folkeskolens elever.

Der udtales særlig interesse for dukketeater.

Af betænkningen fremgår iøvrigt, at *Riksteatret* har arbejdet med skoleforestillinger siden 1949. Der arrangeres særskilte eftermiddagsforestillinger for skoleelever, og disse elever får desuden moderation til de almindelige forestillinger. Teatret sender orienterende stof til eleverne før forestillingerne.

Riksteatret har dog langtfra kunnet løse opgaven. Man har søgt en særlig bevilling på 100.000 kr. årlig til arbejdet, men ansøgningen er flere gange blevet afslået.

Folketeatret i Oslo driver som det eneste teater i landet kontinuerlig børneteaterdrift.

Nærmere oplysninger er ikke givet.

SKITSE ANGÅENDE EVENTUELT SAMARBEJDE MELLEM SKOLESCENERNE I ODENSE, ÅRHUS OG ÅLBORG SAMT DANSK SKOLESCENE (LANDSSKOLESCENEN).

Med henblik på de erfaringer, Landsskole scenen indhøstede ved sin tourne med »High Tor« i efteråret 1954, mener jeg at kunne opstille følgende budget for såvel opsætning som daglige udgifter.

Opsætning:

Iscenesættelse	3.500,00 kr.
Dekoration	7.000,00 -
Dekorationsprover	2.000,00 -
Kostumer	4.000,00 -
Parykker	550,00 -
Fotos	300,00 -
Rolleudskrivning	700,00 -
Prøver ca.	4.000,00 -
Tryksager ca.	3.000,00 -
	25.050,00 kr.

Daglige udgifter:

Tourneleder	50,00 kr.
Forfatterhonorar	60,00 -
Skuespilgager	1.300,00 -
aurrløi	35,00
Regie og diverse	20,00
	1.465,00 kr.

Til opsætningen skal bemærkes, at de nævnte kroner 25.050 formentlig vil lade sig reducere ganske væsentligt, såfremt det er en af landsdelsscenerne, der påtager sig opsætningen. Jeg har jo i det følgende haft vanskeligt ved at sammenligne med opsætnings- og forestillingsudgifter, hvad skoleforestillinger angår på de tre landsdelsscener, da et sådant materiale ikke foreligger. Men jeg vil tro, at i særdeleshed hvad angår udgifter til prøver og til skuespilhonorarer vil der kunne opnås besparelser, når tourneen udgår fra en af landsdelsscenerne og med væsentlig deltagelse af fast engagerede skuespillere på vedkommende teater. Jeg formoder derfor også, at det daglige forestillingsbudget er lagt relativt højt. I fortsættelse af ovenstående måtte derfor de maksimale udgifter for de deltagende kunne opstilles som følger, idet jeg har set bort fra udgifterne til opsætningen:

		Udgifter	Indtægter
Odense	(20 X 1465)	29.300	ca. 30.000
Århus	(12 X 1465)	17.580	- 16.450
Ålborg	(10 X 1465)	14.650	- 12.000
Landsskolesc.	(50 X 1915*)	95.750	
	(30 X 965**)	28.950	110.000
	Samlet:	186.230	168.450

*) Det bemærkes, at Landsskole scenen til forestillingens daglige udgifter skal føje udgifterne på stedet samt til kørsel, henholdsvis kr. 300,- og kr. 150,-.

**) Det bemærkes, at extra forestilling på samme dag er beregnet med halvgæring til skuespillerne. De stedlige udgifter er sat til kr. 200,-, og kørselsudgiften er selvsagt udeladt.

Samarbejdets underskud uden tilskud fra amter og kommuner og uden afskrivning på opsætning ca. kr. 17.780.

Bortset fra udgifterne til opsætningen vil man altså se, at samarbejdets samlede deficit formentlig vil andrage ca. kr. 17.780. Til dækning heraf vil indtræde såvel de kommunale som amtslige tilskud, Dansk Skole scene måtte være i stand til at opnå, som de amts- og kommunale tilskud, der formentlig ville kunne opnås for de tre landsdelsscener på dette specielle område. Hvad Landsskole scenens amtslige og kommunale tilskud angår, ville det vel her være naturligt at sige, at det halve af det beløb, der måtte blive opnået i tilskud, bør godskrives samarbejdets indtægtsside. Til gengæld måtte vel også et eventuelt overskud fordeles efter samme retningslinier.

Hvad opsætningen angår, ville den hvert tredje år blive båret af den landsdelsscene, hvorfra tourne- en udgik. De andre år vil den pågældende landsdelsscenes skole scene formentlig kunne afholde den serie skoleforestillinger, der udgår fra en anden landsdelsscene, således at udgifter og indtægter balancerer, og dermed altså også således, at det fra tipsmidlerne til den pågældende landsdelsscenes skole scenedrift bevilgede tilskud ubeskåret kan gå til forestilling nr. 3. De indtægter, den enkelte landsdelsscene mulig kunne opnå ved at lade den »gennemløbende« forestilling spille også om aftenen og således inden for det ordinære repertoire, er naturligvis ikke berørt, men her ligger formentlig også gemt nogle muligheder til gavn for samarbejdet.

Som bilag*) vedføjes henholdsvis en opstilling over de honorarer, der på skole scenebasis blev ydet de medvirkende i »High Tor« i efteråret 1954, ligesom jeg også vedføjer en afskrift af den tourneplan, jeg inden for Landsskole scenen er i færd med at lægge, hvad angår tourneen i det indværende efterår med »Der var engang«. Denne tourneplan vil formentlig kunne give en forestilling om, hvordan det fordeler sig med forestillinger, og dermed også, hvordan det ligger med udnyttelsesmulighederne inden for Landsskole scenens rammer.

*) Bilagene er udeladt her.

sign. Bjørn Moe

København, den 28. august 1958.

OVERSIGT OVER INDKOMNE SVAR PÅ FORESPØRGSEL VEDRØRENDE
SKOLESCENERNES ORGANISATION M. V.

DANSK SKOLESCENE

1) Organisation.

Omfatter a) *Skolescenen for Storkøbenhavn* og
b) *Landsskolescenen*.
Styrelse på 6 medlemmer.
(1 udpeget af undervisningsministeriet. 4 af kommunalbestyrelserne København, Frederiksberg og Gentofte samt repræsentantskabets formand).

Styrelsen har den økonomiske ledelse.

Repræsentantskab på 19 medlemmer.
(17 valgt af læreorganisationerne, 1 af Det pædagogiske Selskab, 1 af repræsentantskabet selv).

Repræsentantskabet har den pædagogiske og kunstneriske ledelse.

Direktør som er driftsleder.

Tillidsmandsordning, nogenlunde ens for a) og b) dog at Dansk Skolescenes kontor varetager det praktiske, som for Landsskolescenes vedkommende ude i landet påhviler fællestillidsmændene.

2) Retningslinier ved udvælgelse af repertoire.

Enhver forestilling skal ses og godkendes af repræsentantskabet.

I de senere år er det understreget, at det ikke blot gælder at vise klassikerne, men også at demonstrere, at teatret er samtidens spejl (enten ved selv at producere forestillinger eller ved at overtage forestillinger fra privatteatre eller tournerende selskaber).

3) Område.

Skolescenen for Storkøbenhavn:

København, Frederiksberg og Gentofte — 28 oplandskommuner.

Landsskolescenen:

45 byer + Sydslesvig med 7 byer.

4) Antal forestillinger og de teatre der er spillet på.

Skolescenen for Storkøbenhavn:

3 forestillinger (Det ny Teater, Tivoli og Folketeatret). 145 opførelser. (1956/57).

Landsskolescenen:

Sæsonen 1956/57 2 forestillinger opført 191 gange.

5) Antallet af deltagende skoler.

Skolescenen for Storkøbenhavn:

1956/57: 259 skoler.

Landsskolescenen:

1956/57: 1.197 skoler.

6) Antallet af medlemmer (klassetrin).

Skolescenen for Storkøbenhavn:

50.357 (1956/57).

Landsskolescenen:

ca. 61.000 (1955/56).

7) Økonomi.

Skolescenen for Storkøbenhavn.

Driftsregnskab for tiden 1/8 1956 – 31/7 1957.

Indtægter:

Indgået kontingent fra skolerne:		
Yngste hold.....	426.086,75	
Indgået fra provinsskoler.....	12.483,25	438.570,00
Indgået for billetter til Det kgl. Teaters forestillinger.	4.593,00	
Mellemste hold.....	8.288,00	12.881,00
Salg af billetter til forestillinger for ældste hold og aftenskolen.....		35.165,00
Salg af billetter til forældreforestillinger.		40.589,05
Salg af ordensmarskalkkort og emblemer.		1.083,00
Tilskud fra Københavns kommune.....	20.000,00	
Tilskud fra Frederiksberg kommune.....	2.700,00	
Tilskud fra Gentofte kommune.....	3.600,00	
Tilskud fra omegnskommuner.....	6.243,00	32.543,80
Tilskud fra undervisningsministeriet (tipsmidler).		50.000,00
Salg af »Fantomasia«.....		270,00
Indvundne renter.		88,81
Underskud, der overføres til ejendom.. Amagerbrogade 123		98.246,15
		709.436,81

Udgifter:

Forfatterhonorar r.....	11.373,20	
Iscenesættelse.....	7.655,00	
Dekorationer.....	64.046,38	
Kostumer.....	17.717,15	
Forarbejde og dekorationsprover.....	22.573,42	
Skuespillergager.....	150.344,16	
Prøvepenge til skuespillere.....	40.160,00	
Teaterleje	88.785,00	
Øvrige udgifter.....	124.226,51	526.880,82
Køb af billetter til Det kgl. Teaters forestillinger.....	7.206,00	
+ ekspeditionsafgift til K. F. G.....	3.603,00	10.809,00
Køb af forestillinger og billetter til ældste hold og aftenskolen.....		33.994,42
Udgifter ved forældreforestillinger.....		17.296,08
Køb af ordensmarskalkkort og emblemer.....		750,00
Renter.....		2.778,56
»Bogen om Dansk Skolescene«. Beholdning pr. 1. august, 1956.....	20.892,00	
Plakater.....	100,00	
	20.992,00	
÷ Indgået ved salg.....	1.356,50	
Beholdning pr. 31. juli 1957.....	14.680,00	4.955,50
Diverse omkostninger vedrørende sæson 1955/56.....	3.567,81	
÷ Århus Teater, dekorationsleje, »Aladdin«.....	3.250,00	317,81
Andel i fælles administrationsudgifter.....	90.835,22	
Porto.....	3.817,42	
Revision.....	1.000,00	
Forsikringer og kontingenter.....	1.732,90	
Tryksager.....	13.519,28	
Diverse administrationsudgifter.....	749,80	111.654,62
		kr. 709.436,81

Landsskolescenen.*Driftsregnskab for tiden 1/8 1956 - 31/7 1957.***Indtægter:****Spilleindtægt:**

Skoler.....	193.717,75	
— Lokale udgifter til teaterleje, scenefunktionærer, brandvagt m.v. samt fællestillidsmænds udgifter.....	49.792,37	143.925,38
Foreninger.....	18.800,00	162.725,38
Tilskud fra undervisningsministeriet.....	6.000,00	
Tilskud fra justitsministeriet (filmsfonden).....	75.000,00	
Tilskud fra skolefonds og byer.....	22.700,00	103.700,00
Renter.....		48,60
Erstatning for af lyste forestillinger.....	5.000,00	
— sagførerhonorar m. v.....	525,00	4.475,00
Underskud, der overføres til ejendom., Amagerbrogade 123.....		110.748,04
		kr. 381.697,02

Udgifter:

Forestil lings udgifter:		
Forfatterhonorar.....	6.370,00	
Instruktør.....	6.500,00	
Gager til skuespillere, regissør, suffløse og garderobe.....	219.224,28	
Dekorationer.....	16.342,03	
Kostumer.....	9.011,99	
Rejseudgifter, kørsel og fragt.....	25.385,11	
Øvrige udgifter.....	24.400,34	307.233,75
Tryksager.....		11.809,90
		at overføre kr. 319.043,65

	overført....	319.043,65
Andel i administrationsudgifter ...		55.247,38
Forsikringer		577,36
Telefon, telegrammer og porto ...		2.942,22
Diverse udgifter.....		1.556,09
Afskrivning på inventar		930,32
Udgifter vedrørende forrige sæson		1.400,00
		kr. 381.697,02

DEN FYNske SKOLESCENE

1) Organisation.

Sammenslutning af de fynske skoler (kommunale), statsskoler, privatskoler og ungdomsskoler, der ønsket adgang for eleverne til de specielle skoleforestillinger, der i samarbejde med Odense Teaters direktion, opføres på teatrene i Odense og Svendborg.

Styrelse på 12 medlemmer, hvoraf 8 vælges af *generalforsamlingen*. Direktøren for Odense Teater, skoledirektøren og de 2 amtsskolekonsulenter er faste medlemmer.

2) Retningslinier for udvælgelse af repertoire.

Udtalelse af direktør Helge Kungwald: Fortrinsvis Holberg, Heiberg og Hostrup, men også Leck Fischer, en enkelt operette, »Der var engang«, Moliere, Shakespeare. Mange forestillinger optaget efter direkte ønske fra skolerne.

3) Område.

Fyn, bortset fra Svendborg med opland. (Eleverne derfra, navnlig fra de ældre klasser, kommer dog i en vis udstrækning også til Odense).

4) Antal forestillinger og de teatre der er spillet på.

2 årlige forestillinger på Odense Teater (opføres efter behov) normalt ca. 40 årlig.

Elever fra 4 mellem og opefter på Fyn kan købe et ungdomsabonnement til 3 forestillinger efter frit valg blandt teatrets aftenforestillinger.

5) Antallet af deltagende skoler.

Eks.: 125 skoler til »Scapins skalkestykker« (ca. 9.000 børn).

204 skoler til »Erasmus Montanus« (ca. 15.000 børn).

6) Antal medlemmer (klassestrin).

Fra 5. skoleår.

Dog mulighed for deltagelse også af landsbyskolens mindre børn.

SVENDBORGSCENEN

1) Organisation.

Afdeling af Den fynske Skolescene. Sammenslutning af de skoler i Svendborg amt, som søger Den fynske Skolescenes teaterforestillinger i Svendborg.

Ledes af en *bestyrelse* på 7 medlemmer, såvidt muligt repræsenterende de forskellige skolearter og deres administration.

Generalforsamling hvert år.

2) Retningslinier for udvælgelse af repertoire.

Som Den fynske Skolescene.

3) Område.

Svendborgs naturlige opland på Fyn og øerne (ingen bestemt afgrænsning).

4) Antal forestillinger og de teatre der er spillet på.

2 årlige forestillinger på Svendborg Teater (hver forestilling opføres 2 gange).

5) Antallet af deltagende skoler.

30—40 skoler synes at være repræsenteret ved hver forestilling (1.200-1.400 børn).

6) Antal medlemmer (klassestrin).

Fra 11 år og opefter, dog mulighed for deltagelse af landsbyskolens mindre børn.

ESBJERG OG OMEGNS SKOLESCENE

1) Organisation.

Fri sammenslutning af repræsentanter for de deltagende skoler + Skolescenens Forældreforening.

Repræsentantskab udpeget af de deltagende skoler. Repræsentantskabet vælger *bestyrelse* på 4 medlem-

2) Retningslinier for udvælgelse af repertoire.

Samme synspunkter som Dansk Skolescene.

3) Område.

Esbjerg, Fanø og allernærmeste opland.

4) Antal forestillinger og de teatre der er spillet på.

5 forestillinger i 1956/57 (23 opførelser) på scenen i Grådybskolen — dog 1 på teatret.

5) Antallet af deltagende skoler.

Ikke oplyst.

6) Antal medlemmer (klassetrin).

Fra 1. mellem. Antal medlemmer ikke oplyst. Maksimalt synes hver forestilling at være besøgt af ca. 2.000 personer.

HERNING SKOLESCENE

1) Organisation.

Stiftet af Teaterforeningen i samarbejde med skolerepræsentanter for skolerne i Herning.

Repræsentantskab bestående af Teaterforeningens bestyrelse samt repræsentanter for hver af skolerne, udpeget af lærerrådet.

2) Retningslinier for udvælgelse af repertoire.

Ingen særlige oplysninger. Der er tale om forestillinger fra provinstourneer samt Landsskolescenen. En sjælden gang fra landsdelsscenerne.

Eks. 1956/57: Henrik og Pernille.

Teg vil være en anden.

Jeppe på Bjerget.

3) Område.

Skolerne i Herning (6).

4) Antal forestillinger og de teatre der er spillet på.

Såvidt muligt 4 forestillinger pr. år på Herning Teater.

5) Antallet af deltagende skoler.

6.

6) Antal medlemmer (klassetrin).

Samtlige elever over 10 år.

HORSENS OG OMEGNS SKOLE- OG UNGDOMSCENE

1) Organisation.

Oprindelig selvstændig institution, nu overtaget af Teaterforeningen, i hvis bestyrelse en skolemand altid har sæde.

2) Retningslinier for udvælgelse af repertoire.

Afhængigt af Teaterforeningens repertoire. Forestillingerne vælges inden for denne ramme i samråd med skolelederne.

Eks. 1956/57: Henrik og Pernille.

Kærlighed uden Strømper.

Den kinesiske Æske.

Den glade Enke.

3) Område.

Horsens by og opland.

4) Antal forestillinger og de teatre der er spillet på.

Såvidt muligt 4 forestillinger årligt på Horsens Teater.

5) Antallet af deltagende skoler.

Alle Horsens skoler og ca. 100 oplandsskoler indbydes. Også ungdomsskoler.

6) Antal medlemmer (klassetrin).

Det overlades til skolerne selv at bestemme alderstrinene. I praksis er 12 års-alderen minimum.

ÅLBORG SKOLESCENE

1) Organisation.

Sammenslutning af repræsentanter for skoler i Stor-Ålborg og opland i videste forstand, med det formål at fremme samarbejdet mellem skole og teater.

Repræsentantskab der af sin midte vælger en *bestyrelse* på 5 medlemmer.

Ålborgs skoledirektør og amtsskolekonsulenter er fødte medlemmer af repræsentantskabet.

2) Retningslinier for udvælgelse af repertoire.

Styrelsens principielle ønske er, at den ene af sæsonens 2 forestillinger skal være en klassiker, den anden moderne. Hensynet til skolens litterære pensum vejer mindre end ønsket om at vænne børnene til at gå i teatret. I realiteten er repertoiret dog afhængigt af Ålborg Teaters repertoire.

3) Område.

Ålborg amt.

4) Antal forestillinger og de teatre der er spillet på.

2 forestillinger årligt på Ålborg Teater. (Gennemsnitligt 12-14 opførelser af hver forestilling). Elever fra 4. mellem og opefter har adgang til for nedsat pris at få billetter til aftenforestillinger.

5) Antallet af deltagende skoler.

Indbydelser udsendes til 218.

Antallet af deltagende skoler varierer fra 30 til 100 ved hver forestilling.

6) Antal medlemmer (klassetrin).

Elever over 10 år.

JYDSK SKOLESCENE

1) Organisation.

En forening af jyske undervisningsinstitutioner og Århus Teater.

Administreres kunstnerisk og økonomisk af Århus Teater.

Tillidsmand ved hver skole.

Tillidsmandsråd.

Styrelse bestående af tillidsmandsrådets formand, teatrets direktør og kontorchef og 2 medlemmer valgt af tillidsmændene henholdsvis fra skoler i Århus og udenfor.

2) Retningslinier for udvælgelse af repertoire.

Styrelsens principielle ønske er, at der hver sæson skal opføres en dansk klassiker, en udenlandsk klassiker samt et stykke, der blot er »godt teater«.

Repertoiret i realiteten afhængigt af Århus Teaters repertoire.

3) Område.

Århus med forstæder og opland.

4) Antal forestillinger og de teatre der er spillet på.

3 forestillinger, alle på Århus Teater.

5) Antallet af deltagende skoler.

47.

6) Antal medlemmer (klassetrin).

Elever over 12 år. Ca. 5.500 i sæsonen 1956.5"

FORSLAG TIL ANVENDELSE AF EN ÅRLIG BEVILLING PÅ 50.000 KR. TIL FREMME AF
INTERESSEN FOR TEATER BLANDT LÆRERE OG SKOLEELEVER

Møder for interesserede skolefolk.

- 1) Odense, Ålborg, Århus (2 årlige møder)..... 6.000 kr.
- 2) København (4 årlige møder)..... 4.000 -
- 3) Landsskolescenen i turnus mellem byerne (ca. 400 kr. pr. sted)..... 4.000 -

Tillidsmands- og fællestillidsmandsmøder.

- 1) Odense, Ålborg, Århus..... 3.000 -
- 2) København (et årligt, samlet)..... 2.000 -
- 3) Landsskolescenen, fællestillidsmandsmøder..... 6.000 -

Tryksager.

- 1) Brochure om »Børn og teater« samt »Ungdommen og teater« med tilhørende billedmateriale i stort oplag til skolefolk ca.....10.000 -
 - 2) Bidrag til samtlige skolesceners tryksagskonto for dermed at kunne forbedre og udbygge elevorienteringerne ca. ... 15.000 -
- 50.000 kr.

I et følgende år ville beløbet til tryksager (1) kunne anvendes til kursus i teaterkundskab.

TIL FORMANDEN FOR DET AF TEATERKOMMISSIONEN NEDSATTE UDVALG
TIL BEHANDLING AF SPØRGSMÅL VEDRØRENDE SAMARBEJDET MELLEM SKOLESCENERNE
OG VEDRØRENDE TEATEROPDRAGELSE M.V.

departementschef *frøken Agnete Vøhtz, K. p. p*
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21,
K.

I besvarelse af formandens henvendelse af 23. januar d. å., hvori De anmoder mig om til brug for udvalgets arbejde med spørgsmålet om etablering af en undervisning i teaterforståelse inden for skolens rammer med dertil hørende uddannelse af lærere at redegøre for såvel betydningen af en sådan undervisning, som for de hidtidige bestræbelser på området samt fremkomme med forslag, jeg måtte anse for egnet til grundlag for udvalgets arbejde med denne sag, skal jeg først og fremmest henlede opmærksomheden på siderne 5-9 i den af undertegnede foretagne henvendelse om teater- og filmkundskab inden for undervisningens rammer, som medio april d. å. er fremsendt til det af undervisningsministeriet nedsatte læseplansudvalg og som ligeledes i sin helhed er tilstillet samtlig teaterkommissionens medlemmer.

I de anførte sider skulle i tilstrækkelig grad være gjort rede for *betydningen* af at undervise i teaterkundskab. Endnu klarere vil denne betydning og dermed betydningen for dansk teaterliv af en sådan undervisning formentlig yderligere kunne fremgå af følgende oversigt over en sådan undervisnings praktiske tilrettelæggelse:

A. Undervisningsplan.

- a. I de yngre klasser kaldes faget DRAMA og omfatter børnenes aktive dramatiske arbejde, (1 ugentlig time).
- b. Med denne baggrund ændres faget til TEATERKUNDSKAB i de ældre klasser og omfatter:
 1. Et studiekredspræget forarbejde til SKOLEKOMEDIER, der udover den personlige oplevelse skal illustrere teatrets teknik.
 2. »Dramaet og dramaets udvikling« (teaterhistorie, de litterær-dramatiske teksters sceniske egenhed etc.). Med bevarelse af den fra de yngre klasser opøvede aktive dramatiske selvvirksomhed yder fagene dansk, historie, oldtidskundskab og religion emner til fortsat »fri dramatisering«. Med anvendelse af enten ekstemporalspil eller skolespil sigtes der i særlig grad mod en psykologisk begrundet indlevelse.

B. Undervisningsmateriel.

- Der bør udarbejdes i tilknytning til ovenstående:
- a. Mindre sceneudstyr til klassebrug (trefløjede skærme etc.).
 - b. Kartotek over egnede stykker til de forskellige alderstrin.
 - c. Antologi over signifikante dramatiske tekster.
 - d. Grundbog i teaterkundskab. (Udarbejdes som ringbog med løbblade. Artiklerne kan udskiftes og grundbogen dermed stadig føres à jour - ikke blot hvad angår den del af stoffet, der vender mod det moderne teater, men også den del af stoffet, der skal efterkomme de forskellige skoleformers krav).
 - e. Bygning af egnede skoleteatre.

C. Uddannelse af lærere.

- a. Indførelse af undervisning i teaterkundskab på seminarierne inden for timerne i »fri læsning«.
- b. Kurser afholdt i sommerferien af enten Danmarks lærerhøjskole eller Dansk Skolescene omfattende nedennævnte emner eller kortere kurser,
- c. I scenebelysning, dekorationsteknik, kostumevejledning, sminkning, taleteknik samt dramaturgiske analyser.
- d. Kurser i instruktion (de deltagende lærere deltager i en amatøropsætning under faglig medvirken).

Hvad de *hidtidige bestræbelser* angår, skal det understreges at direkte eksempler på en sådan undervisning i praksis ikke findes – derimod talrige tillob. Nærværende besvarelse er således udformet i samråd med skolefolk, der aktivt har arbejdet med skolekomedie, fri dramatisering, skolespil og ekstemporalspil, hvorfor de i særlig grad har kunnet udtale sig om retningslinierne for en undervisning i teaterkundskab.

Til afsnit B, punkterne b og c skal iøvrigt bemærkes, at Dansk Skolescene gerne lader nedsætte et udvalg, der *permanent* beskæftiges med disse stofområder - både hvad angår instruktive tekster til brug for lærerne som egnede tekster til brug i klasserne.

Til punkt C vil Dansk Skolescene også her lade nedsætte et *permanent uddannelsesudvalg*. Hvad under punkt d angår, har Dansk Skolescene tidligere oprettet en »Lærernes dramatiske Klub«, men har savnet midler til fortsættelse og udbygning af arbejdet. Det er institutionens håb, at et sådant arbejde, der godt kunne have forsøgsteatrets karakter, lod sig påbegynde igen.

Forslag til udvalgets arbejde med indførelse af teaterkundskab inden for undervisningens rammer må

efter min opfattelse derfor komme til at omfatte en drøftelse af de i de foregående sider anførte retningslinier og derefter, såfremt disse drøftelser måtte falde positive ud, da bevirke en koordinering af den henstilling om støtte fra de bevilgende myndigheder, der måtte fremkomme fra det af undervisningsministeriet nedsatte læseplansudvalg, med den henstilling til samme myndigheder, der forhåbentlig måtte blive resultatet af nærværende udvalgs drøftelser.

sign. *Bjørn Moe*.

København, den 15. april 1959.

STATSRADIOFONIEN
Dramatisk-litterær afdeling.

København V, den 21. april 1959.

Departementschef frk. Agnete Vøhtz,
Undervisningsministeriet,
K.

ANGÅENDE »UDVALGET TIL BEHANDLING AF SPØRGSMAÅL VEDRØRENDE
SAMARBEJDET MELLEM SKOLESCENERNE OG VEDRØRENDE TEATEROPDRAGELSE M. V.<

Departementschef *frk. Agnete Vøhtz.*

Idet jeg beder departementschefen tilgive mig, at jeg først nu får besvaret skrivelse af 23. januar – det skyldes de mange problemer i forbindelse med nyordningen pr. 1. april — skal jeg herved meddele, at den nye »Teater- og Litteraturafdeling« nøje vil overveje, om det er muligt at udvide »de teateropdragende udsendelser i radioen og i fjernsynet«.

For TVs vedkommende er det vanskeligt i øjeblikket at overskue, hvad der kan gøres ud over TV-teatrets bestræbelser for at skabe interesse for god dramatik. Man har overvejet i næste sæson at bringe en udsendelse, der belyser en teaterforestillings til-

blivelse, og man har ligeledes overvejet at bringe nogle samtaler med store skuespillere.

For radioens vedkommende er der jo dels radio-teatret, der har samme funktion som TV-teatret, dels »Dramatisk Forum«, der blandt andet følger de løbende teaterforestillinger. Vi har drøftet muligheden for også at bringe andet stof, for eksempel teaterhistoriske billeder - diskussioner om moderne teaterproblemer og lignende, som kunne være med til at stimulere teaterinteressen. I hvilket omfang, dette kan gøres, er det svært at sige på nærværende tidspunkt, men afdelingen vil i alle tilfælde gøre, hvad den kan, for at støtte interessen for det levende teater.

Deres ærbødige

sign. *Felix Nørgaard.*

VI. Danmarks Radios teatervirksomhed.

Beretning fra underudvalget vedrørende Statsradiofoniens teatervirksomhed.

På teaterkommissionens 1. møde den 8. april 1954 besluttedes det at nedsætte et underudvalg vedrørende statsradiofoniens teatervirksomhed.

Til medlemmer af underudvalget udpegedes: Kontorchef (nu viceteaterchef) Henning Rohde, formand.

Forfatteren Leck Fischer.

Teaterdirektør Thorvald Larsen.

Skuespiller Bendt Rothe.

Udvalget nåede på 4 møder at gennemdrøfte spørgsmålene om Statsradiofoniens teatervirksomhed, således som forholdene lå for denne i tiden umiddelbart efter teaterkommissionens nedsættelse. Efter at denne undersøgelse fandt sted, er et af udvalgets medlemmer, forfatteren Leck Fischer, afgået ved døden, medens et andet udvalgsmedlem, Dansk Skuespillerforbunds daværende repræsentant i teaterkommissionen, skuespilleren Bendt Rothe, er trådt ud af kommissionen.

Siden da har Statsradiofonien eller — som det nu hedder - Danmarks Radio's teatervirksomhed fuldstændigt ændret karakter efter fjernsynets udvikling i årene efter teaterkommissionens nedsættelse.

Hovedproblemerne omkring fjernsynets og radioens teatervirksomhed set i relation til teatrene og skuespillerne er i dag endnu så uafklarede, at det næppe vil være hensigtsmæssigt på det foreliggende grundlag at udarbejde en betænkning, angivende retningslinier om det fremtidige samarbejde teatret og Danmarks Radio imellem. Man mener, at hele dette spørgsmål bør udgå af kommissionens arbejde, og at man må udskyde løsningen af dette spørgsmål, indtil fjernsynets og radioens teatervirksomhed er faldet mere i leje under den igangværende rivende udvikling, særlig af fjernsynets dramatiske virksomhed.

November 1960.

P.U.V.

Henning Rohde

/W. Wemcke

VIL Teaterlokaler.

Underudvalget vedr. teaterlokaler afgav betænkning i november 1960. Betænkningen er sålydende:

På teaterkommissionens 8. plenarmøde den 20. oktober 1958 blev det besluttet at nedsætte et underudvalg til at undersøge spørgsmålet om muligheden for sikring af egnede lokaler til teaterbrug. Underudvalget fik følgende sammensætning:

landsdommer Henrik Urne (formand)
kontorchef Alice Brun
landsretssagfører Arthur Ilfeldt
viceteaterchef Henning Rohde og
direktør M. Teilman Jørgensen.

Underudvalget har afholdt møde med kontorchef Terkildsen i boligministeriet og har gennemgået materiale, stillet til rådighed af andre af teaterkommissionen nedsatte underudvalg, ligesom man har indhentet forskellige oplysninger fra justitsministeriet vedr. teaterlokaleforhold. Der har gennem udenrigsministeriet været rettet forespørgsel til de franske myndigheder vedr. den i Frankrig eksisterende særlige beskyttelse af lokaler, der benyttes til opførelse af teaterforestillinger.

Arbejdet i de øvrige af teaterkommissionen nedsatte underudvalg har medført, at nærværende underudvalg har kunnet samle sit arbejde om lokaler til brug for de københavnske privatteatre.

Spørgsmålet om landsdelsscenernes lokaler og disses indretning er nemlig behandlet i begge de af underudvalget vedr. landsdelsscenerne og byorkestrene afgivne betænkninger, for såvidt angår den foreløbige betænkning, se foran pag. 18-21, og for såvidt angår den endelige betænkning pag. 26-27. Nærværende underudvalg kan for såvidt angår spørgsmålet om landsdelsscenernes lokaler indskrænke sig til at henvise til disse

betænkninger. Underudvalget kan tilslutte sig de dér fremsatte synspunkter.

Af underudvalget vedr. en rigsteaterordning er der givet en indgående behandling af spørgsmålet om lokaler til brug for det rejsende teater. Der henvises til rigsteaterbetænkningen, se foran pag. 96—99, hvor der gives dels en gennemgang af lokaleforholdene, dels nogle forslag til forbedring af disse. Endelig kan henvises til samme betænkning jfr. pag. 102, hvor der af underudvalget vedr. en rigsteaterordning er stillet forslag om ansættelse af en særlig bygningskyndig konsulent, der kan virke som rådgivende i alle spørgsmål vedr. teaterbyggeri til det rejsende teater.

Nærværende underudvalg kan tilslutte sig de i denne betænkning stillede forslag.

Underudvalget har herefter kunnet samle sit arbejde om de københavnske teatres lokaleproblemer. Der skal nedenfor gives en oversigt over de lokaler, i hvilke der for tiden drives teater i Storkøbenhavn.

Det nye Teater: beliggende i Vesterbros Passage i København, drives i en ejendom, der ejes af »Ida Løfbergs Fond«. Fondens overskud skal anvendes til støtte af forskellige teaterformål, navnlig understøttelse af skuespillere m. v. I de første 10 år af fondens virksomhed skal dog overskuddet anvendes til forbedring af teaterlokalet, hvis opretholdelse som sådant under de givne forhold reelt må anses sikret.

Folketeatret: beliggende Nørregade 39 og Nørrevoldgade 50, drives i en ejendom, der ejes af A/S Københavns Hippodrom. Selskabet, hvis aktier omsættes på Københavns Børs, drives med privatøkonomiske formål, men aktierne har gennem en meget lang årrække været fordelt på forholdsvis få hænder, og ejerne har vist interesse for at bevare teatret til dets oprindelige for-

mål, og der består i alt fald ikke tor tiden nogen aktuel risiko for, at teatret skulle blive omdannet til andet formål.

Alléscenen: beliggende i Frederiksberg Allé, drives i en ejendom, der er på private hænder, men det fornylig etablerede aktieselskab »A/S Alléscenen« har fået moderniseret lokalerne, omend i væsentlig grad for egne midler, og der er heller ikke for dette selskabs vedkommende nogen øjeblikkelig risiko for omdannelse til andet formål.

Om teatrene *Det ny S cala* i Ravnsborggade, *A B C Teatret* og *Avenue Teatret* gælder, at teatrene drives i ejendomme, der enten er ejet af eller i alt fald kontrolleret af teatrenes bevillingshavere, og heller ikke for disse teatres vedkommende er der derfor tale om nogen øjeblikkelig risiko for omdannelse til andet formål.

Røde Kro Teater, beliggende på Øresundsvej på Amager, står imidlertid foran nedrivning, idet ejendommen er erhvervet af et byggekonsortium, der påtænker at opføre en moderne ejendom på stedet. *Tivoliteatret* er på grund af svigtende økonomisk resultat i de senere år ikke blevet drevet som teater, men anvendt til variteforestillinger og *Apolloteatret*, der af bevillingshaveren på grundlag af et tidsbegrænset lejemål var indrettet i lejede lokaler, blev for et par år siden opgivet efter aftale med bygningens ejer.

I den af underudvalget vedr. de københavnske privatteatre i 1956 afgivne betænkning er der (se pag. 56) givet en regnskabsopstilling, hvori der indeholdes oplysning om de faste teatres udgifter til husleje. Af denne opstilling fremgår, at udgiften for de københavnske privatteatres vedkommende andrager ca. 10% af den årlige omsætning på det enkelte teater. Selvom der siden afgivelsen af nævnte betænkning fra de københavnske privatteatre er sket lov-mæssige forhøjelser af huslejerne -- også med virkning for teaterlokaler -- har udvalget fået bekræftet, at udgiften til husleje for teatrene stadig ligger på relativt samme niveau, altså ca. 10% af den årlige omsætning.

Anledningen til udvalgets nedsættelse var, at der på dette tidspunkt var opstået risiko for omdannelse af teaterlokaler i København til anvendelse til andet formål, og det blev på det nævnte plenarmøde drøftet, hvorvidt der fra myndighedernes side kunne tages skridt herimod. Siden

udvalgets nedsættelse er der ganske vist nedlagt et fast teater i København, nemlig *Riddersalen*, der blev drevet i etablisementet »Lorry« i Allégade, men teatrets standsning skyldtes ikke skridt fra ejeren af lokalet. Tværtimod er lokalet stadig til disposition for teaterdrift, såfremt der skulle vise sig mulighed for en rentabel drift af teater på dette sted, og det bruges for øjeblikket midlertidigt som revyscene.

Under udvalgets overvejelser af, hvilke skridt der eventuelt kunne tages fra myndighedernes side for at sikre tilstedeværelsen af egnede lokaler, har man haft opmærksomheden henvendt på den i Frankrig gennemførte lovgivning til dette formål. Af de gennem udenrigsministeriet indhentede oplysninger fremgår, at der i henhold til:

- 1) Ordonnance no. 45-2339 du 13 octobre 1945 relative aux spectacles,
og
- 2) Décret no. 45-2357 du 13 octobre 1945 portant régleme nt d'administration publique pour l'application des articles 4 et 5 d l'ordonnance relative aux spectacles,

er givet lovregler om, at ingen teater- eller koncertsal kan benyttes til andet brug eller nedlægges, uden at salens ejer eller bruger har opnået undervisningsministeriets tilladelse (Ord. kapt. 2 art. 2).

Det er endvidere oplyst, at der i 1947 opstod en offentlig debat i anledning af, at det franske undervisningsministerium havde meddelt tilladelse til, at et lokale i Paris blev nedlagt som teater. Der fremkom stærke protester herimod fra det franske skuespillerforbund, og selvom det fra myndighedernes side blev fremført, at tilladelsen til nedlæggelse af teatret var konkret begrundet med, at det nævnte lokale tidligere havde været benyttet til biografdrift, og at der blot var givet tilladelse til påny at omdanne lokalet til et sådant, blev resultatet af den offentlige debat, at der ved

Arrêté du 18 Avril 1947 portant création d'une commission chargée de donner un avis sur les demandes de changement d'affection des salles de spectacles

blev nedsat en rådgivende kommission, der skal udtale sig i sager vedrørende forslag om ændringer i eller nedlæggelse af teaterlokaler. Der er således i Frankrig etableret en meget kraftig beskyttelse af teaterlokaler.

Hvis en tilsvarende lovgivning skulle gennemføres her i Danmark, måtte den formentlig have et vist forbillede i bygningsfredningslovgivningen (lov nr. 137 af 12/3 1918). Et forbud mod at omdanne eller nedrive bygninger, i hvilke der findes teaterlokaler, kan formentlig ikke gennemføres, uden at dette indgreb i den private ejendomsret vil have karakter af ekspropriation. Dette princip har også fundet udtryk i bygningsfredningsloven, jfr. dennes § 5 og 6. Hvis der f. eks. fra en teaterjers side blev ytret ønske om at nedrive teaterbygningen eller ombygge denne til andet formål, måtte man derfor formentlig fra det offentliges side imødesee nødvendigheden af at ekspropriere bygningen, såfremt der skal opnås effektiv beskyttelse. En sådan ekspropriation vil meget nemt komme til at medføre betydelige økonomiske konsekvenser for statskassen. Ekspropriationen måtte naturligvis stå i passende forhold til ejendommens handelsværdi, og når man henser til, at lokalelejen i dag de fleste steder vil være på ikke under 150.000 kr., om året, og en erstatning formentlig ikke kan sættes til under 10-12 gange lejen, vil en ekspropriation af blot et enkelt af teatrene koste millionbeløb. Underudvalget har derfor været betænkelig ved at stille forslag om gennemførelse af sådanne lovregler. Dette synspunkt støttes efter underudvalgets opfattelse også af den omstændighed, at såfremt den af underudvalget vedr. de københavnske privatteatre foreslåede støtteordning til disse teatre gennemføres, skulle der være rimelig mulighed for, at de private teatre kan betale en passende husleje. Gennemførelse af lovregler indeholdende forbud mod nedlæggelse eller omdannelse af teaterlokaler vil efter underudvalgets opfattelse også nemt have til konsekvens, at der bliver særdeles vanskeligt at tilvejebringe nødvendig ka-

pital til opførelse af nye lokaler til dette formål.

Der er i de senere år i København opført flere bygninger, i hvilke der findes lokaler, der periodisk benyttes til teaterforestillinger (Mercur Teatret og Falkonercentret), og der skulle efter underudvalgets opfattelse på længere sigt være rimelig mulighed for, at en forøgelse af teaterlokalernes antal kan finde sted. Det er derfor af betydning, at der ikke gennem lovregler, der begrænser muligheden for senere ændring af lokalerne, lægges hindringer for kapitalmarkedets lyst til at investere i sådanne bygninger.

Hertil kommer yderligere, at en ordning, indeholdende forbud mod omdannelse af teaterlokaler og de dertil hørende ekspropriationsbestemmelser, i det hele er vanskelig forenelig med den skitserede ordning af støtten til de københavnske privatteatre. Efter underudvalgets opfattelse bør man derfor indskrænke sig til at henlede myndighedernes opmærksomhed på, at der meget vel i fremtiden kan opstå situationer, hvor det er af afgørende kulturel og social betydning at sikre et teaterlokale, der muligt har en betydelig tradition bag sig, til fortsat anvendelse til teaterdrift. En sådan sikring bør imidlertid efter underudvalgets opfattelse ske ved egne foranstaltninger i de konkrete tilfælde, eventuelt med støtte af det offentlige.

Med hensyn til offentlig støtte til opførelse af nye teaterlokaler og ombygning af sådanne kan underudvalget henvide til de i rigsteaterbetænkningens pag. 97 angivne oplysninger om de foreliggende muligheder i henhold til boligstøtelovens kapitel 6. Underudvalget mener ikke, at der ud over den nævnte støttemulighed kan stilles forslag om særlig offentlig støtte til opførelse af teaterbygninger.

København i november 1960.

P. U. V.

Urne

/K. Haulvig.

Underudvalgets betænkning behandlede på kommissionens møde den 29. november 1960, hvor den enstemmigt blev vedtaget.

VIII. Understøttelsesordning for skuespillere m. v.

Underudvalget vedr. en eventuel understøttelsesordning for skuespillere m. v. afgav betænkning i april 1960. Betænkningen er sålydende:

På teaterkommissionens 2. plenarmøde den 12. marts 1955 blev det besluttet at nedsætte et underudvalg til at behandle spørgsmål vedrørende en understøttelsesordning for skuespillere m. fl., dog således at underudvalgets arbejde ikke skulle omfatte skuespillere, der som følge af ansættelse ved Det kongelige Teater eller Statsradiofonien var sikret pension og sygehjælp m. v.

Underudvalget fik følgende sammensætning:

afdelingschef Fr. Grünfeld, finansministeriet, formand,
teaterdirektør Thorvald Larsen,
viceteaterchef Henning Rohde,
skuespiller, cand. jur. Bendt Rothe og
landsdommer Erik Vetli.

Efter at afdelingschef Fr. Grünfeld afgik ved døden den 2. april 1957, har landsdommer Erik Vetli fungeret som formand for underudvalget. Kontorchef frk. Alice Brun, der af finansministeriet er udpeget til at deltage i kommissionens arbejde i stedet for afdelingschef Fr. Grünfeld, indtrådte samtidig i underudvalget.

Den 20. maj 1958 blev skuespiller Bendt Rothe efter begæring fritaget for sit hverv som medlem af kommissionen. Som skuespillerforbundets repræsentant blev herefter beskikket skuespiller Per Buckhøj, der har deltaget i underudvalgets afsluttende arbejde.

Kontorchef H. Salicath, finansministeriets pensionskontor, og underdirektør, cand. act. C. A. Busch-Petersen, Statsanstalten for Livsfor sikring, har efter anmodning deltaget i underudvalgets arbejde som særlig sagkyndige.

Som det nærmere vil blive omtalt nedenfor, havde teaterudvalget af 1949 i sin betænkning fra 1951 stillet forslag om oprettelse af en understøttelsesfond, hvis midler skulle tilvejebringes gennem en afgift på 1% af teatrenes entréindtægter.

Det nævnte forslag var ikke ført ud i livet, da teaterkommissionen af 1954 blev nedsat, og siden da er folkepensionsordningen i henhold til lov nr. 258 af 2. oktober 1956 blevet gennemført og i forbindelse hermed også lov nr. 260 af samme dato om pristalsreguleret aldersomsforsikring og aldersomsopsparring.

Det må endvidere nævnes, at arbejdsmarkedets hovedorganisationer i henhold til mæglingforslaget af 31. marts 1956 med virkning fra den 15. januar 1957 har gennemført en sygeløsoordning, der hviler på bidrag fra arbejdere og arbejdsgivere. Ordningen omfatter ikke skuespillere, og det bemærkes i denne forbindelse, at de mellem Dansk Skuespiller Forbund og Privatteaterdirektørforeningen vedtagne normalkontrakter indeholder regler om sygeløn. Per er nu for Folketinget fremsat forslag til lov om den offentlige sygeforsikring, og skuespillere vil principielt være omfattet af de regler om dagpenge under sygdom, der indeholdes i dette lovforslags afsnit II, jfr. dog herved nedenfor side 152 f.

Underudvalget har ment at burde redegøre for, hvilke muligheder der i øjeblikket foreligger for støtte til skuespillere i tilfælde af høj alder, arbejdsløshed, sygdom eller lignende, og har dernæst søgt tilvejebragt oplysninger om, hvilket behov der er for en forbedring af de foreliggende muligheder for understøttelse. Oplysninger om de foreliggende muligheder for understøttelse er indsamlet med bistand af Dansk Skuespiller Forbund og Skuespillerforeningen af 1879, medens man med henblik på

tilvejebringelse af oplysninger om behov for støtte har udsendt et spørgeskema til samtlige medlemmer af Dansk Skuespiller Forbund, Teaterdirektørforeningen, Provinsteaterdirektørforeningen, Teatrenes embedsmands- og funktionærforening og Foreningen af Danske Sceneinstruktører. Udsendelsen af spørgeskemaerne er sket i forståelse med de nævnte foreninger, og de indkomne besvarelser er i vidt omfang suppleret med oplysninger fra vedkommende organisationer.

Fremstillingen nedenfor vil blive opdelt i følgende hovedafsnit:

- I. Oversigt over de for tiden foreliggende muligheder for understøttelse af trængende skuespillere m. fl.
- II. Tidligere forsøg på at tilvejebringe en almindelig pensions- eller understøttelsesordning for skuespillere m. fl.
- III. Underudvalgets bemærkninger.

I. Oversigt over de for tiden foreliggende muligheder for understøttelse af trængende skuespillere m. fl.:

De foreliggende muligheder for støtte til trængende skuespillere m. fl. knytter sig i det væsentlige til den understøttelsesvirksomhed, der udøves dels af Dansk Skuespiller Forbund, dels af Skuespillerforeningen af 1879. Hertil kommer i nær fremtid legatet »Ida Løfbergs Fond«.

A. Den af Dansk Skuespiller Forbund udøvede understøttelsesvirksomhed:

Dansk Skuespiller Forbund har ca. 750 medlemmer. Omkring 100 af disse — hvoraf størsteparten er opera- og balletpersonale — er sikret pension gennem ansættelse i pensionsberettiget stilling på Det kongelige Teater.

Skuespillerforbundet virker som skuespillerens almindelige faglige organisation. Der betales et kontingent på 10 kr. om måneden. Visse medlemsgrupper — ældre — ikke aktive m. v. — betaler noget mindre. Kontingentindtægten anvendes alene til de almindelige faglige opgaver. Om forbundet historie og virke findes en fyldig redegørelse i forbundets jubilæumsbog af 1954, p. 1-115.

Skuespillerforbundet har foruden sit almindelige organisatoriske virke gennem adskillige år udøvet en ikke ubetydelig understøttelsesvir-

somhed ved hjælp af midler, der på forskellig måde er tilflydt forbundet. Midlerne er i reglen uddelt af forbundets bestyrelse til medlemmer, om hvem man gennem kolleger eller andre vidste, at de var kommet i særlige vanskeligheder og havde behov for hjælp og understøttelse. Midlerne er således i vidt omfang uddelt uden egentlig ansøgning, og størrelsen af den ydede hjælp er ansat efter et skøn over behovet og under hensyn til de for hånden værende midler. De årlige uddelinger har i de senere år ligget på 10.-15.000 kr. Der har i adskillige tilfælde været tale om regelmæssigt tilbagevendende ydelser, men disse har i så tilfælde kun andraget få hundrede kroner årlig. Derudover er der lejlighedsvis udbetalt større beløb op til 2.000 kr. én gang for alle i tilfælde, hvor særlig hjælp f. eks. som følge af langvarig sygdom har været påkrævet.

Under forbundets administration henhører endvidere den selvejende institution Dansk Skuespiller Forbunds Rekreationshjem. Denne institution ejer et rekreationshjem i Marielyst med tilliggende grunde. Ejendommen, hvis samlede skyldværdi er 166.300 kr., er ubehæftet og anvendes dels som egentligt rekreationshjem, dels — i det omfang, pladsen tillader — til sommerophold for skuespillere, der har særligt behov herfor. I de senere år har forbundet forsøgsvis — uden udgift for hjemmets drift — åbnet adgang til rekreationshjemmet for skuespillere fra de øvrige nordiske lande.

Endelig har forbundet ved testamente fået tillagt et feriehjem ved Saunte. Ejendommen har en skyldværdi på 27.000 kr. Prioritetsgælden andrager pr. 15. maj 1959 2.484 kr.

Den af forbundet udøvede understøttelsesvirksomhed er i foråret 1956 blevet samlet og forenklet ved oprettelse af »Skuespillernes Hjælpefond«. Fondens vedtægter er godkendt af justitsministeriet, og fonden står under ministeriets tilsyn. Det kan iøvrigt oplyses, at fonden er tilmeldt Erhvervenes **Indsamlingskos**;

Fondens formål er at yde legater og understøttelser til medlemmer af forbundet, der på grund af alderdom, sygdom eller økonomisk trang iøvrigt har brug for økonomisk bistand, samt eventuelt at yde legater til uddannelse ved studierejser eller på anden måde. Endvidere anvendes hjælpefondens midler til driften af skuespillerforbundets rekreationshjem og feriehjem. Der medgår hertil ca. 20.000 kr. årlig. I denne forbindelse skal bemærkes, at skuespillerforbundet gennem en årrække fra filmsfonden har

modtaget et årligt tilskud på 10.000 kr. til driften af rekreationshjemmet i Marielyst.

Fondens formue er blevet tilvejebragt ved overførelse af midlerne fra forbundets hidtidige understøttelseskasse og af andre disponible midler.

Derudover skal der i fonden indgå de midler, der tilflyder Dansk Skuespiller Forbund i forbundets egenskab af legatar i boet efter afdøde teaterforlægger Carl Strakosch. Denne har i sit testamente bestemt, at nettooverskuddet ved videreførelse af den af ham hidtil drevne forlagsvirksomhed skal tilfalde Dansk Skuespiller Forbund til anvendelse efter forbundets frie bestemmelse. Teaterforlagets indtægter er svingende, afhængig af i hvilket omfang de af forlaget ejede forlagsrettigheder kan afsættes, men der kan formentlig påregnes en indtægt på 15.-20.000 kr. om året hidrørende herfra.

I Skuespillernes Hjælpefond skal endvidere indgå beløb, der tilflyder forbundet i henhold til forbundets bestemmelser om, at der ved villig optræden ydet af skuespillere skal tilfalde forbundet et beløb af 25 kr. pr. optræden. I henhold til denne bestemmelse har forbundet i regnskabsåret 1958/59 oppebåret en indtægt på ca. 2.800 kr. Derudover skal hjælpefonden modtage ethvert beløb, som måtte tilfalde forbundet som arv eller gave, hvis det ikke ifølge arveladers eller givers gyldigt trufne bestemmelse skal anvendes på anden måde. Endvidere kan Skuespillernes Hjælpefond oppebære overskuddet af velgørende forestillinger, som afholdes af forbundet. Endelig har hjælpefonden en indtægt på ca. 15.000 kr. om året i henhold til en aftale med teatrene om en afgift på fribilletter og generalprøvebilletter. Denne afgift, der for fribilletter udgør 10 øre og for generalprøvebilletter 50 øre pr. billet, fordeles mellem hjælpefonden og Skuespillerforeningen af 1879 med for fribilletafgiftens vedkommende $\frac{2}{3}$ til hjælpefonden og $\frac{1}{3}$ til skuespillerforeningen og for generalprøvebilletafgiftens vedkommende med $\frac{2}{3}$ til hjælpefonden og $\frac{1}{3}$ til skuespillerforeningen. Sidstnævnte forenings indtægt fra denne ordning andrager ca. 7.000 kr. årlig.

Det er i vedtægterne for fonden bestemt, at der af fondens indtægter i de første 5 år hvert år skal henlægges mindst $\frac{1}{3}$ til formuen, medmindre denne forinden har opnået et beløb af 100.000 kr. Derefter henlægges hvert år 25 % af indtægterne, indtil formuen udviser 100.000 kr., og derefter henlægges endelig hvert år mindst 10 % af indtægten til formuen.

Skuespillernes Hjælpefond rådede i henhold til status pr. 15. maj 1959 over en formue på 147.585 kr. Til aktiverne er henregnet ejendomsskyldværdien af feriehuset i Saunte efter fradrag af prioriteter med et beløb af ca. 24.500 kr. og aktieposten i Strakosch's forlag til pariværdi 9.800 kr. De samlede indtægter kan formentlig i de kommende år forventes at ville udgøre ca. 30.-40.000 kr. årligt, hvoraf som nævnt de 10 % skal henlægges.

I forbindelse med skuespillerforbundets 50-års jubilæum i april 1954 blev der skænket forbundet forskellige beløb, ligesom der blev afholdt velgørenhedsforestillinger. Hele det således tilvejebragte beløb er indgået i »Jubilæumsfonden af 1954«. Heri er også indgået et tilskud på 12.000 kr., der af filmsfondens midler gennem justitsministeriet blev ydet Dansk Skuespiller Forbund i anledning af jubilæet på det vilkår, at beløbet indgik i den dengang planlagte understøttelsesordning.

Efter de vedtægter, som forbundet har udarbejdet for denne fond, skal fondens kapital henstå urørt, indtil der ved lov eller anden offentligtretlig foranstaltning måtte blive truffet bestemmelse om indførelse af en pensions- eller understøttelsesordning for skuespillere, teaterledere, instruktører og teaterembedsmænd, der på grund af alder eller sygdom har behov for økonomisk støtte. Det forudsættes, at denne ordning træffes enten i henhold til retningslinierne i den betænkning, der er afgivet af det ved justitsministeriets skrivelse af 31. januar 1949 nedsatte udvalg eller i henhold til de retningslinier, der måtte blive angivet i en eventuel betænkning fra teaterkommissionen af 1954. Såfremt en sådan understøttelsesordning måtte træde i kraft, skal jubilæumsfonden indgå heri, men hvis sådan ordning ikke etableres, vil skuespillerforbundets generalforsamling - med forbehold af justitsministeriets godkendelse - træffe beslutning om, hvorledes der skal forholdes med de under jubilæumsfonden hørende midler til opfyldelse af de forudsætninger, hvorunder de indgåede beløb er skænket eller indsamlet. Indtil en sådan afklaring foreligger, tilskrives jubilæumsfondens renter hvert år kapitalen.

Fondens formue udgjorde i henhold til status pr. 15. maj 1959 ca. 118.000 kr. Den årlige indtægt udgør omkring 5.000 kr.

Herudover råder Dansk Skuespiller Forbund ikke over midler til støtte af trængende medlemmer.

B. Den af Skuespillerforeningen af 1879 udøvede understøttelsesvirksomhed:

Denne forening har alene som opgave at virke som understøttelses- og hjælpeforening for medlemmerne. Foreningen, der er den ældste sammenslutning af scenekunstnere i Skandinavien, har henvend 300 medlemmer. For at optages som medlem er det en betingelse, at man ikke er fyldt 40 år. Foruden skuespillere m. fl. kan teaterdirektører og teaterrembedsmænd finde optagelse i foreningen. Det er endvidere en betingelse for at kunne blive optaget, at vedkommende i 5 på hinanden følgende år har haft fast engagement ved et teater, ligesom et medlem efter at have ophørt at virke i de nævnte stillinger kun kan forblive medlem, hvis teatervirksomheden har vedvaret uafbrudt i mindst 20 år. Kontingentet er 32 kr. om året.

Foreningen har gennem årene udøvet en meget betydelig virksomhed til gavn for sine medlemmer og har efterhånden oparbejdet en ret betydelig kapital. Foreningens indtægter, der andrager ca. 80.000 kr. om året, hidrører – foruden fra gaver m. v. og fra den ovenfor omtalte afgift af fribilletter og generalprøvebilletter – dels fra renter af opsamlede fonds (ca. 30.000 kr. om året), dels fra en afgift på 16.000 kr. om året, som det i henhold til bevillingen til Colosseum-biografen i København påhviler dette teaters bevillingshaver at udrede til foreningen, efter at denne, der oprindelig var medbevillingshaver, som følge af bestemmelserne i biograf loven af 1933 måtte fratræde som sådan.

Foreningen ejer en ejendom i København, kaldet Skuespillerforeningens Hus, hvori der findes 14 friboliger til foreningens ældre medlemmer. Driften af huset medfører en udgift for foreningen på ca. 35.000 kr. om året. Foruden friboliger uddeler foreningen faste årlige understøttelser, såkaldte pensioner, til ca. 25 ældre medlemmer. Pensionernes størrelse udgør fra 400 til 600 kr., og det samlede beløb, der udbetales årligt på denne måde, andrager ca. 10.000 kr. Et tilsvarende beløb uddeles af foreningen årligt som legatportioner til afhjælpning af nød i enkelte tilfælde. Derudover virker foreningen tillige som syge- og begravelseskasse. Endelig bestyrer foreningen henvend 40 legater, herunder »Johanne Louise Heibergs Legat«, hvis kapital er tilvejebragt gennem en gave på 50.000 kr. ydet foreningen af tipsmidlerne i anledning af foreningens 75 års jubilæum. Disse legater har en samlet kapital på ca. 635.000 kr.,

og det årlige legatbeløb udgør ca. 25.000 kr. Da foreningens ejendom, der er uprioriteret, har en ejendomsskyldværdi på 235.000 kr., og foreningens egen fondsbeholdning udgør omtrent 800.000 kr., andrager de samlede værdier, hvorover foreningen råder, ca. 1.670.000 kr.

Foreningens formue er således af ikke ubetydeligt omfang, og dens virksomhed udgør da også et væsentligt bidrag til afhjælpning af understøttelsesbehovet inden for skuespillerstanden.

C. Ida Løfbergs Fond:

I december 1947 oprettede direktør Per Lørborg, der var ejer af »Det ny Teater« i København, en selvejende institution ved navn »Ida Løfbergs Fond«. Fondens formue bestod ved oprettelsen af den ejendom på Vesterbro, i hvilken »Det ny Teater« er beliggende. Denne ejendom tillige med det teatret tilhørende løseøre og inventar af enhver art blev skænket til den selvejende institution med det formål at etablere en fond, der har til opgave at yde støtte, hjælp, opmuntring, bidrag til uddannelse eller lignende til skuespillere og teaterfunktionærer.

Den selvejende institution bestyres af 3 personer, hvoraf den ene, når direktør Thorvald Larsen og efter ham direktør Peer Gregaard er afgået, skal være den til enhver tid værende formand for foreningen af københavnske privatteaterdirektører. Fondens indtægter består så godt som udelukkende af lejendtgæfter ved udlejning af teatret og andre lokaler i bygningen. I fundatsen er det bestemt, at de første 10 års indtægter ikke skal uddeles, men anvendes til forbedring og modernisering af ejendommen og dennes installationer. Den første uddeling må derfor påregnes at finde sted i den nærmeste fremtid. I henhold til fundatsens bestemmelser er bestyrelsen — inden for rammen af de personer, der kommer i betragtning — meget frit stillet med hensyn til indtægternes anvendelse og uddeling, idet bestyrelsen også skal være berettiget til at yde selv betydelige tilskud til opførelse og drift af alderdomshjem eller ferie-hjem for skuespillere eller lignende. Hovedformålet er dog at hjælpe ældre og trængende skuespillere og andre ved tildeling af legatportioner på ikke under 500 kr. årlig. Legatets egenkapital udgjorde ved udgangen af regnskabsåret 1958 ca. 944.000 kr. Det er oplyst, at legatbestyrelsen skønner, at der, når legatet træder i kraft, til uddeling vil være ca. 30.000 kr. om året.

D. Teaterdirektørforeningens Hjælpefond:

Denne hjælpefond, hvis formål er at yde økonomisk hjælp til tidligere eller nuværende medlemmer af Teaterdirektørforeningen eller disses enker, blev stiftet den 29. november 1929 af afdøde teaterdirektører Poul Gregaard, Ivar Schmidt og Oscar Holst.

Fondens midler er tilvejebragt ved at,

- 1) medlemmer af Teaterdirektørforeningen har foranstaltet forestillinger på deres teatre til indtægt for fonden,
- 2) ved donationer fra teaterdirektører,
- 3) ved indtægter fra generalprøver, for hvis overværelse besøgene erlægger pr. billet 1 kr., som deles mellem Teaterdirektørforeningens Hjælpefond og Skuespillerforeningen af 1879, der heraf afgiver V3 til Skuespillerforbundets hjælpefond, jfr. foran side 150.

Fondens formue udgør pr. 1. juli 1959 kr. 69.725,66.

Der er i de sidste 5 sæsoner udbetalt gennemsnitlig 1.680 kr. i understøttelse og hjælp til teaterdirektører, som har måttet forlade deres teatre på grund af økonomiske vanskeligheder, idet praksis har været, at der kun ydes hjælp til trængende personer og ikke til finansiering af teaterdrift.

Fonden ledes af en bestyrelse, der fortiden består af teaterdirektør Peer Gregaard (formand), direktør Thorvald Larsen og højstetretssagfører O. Bondo Svane.

E. Anden understøttelsesvirksomhed til gavn for skuespillere ni. f 1:

Med særlig tilknytning til Århus Teater findes »Købmand Michael Jensens Teaterlegat«, hvis kapital er på noget over 400.000 kr. Legatets årlige afkast (ca. 30.000 kr.) skal - når nogle rentenydelsesrettigheder er ophørt — anvendes til legatportioner til skuespillere og elever ved Århus Teater. Det må endelig nævnes, at der herudover findes en række legater, hvis formål er under forskellige former at yde støtte til skuespillere.

F. Sygelønsordninger:

For kortere sygdomsperioder findes bestemmelser i normalkontrakterne. Sæsonengagerede skuespillere er under sygdom sikret fuld gage i

en måned og halv gage i yderligere en måned, medens skuespillere med kortvarigt engagement har krav på fuld løn i en uge for hver engagementsmåned og halv gage i et tilsvarende tidsrum. For så vidt angår de københavnske teatre er det yderligere bestemt, at gagen i sygdomstilfælde er beregnet til 35 kr. om dagen.

Som foran anført omfattes skuespillere ikke af den af arbejdsmarkedets hovedorganisationer gennemførte sygelønsordning, hvorimod de som nævnt foran side 148 principielt vil blive omfattet af dagpengereglerne i det for folketinget fremsatte lovforslag om den offentlige sygeforsikring. Ifølge det nævnte lovforslags § 49 er fra den nævnte dagpengeordning dog bl. a. undtaget personer, hvem der ved overenskomst eller kontrakt er tilsikret løn under sygdom efter regler, der som helhed ikke stiller dem ringere end de af lovforslaget omfattede.

Det skal iøvrigt oplyses, at justitsministeriet ved skrivelse af 6. juli 1955 har nedsat et udvalg med den opgave at undersøge spørgsmålet om en ordning af engageringsforholdene for artister, musikere og skuespillere og eventuelt andre i forbindelse dermed stående forhold. De kontraktsforhold, der gælder mellem skuespillere og teaterbevillingshavere, vil dog blive holdt uden for udvalgets arbejdsområde.

G. Særlige pensionsordninger:

Det kan oplyses, at A/S Århus Teater med A/S Pensionsforsikringsanstalten i 1942 indgik en overenskomst om pensionering af det ved Århus Teater fast ansatte tekniske personale og fast ansatte kontorfunktionærer. I henhold til denne overenskomst skulle sådanne funktionærer, når de havde været fast ansatte i 2 år, dog tidligst fra vedkommendes fyldte 25. år og senest inden vedkommendes 40. år, indtræde i en særlig pensionsordning på forsikringsmæssig basis. Til Pensionsforsikringsanstalten indbetaltes som præmie 12 % af funktionærernes vekslende faste gager. Heraf betalte teatret ²/_s og funktionæren V3. For denne præmie opnåedes en kombineret alders- og invalidepension samt en enkepension, beregnet efter de for Pensionsforsikringsanstaltens virksomhed godkendte tariffer.

Med hensyn til pensionens størrelse kan eksempelvis oplyses, at Århus Teaters scenemester, der er fyldt 70 år, og som ved sit 70. år havde en årlig gage på ca. 13.000 kr., i pension får udbetalt ca. 2.400 kr. om året.

Denne ordning, der har omfattet 8 personer, er imidlertid nu efter aftale mellem Århus Teater og Pensionsforsikringsanstalten ophævet fra 1. januar 1958 under hensyn til folkepensionens indførelse. Forsikringerne løber dog videre for 4 af de oprindeligt af ordningen omfattede personer.

Udover denne nu bortfaldne ordning har der, såvidt underudvalget har kunnet skaffe oplyst, ikke eksisteret kollektive pensionsordninger, hverken for det kunstneriske eller det tekniske og administrative personale.

De muligheder, der foreligger til imødegåelse af understøttelsesbehovet, kan kort resumeres således:

1. Dansk Skuespiller Forbund.

- a. Skuespillernes hjælpefond og jubilæumsfonden årligt til disposition ca. 35.000 kr. hvoraf dog en væsentlig del må påregnes anvendt til driften af:
- b. Rekreativshjemmet ved Marielyst på Falster, jfr. foran side 149.

2. Skuespillerforeningen af 1879.

- a. Ca. 14 friboliger til ældre medl.
- b. Årlige pensioner å 400-600 kr. . . . ca. 10.000 kr.
- c. Årlige legatportioner af foreningens almindelige midler. ca. 10.000 kr.
- d. Årlige uddelinger af de af foreningens bestyrede legater. ca. 20.000 kr

3. Ida Løfbergs Fond.

Årlige uddelinger. ca. 30.000 kr.

Det må ved den foranstående opstilling have i erindring, at Skuespillerforbundets midler naturligvis kan komme alle medlemmer af forbundet og derved i realiteten alle skuespillere til gode, medens 1879-foreningens midler er forbeholdt en væsentlig snævrere kreds, der dog også omfatter teaterdirektører og teaterembedsmænd. For nogle af de legater, der administreres af 1879-foreningen, er forholdet iøvrigt det, at der ved uddelingen tildels skal bortses fra trangssynspunktet. Ida Løfbergs Fond omfatter også teatrenes administrative og overordnede tekniske personale (de såkaldte »teaterembedsmænd«).

Endelig vil Michael Jensens teaterlegat, jfr. foran side 152, engang blive af meget væsentlig betydning for de til Århus Teater knyttede skuespillere.

II. Tidligere forsøg på at tilvejebringe en almindelig pensions- eller understøttelsesordning for skuespillere ni. fl.

Det første forsøg af denne art blev gjort ved direkte forhandling mellem de interesserede organisationer, Dansk Skuespiller Forbund og Teaterdirektørforeningen om etablering af en egentlig pensionsordning. Disse forhandlinger, der fandt sted i årene 1944 og 1945, resulterede ikke i nogen endelig aftale, og i 1947 rettede Skuespillerforbundet derfor henvendelse til justitsministeriet om etablering af en fond, der skulle sikre en egentlig pensionsordning. Dette forslag gik i korthed ud på, at den nævnte fond skulle etableres ved bidrag dels fra skuespillerne selv (5 % af gagen), dels fra teaterdirektørerne (7 % af den pensioneredes gage) samt ved en andel på 5 øre pr. billet af det til staten indbetalte forlystelsesafgiftsbeløb. Forslaget findes nærmere omtalt i den tidligere nævnte betænkning angående privatteatrenes forhold, afgivet af det ved justitsministeriets skrivelse af 31. januar 1949 nedsatte udvalg, og som det fremgår af denne betænkning (p. 31) måtte grundlaget for forslaget af 1947 anses for bortfaldet ved ophævelse af forlystelsesafgiften.

Teaterudvalget af 1949 tog derfor spørgsmålet op til fornyet overvejelse. Udvalget sluttede sig til de synspunkter, der blev fremsat af skuespillernes repræsentanter i udvalget, hvorefter en egentlig pensionsordning ikke ville kunne hidføre en effektiv løsning af de foreliggende problemer. Man henviste for det første til, at ordningen ikke ville kunne hjælpe de ældre skuespillere, der allerede trængte til understøttelse, men dernæst også til, at regelmæssig opsparing til en pensionsordning under de beskæftigelsesforhold, der er gældende for skuespillerstanden, ikke kan anses for mulig.

Udvalget kom herefter til det resultat, at der på andet grundlag måtte tilstræbes etableret en understøttelsesordning, der straks kunne træde i kraft. Ordningen skulle ikke blot omfatte skuespillere, men også tage sigte på andre personer med tilknytning til erhvervet, såsom bevillingshavere, instruktører og teaterembedsmænd. Udvalget foreslog, at der blev oprettet en understøttelsesfond for skuespillere, teaterledere, instruktører og teaterembedsmænd, der på grund af alder eller sygdom har behov for økonomisk støtte. Midlerne foresloges tilvejebragt gennem en afgift på 1 % af teatrenes entréindtægt. En sådan afgift, der ville svare til

et beløb på 5 à 10 øre på hver teaterbillet, påregnedes at ville tilvejebringe et bløb på 75.-100.000 kr. årligt, hvilket udvalget skønnede var tilstrækkeligt til understøttelsesfondens arbejde. Den foreslåede ordning findes nærmere omtalt i udvalgets betænkning, pag. 33 samt i det udkast til fundats for fonden, som er trykt som betænkningens bilag 10, pag. 103-4. I udvalgets udkast til en teaterlov omhandlede understøttelsesfondens i kapitel 3, § 15, der lød således:

»Stk. 1. Der oprettedes en fond med det formål at yde understøttelse til skuespillere, teaterledere, instruktører og teaterembedsmænd, der på grund af alder eller sygdom har behov for økonomisk støtte.

Stk. 2. Fondens midler tilvejebringes ved en afgift, der af bevillingshaveren afkræves publikum særskilt som et tillæg til billetprisen på 1 pct. af entrévederlaget (billetprisen med fradrag af garderobevederlag) for hver enkelt solgt billet, således at afgiften afrundes til det nærmeste med 5 delelige ørebeløb (mindst 5 øre). Bevillingshaveren kan i stedet erlægge en afgift på 1 pct. af det samlede indgåede entrévederlag. Af foreningsforestillinger, for hvilke der erlægges et samlet vederlag til bevillingshaveren, beregnes afgiften af dette vederlag med fradrag af eventuelt garderobevederlag. Justitsministeren kan efter indstilling fra teaterrådet fritage tournebevillingshavere, jfr. § 1, stk. 2, for at erlægge den omhandlede afgift af foreningsforestillinger som de ommeldte.

Stk. 3. Fondens ledes af en bestyrelse, bestående af repræsentanter for de til understøttelse berettigede og med en af justitsministeren udpeget formand. De nærmere regler for bestyrelsens sammensætning, for fondens virksomhed og for indbetalingen af afgiften til fonden fastsættes af justitsministeren. Hvervet som bestyrelsesmedlem er ulønnet. Formanden oppebærer dog et af justitsministeren fastsat honorar.«

III. Underudvalgets bemærkninger.

Skuespillernes arbejdsvilkår og indtægtsforhold bevirker utvivlsomt, at mange inden for denne stand vil have større vanskeligheder end de fleste andre lønmodtagere og udøver af liberale erhverv ved selv gennem personlig opsparing eller gennem forsikringsordninger at sikre sig mod følgerne af sygdom og alderdom. Den-

ne antagelse er bekræftet af den nedenfor omhandlede undersøgelse, og man kan iøvrigt henvisse til den i Skuespillerforbundets jubilæumsbog af 1954 pag. 70—76 indeholdte redegørelse.

Skuespillerforbundets repræsentant i underudvalget har fremhævet, at der eksisterer et særligt understøttelsesproblem for skuespillere i alderen fra 50 til 65 år. Dette understøttelsesbehov hænger sammen med en strukturejendommelighed inden for beskæftigelsen i skuespillererhvervet. Erfaringen har vist, at behovet for yngre skuespillere er større end for ældre skuespillere. Dette skyldes dels, at en yngre skuespiller ofte vil kunne påtage sig udførelsen af en ældre rolle, medens det omvendte sjældent vil være tilfældet, dels at der i det hele i verdensrepertoiret findes forholdsvis flere yngre end ældre roller - et forhold, der er særligt fremtrædende for kvinder. Det sker derfor hyppigt, at skuespillere over 50 år har det meget vanskeligt, også fordi det i denne aldersklasse er svært at skaffe sig andet erhverv.

Herudover har skuespillerforbundets repræsentant fremhævet, at der indenfor alle aldersklasser af skuespillerstanden opstår mange tilfælde af »skjult nød«, f. eks. hos skuespillere, der for en tid bliver slået ud af arbejdspresset eller det psykiske pres iøvrigt, som skuespillererhvervet indebærer for sine udøvere. Det ville være i høj grad ønskeligt, om der var væsentlig større muligheder end nu for — medens tid er — at kunne gøre det økonomisk muligt for sådanne skuespillere at tage en tiltrængt pause til rekreation og udvikling.

I betænkningen af 1951 fra Teaterudvalget af 1949 anslog man, at det årlige understøttelsesbeløb, der på dette tidspunkt var behov for, ville andrage 75-100.000 kr., men det var klart, at der var tale om et skøn, da man ikke kunne støtte sig til en undersøgelse på statistisk eller aktuarmæssigt grundlag af aldersfordeling og beskæftigelsesforhold inden for skuespillerstanden. Hertil kommer, at behovet for egentlige understøttelser efter sagens natur må være stærkt svingende.

Som nævnt i de indledende bemærkninger foran pag. 148-49 har nærværende underudvalg anset det for rigtigt gennem udsendelse af spørgeskemaer at søge tilvejebragt nærmere oplysninger om det behov for støtte, der må antages at foreligge inden for den kreds af personer, der er omfattet af underudvalgets arbejdsopgave. Det indkomne omfangsrige materiale har været bearbejdet af direktør, cand. act. Busch-Petersen.

En nærmere redegørelse for materialet og dets behandling er optaget som bilag til denne betænkning (bilag A opdelt i underbilag 1-3).

Det skal her fremhæves, at undersøgelsen - idet der er bortset fra personer, der er sikret pension gennem Det kongelige Teater og Statsradiofonien — omfatter 677 personer, hvoraf 371 mænd og 306 kvinder. Af mændene er 75 over 65 år og 93 i alderen 50-65 år, medens af kvinderne 74 er over 60 år og 49 mellem 50 og 60 år.

Efter gennemførelsen af folkepensionsordningen må efter underudvalgets opfattelse en eventuel pensionsordning for skuespillere m. fl. have form af en art overbygning til folkepension. Om bekostningen ved en sådan »overbygning« henvises til redegørelsen, bilag A. Det skal blot her fremhæves, at der for en årlig ydelse på 1.000 kr. for mænds vedkommende fra det fyldte 65. år og for kvinders vedkommende fra det 60. år skal betales årlige præmier, der — selv når forsikringen tegnes af unge under 30 år - vil andrage henholdsvis 211 kr. og 252 kr.

Som anført foran pag. 153 var teaterudvalget af 1949 kommet til det resultat, at en almindelig pensionsordning ikke kunne søges gennemført, men at det, der kunne tilstræbes, var en understøttelsesordning. Efter gennemførelsen af folkepensionsordningen og de i tilslutning hertil gennemførte love om pristalsreguleret aldersforsikring og aldersomsparing finder underudvalget ikke, at der er tilstrækkeligt grundlag for at stille forslag om en pensions- eller understøttelsesordning for skuespillere m. fl., der bygger på tilskud fra det offentlige.

Som det fremgår af bilag A, jfr. nedenfor pag. 158 f. f., har besvarelsen af de udsendte spørgeskemaer været behæftet med visse mangler, og oplysningerne har ikke egnet sig til at danne grundlag for en egentlig statistisk behandling af de givne oplysninger om sygdomsforhold, pensionsordning m. v., men som det også fremhæves i bilaget, har materialet givet et tydeligt indtryk af, at størsteparten af ældre skuespillere er henvist til at leve under meget beskedne forhold. Der må derfor uanset den forbedring, som folkepensionen har medført, fortsat regnes med et ikke ubetydeligt understøttelsesbehov for disse ældre skuespillere m. f. l. Hertil kommer det særlige behov for understøttelse til de 50-65 årige skuespillere, som er nævnt foran, og det lejlighedsvis ikke ubetydelige behov, der kan være for understøttelse også til andre skuespillere m. fl., jfr. foran pag. 154.

Spørgsmålet bliver herefter, om der er mulighed for at søge gennemført det forslag om en understøttelsesordning, som var stillet af teaterudvalget af 1949, jfr. foran pag. 153-54.

Direktør Thorvald Larsen har herom udtalt, at de københavnske teaterdirektører beklager at måtte indtage det standpunkt, at man ikke for tiden ser sig i stand til at medvirke til gennemførelsen af en procentafgift på billetindtægten. Dette skyldes ikke manglende interesse for sagen, men manglende økonomisk evne. Iøvrigt har direktør Thorvald Larsen fremhævet, at understøttelsesfondens etablering i kommissionsbetænkningen fra 1951 var sammenknyttet med gennemførelsen af det samlede teaterlovsforslag, og at der er indtrådt ændringer i teatrenes økonomi og i forholdet mellem de teatre, der får eller har mulighed for offentlig støtte, og de øvrige teatre, at forudsætningerne for den tilslutning, teaterdirektørforeningen da gav forslaget, ikke længere er tilstede.

Skuespiller Per Buckhøj har givet udtryk for, at han meget vel forstår teatrenes vanskeligheder, men at han desuagtet finder, at man ikke bør forlade tanken om en ordning, hvorefter skuespillernes arbejdsgivere bidrager til en understøttelsesordning. Arbejdsgiverne er imidlertid ikke blot teatrene, men også film, radio og fjernsyn, i hvilken forbindelse der kan henvises til, at det engelske kommercielle fjernsyn i meget betydeligt omfang støtter det levende teater. Man kan også henvide til, at Statsradiofonien yder vederlag til Det kongelige Teater for benyttelse af dettes kunstnere, ligesom der kan henvises til, at der i Sverige er gennemført en egentlig pensionsordning for de ved stadsteatrene ansatte skuespillere. Denne ordning vil i fremtiden reelt stille disse kunstnere lige så godt i pensionsmæssig henseende som stats- og kommunale tjenestemænd.

Underudvalgets *øvrige medlemmer* (Alice Brun, Henning Rohde og Vetli) er af den opfattelse, at der bl. a. under hensyn til folkepensionens gennemførelse og til det af direktør Thorvald Larsen anførte ikke bør stilles forslag om en understøttelsesordning for skuespillere, der forudsætter, at man ad lovgivningsvejen indfører et tillæg til billetpriserne.

Underudvalget har imidlertid overvejet spørgsmålet om gennemførligheden ved de faglige organisationers bistand af den foran nævnte »overbygning« til folkepensioneringen i forbindelse med en ordning, der kan gøre det

praktisk muligt for skuespillere med gode indtægter at skabe sig en yderligere sikring af deres alderdom. Gennemførelsen af en sådan ordning må ske på en måde, som tager hensyn til de særlige vanskeligheder, der er for skuespillere ved at binde sig til bestemte præmiebetalinger, men det ville samtidig være meget ønskeligt, at ordningen udformes således, at den kan udnytte de nu eksisterende muligheder for indeksregulerede forsikringer som tillæg til folkepensionen.

Underudvalget har ført forhandling om spørgsmålet med direktør cand. act. Busch-Petersen, der har oplyst, at det vil være både forsikringsteknisk muligt og praktisk gennemførligt at etablere forsikringer med præmier af vekslende størrelse, således som de vil fremkomme ved indbetaling fra arbejdsgiverne f. eks. nogle gange om året af en bestemt procentdel af de lønninger eller honorarer, der udbetales skuespillerne. Der må for hver enkelt skuespiller oprettes en særlig forsikringskonto, på hvilken indbetalingerne krediteres. En udnyttelse af den pristalsregulerede forsikring, der så skulle komme til udbetaling med et pristalsreguleret beløb, f. eks. 1.000 kr. årlig fra det 67. år, forudsætter imidlertid overholdelse af pligten til indbetaling af den årlige pristalsregulerede præmie, og dette vil formentlig kun være gennemførligt, såfremt det er muligt for skuespillerforbundet at indestå for, at den faste årlige minimumsbetaling bliver effektueret. Som foran nævnt skulle princippet i ordningen være, at alle skuespillere - uanset størrelsen af deres gager — indbetaler en bestemt procentdel af disse. Indbetalingerne skulle så i første række dække den pristalsregulerede forsikring. Hvad der derudover blev indbetalt - og det vil efter omstændighederne kunne være ret betydelige beløb — skulle anvendes til indkøb af en livrente ved pensionsalderens indtræden. Det skulle dog være muligt at åbne adgang til i enkelte tilfælde at anvende en del af beløbet - altså af den del af indbetalingerne, der ikke dækker den pristalsregulerede forsikring — til tegning af en i kort tid løbende livrente, såfremt der skulle vise sig behov herfor for at hjælpe en skuespiller over en periode, hvor han af en eller anden grund havde vanskeligt ved at skaffe sig sine normale indtægter. Endelig skulle »overskudsbeløbet« eventuelt kunne anvendes til invaliditets- og enkeforsikring. Det er en selvfølge, at en skuespiller, der overgår til andet erhverv, vil kunne fortsætte den påbegyndte pristalsregulerede forsikring, men naturligvis uden skuespillerforbundets indeståelse for præmierne.

Det må antages, at de beløb, der tilbageholdes af lønningerne i henhold til foranstående, vil være skattefradragberettigede. Det bemærkes endelig, at pristalsregulerede forsikringer skal være tegnet inden det fyldte 52. år. Med hensyn til den størrelsesorden, som præmieudgifterne vil have, henvises til bilag A 3.

Skuespiller Per Buckhøj har givet udtryk for, at han vil mene, at skuespillerstanden vil være interesseret i en plan som den skitserede. Han er af den opfattelse, at planen i givet fald bør søges gennemført på den måde, at der for alle unge skuespillere og for så mange af de yngre, som det er økonomisk muligt at medtage, bør tegnes en indeksreguleret forsikring på f. eks. 1.000 kr., således at forbundet søger at tilvejebringe økonomisk grundlag for at kunne indestå for indbetalingen af den årlige præmie for indeksforsikringen. Skuespillerforbundet råder imidlertid ikke i øjeblikket over de fornødne midler, hvorfor det må være en forudsætning, at der af skuespillernes arbejdsgivere, i første række radio og fjernsyn, som en afbetaling på gælden til det levende teater, dels tilvejebringes den nødvendige grundfond og dels ydes bidrag i forbindelse med den fortsatte benyttelse af skuespillere til optræden.

Underudvalget må mene, at det ville være en naturlig opgave for skuespillerforbundet at søge den foran omtalte ordning gennemført, hvorved bemærkes, at teaterdirektør Thorvald Larsen har givet udtryk for, at teatrene utvivlsomt vil medvirke ved tilbageholdelse og viderebetaling af forsikringsbidragene. Det må iøvrigt være en selvfølge, at teaterdirektørforeningen, foreningen af sceneinstruktører, teatrenes embedsmands- og funktionærforening må kunne indtages under en ordning som den skitserede efter forhandling mellem skuespillerforbundet og de pågældende andre faglige organisationer.

Med hensyn til spørgsmålet om selvstændige bidrag fra skuespillernes arbejdsgivere forstår underudvalget vel de synspunkter, der er fremført af skuespillerforbundets repræsentant, men udvalget finder ikke at kunne tage stilling hertil, idet spørgsmålet må løses ved faglig forhandling. Med hensyn til det rejste spørgsmål om bidrag til en pensionsordning fra radio og fjernsyn har *kontorchef Alice Brun* bemærket, at hun må tage forbehold om, hvorvidt disse institutioner bl. a. af hensyn til konsekvenserne kan deltage i en sådan ordning.

Hvad særlig angår tilvejebringelsen af en grundfond vil underudvalget finde det naturligt, at det overvejes, om jubilæumsfonden af 1954, der nu andrager godt 100.000 kr., bør indgå i denne grundfond.

Såfremt den foran skitserede plan gennemføres, skulle det indebære dels en beskeden, men dog værdifuld pristalsreguleret »overbygning« til folkepensionen, dels en praktisk mulighed for adskillige skuespillere til at sikre sig en større livrente i deres alderdom. Dette vil efter underudvalgets opfattelse på længere sigt betyde en ikke uvæsentlig aflastning af det nu eksisterende understøttelsesbehov, således at det vil blive muligt i højere grad end nu at anvende de disponible understøttelsesmidler på de områder, der særlig har været fremhævet af skuespillerforbundets repræsentant i underudvalget, nemlig støtte til de 50-65-årige og afhjælpning af de foran pag. 154 fremhævede tilfælde af »skjult nød« inden for skuespillerstanden.

Resultatet af underudvalgets overvejelser bliver herefter, at man ikke mener at kunne stille forslag om en almindelig pensionsordning, der bygger på tilskud fra det offentlige, eller om en understøttelsesordning, der alene skal hvile på bidrag fra teatrene.

Det er derimod på det foreliggende grundlag underudvalgets opfattelse, at det vil være rigtigt, at Dansk Skuespiller Forbund indgående overvejer at søge gennemført den foran skitserede ordning, hvorefter der for et så stort antal skuespillere m. fl. som muligt tegnes en pristalsreguleret aldersforsikring kombineret med en videregående livrenteforsikring. Arbejdsgiveren tilbageholder og indbetaler til vedkommende skuespillers forsikringskonto en fastsat procentdel af lønninger m. v., og skuespillerforbundet indestar for betalingen af præmierne for de pristalsregulerede minimumsforsikringer; det står herefter åbent for fremtidige faglige forhandlinger, om og i hvilket omfang der kan blive spørgsmål om selvstændige bidrag fra fagets arbejdsgivere, herunder radio og fjernsyn.

Såfremt der gennemføres en ordning på linie med det anførte, må der tages stilling til oprettelsen af den grundfond, som Dansk Skuespiller Forbund må søge dannet af hensyn til den garantiforpligtelse, som ordningen forudsætter med hensyn til de pristalsregulerede forsikringer. Underudvalget går ud fra, at justitsministeriet eventuelt vil kunne give sin tilslutning til, at »Jubilæumsfonden af 1954« helt eller delvist indgår heri. Underudvalget finder i denne forbindelse blot anledning til at bemærke, at vedtægterne for denne grundfond bør udformes så smidigt, at det, når der haves tilstrækkelig erfaring for, i hvilket omfang det kan påregnes, at forbundets garantiforpligtelser bliver aktuelle, bliver muligt at anvende fondens overskydende indtægter til almindelige understøttelsesformål inden for standen.

Underudvalget skal endelig oplyse, at man har haft under overvejelse at foreslå gennemført en vis koordinering af den understøttelsesvirksomhed, der udøves, hvilken koordinering man havde tænkt sig i form af et samarbejde f. eks. i et fællesudvalg, i hvilket de forskellige interesser var repræsenteret. Tanken om en sådan koordinering er stødt på en vis modstand under hensyn til den vægt, man med føje lægger på den selvstændighed, hvormed man - med respekt af legatfundatser m. v. - administrerer de foreliggende midler.

Selvom underudvalget ikke mener, at et samarbejde i den form, det var tænkt, skulle betyde et indgreb i de enkelte foreningers og fonds' selvstændighed, har man afstået fra tanken om at stille noget forslag på dette punkt ud fra den betragtning, at kredsen af de understøttelsesberettigede er ret snæver, og at ledelserne af Dansk Skuespiller Forbund, Skuespillerforeningen af 1879 og Ida Løfbergs Fond sidder inde med et betydeligt personkendskab og i forvejen har en så nær kontakt, at der herigennem må antages at være tilstrækkelige garantier for en hensigtsmæssig anvendelse af understøttelsesmidlerne.

København 1 april 1960.

P. U. V.
Erik Vetli

/K. Haulrig.

Underudvalgets betænkning behandledes på kommissionens møde den 22. april 1960, hvor den enstemmigt blev tiltrådt.

København, den 10. december 1956.

TEATERKOMMISSIONEN AF 1954,
UNDERUDVALGET VEDR. EN PENSIONSORDNING FOR SKUESPILLERE M. FL.

Efter udvalgets ønske har jeg foretaget en undersøgelse af, hvilke udgifter der måtte være forbundet med at sikre skuespillere m. fl. en vis alderspension, for mænd fra alder 65 år og for kvinder fra alder 60. Ordningen skulle tillige sikre en invalidepension af samme størrelse som alderspensionen og for mænd yderligere en enkepension på halvdelen af alderspensionen.

I det følgende skal redegøres for undersøgelsen, der er foretaget på grundlag af oplysninger i de udsendte spørgeskemaer. Besvarelsene med hensyn til alder og ægteskabelige forhold er i en del tilfælde mangelfulde, og den foretagne aldersgruppering må derfor tages med et vist forbehold. Ved fordeling på de forskellige grupper er udvist et skøn — en person kan således være både skuespiller og instruktør — og en nærmere vurdering kan derfor medføre mindre forskydninger, der dog ikke vil være af betydning for den samlede undersøgelse.

En egentlig statistisk behandling af de givne oplysninger om sygdomsforhold, egne bestræbelser for at sikre sig pension o. a., vil efter mit skøn ikke give resultater, der vil tillade sikre slutninger om disse forhold, men arbejdet med materialet giver et klart indtryk af de meget beskedne forhold, størstedelen af ældre skuespillere lever under.

I bilag A 2 er givet en oversigt over aldersfordelingen i 5-årige grupper inden for:

- a. Dansk Skuespiller Forbund.
- b. Teatrenes Embedsmands- og Funktionærforening.
- c. Teaterdirektørforeningen.
- d. Provinsteaterdirektørforeningen.
- e. Sceneinstruktørforeningen.

I de beregninger, som er foretaget, er personer, som er sikret pension fra Det kgl. Teater og Statsradiofonien, holdt udenfor.

Der er derefter for forskellige aldersgrupper beregnet, hvad det vil koste at sikre mænd en alderspension fra alder 65 på 1.000 kr. årlig, en invalidepen-

sion på 1.000 kr. årlig og en enkepension på 500 kr. årlig. For kvinder er tilsvarende beregnet prisen på en alderspension fra alder 60 på 1.000 kr. årlig og en invalidepension på 1.000 kr. årlig. For mænd er tillige beregnet, hvad det vil koste at sikre alene alders- og invalidepension. Beregningerne viser dels, hvad det vil koste at sikre pensioner for den nævnte størrelse ved en engangsbetaling dels, hvad den samlede årlige præmie vil udgøre, når betalingen sker til alder 65 mænd/60 kvinder. Tillige er angivet den gennemsnitlige årlige præmie pr. person. Beregningerne er foretaget således, at de viser de nævnte omkostninger, hvis ordningen skulle omfatte alle, der pr. 1/7 1956 ikke var over henholdsvis 30/35, 40/45 og 50 år. Jeg har endelig beregnet udgifterne, såfremt alle mænd under 65 og alle kvinder under 60 skulle omfattes af ordningen.

Tallene fremgår af opstillingen i bilag A 3.

Endelig er det undersøgt, hvad det ville koste at sikre de ældre en straks begyndende, livsvarig pension. Som det fremgår af bilag A 2, fandtes pr. 1/7 1956 75 mænd i alder 65 og derover og 74 kvinder i alder 60 og derover. De følgende beregninger er foretaget pr. 1/7 1956.

Såfremt mændene hver skulle have en straks begyndende, livsvarig pension på 1.000 kr. årlig, ville engangsudgiften blive 646.122 kr. Hvis man antager, at de alle var gift med en 2 år yngre hustru, der efter mandens død skulle have en livsvarig pension på 500 kr. årlig, ville engangsudgiften stige til 767.245 kr.

Skulle de 74 kvinder hver sikres en straks begyndende, livsvarig pension på 1.000 kr. årlig, ville engangsudgiften hertil udgøre 781.028 kr.

Den samlede udgift for mænd og kvinder ville således andrage omkring 1,5 mill. kr. Med den øjeblikkelige aldersfordeling for mænd i alder 65 og derover og kvinder i alder 60 og derover ville man kunne regne med en gennemsnitlig årlig udgift på ta. 150.000 kr. i noget over 12 år.

Deres ærbødige

C. A. Busch-Petersen.

ALDERSFORDELING EFTER DE ANGIVNE SPØRGESKEMAER.

Alder 1/1 1956	Antal indenfor undergruppe					Heraf med pensionsret ved Det kgl. Teater og Statsradiofonien	Ialt uden pens.ret
	a	b	c	d	e		
Mænd:							
21 - 25	12						12
26 - 30	30	1					31
31 - 35	35	7					42
36 - 40	39	3			1	3	40
41 - 45	29	4	2			2	33
46 - 50	42	6	2			5	45
51 - 55	34	5		1	1	5	35
56 - 60	38	4		1		4	39
61 - 65	22	3	2			2	25
66 - 70	44	1				3	42
71 - 75	20	3				4	19
76 - 80	4					1	3
81 - 85	3						3
86 - 90	2						2
Ialt mænd	354	37	6	2	2	29	371
Kvinder:							
21 - 25	17						17
26 - 30	35	1					36
31 - 35	31	1					32
36 - 40	30						30
41 - 45	38	1		1		2	38
46 - 50	34	1				5	30
51 - 55	29					2	27
56 - 60	30	2					32
61 - 65	22	1				2	21
66 - 70	28					1	27
71 - 75	7	1					8
76 - 80	5						5
81 - 85	3						3
Ialt kvinder	309	8		1		12	306

Mænd

(1.000 kr. alderspension, 1.000 kr. invalidepension, *uden* enkepension)

Alder til og med:	Antal:	Eengangs-udgift:	Årlig præmie pr. 1/7 1956	
			Ialt:	Gennemsnitlig:
		kr.	kr.	kr.
30	43	122.713	6.364	148
35	85	266.294	14.280	168
40	125	428.201	24.000	192
45	158	584.204	34.128	216
50	203	842.947	53.186	262
64	296	1.589.050	124.024	419

Mænd

(1.000 kr. alderspension, 1.000 kr. invalidepension, 500 kr. enkepension)

Alder til og med:	Antal:	Eengangs-udgift:	Årlig præmie pr. 1/7 1956	
			Ialt:	Gennemsnitlig:
		kr.	kr.	kr.
30	43	175.267	9.073	211
35	85	378.219	20.230	238
40	125	603.777	33.750	270
45	158	821.517	48.032	304
50	203	1.168.178	73.689	363
64	296	2.118.971	165.464	559

Kvinder

(1.000 kr. alderspension, 1.000 kr. invalidepension)

Alder til og med:	Antal:	Eengangs-udgift:	Årlig præmie pr. 1/7 1956	
			Ialt:	Gennemsnitlig:
		kr.	kr.	kr.
30	53	248.854	13.356	252
35	85	429.149	23.970	282
40	115	629.975	37.145	323
45	153	931.816	59.364	388
50	183	1.212.257	83.082	454
59	232	1.799.590	143.840	620

IX. Udkast til lov om teatre.

Underudvalget vedr. udarbejdelse af udkast til en teaterlov afgav betænkning i november 1960. Betænkningen er sålydende:

I. Indledning.

På teaterkommissionens 9. møde den 3. december 1958 blev det besluttet at nedsætte et underudvalg med den opgave som afsluttende sammenfatning af kommissionens arbejde at udarbejde forslag til en lovgivning om privatteatrenes forhold.

Udvalget fik følgende sammensætning:
landsdommer Henrik Urne, formand,
skuespiller Per Buckhøj,
landsretssagfører Arthur Ilfeldt,
teaterdirektør Thorvald Larsen,
direktør Bjørn Moe,
viceteaterchef Henning Rohde,
direktør Teilman Jørgensen,
departementschef Agnete Vøhtz.

Hvervet som sekretær overdroges fuldmægtig i justitsministeriet, nu landsretssagfører K. Haulrig, og ekspeditionssekretær W. Weincke, undervisningsministeriet.

Som grundlag for underudvalgets arbejde har foreligget dels de af kommissionens øvrige underudvalg afgivne betænkninger i forbindelse med drøftelser i den samlede kommission af principielle spørgsmål, dels de teaterlovudkast, der indeholdes i den af justitsministeriets udvalg af 27. august 1938 afgivne betænkning af 1941 angående privatteatrenes forhold (i det følgende kaldet betænkning I, lovudkastet udkast I), samt den af justitsministeriets udvalg af 31. januar 1949 afgivne betænkning af 1952 om samme emne (i det følgende kaldet betænkning II, lovudkastet udkast II).

Udvalgets overvejelser er herefter resulteret

i nedenstående i afsnit II gengivne lovudkast, om hvis begrundelse man henviser til bemærkningerne i afsnit III.

II. Udkast til love om teatre.

Kapitel 1.

Teaterbevillinger.

§ 1.

Stk. 1. Opførelse af offentlige teaterforestillinger kan kun ske i henhold til en af justitsministeren meddelt bevilling og på de i denne nærmere angivne vilkår. Bevilling må ikke nægtes nogen, der opfylder de i § 4 nævnte betingelser, medmindre ganske særlige grunde, herunder hensynet til de bestående teatre, taler afgørende derimod.

Stk. 2. Bevilling til offentlige forestillinger gives til udnyttelse enten i et bestemt lokale eller til en omrejsende virksomhed (tournebevilling) jfr. dog § 3.

Stk. 3. Udfærdigelse af bevilling til faste teatre kan, medmindre der alene skal ske en fornyelse af bevillingen, kun ske efter forudgående opslag. Forinden en bevilling gives, vil der være at indhente erklæring fra det i § 11 nævnte teaterråd over samtlige indgivne andragender. Forud for meddelelse af bevilling til faste teatre skal der endvidere, bortset fra tilfælde af bevillingsfornyelse, gives teaterjeren lejlighed til at udtale sig.

Stk. 4. Justitsministeren kan bemyndige politimestrene - i København politidirektøren - til at tillade offentlige teaterforestillinger, der gives i almenvelgørende eller andet almennyttigt øjemed.

Stk. 5. Justitsministeren afgør i tvivlstilfælde, hvilke sceniske opførelser der må anses som teaterforestillinger i henhold til denne lov.

§ 2.

Stk. 1. Bevilling kan gives såvel til en enkeltperson som til et selskab eller en institution. Endvidere kan en bevilling meddeles den kommune, hvori teatret er beliggende.

Stk. 2. Når bevilling gives til andre end enkeltpersoner, skal teatrets leder og den med hensyn til hans ledelse af teatret truffe aftale samt — for selskabers og institutioners vedkommende — tillige disses vedtægter godkendes af justitsministeren efter indhentet udtalelse fra teaterrådet.

§ 3.

Stk. 1. Ingen kan få bevilling til eller godkendelse som leder af mere end én teatervirksomhed til udnyttelse inden for samme tidsrum, medmindre ganske særlige omstændigheder taler derfor.

Stk. 2. Justitsministeren kan efter indhentet erklæring fra teaterrådet meddele bevillingshaveren til et fast teater tilladelse til at give forestillinger uden for teatret.

§ 4.

Stk. 1. Meddelelse af bevilling til enkeltpersoner og godkendelse som leder kan kun ske, når vedkommende:

- 1) har fast bopæl her i landet,
- 2) er myndig,
- 3) ikke er ude af rådighed over sit bo,
- 4) skønnes at have de fornødne kunstneriske og forretningsmæssige forudsætninger for at kunne lede et teater.

Stk. 2. Meddelelse af bevilling til selskaber eller institutioner kan kun ske, når selskabet (institutionen):

- 1) er hjemmehørende her i landet,
- 2) skønnes at råde over fornøden kapital til det pågældende teaters drift,
- 3) udelukkende eller aldeles overvejende har teaterdrift som formål. —

§ 5.

Ved oprettelse, forlængelse eller ændring af lejekontrakter vedrørende faste teatre er det en betingelse for kontraktens gyldighed, at lejevilkårene efter indhentet erklæring fra teaterrådet godkendes af justitsministeren. Skønnes lejen at stå i misforhold til det lejedes værdi, skal spørgsmålet af ministeren forelægges en voldgiftsret, bestående af 3 medlemmer, valgt henholdsvis af bevillingshaveren, udlejer og

vedkommende landsrets præsident. Sidstnævnte medlem er voldgiftsrettens formand.

§ 6.

Stk. 1. Bevillingshaveren (lederen) skal varetage teatrets drift og bære det kunstneriske ansvar for denne. Han må ikke ved nogen aftale på utilbørlig måde være forhindret i frit og uafhængigt at bestemme teatrets repertoire, engagementer og øvrige kunstneriske ledelse.

Stk. 2. Såfremt bevillingshaveren på grund af sygdom eller af anden ham utilregnelig årsag er forhindret i at lede teatret, kan justitsministeren tillade, at bevillingen bevares, mod at der som leder ansættes en af ministeriet godkendt person, og at den med hensyn til ledelsen af teatret truffe aftale forelægges ministeriet til godkendelse.

Stk. 3. Bevillingshaveren skal drive teatret for egen regning, medmindre justitsministeren tillader afvigelse herfra, og skal bære det fulde ansvar overfor trediemand. Justitsministeren kan kræve, at bevillingshaveren stiller sikkerhed for lønkrav og for forfatteres, komponisters og andres krav i henhold til ophavsretslovgivningen. Om størrelsen af denne sikkerhedsstillelse skal erklæring indhentes fra teaterrådet. Justitsministeren kan fastsætte nærmere regler om sikkerhedsstillelsen og har den endelige afgørelse af alle tvivlsspørgsmål, der måtte opstå i forbindelse med en eventuel udlodning af sikkerheden.

Stk. 4. Justitsministeren kan indenfor bevillingsperioden afkræve bevillingshaveren de oplysninger, der er fornødne til bedømmelse af teaterdriftens forsvarlighed og bevillingens lovlige udnyttelse, herunder forlangte godtgjort, at bevillingshaveren råder over den fornødne kapital.

Stk. 1. Bevilling meddeles for en periode af indtil 5 år.

Stk. 2. Bevillingen bortfalder, såfremt bevillingshaveren overfor justitsministeren giver afkald på den, afgår ved døden eller ikke længere opfylder de i § 4 fastsatte betingelser. Justitsministeren kan efter forhandling med teaterrådet tilbagekalde den i tilfælde af grovere eller gentagne tilsidesættelser af lovens bestemmelser eller de i bevillingen optagne vilkår, eller hvis den ikke behørig udnyttes.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse fra godkendelse af teaterledere, jfr. 8 2, stk. 2, og S 6, stk. 2.

§ 8.

Når en bevilling er udløbet, kan justitsministeren efter indhentet erklæring fra teaterrådet meddele bevillingshaveren ny bevilling. Såfremt bevillingen har været udnyttet på forsvarlig måde, må fornyelse ikke nægtes.

Kapitel 2.

Skuespillere.

§ 9.

Forholdet mellem bevillingshaveren og det ved teatret ansatte skuespillerpersonale bestemmes ved de herom mellem parterne truffene aftaler. Aftaler, der er åbenbart ubillige for nogen af aftalens parter, er uforbindende for vedkommende part.

§ 10.

Arbejdsaftalen skal indgås skriftligt mellem skuespilleren og bevillingshaveren (lederen) ved anvendelse af en af justitsministeren autoriseret kontraktsformular. Aftalen udfærdiges i to eksemplarer, hvoraf det ene overgives skuespilleren. Aftalen skal indeholde bestemmelse om, ved hvilken teatervirksomhed skuespillerens optræden skal finde sted, om omfanget af hans arbejde og om det vederlag, der skal ydes skuespilleren. Træffes der i arbejdsaftalen bestemmelser, der afviger fra kontraktsformularen, skal sådan afvigelse for at være forbindende for skuespilleren udtrykkeligt og tydeligt tilkendes i kontrakten.

Kapitel 3.

Teaterråd m. v.

§ 11.

Teaterrådet består af 9 medlemmer, der udnævnes af justitsministeren. Blandt medlemmerne skal 1 være repræsentant for landsdelsscenerne, 1 for bevillingshaverne til teatrene i hovedstadsområdet og 1 for tournebevillingshaverne, 2 repræsentanter for skuespillerne og 2 for de dramatiske forfattere, hvoraf 1 for revy- og musikdramatiske forfattere; for disse medlemmers vedkommende sker udnævnelsen efter indstilling fra de organisationer, som udgør den almindelige repræsentation for de pågældende faglige interesser. Endvidere udnævnes 1 medlem som repræsentant for justitsministeren og 1 medlem efter indstilling af undervisningsministeren. Efter tilsvarende regler udnævnes en

suppleant for hvert af de nævnte medlemmer. Blandt medlemmerne udnævner justitsministeren rådets formand. Samtlige udnævnelser gælder for et tidsrum af 4 år.

§ 12.

Stk. 1. Teaterrådet har til opgave i sager angående teaterforhold at rådgive og bistå myndighederne og andre indenfor teaterområdet. Rådet skal følge teaterforholdene, stedse have opmærksomheden rettet på, hvad der kan fremme teatervirksomheden og ophjælpe teaterinteressenten og om fornødent fremsætte hertil sigtende forslag.

Stk. 2. Justitsministeren fastsætter de nærmere regler for teaterrådets virksomhed, herunder om i hvilket omfang rådet skal bistå ved administrationen af de i lovens kapitler 4-6 omhandlede tilskudsordninger.

§ 13.

Der kan ansættes konsulenter til i samarbejde med teaterrådet og myndighederne at virke for fremme af teatervirksomheden og teaterinteressenten, særligt ved oprettelse af teaterforeninger og abonnementssystemer og ved fremskaffelse og indretning af egnede teaterlokaler.

Kapitel 4.

Landsdelsscenerne.

§ 14.

Stk. 1. Landsdelsscenerne i Ålborg, Århus og Odense har til opgave at søge teaterbehovet dækket i hjembyen og kan ved tourerende virksomhed bidrage til, at samme opgave løses inden for scenernes naturlige område, således at skuespilkunsten kommer ud til så store dele af befolkningen som muligt.

Stk. 2. Landsdelsscenerne skal søge tilvejebragt et alsidigt repertoire og bør opføre de bedste dramatiske arbejder af ældre og yngre forfattere, således at der herved tages hensyn til værker af danske forfattere.

Stk. 3. Landsdelsscenerne skal endvidere søge deres opgaver løst ved indbyrdes samarbejde, ligesom scenerne, hvor mulighederne foreligger, skal søge gennemført regelmæssige opera- og balletforestillinger i samarbejde såvel med de lokale operainstitutioner og byorkestre som med Det kongelige Teater.

Stk. 4. Ved drift af de til teatrene knyttede elevskoler kan landsdelsscenerne virke for uddannelse af unge skuespillere.

§ 15.

I overensstemmelse med de til enhver tid mellem de enkelte byorkestre og landsdelsscenerne gældende aftaler medvirker byorkestrene i Ålborg, Århus og Odense ved de forestillinger - herunder gæstespil - på landsdelsscenerne, der forudsætter musikledsagelse.

§ 16.

Stk. 1. Hver landsdelsscene forestås af en bestyrelse eller et teaterudvalg, hvis sammensætning og beføjelser vil være at fastsætte i en af justitsministeriet og vedkommende kommune godkendt vedtægt. Bestyrelsen eller udvalget udarbejder årlige budget samt aflægger det årlige regnskab.

Stk. 2. Bestyrelsen eller teaterudvalget ansætter en direktør for teatret. Ansættelsen og vilkårene herfor skal godkendes af justitsministeriet.

§ 17.

De til teatrenes drift nødvendige midler søges tilvejebragt ved bevilling på finansloven og ved tilskud fra vedkommende kommuner. De nærmere regler for tilskudsordningen fastsættes ved overenskomster mellem justitsministeriet og de pågældende kommuner.

Kapitel 5.

Støtte til andre teatre.

§ 18.

Stk. 1. Der kan til driften af faste teatre ydes statsstøtte gennem tilskud, garantitilsagn og etablering af billetkøbsordninger. Der kan endvidere ydes lån som bistand til forbedring af bygninger, scenetekniske installationer o. lign. og under særlige omstændigheder til finansiering af driften.

Stk. 2. Ydelse af tilskud bør sædvanligt betinges af, at modtageren forpligter sig til at tilbageholde modtagne beløb, i det omfang senere regnskaber udviser overskud, efter at der er godskrevet et passende arbejdsvederlag samt forrentning af egenkapitalen.

§ 19.

Der kan ydes det rejsende teater støtte dels ved ydelse af tilskud og garantitilsagn til de enkelte teatervirksomheder, dels ved understøttelse af publikumorganisationernes arbejde.

§ 20.

Stk. 1. De nødvendige midler til gennem-

førelse af de i §§ 18 og 19 nævnte støtteforanstaltninger bevilges på finansloven.

Stk. 2. De nærmere regler for administrationen af statsstøtten - herunder vedrørende de pågældende teatres budgetlægning og regnskabsaflæggelse - fastsættes af justitsministeren.

Kapitel 6.

Skolescener m. v.

§ 21.

Stk. 1. Skolescenerne har til opgave at virke for opførelsen af teaterforestillinger for skoleungdommen for derigennem - som led i skolens almenmenneskelige opdragelse - at placere teatret i børnenes og de unges verden.

Stk. 2. Til forestillingerne kan der indrømmes adgang også for unge under fortsat uddannelse, ligesom der gennem skolescenerne på nærmere af disse fastsatte vilkår kan gives sådanne unge adgang til særlige ungdomsforestillinger eller til at følge de faste teatres repertoire.

§ 22.

Skolescenerne opretter et samarbejdsudvalg til behandling af spørgsmål af fælles interesse for scenerne.

§ 23.

Stk. 1. Til skolescener, hvis vedtægter er godkendt af undervisningsministeren, kan der ydes statstilskud til driften, såfremt de pågældende scener tillige modtager tilskud fra amter eller kommuner. Det er en forudsætning for vedtægters godkendelse, at såvel det teaterfaglige som det pædagogiske synspunkt er repræsenteret i den pågældende skolescenes ledelse.

Stk. 2. Der kan endvidere ydes sådanne skolescener statstilskud til opsætning af særligt krævende forestillinger, til tournevirkksomhed samt til foranstaltninger, der i almindelighed tager sigte på at fremme teaterinteressen blandt lærere og skoleelever m. v.

Stk. 3. De nødvendige midler til ydelsen af statstilskud i henhold til stk. 1 og stk. 2 bevilges på finansloven. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere regler for tilskudsordningen.

§ 24.

Der kan ydes statstilskud til støtte for særlige foranstaltninger til fremme af teaterinteressen, især til udbredelse af kendskabet til og arbejdet med den dramatiske kunst. Tilskud bevilges på finansloven.

Kapitel 7.

Straffe- og ikrafttrædelsesbestemmelser.

§ 25.

Stk. 1. Opførelse af offentlige teaterforestillinger uden fornøden bevilling eller polititilladelse straffes med bøde.

Stk. 2. Bøderne tilfalder statskassen.

§ 26.

Denne lov, der ikke gælder for Færøerne og Grønland, og som ikke omfatter Det kongelige Teaters forhold, træder i kraft den.....

III. Bemærkninger til lovudkastet.

Privatteatrenes forhold har hidtil ikke været lovreguleret - bortset fra afgiftsbestemmelser i forlystelsesaftagsloven samt nogle særegler for de københavnske privatteatre i den nedenfor nævnte lov af 1889, — men har været reguleret af en administrativt udformet praksis. Herom kan nærmere henvises til betænkning I, særligt pag. 9-10, sammenholdt med betænkning II.

Af vigtigere ændringer i teatrenes forhold til det offentlige fra det sidste tiår kan til supplerung af de ældre betænkninger særligt fremhæves:

Forlystelsesaftagen blev i det væsentlige afskaffet for teaterforestillingerens vedkommende ved lov nr. 260 af 27. maj 1950, idet den herefter hovedsagelig kun er bibeholdt for forestillinger, ved hvilke der findes servering sted på tilskuerpladserne.

Den hidtil gældende teatercensur - jfr. om denne særligt betænkning II, pag. 34 ff. - bortfaldt fra den 1. april 1954, jfr. justitsministeriets cirkulære nr. 162 af 22/12 1953.

Ved lov nr. 15 af 6. februar 1957 blev — i overensstemmelse med en indstilling fra nærværende teaterkommission - lov nr. 62 af 12. april 1889 om teaterdrift i København ophævet, dog med en bestemmelse om betinget eneret for Det kongelige Teater til enkelte ældre værker.

Nærværende udkasts kapitel 1 (§§ 1-8) regulerer den retlige ordning af teatrenes forhold overfor det offentlige. For en ikke uvæsentlig del bygger dette kapitel på forslagene i udkast I og II, hvorfor der i tilsvarende omfang må henvises til disses motiver.

Kapitel 2 (§§ 9-10) giver visse regler om aftaler mellem skuespiller og bevillingshaver. I forhold til udkast I og II er foretaget en væsentlig beskæring af reglerens omfang.

Kapitel 3 (§§ 11-13) indeholder bestemmelser om teaterrådets sammensætning og virke samt åbner som noget nyt, mulighed for ansættelse af en eller flere teaterkonsulenter.

Kapitel 4 (§§ 14-17) indeholder bestemmelser om de 3 landsdelsscener i overensstemmelse med forslaget i den af landsdelssceneudvalget afgivne betænkning (ovfr. pag. 28 ff.).

Kapitel 5 (§§ 18-20) tilsigter at give almindelige rammebestemmelser for den økonomiske støtte til privatteatrene, som er foreslået af teaterkommissionens underudvalg henholdsvis for de københavnske teatre og for det rejsende teater (ovfr. pag. 62 ff. og pag. 99 ff.).

Kapitel 6 (§§ 21-24) indeholder bestemmelser om skolescener m.v. i overensstemmelse med forslaget i den af skolesceneudvalget afgivne betænkning (ovfr. pag. 120 ff., jfr. pag. 130).

Kapitel 7 (§§ 25-26) indeholder straffe- og ikrafttrædelsesbestemmelser.

Man har ikke gentaget det i udkast II § 15 indeholdte forslag om oprettelse af en understøttelsesfond for skuespillere m. v. Om begrundelsen herfor henvises til den betænkning, som det særlige underudvalg til behandling af dette spørgsmål har afgivet (ovfr. pag. 148-57).

Hvad angår teatrenes ministerielle stillingsforhold er man gået ud fra den bestående ordning, bl. a. under hensyn til, at der den 24. maj 1960 er nedsat et udvalg om centraladministrationens fremtidige organisation.

Til § 1.

Angående det principielle spørgsmål om, hvorvidt på teaterområdet et bevillingssystem bør foretrækkes fremfor en ordning med fri næring, henvises til betænkning I, pag. 19 ff og betænkning II pag. 8 ff. I nærværende kommissions drøftelse af det omhandlede spørgsmål er til støtte for bibeholdelsen af en ordning, der ikke fjerner sig langt fra den gældende bevillingsordning, særligt blevet fremhævet det formålstjenlige i en offentlig kontrol med, at navnlig i tilfælde af direktørledighed ved faste teatre stillingen tilfalder den såvel kunstnerisk som teatermæssigt bedst kvalificerede af direktørerne, endvidere ønskeligheden af navnlig for det rejsende teaters vedkommende at have et værn mod det halvprofessionelle amatørteater, og endelig bevillingssystemets fordele i forbindelse med den praktiske administration af sikkerhedsstillelse for lønninger m. v. (jfr. lovudkastets § 6, stk. 3). Der er dog enighed om betydningen af, at der ikke lægges hindringer i

vejen for fremkomsten af nye kunstnerisk og økonomisk sunde teaterforetagender.

Udkastet foreslår herefter en ordning, der i tilslutning til den gældende praksis principielt opretholder kravet om en offentlig tilladelse som nødvendig for opførelse af offentlige teaterforestillinger. Udkastet kan forsåvidt siges at bygge på et bevillingsprincip, der imidlertid, navnlig gennem reglen i § 1, stk. 1, 2. pkt., er udformet på en så lempelig måde, at det i sine praktiske virkninger næppe fjerner sig væsentligt fra, hvad der måtte gælde under en ordning med fri teaternæring udformet i analogi med den almindelige næringslovgivning.

Såvel udkast I som udkast II foreslog bevillingsordningen udstrakt til i et vist omfang at omfatte ikke-offentlige forestillinger (foreningsforestillinger o. lign.). Denne udvidelse motiveredes af ønsket om at beskytte navnlig det rejsende teater mest muligt mod merkantile eller halvprofessionelle amatørteaterforetagender o. l., se nærmere betænkning I pag. 21-22 og betænkning II pag. 8. Selvom nærværende udvalg ikke underkender vægten af den anførte betragtning, har man dog ikke ment at burde foreslå nogen ændring af den gældende ordning, hvorefter bevillingskravet kun omfatter offentlige forestillinger. Man har herved lagt vægt dels på det principielt noget betænkelige i at gribe ind i foreningernes indre liv, dels på de praktiske vanskeligheder ved at gennemføre en effektiv kontrol med bevillingsordningens overholdelse på foreningsområdet. Hertil kommer, at kommissionen for det rejsende teaters vedkommende foreslår positive foranstaltninger, hvis gennemførelse vil indebære en væsentlig styrkelse af tourneerne også overfor uheldige teaterforetelser af den foran nævnte art.

Til paragraffens enkelte bestemmelser knyttes iøvrigt følgende bemærkninger:

Stk. 1. Med hensyn til, hvilke forestillinger, der må anses som offentlige, henholder man sig til den herom udformede administrative og judicielle praksis, ifølge hvilken afgørelsen beror på en konkret afvejelse af forskellige momenter, såsom størrelsen af den personkreds, der har adgang til forestillingen, formen for forestillingens avyterter, formen for billetsalget, kontrollen med, at kun medlemmer får adgang, billetprisen forhold til medlemskontingentet etc. Denne praksis har ingen forbindelse med offentlighedsreglerne i den gældende ophavsretslovgivning, som jævnlig vil finde anvendelse på foreningsforestillinger o. lign., der i rela-

tion til myndighederne anses som ikke-offentlige.

Begrebet teaterforestillinger må forstås i overensstemmelse med hidtidig sprogbrug og praksis som omfattende opførelser af skuespil, operaer, operetter, revyer og balletter, efter omstændighederne også andre sceneforestillinger. Begrebets afgrænsning overfor visse andre former af kunstudøvelse og forlystelser - som f. eks. varietéforestillinger, recitationer og vokalkoncerter i dekorationer eller med deltagelse af kostumerede kunstnere, kunstdansopvisninger under tilsvarende omstændigheder, marionetkomedier — kan i det enkelte tilfælde jævnligt give anledning til fortolkningsvanskeligheder. Da de omhandlede andre foranstaltninger som regel efter de gældende politivedtægter vil udfordre tilladelse fra politimyndighederne, og afgrænsningens betydning således fornemmelig bliver det administrativt formelle, efter hvilke regler og af hvilke myndigheder tilladelse skal meddeles, stilles der i paragraffens stk. 5 forslag om, at justitsministeren i tvivlstilfælde afgør, hvilke sceniske opførelser der må anses som teaterforestillinger i henhold til teaterloven, jfr. udkast I § 10 og udkast II § 9. Klart udenfor det hævdede begreb af teaterforestillinger falder filmsforevisninger samt radioens og fjernsynets udsendelser af dramatiske værker. Endvidere erindres om, at udkastet, jfr. § 26, ikke omfatter Det kongelige Teaters forestillinger.

Bestemmelsen i 2. pkt., der tilsigter en lovfæstelse af den hidtidige bevillingspraksis, vil navnlig have betydning for rejsende teaterforetagender. Forsåvidt angår faste scener modificeres den af reglen i stk. 3 om opslag af ledige bevillinger; såfremt flere ansøgere melder sig, kan herefter selvsagt kun én have krav på bevilling, løvrigt undergives bestemmelsen tillige en vis begrænsning gennem reglerne i § 3.

Stk. 2. Bestemmelsen lovfæster den i praksis udformede, i forholdenes forskellighed begrundede sondring mellem bevillinger til faste teatre og tournébevillinger. Om bevillinger til faste teatre foreslås på forskellige punkter særregler, jfr. § 1, stk. 3, 1. og 3. pkt., § 3, stk. 2,

Stk. 3. Udvalget har ikke gentaget den i de ældre udkasts § 1, stk. 3, indeholdte, efter udkast II temmeligt betingede forskrift om indhentelse af erklæring fra pågældende kommunalbestyrelse i sager om uddeling af bevilling til faste teatre. Dette udelukker imidlertid ikke,

at der, når det måtte findes hensigtsmæssigt, - og da navnlig i tilfælde, hvor kommunen støtter eller kan tænkes at lade sig motivere til at støtte vedkommende teater — indhentes sådan erklæring.

Med hensyn til spørgsmålet om indhentelse af erklæring fra teaterlokalets ejer kan udvalget tiltræde betragtningen i betænkning II, pag. 54, om ønskeligheden af, at der for faste teatres vedkommende gives ejerne lejlighed til at udtale sig. Af praktiske grunde har man dog i forhold til de tidligere udkasts § 1, stk. 3, omformuleret forskriften om formen for bevillings-spørgsmålets forelæggelse for teaterrederen og indskrænket reglen til ikke at gælde blotte bevillingsfornyer.

Stk. 4. Bestemmelsen svarer til udkast I og II § 1, stk. 4, 1. pkt. med den ændring, at det nu som en mere smidig regel foreslås overladt til justitsministeren indenfor forskriftens rammer at træffe bestemmelse om, i hvilket omfang de lokale politimyndigheder skal kunne meddele de omhandlede tilladelser. Endvidere har man ikke gentaget kravet i de tidligere udkasts § 1, stk. 4, 2. pkt., om ansøgerens bevisliggørelse af, at han af forfatteren (komponisten) har erhvervet ret til at opføre det pågældende arbejde; dette krav, som allerede i øjeblikket følger af de politiet meddelte instrukser for sådanne tilladelser, findes det uforment at nævne i selve lovteksten, i særdeleshed når reglen om de lokale politimyndigheders herhenhørende beføjelser som nu sket foreslås ændret til en bemyndigelse for justitsministeren.

Stk. 5. Der henvises til bemærkningerne til paragraffens stk. 1. Justitsministeriets adgang til afgørelse af de omhandlede spørgsmål tager alene sigte på nærværende lov, medens det, hvis f. eks. i relation til forlystelsesafgiftsloven afgrænsningen af teaterforestillingsbegrebet i konkrete tilfælde måtte få praktisk betydning, som hidtil om fornødent må være domstolenes påkendelse undergivet, hvorledes en given foranstaltning retligt skal karakteriseres.

Til § 2.

Om begrundelsen for, at bevillingen foruden til enkeltpersoner og kommuner også skal kunne gives til selskaber og institutioner, henvises til udviklingen herom i den af underudvalget vedrørende de københavnske privatteatre afgivne betænkning (ovenfor s. 59—63). Efter nævnte betænkningens afgivelse er justitsministeriet iøvrigt i forståelse med teaterrådet gået over til i

videre omfang end hidtil sket at meddele teaterbevillinger til selskaber, således at den foreslåede regel i det hele vil medføre en lovfæstelse af gældende praksis.

Man har ikke anset det for praktisk fornødent at gentage de ældre udkasts udtrykkelige forbud mod i bevillingen at pålægge bevillingshaveren at yde tilskud til offentlige eller private institutioner eller enkeltpersoner (udkast I og II § 2, stk. 3), så lidt som man har fundet det praktisk påkrævet at fastsætte bestemmelser om over-skuds anvendelse for kommunale teaterbevillingers vedkommende (udkast II § 2, stk. 3).

Til § 3.

Stk. 1 svarer til udkast I og II § 2, stk. 2, 2. og 3. pkt.

Stk. 2 svarer i noget omformuleret stand til udkast I og II § 3 og tilsigter at opretholde den beskyttelse, som efter hidtidig praksis ydes de rejsende teaterselskaber mod ubillig konkurrence fra forestillinger udsendt til provinsen af de faste teatre. Hovedsynspunktet må imidlertid også for provinsens vedkommende være, at der ikke bør lægges hindringer i vejen for udviklingen af et så rigt og varieret teaterliv som muligt.

Administrationen af den justitsministeriet til-lagte dispensationsbeføjelse forudsættes herefter udøvet i overensstemmelse med de hidtidige retningslinier, således at der specielt lægges vægt på, at udsendelsen af vedkommende forestilling ikke efter det valgte tidspunkt og de steder, der agtes besøgt, vil virke særligt generende for de almindelige tourneur, endvidere på, om det faste teater på forhånd ved aftale med vedkommende teaterforlag har berøvet de almindelige tourneur muligheden for at opføre det pågældende stykke, eller der på anden måde foreligger omstændigheder, der gøre forestillingens udsendelse illoyal i forhold til tourneurerne eller de andre i vedkommende område virkende teaterforetagender. Endelig bør der lægges vægt på, om udsendelsen vil medføre en iøvrigt ubegrundet, forbi-gående lukning af det pågældende faste teater; i fornødent fald kan tilladelsen betinges af, at der samtidig åbnes adgang for en anden bevillingshaver til at give forestillinger på teatret.

Til § 4.

Stk. 1 svarer til udkast II § 4 om betingelserne for enkeltpersoners opnåelse af teaterbevilling (godkendelse som leder) med den ændring,

at man ikke har opstillet noget krav om dansk indfødsret. Efter gældende praksis er det ikke udelukket at give teaterbevilling (ledergodkendelse) til her bosatte udlændinge, og udvalget finder ikke grundlag for at indføre nogen restriktion på det omhandlede punkt.

Stk. 2. Som følge af forslaget i § 2 om, at teaterbevilling også skal kunne gives til selskaber m. v., har det været nødvendigt at foretage en særskilt formulering af betingelserne for sådannes opnåelse af bevilling. Kravet under nr. 1 om, at selskabet (institutionen) skal være hjemmehørende her i landet, svarer til det i paragraffens stk. 1, nr. 1, for enkeltpersoner stillede bopælskrav, og motiveres bl. a. af hensynet til at sikre, at bevillingshaverne har et judicielt værneting her i landet. Under hensyn til, at også selskaber med begrænset ansvar (typisk aktieselskaber) efter forslaget kan få bevilling, er det fundet nødvendigt under nr. 2 at fastsætte som en særlig betingelse, at selskabet skal råde over fornøden kapital til det pågældende teaters drift; dette krav kan være opfyldt derigennem, at teaterdriften er sikret ved faste offentlige tilskud eller garantitilsagn, som det f. eks. er tilfældet for landsdelsscenerne og institutionsteatrenes vedkommende. Ved meddelelse af bevilling til enkeltpersoner må bevillingsmyndigheden iøvrigt foretage et noget lignende skøn efter reglen i paragraffens stk. 1, nr. 4. Det anførte må sammenholdes med reglen i § 6, stk. 4 in fine. Det under nr. 3 opstillede krav begrundes særligt med, at det, såfremt et selskab kunne lade teaterdrift indgå i en mere omfattende blandet virksomhed, ville være overordentlig vanskeligt at foretage den fornødne realistiske vurdering af selskabets økonomiske forhold og stabilitet i forhold til teaterdriften.

Til § 5.

I udkast I og II § 5, stk. 1, var stillet forslag om, at teaterlokaler med dertil hørende påklædningsværelser m. v. skulle godkendes af justitsministeriet, som yderligere kunne give almindelige forskrifter for lokalernes indretning. Forslaget tog særligt sigte på provinsens teaterlokaler, se nærmere betænkning I, pag. 46-47, og betænkning II, side 55. Lokaleforholdene i provinsen - der bortses her fra de 3 landsdelsscener - lader stadig, som også de af teaterkommissionen anstillede undersøgelser viser, mange steder meget tilbage at ønske; kommissionens underudvalg vedr. det rejsende teater har i sin betænkning (ovenfor side 96 ff.) redegjort herfor

og givet anvisning på egnede positive foranstaltninger til forbedring af disse forhold. Herefter har man ikke fundet det hensigtsmæssigt at gentage forslaget om ministeriets godkendelse af lokaler som en betingelse for disses benyttelse til offentlige teaterforestillinger; herved har man også haft for øje, dels at en sådan regel ville medføre en temmelig omfattende og besværlig administration, dels at den endda kunne befrygtes jævnlig at virke lige mod sin hensigt, nemlig i de meget let tænkelige situationer, at ministeriet af konkrete omstændigheder blev tvunget til godkendelse af mindre egnede lokaler og derved kom til at stå som en slags moralsk garant for i realiteten uholdbare lokaleforhold.

Derimod har man sluttet sig til forslaget i udkast II § 5, stk. 2, om, at lejekontrakter til faste teatre skal godkendes af justitsministeren. Om motiveringen herfor henvises til betænkning I pag. 47 og til betænkning II pag. 55. Den ministerielle prøvelse af lejekontrakterne må gå ud på at værne bevillingshaverne mod urimelige vilkår i første række med hensyn til lejen, men også på andre punkter.

Angående kommissionens overvejelser iøvrigt med hensyn til spørgsmålet om sikring af de faste teatres lokaler henvises til den af det særlige lokaleudvalg afgivne betænkning (ovenfor side 145-47).

Til § 6.

Stk. 1. Man har - med redaktionel udeladelse af ordet: »personlig« - gentaget den vigtige regel i 1. pkt. i udkast I og II § 6, stk. 1. Med det derved fastslåede kunstneriske ansvar for bevillingshaveren (lederen) er efter udvalgets opfattelse forudsætningsvis givet udtryk for det i de ældre udkasts 2. pkt. særskilt opstillede kunstneriske krav, der efter sin formulering nærmest var af programmatisk art, som ej heller lader sig formulere særligt koncist, og som derfor ikke er gentaget i nærværende udkast.

Til sikring af bevillingshaveres (lederes) kunstneriske uafhængighed indeholdt de ældre udkast i § 6, stk. 1, 3. pkt., en ganske ubetinget regel. Det må imidlertid erkendes, at der vistnok også på dette område gør sig forskellige modstående hensyn gældende. Men hovedreglen bør være bevillingshaverens (ledernes) kunstneriske selvstændighed og uafhængighed, og mere vidtgående indskrænkninger heri bør principielt ikke tilstedes. Særligt bør man være opmærksom på den efter udvalgets opfattelse betænkelige

udvikling, hvorefter teaterforlag ved afsættningen af stykker binder bevillingshaveren til en på forhånd i alle enkeltheder fastlagt regi, dekora-tions- og kostumeplaner, rollefordeling o. s. v., hyppigt forbundet med økonomiske vilkår, der i det hele — også udover det rent kunstneriske — nærmest gør teaterdirektøren til en blot bestyrer af det pågældende stykkes opførelse på forlagets vegne. Om grænsen for det tilladelige er over-skredet, må afgøres efter et skøn over samtlige omstændigheder i det enkelte tilfælde, og kan på grund af forholdenes mangeartethed og de talrige i betragtning kommende hensyn vanskeligt sammenfattes i en enkelt generel formel. Man har søgt at give udtryk for de anførte betragtninger ved reglen i paragraffens stk. 1, 2. pkt. Denne må sammenholdes med paragraffens stk. 4.

Stk. 2 er ligegyldende med udkast I og II § 6, stk. 2.

Stk. 3. 1. pkt. gentager den tilsvarende be-stemmelse i begge de ældre udkast. Om motive-ringen og den nærmere forståelse af reglens indhold henvises til betænkning I, pag. 18-19. Til bemærkningerne det nævnte sted skal her kun føjes, at det med udtrykket »det fulde an-svar« er meningen at tydeliggøre, at eventuelle aftaler med finansierer eller andre om disses større eller mindre overtagelse af det økonomi-ske ansvar ikke skal medføre nogen begræns-ning af bevillingshaverens egen direkte hæftelse overfor trediemand, medens der derimod intet udsiges om, hvorvidt denne hæftelse i sig selv er retligt ubegrænset, »personlig«, som det vil være tilfældet ved enkeltpersoners bevillinger, eller begrænset som for aktieselskaber o. lign.

Stykkets 2.-4. pkt. omhandler teaterdeposi-tumsordningen. Selvom det erkendes, at denne ordning pålægger teatrene en følelig byrde ved uproduktivt at beslaglægge ikke helt ubetydelige kapitaler, har man af samme grunde som de tid-ligere udvalg (jfr. betænkning I, pag. 49, og betænkning II, pag. 56) ment at burde foreslå lovfæstelse af ordningen — uden at man med udkast II kan anse det for tilstrækkeligt begrun-det eller hensigtsmæssigt at indskrænke den kreds af ansatte, hvis lønkrav sikres gennem de-potet.

Et væsentligt formål for depotordningen er ved pludselige teaterkrak i nogen grad at mildne følgerne for teatrets personale i den første vanskelige tid, indtil det kan skaffe sig anden be-skæftigelse. Det er følgelig af største betydning, at udlodningen i givet fald kan ske så hurtigt

som muligt. Imidlertid er det i praksis ofte sket, at anmeldelsen af krav mod depoter under ud-lodning er foretaget meget sendrægtigt og uful-destgørende, og at der er opstået vanskelige tvivlsspørgsmål om de enkelte krav, hvilket alt har kunnet medføre urimelig forhaling af den samlede udlodning. Endvidere er det forekom-met, at enkelte højere gagerede kunstnere, der har været i stand til at give teaterdirektøren læn-gere tids henstand med gagen, har anmeldt så betydelige lønkrav, at der af denne grund ved depotudlodningen kun er fremkommet ganske mi-nimale dividendebeløb til de øvrige depotberet-tigede. For at afbøde disse ulemper har justits-ministeriet i 1954 efter forhandling med de in-teresserede organisationer og teaterrådet fastsat nogle bestemmelser om teaterdepotordningen, som derefter i hvert enkelt tilfælde forud over-for bevillingshaveren er blevet stillet som vilkår ved depotstillelse. Ifølge disse bestemmelser er afgørelsen af alle tvivlsspørgsmål vedrørende depotets udlodning forbeholdt ministeriets endelige afgørelse; endvidere er der fastsat frister bl. a. for kravs anmeldelse og dokumentation samt anordnet visse begrænsninger for den maksimale størrelse, med hvilken enkelte løn-krav kan tages i betragtning (100 kr. pr. dag, dog for krav ældre end 6 mdr. som regel kun 50 kr. pr. dag). Det er den således tilvejebragte tilstand, der foreslås opretholdt ved reglen i 4. pkt.

Stk. 4. Med forslaget om, at teaterbevilling også skal kunne meddeles selskaber eller insti-tutioner med begrænset ansvar, opstår under hensyn til teaterdriftens risikable natur et for-øget behov for en vis løbende kontrol med, at selskabet ikke ganske har udtømt selskabsfor-muen eller sine øvrige ressourcer. Bl. a. af denne grund har man noget omformuleret de ældre udkasts § 6, stk. 4. Løvrigt henvises til bemær-ningerne ovenfor ad § 4, stk. 2, og nærværende paragrafs stk. 1.

Til § 7.

Stk. 1. Efter hidtidig praksis meddeles tea-terbevillinger højst for et tidsrum af 1 år. Ud-valget kan tiltræde de tidligere betænkningers synspunkt om, at den sædvanlige bevillingsperi-ode passende kan sættes til 5 år, således at bevil-lingerne udstedes for dette åremål, forsåvidt der ikke kun søges for et kortere tidsrum. Derimod finder man det ikke hensigtsmæssigt, at der i lovsform gives bestemte forskrifter om sæsonens længde. Bevillingshaverne har pligt til at ud-

nytte deres bevillinger i den forstand, at de ellers udsætter sig for at få dem frataget, jfr. nærværende paragrafs stk. 2 in fine; dette vil særligt kunne have betydning ved bevillinger til faste teatre, hvor der både af hensyn til publikum og skuespillerne m. fl. består en særlig interesse i, at bevillingshaverne ikke på en urimelig måde lader teaterlokalet henstå ubenyttet. Afgørelsen af, om dette er tilfældet, må imidlertid bero på et konkret skøn over det pågældende teaters forhold i forbindelse med, hvad der til enhver tid anses sædvanligt for teatre af den pågældende art. Forsåvidt der set fra skuespillernes side består en særlig interesse i fastlæggelse af sæsoner af en vis varighed, mener man, at denne interesse bedst kan varetages gennem de almindelige faglige aftaler mellem skuespillerforbundet og teaterdirektørerne.

Den i udkast I og II § 7, stk. 2, foreslåede regel om bevillingshavernes ret til ved bevillingsledighed på et andet teater at søge over dertil har man ikke ment at burde gentage. Udvalget er nemlig af den opfattelse, at bevillingshavere må have den omhandlede ret, medmindre den er dem beskåret ved loven, hvilket ikke er tilfældet efter nærværende udkast.

Stk. 2 svarer med nogle omformuleringer til udkast I og II § 7, stk. 3. Med hensyn til kravet om, at bevillingen skal »behørigt udnyttes« henvises dels til bemærkningerne overfor til stk. 1, dels til betænkning II, pag. 57.

Til § 8.

Bestemmelserne svarer til udkast I og II § 8, idet man dog dels har udeladt reglen om erklæringsindhentelse fra kommunalbestyrelse og teaterejer, jfr. bemærkningerne foran til § 1, stk. 3, dels har gjort bevillingshaverens ret til bevillings fornyelse noget mere ubetinget.

Til §§ 9 og 10.

Udkast I og II 2. kapt. indeholdt nogle på forskellige punkter ret udførlige regler om forholdet mellem bevillingshaveren og skuespillerpersonalet, således præceptive regler om engagementers varighed, om prolongationsret, sygdomstilfælde m. v. Der henvises herom til betænkning I pag. 31-33 samt 53-55 og betænkning II pag. 57-59.

I nærværende udvalg er der efter den på det omhandlede område stedfundne udvikling enighed om den opfattelse, at en nærmere fastlæggelse af skuespillernes arbejdsforhold på teatre-

ne bedst sker ved aftalerne mellem skuespiller- og direktørorganisationerne og ikke bør bindes detaljeret ved teaterloven, som ellers let tværtimod hensigten vil kunne virke som en hemsko for den fremtidige udvikling. I konsekvens heraf har man indskrænket forslaget til visse af de tidligere udkasts mere grundlæggende regler, dels (i § 9) en generel konstatering af, at forholdet mellem skuespiller og bevillingshaver bestemmes ved parternes aftaler, samt en særlig ugyldighedsregel vendt mod åbenbart ubillige aftaler, dels (i § 10) en forskrift om, at arbejdsaftalen skal indgås ved anvendelse af en af justitsministeren autoriseret kontraktsformular tilføjet nogle enkelte elementære krav til aftalens indhold.

De af justitsministeren autoriserede formularer tænkes udformet i tilslutning til de i øjeblikket ved organisationernes kollektive aftaler fastlagte »normalkontrakter«. De vil derved bl. a. komme til at indeholde nærmere bestemmelser om opsigelse, prolongation og sygeløn. Det må forudsættes, at formularerne i fornødent omfang revideres i takt med de ændringer, »normalkontrakterne« i tidens løb måtte undergå. Formularernes regler vil iøvrigt - som det fremgår af § 10, sidste pkt. - ikke i sig selv være præceptive for skuespiller eller bevillingshaver, men på grund af deres tilknytning til de kollektive aftaler vil parterne som regel organisationsmæssigt være afskåret fra at fravige dem.

Til § 11.

Teaterrådet er oprettet i 1926 med den opgave at virke som rådgivende i sager angående teaterforhold, særligt med hensyn til spørgsmål om meddelelse af teaterbevilling. Det består nu af 8 medlemmer, hvoraf formanden udnevnes af justitsministeren. Af de øvrige medlemmer vælges 2 af Dansk Skuespillerforbund, 1 af Teaterdirektørforeningen, 1 af Provisoriske teaterdirektørforeningen, 1 af Landsdelsscenernes samarbejdsudvalg, 1 af Dansk Dramatikers Forbund og 1 af Dansk Revyforfatter- og Komponistforbund.

Udvalget kan i det hele tilslutte sig overvejelserne i betænkning I pag. 56-59 og betænkning II pag. 59 om teaterrådets i realiteten uændrede sammensætning m. v., idet dog udvalgets flertal (alle medlemmer bortset fra direktør Thorvald Larsen) yderligere findes det velbegrundet, at undervisningsministeriet fremtidig repræsenteres i rådet, således at dette får ialt 9 medlemmer.

Ganske vist har teaterrådet til område privatteatrene og skal ikke beskæftige sig med Det kongelige Teaters forhold; men også for privatteatrene, blandt hvilke efter hidtidig terminologi indbefattes landsdelsscenerne, er der flere spørgsmål, der griber ind på eller har berøringspunkter til undervisningsministeriets fagområde - det gælder således skolescenerne, landsdelsscenernes samarbejde med Det kongelige Teater og byorkestrene, spørgsmål om dramatiske og musikdramatiske ophavsrettigheder m. v. Som følge heraf skønner flertallet det at være af værdi, at der skabes en gensidig kontakt mellem justitsministeriet og undervisningsministeriet samt mellem sidstnævnte ministerium og teatrene og dermed forøget mulighed for koordinering på det samlede teaterområde. Dette anser flertallet for at være af så meget des større vigtighed, som de af nærværende kommission foreslåede foranstaltninger til ophjælpning af teatervirksomheden i vidt omfang forudsætter medvirken fra teaterrådet og en effektiv indsats fra dets side.

Direktør *Thorvald Larsen* har om det pågældende spørgsmål afgivet følgende særudtalelse:

»Med henblik på den i § 11 foreslåede ændring i Teaterrådets sammensætning, må jeg indtage følgende særstandpunkt, der var tiltrådt af kommissionsmedlem, afdøde teaterdirektør *Helge Rungwald*:

Flertallet af lederne af de københavnske privateatre er imod at udvide Teaterrådet, da man mener, at rådets funktion og effektivitet vil svækkes ved en udvidelse.

Da Teaterrådet i 1926 blev oprettet af daværende justitsminister *K. K. Steincke*, var den grundlæggende og bærende tanke, at det skulle bestå af teaterfolk, hvis liv og arbejde var teatrets, og være rådgivende for justitsministeriet, hvad angår teatre, der drives med bevilling fra nævnte ministerium. Udviklingen har medført, at tre af rådets 8 medlemmer er jurister, hvilket bevirker, at man allerede nu er ved at fjerne sig fra forudsætningen for rådets oprettelse. Og da Teaterrådet ikke har til opgave — og heller næppe i fremtiden vil få til opgave - at udtale sig om vort statsteaters arbejdsområde, finder vi det ikke hensigtsmæssigt, at undervisningsministeriet, under hvis ressort Det kongelige Teater henhører, repræsenteres i rådet.

Hvis man ønsker et organ, der som en art »Danske Teatres fællesrepræsentation« kan tage sig af fremtidens mere ideelt betonedede opgaver, gør jeg opmærksom på, at man allerede i »Nor-

disk Teaterunions danske sektion« og i »Det internationale Teaterinstituts danske center«, som begge består af medlemmer fra alle teaterfunktioner, har en basis for skabelse af et sådant organ. Dersom man, sådan som det er sket i de øvrige nordiske lande, forener disse to udvalg, har man et ideelt forum til dels på dansk eller nordisk, dels på international basis at drøfte spørgsmål af fælles interesse for alle teaterinteresserede, såsom fremførelse af ny dansk (nordisk) dramatik, uddannelse af scenekunstnere, gæstespilsudveksling m. m.

Dannelsen af det internationale teaterinstitut: *I. T. I.s* danske center skete, efter at moderorganisationen »Unesco« havde rettet henvendelse herom både til undervisnings- og justitsministeriet. Derfor yder begge ministerier støtte til centret og er begge repræsenteret i dette.«

Til § 12.

Som berørt i bemærkningerne til § 11 er det af betydning, at teaterrådet i den kommende tid særligt aktivt - i samarbejde med de foreslåede teaterkonsulenter - følger teaterforholdenes udvikling og medvirker til deres forbedring. Som følge heraf har man i lovtæksten udformet rådets arbejdsopgave noget mere udførligt end i de tidligere udkasts tilsvarende bestemmelse.

Rådets hovedopgave er som hidtil af rådgivende art. De i lovens § 1, stk. 3, § 2, stk. 2, § 3, stk. 2, § 5, § 6, stk. 3, § 7, stk. 2 og § 8 indeholdte specielle forskrifter om indhentelse af erklæring fra rådet skal ikke anses udtømmende; rådets erklæring bør indhentes i alle sager af nogen betydning angående de af loven omfattede teatres forhold. Desuden påhviler det rådet — som det nu udtrykkelig siges i den foreslåede lovtækt - selvstændigt i fornødent omfang at fremkomme med forslag til bedste for teatervirksomheden og teaterinteressen. I paragraffens stk. 2, sidste led, er endvidere forudsat, at justitsministeren indenfor visse områder kan tillægge rådet udøvende beføjelser.

Den forøgede indsats, som nærværende betænkning forudsætter fra teaterrådets side, indebærer bl. a., at rådet må sættes i stand til i højere grad end hidtil at besøge teatervirksomhederne i og udenfor hovedstadsområdet.

Det er ikke anset fornødent at optage nogen særlig bestemmelse i lovtæksten om honorarer og godtgørelse for rejseudgifter til rådets medlemmer. Man finder det ligesom de tidligere udvalg rimeligt, at sådanne honorarer m. v. ydes,

hvilket vil kunne ske i overensstemmelse med reglerne i tjenestemandslovens § 104.

Til § 13.

Bestemmelsen refererer sig til de henholdsvis af udvalget for det rejsende teater og af skole-sceneudvalget fremsatte forslag om tilvejebringelse af mulighed for, at der ansættes særlige teaterkonsulenter. Der henvises til bemærkningerne herom i de nævnte udvalgs betænkninger (ovfr. s. 98-99 og s. 102 og s. 129-30).

Til §§ 14-17 (kapitel 4):

Der henvises i det hele til den seneste betænkning fra landsdelssceneudvalget (ovfr. s. 27-32).

I forhold til nævnte betænkning er i § 14, stk. 1, valgt en lidt ændret formulering med hensyn til landsdelsscenernes tourerende virksomhed, hvorved tilsigtes givet udtryk for, at landsdelsscenernes primære opgave må være at dække hjembyernes teaterbehov. Den tourerende virksomhed bør iøvrigt udøves i overensstemmelse med de synspunkter, der er omtalt foran i bemærkningerne til § 3.

I § 14, stk. 4, om elevskoler er i forhold til landsdelsscenebetænkningen foretaget en mindre korrektion.

Til §§ 18-20 (kapitel 5).

De af teaterkommissionen foreslåede økonomiske støtteforanstaltninger må anses overordentlig betydningsfulde for opretholdelse og udvikling af dansk teater som en nødvendig og levende faktor i folkets kulturliv. Forsåvidt angår landsdelsscenerne og skolescener m. v. er der henholdsvis i kapitel 4 og kapitel 6 optaget bestemmelser (§ 17, § 23, stk. 3, og § 24), der i kort form giver udtryk for forudsætningen om, at der overensstemmende med kommissionens forslag ydes disse teaterformer den fornødne offentlige støtte. De af underudvalgene for henholdsvis de københavnske og det rejsende teater foreslåede støtteordninger er imidlertid af ikke mindre vigtighed, og man har derfor fundet det rigtigst, at loven udtrykkeligt nævner også disse forhold. Hertil sigter bestemmelserne i kapitel 5.

§ 18 tager herefter særligt sigte på de støtteforanstaltninger, der er foreslået af underudvalget for de københavnske teatre. Der henvises herom til nævnte udvalgs betænkning (ovfr. s. 63-72). Bestemmelsens formulering skulle

iøvrigt ikke udelukke, at der, såfremt behov måtte foreligge for støtte af de omhandlede teatre på anden måde end i den københavnske betænkning udtrykkeligt nævnt, er mulighed for at yde sådan støtte. I forbindelse med etableringen af billetkøbsordninger ønsker man særligt at henlede opmærksomheden på den af institutionen »Arte« i hovedstadsområdet udøvede teatervirksomhed (jfr. nærmere ovfr. s. 86), der har vist sig at være overordentlig værdifuld for teatrene og for udbredelsen af teaterinteresse til bredere kredse. Det forslag, som underudvalget vedrørende det rejsende teater har stillet om tilskud til institutionsteaterene (ovfr. s. 103-105), har alene henblik på teatervirksomheden i provinsen, således at der altså for »Arte« vedkommende er set bort fra virksomheden i hovedstaden; imidlertid må også den sidstnævnte betydningsfulde del af »Arte« virke i sig selv kunne begrunde et særligt tilskud til institutionen.

I den foreslåede støtteordning for hovedstadsområdet indgår en regel om tilbagebetaling af tidligere modtagne tilskud i senere overskudsgivende sæsoner (ovfr. s. 67). Man anser dette synspunkt for så væsentligt, at det bør komme til udtryk i selve lovteksten, hvilket er sket ved § 18, stk. 2.

§ 19 giver for det rejsende teaters vedkommende en til § 18 svarende regel, udformet på grundlag af overvejelserne i den betænkning, som underudvalget vedrørende det rejsende teater har afgivet (ovfr. s. 103-105). Efter det nævnte udvalgs forslag skulle der i almindelighed kun blive tale om støtte i form af garanti-tilsagn, afstemt efter de enkelte tourneforetagenders virksomhed og forhold. Herefter og da den situation, på hvilken § 18, stk. 2, tager sigte, sjældnere opstår for rejsende teatre, foreslår man ikke nogen til nævnte bestemmelse svarende, udtrykkelig regel optaget i § 19; det skal dog selvsagt ikke dermed være udelukket, at der i særegne tilfælde også for tourneselskaber stilles tilbagebetalingsvilkår af den i § 18, stk. 2, omhandlede art.

Den statslige støtte til privatteatrene har hidtil - bortset i de seneste år fra tilskudene til landsdelsscenerne - været ydet ved de årlige bevillingslove af filmfondens midler i overensstemmelse med bestemmelsen i lov nr. 117 af 13/4 1938 om biograf teatervæsenets ordning § 30, stk. 1, nr. 3. Ved nuværende udkast § 20 tilsigtes ingen ændring heraf, idet man finder det rimeligt, at teatertilskudene, for så vidt

filmsfonden kan tilstrække, fortsat afholdes af denne fond. Imidlertid må det påpeges, at opfyldelsen af teatrenes tilskudsbehov ikke bør være bundet af, om den kan ske af filmfonden, hvis indtægter kan være stærkt svingende, og som har andre støtteformål, navnlig af filmisk art, der lægger beslag på betydelige beløb. Det bør derfor ikke være udelukket om fornødent at søge finansielle bevillinger til teatrene af de almindelige statsmidler.

Til §§ 21-24 (kapitel 6):

Der henvises i det hele til den af skolesceneudvalget afgivne betænkning (ovfr. s. 117—131).

Til § 25:

Bestemmelsen hjemler straf for overtrædelser af § 1, herunder for det forhold, at indehaveren af en teaterbevilling giver forestillinger, hvortil bevillingen ikke hjemler ham ret.

Da udkastets øvrige bestemmelser for de flestes vedkommende efter selve deres indhold vanskeligt kan være genstand for overtrædelse eller, for så vidt de giver forskrifter for bevillingshavernes forhold, skønnes tilstrækkeligt sanktionerede ved reglerne i § 7, har man fundet det uforholdsmæssigt at foreslå en videregående straffehjemmel, jfr. udkast I § 28 og udkast II § 21.

Til § 26:

Bestemmelsen omhandler lovens ikrafttrædelse m. v.

Ved siden af loven forbliver bestående den særlige regel i lov nr. 15 af 6. februar 1957 om ophævelse af lov om teaterdrift i København

m. v. § 2, som man under hensyn til dens karakter af overgangsbestemmelse samt dens lokale begrænsning ikke har anset det fornødent at indføje i nærværende udkast.

Udvalget har endvidere drøftet de forhold, som omhandles i lov nr. 677 af 22. december 1919 om forbud mod videresalg af billetter til offentlige forlystelser, den såkaldte »billetsjoverlov«, der som hovedregel forbyder billetters videresalg, for så vidt sælgeren derved søger at opnå fortjeneste, men samtidig bemyndiger undervisningsministeriet til at autorisere boglader m. v. til mod godkendt vederlag at besørge billetforudbestillinger. De omhandlede regler er formentlig ikke længere særligt påkrævede for så vidt angår teaterbilletter, men da de ikke kan antages at genere teatrene, og da loven stadig kan have et formål for sit videre område, har man afstået fra at foreslå nogen ændring.

Særskilte overgangsbestemmelser anses ikke nødvendige. I kapt. 1 foreslås i alt væsentligt en lovfæstelse af den gældende retstilstand, således at der kun kan opstå få og enkle overgangsspørgsmål, der i så fald må løses efter de almindelige regler for sådanne. Teaterbevillinger udstedt før lovens ikrafttræden forbliver herefter uforandret bestående i den tid, for hvilken de er udstedt. På samme måde kommer § 5 om godkendelse af lejekontrakter først til anvendelse for løbende lejeforhold, når kontrakten første gang efter lovens ikrafttræden skal fornys, ændres eller suppleres, ligesom formkravene i § 10 om aftaler mellem bevillingshaver og skuespiller ikke berører allerede indgåede aftaler, men kun aftaler, som indgås efter lovens ikrafttræden, herunder fornyelse af udløbne kontrakter.

København i november 1960.

P. U. V.

Urne

/K. Haulrig

W. Weincke.

Underudvalgets betænkning behandlede på kommissionens møde den 29. november 1960, hvor den blev enstemmig tiltrådt, idet kontorchef *Alice Brun* dog måtte tage forbehold med hensyn til finansministeriets stilling til de be-

stemmelser i lovudkastet, som har virkning for statskassen, idet disse bestemmelser til sin tid må forhandles mellem justitsministeriet og finansministeriet.

